

ตำรา

รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น

ผศ.ดร. จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

โครงการผลิตหนังสือและตำรา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำนำ

ตำราเล่มนี้มาจากประสบการณ์การสอนทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการสอน รวมตลอดถึงงานวิชาการทั้งบทความวิจัย บทความวิชาการ และโดยเฉพาะงานวิจัย นำมาประกอบกับการเขียนที่เป็นมโนทัศน์ของผู้เขียน ในการกำหนดบทหรือหัวข้อการสอนในรูปแบบใหม่ให้มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบตามคำอธิบายรายวิชาด้วยภาษาวิชาการอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความทันสมัยขององค์ความรู้จึงใช้เอกสารอ้างอิงที่ทันสมัยที่สุดเท่าที่กระทำได้ และจัดเรียงโครงเรื่องใหม่ในทัศนะของผู้เขียน ทั้งนี้ในแต่ละหัวเรื่องเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้อ่านได้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากงานเขียนอย่างเต็มศักยภาพจึงได้แสดงวิธีการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อเขียนทางวิชาการในแต่ละหัวเรื่อง อย่างไรก็ตามเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยง่ายจึงนำเสนอในรูปแบบของตารางในการอธิบายในแต่ละหัวเรื่องการสอนด้วย ท้ายที่สุดผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางดังกล่าวย่อมນ้อมนำให้ผู้อ่านเกิดภาวะคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในด้านต่างๆที่มีใช้เพียงความเข้าใจในองค์ความรู้ในด้านเนื้อหาแต่ผลกลับทำให้เกิดทักษะในการประยุกต์ใช้เพื่อบุคคลอื่นหรือสังคมโดยส่วนรวมสมดังเป้าหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ต่อไป

งานเขียนชิ้นนี้สำเร็จจุลวงได้ทั้งนี้เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย โดยเฉพาะ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ให้ทุนการเขียน ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณางานเขียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามในท้ายที่สุดผู้เขียนขอกล่าวถึงกำลังสำคัญในการทำงานคือครอบครัวที่ทำให้ผู้เขียนมีกำลังใจและกำลังกายทำงานให้สำเร็จจุลวงไปได้ด้วยดี

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

ธันวาคม 2561

รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น

INTRODUCTION TO PUBLIC ADMINISTRATION

ผู้จัดพิมพ์	:	ผศ.ดร. จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
รูปเล่ม/แบบปก	:	จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
พิสูจน์อักษร	:	อรอุมา เพชรแสง
พิมพ์ครั้งที่	:	1
ปีที่พิมพ์	:	2562
จำนวนที่พิมพ์	:	120
จำนวนหน้า	:	199
พิมพ์ที่	:	บริษัท พิมพ์ดี จำกัด 30/2 หมู่ 1 ถนนเจริญาวีถี ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร 74000. โทรศัพท์. 0-2401-9401.

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National library of Thailand cataloging in publication data

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.

รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น = INTRODUCTION TO PUBLIC ADMINISTRATION

. - กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562.

190 หน้า

1. รัฐประศาสนศาสตร์ I.ชื่อเรื่อง.

ISBN 978-616-485-297-6

พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว
ไม่อนุญาตให้สแกนหนังสือหรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
และห้ามคัดลอกหรือดัดแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(8)
มคอ.3 รายละเอียดของรายวิชารัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น	(9)

หัวข้อการสอนที่ 1

รายละเอียดของวิชา การเรียนการสอน และ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์

แผนการสอน	1
บทนำ	3
วิธีการสอนหลักของวิชา: การสุนทรียสนทนา	3
หัวข้อการสอนโดยรวมของวิชา	6
วิธีการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์	7
บทสรุป	9
บรรณานุกรม	10
คำถามท้ายบท	11

หัวข้อการสอนที่ 2

ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ : ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์

แผนการสอน	12
บทนำ	14
แนวทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์	15
การให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration	17
บทสรุป	22
บรรณานุกรม	23
คำถามท้ายบท	24

หัวข้อการสอนที่ 3

รัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ

แผนการสอน	25
บทนำ	27
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ : มิติความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์	28
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ : มิติความเกี่ยวพันกับเป้าหมาย	30
บทสรุป	33
บรรณานุกรม	34
คำถามท้ายบท	36

หัวข้อการสอนที่ 4

พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

แผนการสอน	37
บทนำ	39
พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ	40
พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชา	42
บทสรุป	48
บรรณานุกรม	49
คำถามท้ายบท	50

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

หัวข้อการสอนที่ 5

พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

แผนการสอน	51
บทนำ	53
แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์	53
การศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน	56
บทสรุป	62
บรรณานุกรม	63
คำถามท้ายบท	64

หัวข้อการสอนที่ 6

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

แผนการสอน	65
บทนำ	67
แนวทางการพิจารณาขอข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้น	68
บทสรุป	74
บรรณานุกรม	75
คำถามท้ายบท	76

หัวข้อการสอนที่ 7

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

แผนการสอน	77
บทนำ	79
การระบุนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน	79
นโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน	84
บทสรุป	86
บรรณานุกรม	88
คำถามท้ายบท	89

หัวข้อการสอนที่ 8

นโยบายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ : นโยบายสาธารณะ และ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ

แผนการสอน	90
บทนำ	92
นโยบายสาธารณะ	92
ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ	96
บทสรุป	101
บรรณานุกรม	102
คำถามท้ายบท	104

หัวข้อการสอนที่ 9

ขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ : การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ การเงินและการคลัง

แผนการสอน	105
บทนำ	107
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	107
การเงินและการคลัง	111
บทสรุป	114
บรรณานุกรม	116
คำถามท้ายบท	118

หัวข้อการสอนที่ 10

ขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และขอบข่ายอื่นๆ

แผนการสอน	119
บทนำ	121
การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา	121
การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ	124
บทสรุป	128
บรรณานุกรม	129
คำถามท้ายบท	131

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

หัวข้อการสอนที่ 11

รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่: สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

แผนการสอน	132
บทนำ	134
แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่	135
แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่	136
แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่	137
เปรียบเทียบมุมมองแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ใหม่ทั้งสาม	139
บทสรุป	144
บรรณานุกรม	145
คำถามท้ายบท	149

หัวข้อการสอนที่ 12

การประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ ผ่าน การบูรณาการการเรียนการสอนนิเวศรัฐประศาสนศาสตร์ กับ การวิจัย การบริการวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

แผนการสอน	151
บทนำ	152
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษา	153
การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน	155
การบริการวิชาการแก่สังคม	157
การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	158
การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการบูรณาการ : รัฐประศาสนศาสตร์	159
บทสรุป	164
บรรณานุกรม	166
คำถามท้ายบท	169

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก 1 เอกสารประกอบการสอนแต่ละหัวข้อการสอน	170
ภาคผนวก 2 ดัชนีคำค้น	184
ภาคผนวก 3 ประวัติผู้เขียน	186

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ (เรียงลำดับการนำเสนอ)	29
2	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ	32
3	แสดงพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวคิดของ Nicholas Henry จาก locus และ focus ที่แตกต่างกันของแต่ละพาราไดม์	46
4	เปรียบเทียบแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันของนักวิชาการ	58
5	เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ (เรียงลำดับตามการนำเสนอ)	69-71
6	เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน	80
7	แสดงขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ปัจจุบันในทัศนะของผู้เขียน	83
8	แสดงความแตกต่างประเด็นจุดเน้นและระดับการวิเคราะห์ของวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาองค์การ	93
9	แสดงประเด็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)	133-135

แผนการสอนครั้งที่ 1

หัวข้อ รายละเอียดของวิชา การเรียนการสอน และ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นิสิตสามารถ

1. ทราบและเข้าใจถึงวิธีการสอนหลักของวิชา
2. ทราบเนื้อหาโดยรวมของวิชา
3. เข้าใจวิธีการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์

เนื้อหา

1. วิธีการสอนหลักของวิชา: การสุนทรียสนทนา
2. หัวข้อการสอนโดยรวมของวิชา
3. วิธีการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหาหัวข้อต่างๆ (สลับกับการสุนทรียสนทนา)	30	นาที
3. สุนทรียสนทนา	90	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการสุนทรียสนทนารายกลุ่ม	30	นาที
5. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point ทั้งภาพนิ่งและ animation
3. บทความงานวิจัย

การประเมินผล

แบบทดสอบความรู้ก่อนเรียนเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์
การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสุนทรียสนทนา

หนังสืออ้างอิง

ทิตินา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดวิด โบห์ม.(2554). DAVID BOHM ON DIALOGUE: ว่าด้วยสุนทรียสนทนา (เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข,

ผู้แปล).กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

เอกสารประกอบการสอน

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559). การศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะ ร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนา กรณีศึกษา ชุมชน วัด และ มหาวิทยาลัย ในเขตอำเภอ องค์กรักษ์ จังหวัดนครนายก. วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2 (2), 105-128.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การสร้างองค์ความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบ การเรียนการสอนที่ใช้สุนทรียสนทนาและการวิจัยเป็นฐาน.วิจัย.เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพเพื่อ สังคมไทยปลอดบุหรี่.

หัวข้อการสอนที่ 2

รายละเอียดของวิชา การเรียนการสอน และ ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์

บทนำ

ก่อนกล่าวถึงความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ ความแตกต่างระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และสาขาวิชาอื่นที่มีความเกี่ยวข้องและมีชื่อใกล้เคียงและเป็นที่สับสนต่อการทำความเข้าใจคำว่า รัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งที่ยังไม่รวมความสับสนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ว่ามีใช้สาขาวิชาเดียวกันหรือความเข้าใจโดยทั่วไปว่าสาขารัฐประศาสนศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ รวมตลอดถึงข้อสงสัยอื่นที่เป็นการเปรียบเทียบระหว่าง รัฐประศาสนศาสตร์ กับคำอื่น ๆ เช่น บริหารรัฐกิจ ระบบราชการ การบริหารงานภาครัฐ ปรากฏว่าแม้แต่คำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” ด้วยตัวของ รัฐประศาสนศาสตร์เองยังเป็นคำที่ถูกเรียกหรือถูกใช้อย่างหลากหลาย ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นทั้งผู้ศึกษาสาขาวิชาดังกล่าวรวมตลอดถึงเป็นอาจารย์ผู้สอนพบว่าผู้เริ่มศึกษาวิชานี้มักมีความสับสนในสองเรื่องใหญ่ ๆ ประกอบด้วย ประเด็นการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งยังคงอ่านกันอย่างสับสนหาที่ยุติไม่ได้และจนทำให้ผู้ศึกษาเลือกที่จะใช้การย่อโดยอ่านว่า “รอปอส” เป็นการทดแทน และ ประเด็นการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งจะกล่าวถึงประเด็นแรกในหัวข้อการสอนนี้ อย่างไรก็ตามในวิชานี้ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และระหว่างผู้เรียน จึงอธิบายวิธีการเรียนการสอนที่เรียกว่า “สุนทรียสนทนา” เป็นอันดับแรก

วิธีการสอนหลักของวิชา: การสุนทรียสนทนา

วิธีสอน หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นต้น ส่วน เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอน หรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ ให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เทคนิคการยกตัวอย่าง การใช้สื่อ (ทิตนา แชมมณี, 2556) สำหรับวิธีการสอนที่มีหลากหลายนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้จำแนกรูปแบบการสอนเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิด (เช่น การใช้กระบวนการแก้ปัญหา การสอนตามแนวพุทธวิธี การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบอุปนัย-นินัย) (2) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม (เช่น การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) และ (3) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและค่านิยม (เช่น การปรับพฤติกรรม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง) นอกจากนี้ ทิตนา แชมมณี (2555, น.

224) แบ่งประเภทของรูปแบบการเรียนการสอนตามลักษณะและวัตถุประสงค์เฉพาะหรือเจตนารมณ์ของรูปแบบ ออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ (1) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) (2) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) (3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psycho-motor domain) (4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ (process skills) และ (5) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (integration) ดังนั้นในปัจจุบันจึงมิได้มีวิธีการสอนรูปแบบเดียวที่มักเรียกว่า การสอนแบบบรรยาย แต่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย ดังเช่น การสอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research - Based Instruction) การศึกษาดูงาน / การไปทัศนศึกษา (Study Visit / Field Trip) การใช้กรณีศึกษา (Case Study) การสนทริยสนทนา (Dialogue) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Instruction) การระดมสมอง (Brain Storming) เป็นต้น โดยในวิชานี้ได้เลือกวิธีการสอนหลัก (ร่วมกับวิธีการเรียนอื่นๆดังจะกล่าวต่อไป) คือ “สนทริยสนทนา”

สนทริยสนทนา เป็นกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการสร้างให้เกิดการสร้างสรรคทางความคิด เป็นการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้สึก องค์ความรู้ภายในตัวบุคคล เป็นกระบวนการที่นำความรู้แฝง ทำให้ปรากฏขึ้น รวมถึงการพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การนำเสนอความคิด การฟังและการไตร่ตรองความคิดอย่างลุ่มลึก อยู่ในภาวะอิสระที่ทำให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจทั้งตนเองและบุคคลอื่นภายในกลุ่มอย่างแท้จริง (วิสูตร โปธิ์เงิน, 2556) David Bohm ผู้บุกเบิกแนวคิดการสนทริยสนทนา อธิบายว่า “...อันที่จริงการพูดคุยในลักษณะเดียวกับสนทริยสนทนาเป็นวิถีปฏิบัติที่อยู่กับมนุษย์มาช้านานแล้ว คนสมัยโบราณจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็ก มีปฏิสัมพันธ์แบบใกล้ชิด พวกเขา มักจะมานั่งพูดคุยกันโดยไม่มีการกำหนดแผนหรือเป้าหมายในการพูดคุย ไม่มีการโต้เถียง ไม่มีการสั่งการจากหัวหน้าเผ่า แต่อย่างไรก็ดี การรวมตัวแบบนี้กลับก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ตึงระหว่างกัน แต่ละคนสำนึกในหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ต้องมีการประชุมปรึกษาหารือ...” แต่เมื่อโลกเปลี่ยน ผู้คนทั้งโลกถูกเชื่อมโยงเข้าหากันด้วยเทคโนโลยี การสื่อสารและคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ แต่ในทางกลับกันความเจริญเหล่านี้กลับแยกคน แยกโลกออกจากกันเป็นส่วนๆ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงคนเข้าหากันกลับกลายเป็นการสิ้นสุดของความสัมพันธ์ทางสังคม มนุษย์ห่อหุ้มตัวเองด้วยฐานะทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่ ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนาและการเมือง ทั้งนี้ Dialogue มาจาก ภาษากรีกว่า “Dialogos” โดยคำว่า Logos หมายถึง คำ (The word) หรือ “ความหมายของคำ” และคำว่า “dia” หมายถึง “ทะลุปรุโปร่ง” ไม่ได้หมายความว่า “สอง” ดังนั้น การสนทนาจึงสามารถเกิดได้จากการกระทำของคนหลายคนไม่ใช่แค่สองคน บางครั้งแม้มีเพียงคนเดียวก็สามารถทำได้ หากแม้เราตั้งใจที่จะฟังเสียงของตนเองที่เปล่งออกมา การสนทนาแบบ Dialogue เป็นการรับฟังวิธีคิด

วิธีการให้คุณค่า ความหมายของคนอื่นต่อสิ่งที่พูด เพื่อเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (David Bohm, แปลโดย เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข, 2554)

มนต์ชัย พินิจจิตรสมุท (2552) ได้เสนอการสนทนาสนทนาไว้ 3 ขั้นตอน คือ (1)การฟังอย่างละเอียด (Deep Listening) (2)การไตร่ตรองความคิด (Reflection) และ (3) การนำเสนอความคิด (Advocacy) นอกจากนี้ โสภส ศิริไสย์ (2548) ได้แนะนำแนวทาง SPEAKING ในการสนทนาสนทนา ประกอบด้วย **S Setting** หมายถึง ฉาก สถานที่ และเวลาของการทำ Dialogue ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ กล่าวคือ การจัดสถานที่ ควรจัดให้นั่งเป็นวงกลม ให้ทุกคนในวงสนทนาหันหน้าเข้าหากัน เพื่อให้สามารถมองเห็นหน้า ซึ่งกันและกันได้หมดทุกคน และให้มีพื้นที่ว่างพอที่ให้ทุกคนจะสามารถเคลื่อนไหวไปมาได้สะดวก **P Process** หมายถึง กระบวนการ Dialogue ซึ่งต้องเข้าใจร่วมกันว่าเป็นเรื่องซึ่งเป็นไปตามเหตุและปัจจัยไม่สามารถคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ **E Ends** หมายถึง เป้าหมาย Dialogue โดยให้ปฏิบัติไม่ให้เชื่อมโยงกับเป้าหมายส่วนตัว นอกจากนี้จะต้องหลีกเลี่ยงมิให้มีการตั้งผลลัพธ์ไว้ล่วงหน้า ไม่แนะนำสั่งสอน หรือหวังจุดประกายให้คนอื่นคิดตาม รวมทั้งไม่โต้แย้ง หรือยกยอ หรือตำหนิติเตียน **A Attitude** หมายถึง การมีเจตคติที่ดีต่อคนอื่น มีจิตใจที่เปิดกว้าง มีความสุขที่ได้ยินได้ฟังและได้เรียนรู้จากผู้อื่น **K Key Actor** ผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ไปไปตามหลักการของกระบวนการ (ในส่วนนี้อาจารย์หรือผู้สอนจะทำหน้าที่หลักๆ ในจุดนี้ นอกจากนั้นเป็นกระบวนการร่วมกันของนิสิต – ผู้เขียน) **I Instrument** หมายถึง เครื่องมือของ Dialogue คือ จะต้องช่วยลดทอนความเป็นทางการของการใช้ภาษาให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงถ้อยคำแบบพิธีการ เช่น ขออนุญาตพูด เพราะการพูดนี้ไม่ต้องขออนุญาตใคร หากผู้พูดคนก่อนพูดจบและมีความเจ็บเกิดขึ้นก็สามารถแทรกตนเองขึ้นมาพูดได้โดยอัตโนมัติ **N Norms of Interaction** หมายถึง บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะต้องมีความเท่าเทียมกัน ทั้งในแง่ของคำพูดและการปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องหลีกเลี่ยงคำพูดและการกระทำทางวาจาใดๆ ที่แสดงว่าตนเองเหนือกว่า หรือด้อยกว่าคนอื่น คำพูดที่แสดงความเหนือกว่า เช่น คำพูดแบบแนะนำ อบรม สั่งสอน โอ้อวด ยกตนข่มท่าน ส่วนคำพูดที่แสดงความด้อยกว่าคนอื่น เช่น คำพูดแบบวิงวอนร้องขอ คำแนะนำและความช่วยเหลือจากผู้อื่น และ **G Genre** หมายถึง ประเภทของการพูดคุย Dialogue ไม่ใช่การพูดคุยแบบพิจารณาถกเถียงหรือโต้แย้ง ไม่ใช่การบรรยายไม่ใช่การประชุมที่มีประธานทำหน้าที่วินิจฉัย สั่งการ หรือมีเป้าหมายวาระไว้ล่วงหน้า แต่เป็นการพูดคุยแบบเปิด ไม่มีเป้าหมาย และวาระเพื่อสร้างความหมายร่วมกัน

สำหรับตัวอย่างการทำสนทนาสนทนาในงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง การสร้างองค์ความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้สนทนาสนทนาและการวิจัยเป็นฐาน (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2561) งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อระบุหัวข้อการวิจัย

ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยตามทัศนะของนิสิต และ (2) เพื่อนำเสนอโครงการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบบันทึกการสนทนารายสัปดาห์ และ แบบบันทึกการนำเสนอโครงการงานวิจัยของนิสิต กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นิสิตภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 35 คน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำสนทนารายสัปดาห์ คือ การระบุหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยในทัศนะของนิสิตภายใต้กรอบการวิเคราะห์ใน 3 ลักษณะของการสนทนารายสัปดาห์ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีการฟังอย่างละเอียด ร้อยละ 71.43 การไตร่ตรองความคิด ร้อยละ 71.43 และการนำเสนอความคิด ร้อยละ 51.14 โดยนำเสนอผ่านการสนทนารายสัปดาห์ดังกล่าว จำนวน 5 เรื่อง

หัวข้อการสอนโดยรวมของวิชา

สำหรับหัวข้อการสอนและเนื้อหาสาระของวิชาสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา กล่าวคือ ศึกษาค้นคว้า ความหมาย พัฒนาการ แนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ครอบคลุมถึงนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารการคลังสาธารณะ และขอบข่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษากิจกรรมการบริหารภาครัฐภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ และการประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ ทั้งนี้ในตำราเล่มนี้จึงแบ่งหัวข้อการสอนให้สอดคล้อง รวมทั้งเหมาะสมกับเวลาการสอนและผู้เรียน จึงได้แบ่งเป็น 12 หัวข้อการสอนหลัก ประกอบด้วย

หัวข้อการสอนที่ 1	รายละเอียดของวิชา การเรียนการสอน และ
ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์
หัวข้อการสอนที่ 2	ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ : ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์
หัวข้อการสอนที่ 3	รัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ
หัวข้อการสอนที่ 4	แนวทางการศึกษาพัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก
หัวข้อการสอนที่ 5	แนวทางการศึกษาพัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน
หัวข้อการสอนที่ 6	แนวทางการระบอบของรัฐบาลรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก
หัวข้อการสอนที่ 7	แนวทางการระบอบของรัฐบาลรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน
หัวข้อการสอนที่ 8	ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
: ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ และ นโยบายสาธารณะ

- หัวข้อการสอนที่ 9 ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
: การบริหารการคลังสาธารณะ และ การบริหารทรัพยากรมนุษย์
- หัวข้อการสอนที่ 10 ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
: การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และ ขอบข่ายอื่นๆ
- หัวข้อการสอนที่ 11 รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่: สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
- หัวข้อการสอนที่ 12 การประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ
ผ่าน การบูรณาการการเรียนการสอนวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์
กับ การวิจัย การบริการวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วิธีการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์

สำหรับประเด็นแรกคือการอ่านคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” พบว่ามีการอ่านออกเสียงอย่างน้อยเป็น 4 รูปแบบ คือ (1) รัด ณะ ประ สา สะ ณะ สาด (2) รัด ทะ ประ สา สะ ณะ สาด (3) รัด ประ สา สะ ณะ สาด และ (4) รัด ณะ ประ สาน สาด สำหรับวิธีการอ่านที่ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) ว่าด้วยเรื่องการอ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ พบว่าอ่านตามรูปแบบที่ 1 (รัด ณะ ประ สา สะ ณะ สาด) ดังนั้นจึงเป็นข้อยุติว่าด้วยเรื่องของการอ่านคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” อย่างไรก็ดี ได้มีการกล่าวเสริมว่าวิธีการอ่านดังกล่าวมีรากฐานจากการอ่านออกเสียงตามสาขาวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งน่าจะมีนัยว่าสาขาทั้งสองเป็นสาขาวิชาเดียวกันหรือสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นสาขาวิชาย่อยหนึ่งของรัฐศาสตร์ ในที่นี้แม้ว่ารัฐศาสตร์ และ รัฐประศาสนศาสตร์ จะเป็นสาขาที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน (ดังจะกล่าวในบทต่อไป) อย่างไรก็ตาม รัฐประศาสนศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่แตกต่างจากสาขารัฐศาสตร์รวมถึงไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสาขาวิชาดังกล่าวแต่ประการใด ดังการพิจารณาจากรากศัพท์ของคำทั้งสองที่มาจากภาษาต่างประเทศ โดยคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์มาจากภาษาอังกฤษคำว่า Public Administration ดังนั้นคำว่า “รัฐ” ภายใต้คำว่า รัฐประศาสนศาสตร์ย่อมไม่ใช่รัฐตามความหมายเดียวกับคำว่า “รัฐ” ของ รัฐศาสตร์ โดยรัฐศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับคำศัพท์สามคำในภาษาอังกฤษคือ Political Science (รัฐศาสตร์) Politics (การเมือง) และ Government (การปกครอง) โดยคำทั้งสามมีความหมายที่ใช้ทดแทนกันได้ ซึ่ง หมายความว่า รัฐศาสตร์ เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเรื่อง รัฐ การเมือง และ การปกครอง กล่าวคือ รากศัพท์ของรัฐศาสตร์มีที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Political Science มาจากภาษาเยอรมันว่า Staatswissenschaft แปลว่า ศาสตร์แห่งรัฐ ส่วนคำว่า การเมือง ที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Politics มาจากภาษากรีกว่า Polis มีความหมายว่า เมือง หรือนครรัฐที่มีโครงสร้างทางการเมือง และ การปกครอง ที่มาจากภาษาอังกฤษว่า Government มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า Kybernates ซึ่งแปลว่า ผู้ถือหางเสือเรือ

นำไปสู่การเปรียบเทียบว่าการปกครองและโดยเฉพาะรัฐบาลเปรียบเสมือนเรือ(บรรพต วีระสัย สุรพล ราช ภัณฑารักษ์ และ สุรพันธ์ ทับสุวรรณ, 2551, น.4-5) สำหรับ รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นประเด็นเรื่องของ public ซึ่งแปลว่า “สาธารณะ” และแม้จะมีความแตกต่างในการพิจารณาคำ ๆ นี้กันอยู่มากโดยคำว่า public นั้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) คำว่าสาธารณะ หมายถึง เพื่อประชาชนทั่วไป เช่น สวนสาธารณะ บ่อน้ำสาธารณะ ทั่วไป เช่น ถนนที่ไม่ใช่ถนนสาธารณะ อย่าประเจิดประเจ้อในที่สาธารณะ ส่วนคำว่า “public” ในเชิงวิชาการมีผู้ให้ทัศนะไว้หลากหลาย แต่ดั้งเดิมจะหมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ จากนั้นได้มีความหมายแตกต่างกันออกไปตามการตีความ ซึ่งสร้อยตระกูล อรรถมานะ (2540) ได้อธิบายว่าบางทัศนะมีความเห็นว่าเป็นเรื่องของการปฏิบัติราชการซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายและการใช้งบประมาณจะต้องเป็นไปตามความต้องการขององค์อธิปัตย์ และบางท่านเห็นว่าความหมายของสาธารณะนั้น ควรครอบคลุมเรื่องของปรัชญา ปทัสถาน จริยธรรมด้วย อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างภาคราชการและภาคเอกชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะซึ่งทำให้เกิดมิติใหม่ของสาธารณะเรียกว่าภารกิจสาธารณะ เป็นต้น แต่ทั้งนี้พออนุมานได้ว่าคำว่า รัฐ ภายใต้รัฐศาสตร์ และ รัฐประศาสนศาสตร์ย่อมเป็นคนละความหมาย

สำหรับการอ่านในรูปแบบอื่นๆ ยังไม่ปรากฏงานวิชาการที่ยืนยันเหตุผลในการอ่าน ดังการอ่านคำว่า รัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบที่ 2 (รัต ทะ ประ สา สะ นะ สาด) สำหรับการอ่านในรูปแบบที่ 3 และ 4 ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแต่ละรูปแบบพบว่ามีความน่าสนใจอยู่มากจึงขอกล่าวเสริมไว้ในที่นี้ กล่าวคือ ในรูปแบบที่ 3 (รัต ประ สา สะ นะ สาด) ผู้อ่านในรูปแบบดังกล่าวจะเน้นคำว่า รัฐ เป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงกับประเด็นการให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ว่าหมายถึงวิชาว่าด้วยการบริหารและปกครองประเทศเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546) ซึ่งพิจารณาได้ว่าวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำของรัฐเป็นสำคัญ สำหรับในรูปแบบสุดท้ายที่อ่านคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ว่า รัต ทะ ประ สา น สาด พบว่ามีจุดเน้นของการอ่าน คือคำว่า ประ สา น สาด ด้วยคำว่า ศาสตร์ หมายถึงวิชา ทั้งนี้การจะทำความเข้าใจว่ารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มีหลาย ๆ ศาสตร์มา “ประสา” กัน (หรือรวมกัน) จึงอาจมีพื้นฐานความจริงอยู่มากด้วยเพราะสาขาวิชานี้แม้เพียงพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมที่ตั้งที่กล่าวข้างต้นย่อมพิจารณาได้ว่าเรื่องของการบริหารบ้านเมืองนั้นจำเป็นต้องใช้สิ่งต่าง ๆ เข้ามาประสานกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบริหารคน งาน เงิน หรือสิ่งอื่นๆ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐ

จากความหลากหลายทางความคิดและความเชื่อดังกล่าวทำให้นิสิตโดยเฉพาะบุคคลโดยทั่วไปเลี้ยงไปอ่านรัฐประศาสนศาสตร์ว่า “รอ ปอ สอ” ซึ่งผู้เขียนพบว่า มี 2 รูปแบบ คือ ร.ป.ศ. และ ร.ป.ศ. สำหรับการพิจารณาจากพจนานุกรมคำย่อ (พรพิมล และ วิโรจน์ ธีรคุณโกวิท, 2527) ไม่พบวิธีการใช้คำย่อของคำว่ารัฐ

ประวัติศาสตร์ จะพบแต่คำย่อจากชื่อปริญญาสาขาวิชาประวัติศาสตร์กล่าวคือ มีการใช้คำย่อร.ม. (สำหรับรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) และ ร.บ.บ. (สำหรับรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต)

บทสรุป

ในบทนี้กล่าวถึงวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆภายใต้บริบทของการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทำให้การเรียนการสอนด้วยรูปแบบเดิม คือ การเรียนการสอนด้วยการบรรยาย ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นจึงมีการนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนในรูปแบบอื่นๆควบคู่กับการเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้จากประสบการณ์การสอนและการทำงานวิจัยของผู้เขียนพบว่า มีแนวทางการสอนหรือวิธีการสอนที่ควรนำมาประยุกต์ใช้หลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม สุนทรียสนทนา ถือได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในวิชานี้ ด้วยเป็นวิธีการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมชั้นของตนได้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นวิชาความรู้เบื้องต้นของคณะวิชา ทั้งนี้ในสถานการณ์การเรียนการสอนจึงได้บรรยายวิธีการการสุนทรียสนทนาพร้อมทั้งให้ผู้เรียนปฏิบัติการจริงผ่านหัวข้อ การอ่านคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์” ซึ่งสำหรับผู้เขียนแม้ว่าจะเป็นข้อยุติว่าการอ่านที่ถูกต้องเป็นเช่นไร แต่ดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นว่าปัญหามีได้อยู่ว่าการอ่านแบบใดจึงจะถูกต้องผู้เรียนต้องตระหนักรู้ว่ากำลัง “อ่าน” โดย “เข้าใจ” ว่าคำที่อ่านมีความหมายตามนัยใด และเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ว่าสิ่งต่างๆสามารถพิจารณาผ่านมุมมองที่หลากหลายและสามารถกระทำได้หลายรูปแบบ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้เรียนต้องทำความรู้จักและทำความเข้าใจ “รัฐประศาสนศาสตร์” ที่มีลักษณะที่ไม่มีความแน่นอนตายตัวจากบริบทที่กว้างขวางของวิชาต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การสร้างองค์ความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้สุนทรียสนทนาและการวิจัยเป็นฐาน.งานวิจัย.เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพเพื่อสังคมไทยปลอดบุหรี่.
- ทิตนา แชมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แชมมณี. (2556). ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่. ใน ประเวศ วะสี (บรรณาธิการ), เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ "อภิวัตน์การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพฯ :สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- พรพิมล และ วิโรจน์ ธิรคุณโกวิท.(2527). พจนานุกรมอักษรย่อฉบับสมบูรณ์ . กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.
- มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร. (2552). Dialogue สุนทรียสนทนา: ศาสตร์แห่งการสร้างสรรค์สติปัญญาาร่วมกันของมนุษย์. กรุงเทพฯ : โมนิธิม คอนซัลติ้ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์.
- วิศิษฐ์ วังวิญญู. (2552). สุนทรียสนทนา. กรุงเทพฯ: สวอนเงินมีมา.
- วิสูตร โพธิ์เงิน. (2556).การใช้สุนทรียสนทนาเพื่อพัฒนาความสามารถในการตั้งคำถามของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 5 (1), 21-33.
- สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมนนะ.(2540).สารานุกรมบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โสฬส ศิริไสย์. (2548).วิธีการสนทนาแบบมนุษย์สัมพันธ์มนุษย์ และการเปลี่ยนวิธีคิดด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เดวิด โบห์ม.(2554). DAVID BOHM ON DIALOGUE: ว่าด้วยสุนทรียสนทนา (เพชรรัตน์ พงษ์เจริญสุข, ผู้แปล).กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวอนเงินมีมา.

คำถามท้ายบท

1. ในทัศนะของท่านวิชารัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้นควรใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างไร นอกเหนือจากวิธีการบรรยาย
2. ในทัศนะของท่านรัฐประศาสนศาสตร์ควรอ่านว่าอย่างไรและเหตุใดท่านจึงคิดเห็นเช่นนั้น

แผนการสอนครั้งที่ 2

- หัวข้อ** ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ : ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์
- ผู้สอน** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
- เวลา** 3 ชั่วโมง
- วัตถุประสงค์** เพื่อให้นิสิตสามารถ
3. ทราบและเข้าใจแนวทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์
 4. ทราบและเข้าใจการให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration

เนื้อหา

1. แนวทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์
2. การให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา (สลับกับการสนทหายสนทนา)	30	นาที
3. สนทหายสนทนา	120	นาที
4. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point
3. บทความวิชาการ

การประเมินผล

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสนทหายสนทนา
- แบบทดสอบความรู้หลังเรียนเรื่องความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์

หนังสืออ้างอิง

ติน ปรัชญาพฤทธิ. (2560). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์.(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เอกสารประกอบการสอน

จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561). สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 3(1), 75-96.

หัวข้อการสอนที่ 2

ความเบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ : ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์

บทนำ

เมื่อก้าวถึงหัวเรื่องความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์สามารถพิจารณาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ลักษณะเดียวกับการพิจารณาคำศัพท์ทางวิชาการอื่นๆ กล่าวคือ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จากพจนานุกรมเฉพาะด้าน จากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และ เอกสารประกอบการสอน หรือดั่งที่ นักวิชาการได้รวบรวมไว้ในลักษณะการให้ความหมายโดยตรง ดัง Leonard D. White (1955, น.1) ได้ให้ คำนิยามความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ในตำราเรียนเล่มแรกของวิชา Introduction to the Study of Public Administration ว่าเป็นการปฏิบัติการทั้งปวงที่มีการกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นโยบายแห่งรัฐ บรรลุผลสำเร็จหรือนำมาบังคับแล้วใช้ได้ผล ไปจนถึงการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการให้ความหมายของ นักวิชาการท่านต่างๆ เช่น Jay M. Shafritz และ E.W. Russell (2005) ได้รวบรวมความหมายของรัฐ ประศาสนศาสตร์จำนวน 18 ความหมาย จากนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ระหว่างปี 1887-2002 และได้ สรุปว่า รัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง อะไรก็ตามที่รัฐบาลทำ ซึ่งอาจดีหรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตามไม่มีนักวิชาการ ท่านใดที่จะให้คำตอบที่เป็นสากลว่าวิชารัฐประศาสนศาสตร์คืออะไร และวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีความหมาย ขอบเขตได้หลายอย่างสุดแล้วแต่นักวิชาการแต่ละท่านจะมองและตีความวิชารัฐประศาสนศาสตร์ไปในแง่ใด และวิธีดังกล่าวเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการมากน้อยแค่ไหน (พิทยา บวรวัฒนา, 2538) ดังนั้นประเด็นการ พิจารณาความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์จึงมิใช่การพยายามระบุความหมายในแง่ที่ตายตัวแต่เป็น การศึกษาเพื่อพิจารณาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ทางวิชาการคำนี้ต่อไปอย่าง ละเอียดด้วยภายใต้บริบทต่างๆที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้ในหัวข้อการสอนนี้จึงมีสองส่วนหลัก คือ แนว ทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ อันเป็นตัวแทนการให้ความหมายคำว่า รัฐประศาสนศาสตร์ ที่ มีความคาบเกี่ยวกับคำว่า บริหารรัฐกิจ ซึ่งมีการใช้ทดแทนกันจนถึงขนาดการระบุเป็นชื่อของภาควิชา สาขาวิชา คณะวิชา หรือกระทั่งวิทยาลัยการศึกษาในประเทศไทยหลายแห่ง และ การให้ความหมาย รัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration อันเป็นตัวแทนการให้ความหมายโดยพิจารณาจาก ที่มาของคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์

แนวทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์

สำหรับการให้ความหมายของพจนานุกรม ดังพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึงวิชาว่าด้วยการบริหารและการปกครองประเทศเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด นอกจากนี้ในพจนานุกรมเฉพาะด้าน คือ หนังสือคำศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ (ติน ประญาพฤทธิ, 2560) ได้อธิบายความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ว่ามาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ Public Administration ว่า เป็นวิชา ศาสตร์ หรือองค์ความรู้ที่มุ่งจัดการดูแลกิจการสาธารณะ และปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายของนักการเมือง อย่างไรก็ตามในภาษาอังกฤษนั้น ถ้าใช้พยางค์ตัวเล็ก คือ public administration หมายถึงการบริหารรัฐกิจ ที่มุ่งเน้นกิจกรรมหรือกระบวนการบริหารมากกว่าองค์ความรู้ ทั้งนี้รัฐประศาสนศาสตร์ / การบริหารรัฐกิจนั้น ตามรากศัพท์ภาษาละติน แปลว่า การรับใช้ การจัดการ การปฏิบัติการกิจ และการอำนวยความสะดวก..... สำหรับสารานุกรมศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) ของอุทัย หิรัญโต (2526) อธิบายความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์จากคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Public Administration เช่นเดียวกัน โดยอธิบายว่าคำว่า “public administration” ถ้าจะแปลตามตัวก็ได้ว่าการบริหารงานของรัฐบาลหรือการบริหารงานสาธารณะ (public แปลว่า สาธารณะ สาธารณะชน หรือของรัฐบาล administration แปลว่าการบริหาร) ถ้าแปลกันอย่างนี้ก็จะเป็นที่เข้าใจกันทั่วไป และไม่ก่อให้เกิดความสับสน แต่นักวิชาการไทยกลับแปลคำว่า public administration ว่ารัฐประศาสนศาสตร์แต่ต่อมาภายหลังแปลกันใหม่ว่าการบริหารรัฐกิจซึ่งน่าจะดีกว่าคำแปลเดิม

นอกจากนี้มีการกล่าวถึงความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์อีกมาก ขอยกตัวอย่างงานของ Marshall Dimock, Gladys Dimock และ Douglas Fox (1983) ได้ให้คำจำกัดความของรัฐประศาสนศาสตร์ว่า ได้แก่ การผลิตซึ่งสินค้าและบริการซึ่งถูกออกแบบขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของพลเมืองผู้บริโภค รัฐประศาสนศาสตร์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของสินค้าและบริการและวิธีการหรือกระบวนการ ซึ่งผลิตขึ้นในลักษณะที่เป็นระบบและพลวัต งานของ Felix A. Nigro และ Lloyd G. Nigro (1977) ซึ่งกล่าวว่าวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึง (1) ความพยายามร่วมกันของกลุ่มชนสาธารณะ (2) กิจกรรมของฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ (3) เป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดนโยบาย และ (4) บทบาทของเอกชนและบุคคลหลายฝ่ายที่มีต่อการให้บริการชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ 2 ประการสำคัญ คือ (1) การอธิบายว่ารัฐประศาสนศาสตร์มี 2 สถานะคือการเป็นวิชาหรือองค์ความรู้ (ซึ่งใช้ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ของคำว่า Public Administration เป็นตัวแทน) และ กิจกรรมด้านการบริหาร (ใช้ตัวอักษรพิมพ์เล็ก เป็นตัวแทน – public administration และใช้คำว่าการบริหารรัฐกิจในภาคภาษาไทย) และ (2)

ความไม่พึงใจต่อการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งไม่ตรงกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งนักวิชาการคนสำคัญท่านหนึ่งของวงวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ไทยถึงกับเรียกชื่อวิชานี้ใหม่ว่า สาธารณบริหารศาสตร์ (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, อ้างแล้ว, น. 290-296) ซึ่งกล่าวว่าเมื่อพิจารณาอย่างง่าย ๆ จะเห็นได้ว่าศัพท์ดังกล่าว (Public Administration - ในเชิงวิชาการ และ public administration ในเชิงปฏิบัติ) ประกอบด้วยคำ 2 คำคือคำว่า public และคำว่า administration ซึ่งแปลว่า สาธารณะและการบริหาร ดังนั้น เมื่อพิจารณาคำว่า Public Administration จึงน่าจะใช้คำว่า สาธารณบริหารศาสตร์ ส่วน public administration (ในแง่กิจกรรมหรือภาษาไทยใช้คำว่า การบริหาร รัฐกิจ) น่าจะใช้คำว่า การบริหารสาธารณกิจเป็นการทดแทน โดยพยายามชี้ให้เห็นว่า คำว่า “ประศาสน” ของรัฐประศาสนศาสตร์นั้น แปลว่า การแนะนำสั่งสอน ซึ่งรัฐประศาสนศาสตร์จึงหมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่แนะนำสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องของรัฐ ในแง่รัฐประศาสนศาสตร์ก็คือรัฐศาสตร์ (ไม่ว่าจะคง “ประศาสน” ไว้หรือไม่ก็ตาม) ดังนั้น สาธารณบริหารศาสตร์ หรือศาสตร์ว่าด้วยการบริหารสาธารณะย่อมมีความถูกต้องเหมาะสมกว่า และคำว่า การบริหารสาธารณกิจ หรือ การบริหารงานสาธารณะ ย่อมสื่อความหมายของกิจกรรม (public administration) การบริหารเพื่อประชาชนหรือสาธารณะโดยทั่วไปได้ดีกว่าเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันวงวิชาการไทยยังคงเลือกใช้คำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ แต่ในเรื่องการระบุความหมายยังคงหาข้อยุติมิได้ ทั้งนี้สืบเนื่องจากคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารรัฐกิจ โดยความหมายที่ว่าด้วยเรื่องของกิจกรรมทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ (หรือจะเรียกว่า การบริหารรัฐกิจ) มีความกว้างขวางเป็นอย่างมากเพราะกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวกับการบริหารราชการทั้งปวงของรัฐนั้นมีความกว้างขวางสุดเหลือที่จะประมาณเพราะเมื่ออยู่ในรัฐแล้วกิจกรรมใดๆย่อมเกี่ยวข้องกับรัฐทั้งสิ้นและการบริหารซึ่งเป็นกระบวนการหรือมรรควิธีต่างๆที่เกิดขึ้นภายในรัฐย่อมเป็นเสมือนดั่งเงาตามตัวของกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการบริหารของรัฐ ย่อมต้องมีความสลับซับซ้อนลึกซึ้งซึ่งตามไปด้วยอย่างไม่สามารถปฏิเสธได้ ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยเรื่องการบริหารรัฐกิจย่อมเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะอธิบายได้โดยประโยคเดียว ดังที่ จรัส สุวรรณมาลา (2547, ในวีระศักดิ์ เครือเทพ , บรรณาธิการ) กล่าวไว้ว่าหากเริ่มต้นด้วยคำถามพื้นฐานว่ารัฐประศาสนศาสตร์คืออะไร คำถามนี้ยากที่จะหาคำตอบที่ยอมรับร่วมกันทั้งในแง่ของเนื้อหาและในแง่ระเบียบวิธีการศึกษาและยังเป็นสิ่งที่ถกเถียงกันมากถึงที่มาขององค์ความรู้จากวิทยาการสาขาต่างๆและจากปรากฏการณ์ในภาคปฏิบัติ ในด้านเนื้อหา รัฐประศาสนศาสตร์ หมายความว่า การศึกษาหาความรู้ในทุกๆเรื่องที่จะต้องใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งการบริหารงานภาครัฐนั้นย่อมต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกประเภทที่ตอบสนองปัจเจกชนภายในรัฐทั้งหมดที่อาจเรียกว่า กิจการสาธารณะ ทั้งนี้องค์ความรู้ที่จะสามารถทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการนี้ได้จึงย่อมมีมากมายและ

หลากหลายอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น สังคมวิทยา การเมืองการปกครอง เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย หรือกระทั่ง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำหรับการตีความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันได้ถูกตีความให้สอดคล้องหรือมีที่มาจาก กระบวนการในการบริหารกิจกรรมต่างๆของรัฐ หรือที่เรียกว่า สาธารณกิจ เช่นเดียวกันดังงานของ เทพศักดิ์ บุญรัตน์ (2557) กล่าวว่าสาธารณกิจเป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ถ้าพิจารณาจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการบริหารรัฐกิจเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดชุมชน ทั้งนี้เพราะ เมื่อมีชุมชนโดยที่มนุษย์มารวมตัวกันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกิจกรรมส่วนกลางเพื่อประโยชน์ ของชุมชนหรือสาธารณกิจของชุมชนนั้น โดยที่ประชาชนในชุมชนยอมเสียเสรีภาพบางส่วนเพื่อให้ผู้ปกครอง เป็นผู้ใช้อำนาจแทนตน และเมื่อมีการสถาปนารัฐขึ้นกิจกรรมดังกล่าวจึงทวีความซับซ้อนและหลากหลายยิ่งขึ้น การดำเนินการสาธารณกิจ รัฐจึงจำเป็นต้องมีการบริหารรัฐกิจเพื่อให้การดำเนินงานสาธารณกิจต่างๆบรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่รัฐกำหนดขึ้น การบริหารรัฐกิจจึงเป็นกระบวนการในการบริหารกิจกรรมต่างๆของรัฐเพื่อให้ สาธารณกิจต่างๆที่รัฐต้องรับผิดชอบได้ดำเนินงานเป็นไปตามบรรลุวัตถุประสงค์ที่รัฐกำหนดขึ้น หรือกล่าวอย่าง ย่อ การบริหารรัฐกิจจึงเป็นกระบวนการของการบริหารงานในภาครัฐ โดยรัฐประศาสนศาสตร์เป็นองค์ความรู้ หรือวิชาที่ใช้ในการพรรณนาอธิบายและพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการบริหารรัฐกิจ

การให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration

อีกแนวทางในการทำความเข้าใจความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ คือการระบุนัยความหมายของคำๆ นี้จากรากศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งคือ คำว่า “Public” และ “Administration”

คำว่า “Public” David Mathew (อ้างอิงใน Frederickson, 1997) กล่าวว่า คำว่า public มาจาก ภาษากรีกอย่างน้อย 2 คำ คือ คำว่า pubes ซึ่งหมายถึงความเป็นผู้ใหญ่ (maturity) มีนัยว่าเป็นความเป็น ผู้ใหญ่ทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งประการหลังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้เกิดภาวะการเข้าใจผู้อื่น หรือเป็นความสามารถที่จะเห็นสิ่งอื่นมิใช่สนใจแต่เรื่องตนเองเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ คำว่า public อาจ มาจากคำว่า kom-ois แปลว่า ความเข้าอกเข้าใจ (to care with) ซึ่งต่อมาได้มีการแปล koinon ว่า ความมี ร่วมกัน (common) ซึ่งโดยรวมคือการเห็นความสำคัญกับประเด็นความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั่นเอง ดังนั้นเรื่องของ public จึงหมายถึงความถึงทั้งภาวะๆหนึ่ง (ความเข้าใจผู้อื่น) และความสามารถ (ในการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น) อย่างไรก็ตามในยุคร่วมมาคำว่า public มักถูกแปลออกมาอย่างน้อย 2 ความหมาย คือ ที่ที่ทุกภาคในสังคม สามารถใช้ร่วมกัน (ดังที่พบจะเรียกสถานที่ต่าง ๆ ที่สามารถใช้ร่วมกัน เช่น สวนสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะ หอignéสาธารณะ) ส่วนอีกความหมายหนึ่ง public หมายถึงเรื่องของการเมืองหรือรัฐบาลนอกจากนี้กลุ่ม คณาจารย์ภาควิชาการปกครองคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สิริพรรณ นกสวน และ เอก

ตั้งทรัพย์สิน (บรรณาธิการ), 2546) โดยพิชัญ เสี่ยมพงษ์ ได้กล่าวถึงการให้ความหมายของคำๆนี้ในทางวิชาการในหัวเรื่อง “ความเป็นสาธารณะ” (public sphere) ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าสาธารณะว่าขึ้นอยู่กับมุมมองที่ใช้พิจารณา ซึ่งมี 3 มุมมอง มุมมองแรกมองความเป็นสาธารณะว่าหมายถึงภาคสาธารณะ (public sector) หรือ รัฐบาล โดยภาคสาธารณะมีหน่วยงานราชการเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม (public interest) ภาคสาธารณะมีจุดประสงค์และกิจกรรมการดำเนินงานที่ รัฐบาลบังคับใช้กฎหมาย (law enforcement) และให้บริการสาธารณะ (public services) สำหรับมุมมองที่สองมองความเป็นสาธารณะว่าเป็นสังคม โดยจะพิจารณาประเด็นของ “ผล” ของกิจกรรม ดังเช่น ผลของกิจกรรมของเอกชน(หรือปัจเจกชน)ที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมก็อาจสรุปได้ว่าเป็นความเป็นสาธารณะ มุมมองสุดท้าย มองว่าความเป็นสาธารณะอยู่ในความหมายของการรวมกลุ่มกันภายในสังคมเป็นหน่วยงานหรือองค์การ ซึ่งจะแตกต่างจากความเป็นปัจเจกบุคคล หรือภาวะก่อนการรวมกลุ่ม

ดังนั้นจึงพอสรุปในเบื้องต้นว่า “สาธารณะ” เกี่ยวข้องกับหลายประเด็นหลัก ประกอบด้วย ภาวะๆหนึ่ง (ความเข้าใจผู้อื่น) และความสามารถ (ในการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น) ที่ที่ทุกภาคในสังคมสามารถใช้ร่วมกัน(เช่น สวนสาธารณะ) เรื่องของการเมืองหรือรัฐบาล (ผู้มีหน้าที่โดยตรงในการทำกิจการสาธารณะ) การดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม (ประโยชน์สาธารณะ) กิจกรรมการดำเนินงานที่รัฐบาลบังคับใช้กฎหมาย และการให้บริการสาธารณะ และการรวมกลุ่มของคนในสังคม

อย่างไรก็ดีจากบทความของผู้เขียนเรื่อง “สาธารณะ” ของ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งงานเขียนชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสืบค้นความเป็น “สาธารณะ” ของรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญสองประการ คือ ผู้กระทำต้องเป็นกลไกที่มีหน้าที่โดยตรงกับการทำกิจการสาธารณะ และ กระบวนการที่กระทำต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีคำถามสำคัญจากองค์ประกอบข้อแรกว่า “ผู้กระทำกิจการสาธารณะต้องเป็นภาครัฐหรือไม่” โดยเฉพาะตามขอบเขตของวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้ผู้เขียนใช้แนวทางการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ในหัวเรื่องความหมายและการระบุขอบเขตการทำงานของภาคสาธารณะและแนวคิดทางกฎหมายที่ระบุสถานภาพของผู้กระทำการบริการสาธารณะว่าต้องเป็นผู้ใดเพื่อระบุความเป็น “สาธารณะ” ของรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่านอกจากกระบวนการที่กระทำต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ สำหรับผู้กระทำกระบวนการดังกล่าวย่อมต้องยึดถือว่าหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะดังนั้นองค์การหรือหน่วยงานดังกล่าวจึงถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์หลักหรือเอกลักษณ์ของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ภายใต้ความเป็นสหวิทยาการของวิชา (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2561)

สำหรับกรณีที่ทำหน้าที่คือหน่วยงานภาครัฐจะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการ สาธารณะ นั้น นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2547) ได้กล่าวไว้ในหัวเรื่อง องค์การผู้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะ ว่ามีสองหน่วยงานหลัก คือ รัฐและเอกชน ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงองค์การภาครัฐในฐานะที่กฎหมายรองรับให้เป็น องค์การของรัฐที่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีการปฏิบัติงานที่ส่งผลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะพบว่า องค์การประเภทนี้ตามการอธิบายของ นันทวัฒน์ บรมานันท์ (เพ็งอ่าง, น.55-74) ย่อมจัดอยู่ในหัวเรื่อง “บริการสาธารณะที่จัดทำโดยรัฐ” (อีกหัวเรื่องหนึ่งคือ บริการสาธารณะที่จัดทำโดยเอกชน) ซึ่งการบริการ ดังกล่าวถือว่ารัฐมีหน้าที่โดยตรงในการให้บริการ เพราะมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไป ในประเทศอย่างทั่วถึงแต่เมื่อมีการกระจายอำนาจการปกครองไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนกลางจึงได้ มอบอำนาจในการบริการสาธารณะบางประเภทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำ ดังนั้นบริการ สาธารณะซึ่งจัดทำโดยรัฐจึงมี 2 ประเภท คือ บริการสาธารณะระดับชาติและบริการสาธารณะระดับ ท้องถิ่น สำหรับการบริการสาธารณะประเภทแรกได้แก่บริการสาธารณะที่เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเป็น ผู้จัดทำ อันได้แก่กิจการที่เกี่ยวกับความมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม รวมทั้งการพัฒนา สังคมและวัฒนธรรมซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ประกอบด้วยการบริการสาธารณะ (1) ด้านยุติธรรม (2) ด้านการรักษาความปลอดภัยของ (3) ด้านการรักษาความปลอดภัยของประเทศ (4) ด้านการศึกษาของ ชาติ (5) ด้านสังคม (6) ด้านวัฒนธรรม และ (7) ด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการบริการสาธารณะของ รัฐอีกระดับหนึ่งซึ่งก็คือระดับท้องถิ่น ซึ่งบริการสาธารณะระดับท้องถิ่นจะได้แก่บริการสาธารณะที่กฎหมาย กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการจัดทำโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมักมี 2 ประเภทคือ บริการสาธารณะระดับชาติซึ่งมีการมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการจัดทำ (ซึ่งได้ กล่าวถึงก่อนหน้านี) และบริการสาธารณะซึ่งเป็นหน้าที่แท้ ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจมีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับเทศบาล ระดับจังหวัด และระดับภาค นอกจากนี้ยังอาจแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านสุขอนามัย (2) ด้านเศรษฐกิจ (3) ด้านสังคมและการศึกษา สำหรับเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดทำบริการสาธารณะแบ่งได้ 2 กรณีคือ การมีส่วนร่วมทางอ้อมและการมีส่วนร่วมทางตรง สำหรับการมีส่วนร่วม ทางอ้อม ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดทำบริการ สาธารณะโดยรัฐ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ประกอบด้วย การเลือกตั้ง และ คณะที่ปรึกษา สำหรับการมีส่วนร่วมทางตรง บริการสาธารณะเป็นเรื่องที่อยู่ ในอำนาจหน้าที่ของรัฐที่จะจัดทำ ต่อมาเมื่อรัฐมีภาระมากขึ้นกิจการบางอย่างรัฐไม่จำเป็นต้องทำเองเพราะ เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐ กิจการบางอย่างต้องใช้เงินลงทุนมากต้องใช้บุคลากรที่มีความ ชำนาญเป็นพิเศษ ซึ่งทำให้รัฐไม่สามารถบริการสาธารณะอย่างดีได้ และรวดเร็วทันต่อความต้องการของ ผู้ใช้บริการสาธารณะ จึงเกิดการมอบบริการสาธารณะให้เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะแทนรัฐ การมอบ อำนาจให้เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะหมายความว่า การกระทำที่รัฐมอบให้เอกชนเป็นผู้จัดทำบริการ

สาธารณะทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้เพราะโดยสภาพแล้วเอกชนไม่ได้มีหน้าที่ที่จะจัดทำบริการสาธารณะ เพราะบริการสาธารณะเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจและหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นเมื่อรัฐตัดสินใจอนุมัติหรืออนุญาตให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ เอกชนจึงสามารถเข้ามาดำเนินการได้ เอกชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะได้ในกรณี สัมปทาน และ องค์การวิชาชีพ ทั้งนี้จึงสรุปได้ว่า คำว่า “Public” ของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ กระบวนการที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะซึ่งเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

คำว่า “Administration” มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน ว่า “Administrare” ซึ่งหมายถึง ช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวก การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ อาจหมายถึงรัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, ม.ป.ป.) ศาสตราจารย์ (2550, น. 25-26) กล่าวว่า ได้มีนักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศหลายท่าน ได้รวบรวมความหมายเกี่ยวกับการบริหารว่า คำว่า การบริหารงาน ใน ภาษาอังกฤษ มีคำใ้ใช้อยู่สองคำ คือ คำว่า Administration และ Management ความแตกต่างของคำสองคำนี้อยู่ที่ว่า Administration มักจะเน้นในเรื่องนโยบาย ในขณะที่คำว่า Management นั้นเป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจัดทำหรือระดับปฏิบัติการ แต่หากพิจารณา ในด้านความนิยมในการนำคำมาใช้แล้ว จะพบว่า คำว่า Administration นิยมนำไปใช้ในทางการบริหารราชการ ส่วนคำว่า Management นิยมใช้ในทางการบริหารธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามคำสองคำนี้อาจใช้แทนกันได้และหมายถึงการบริหารเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการรวมคำเป็นคำว่าการบริหารจัดการ ซึ่ง วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550) ได้อธิบายว่า คำว่า การบริหาร การจัดการ และ การบริหารจัดการมีความหมายใกล้เคียงกัน และอาจนำมาใช้แทนกันได้ถึงแม้ว่าแต่ละคำจะมีความแตกต่างกัน ในรายละเอียดบางประการ เช่น วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง หน่วยงาน โดยคำว่า การบริหารส่วนใหญ่ใช้ในภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อให้บริการสาธารณะ ทั้งหลายแก่ประชาชน ขณะที่คำว่า การจัดการ นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไรโดยผลประโยชน์ที่จะตก แก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รอง ส่วนคำว่า การบริหารจัดการ นำมาใช้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เฉพาะการบริหารจัดการภาครัฐ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลายแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และ จูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น

สำหรับการระบุความหมายของการบริหาร พิจารณาได้ว่าเกี่ยวข้องกับสามประเด็นหลัก คือ การดำเนินการร่วมกันของบุคคล การบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ และ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการ ดังแนวคิดของ สันติ บุญภิรมย์(2552, น. 49) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้

ปัจจัยต่าง ๆ เข้ามา มีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ นพพงษ์ บุญจิตรา ดุลย์ (2551, น. 13) ได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ที่มีผู้กระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการทำอย่างมีระเบียบ ทรัพยากร และเทคนิค ต่างๆที่เหมาะสม ทั้งนี้นักวิชาการหลายท่านยังเห็นสอดคล้องกันว่า ประเด็นปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามา มีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ดังเรียกรวมการดำเนินการดังกล่าวว่า หน้าที่ของนักบริหาร ดังแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549, น. 2-3) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่สำคัญ ในการวางแผน จัดองค์กร อำนาจการและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิด ประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) การอำนาจการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) วิโรจน์ สารรัตน์ (2555, น.1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหาร ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชี้นำ (leading) และการควบคุมองค์การ (Controlling) ศิริ ถิอาสนา (2557, น. 8) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกิจกรรมของกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากร ที่เหมาะสมเพื่อได้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ใช้ ทั้งศาสตร์และศิลป์จัดการ กระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคณะทำงาน (Staffing) การอำนาจการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) และ แนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ เช่น Robbins et all (2015) ได้กล่าวว่าผู้บริหารจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตามกลุ่มหน้าที่ต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำองค์การ และการ ควบคุมองค์การ แม้ว่าในหน้าที่เหล่านี้ จะอธิบายออกเป็น ส่วนต่างๆ แยกจากกัน แต่หน้าที่ทั้ง 4 ประการนี้มีความ สัมพันธ์และไม่สามารถแยกจากกันได้ เป็นต้น ทั้งนี้จึงอาจพอสรุปได้ว่า คำว่า “Administration” คือ การดำเนินการร่วมกันของบุคคลโดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารเพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นโดยรวม หรือ เมื่อมีการรวมคำเข้าด้วยกัน การให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์จากคำว่า Public Administration อันประกอบด้วย “Public”(กระบวนการงานที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะซึ่งเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ) และ “Administration” (การดำเนินการร่วมกันของบุคคลโดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารเพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้) จึงหมายถึง วิชาที่ศึกษา (กรณีของการเป็นวิชา – ผู้เขียน)กระบวนการงานที่หน่วยงานภาครัฐเป็น

หน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะโดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารเพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งคือการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

บทสรุป

ดังกล่าวข้างต้นไม่มีนักวิชาการท่านใดที่จะให้คำตอบที่เป็นสากลว่ารัฐประศาสนศาสตร์คืออะไร อย่างไรก็ตามก็ได้มีความพยายามระบุนัยความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นอันมากทั้งจากนักวิชาการต่างประเทศรวมถึงนักวิชาการไทย ในหัวข้อนี้ศึกษาแนวทางการให้ความหมายคำว่ารัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะจากพจนานุกรม พจนานุกรมเฉพาะด้าน และจากหนังสือความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทย รัฐประศาสนศาสตร์มีคำที่ใช้ทดแทนคือคำว่าการบริหารรัฐกิจ ซึ่งความคาบเกี่ยวกันนี้ทำให้พิจารณาความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ว่าเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารรัฐกิจ โดยการบริหารรัฐกิจเป็นกระบวนการของการบริหารงานในภาครัฐ และรัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นองค์ความรู้หรือวิชาที่ใช้ในการพรรณนาอธิบายและพยากรณ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการบริหารรัฐกิจ นอกจากนี้กล่าวถึงแนวทางที่ทำให้เข้าใจความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ การระบุนัยความหมายของคำนี้จากรากศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งคือ คำว่า “Public” และ “Administration” ด้วยรัฐประศาสนศาสตร์มาจากคำว่า Public Administration อันประกอบด้วย “Public” (กระบวนการงานที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะซึ่งเป็นการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ) และ “Administration” (การดำเนินการร่วมกันของบุคคลโดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารเพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้) โดยรวมรัฐประศาสนศาสตร์จึงหมายถึง วิชาที่ศึกษา (กรณีของการเป็นวิชา – ผู้เขียน) กระบวนการที่หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการบริการสาธารณะโดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารเพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งคือการกระทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

บรรณานุกรม

- จรัส สุวรรณมาลา. (2547). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์. ใน วีระศักดิ์ เครือเทพ (บรรณาธิการ) **รัฐประศาสนศาสตร์: ขอบข่ายและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัสศักดิ์ ชาญนรงค์.(2561). สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 3(1), 75-96.
- ติน ปรัชญาพฤทธิ. (2560). **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ .(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2551). **นิตยภัตบริหาร**. เชียงใหม่ : ออเรนจ์ กรุ๊ป ดีไซน์.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2538). **รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) และ (ค.ศ. 1970-ปัจจุบัน)**. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). **พุทธวิธีบริหาร**.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุทธพงษ์ สีสากิจไพศาล.(2548). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (ม.ป.ป.). แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ.วันที่ค้นข้อมูล 4 กรกฎาคม 2561, จาก <http://www.wiruch.com>.
- .(2550).**การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ : เอกซเปอร์เน็ท.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555).**แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**.กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริ ถีอาสนา. (2557).**เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่ : แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550).**การจัดการจากมุมมองนักบริหาร**. กรุงเทพฯ : จี พี ไซเบอร์พรินท์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพฯ: บ็อค พอยท์
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2547). **หลักรัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎี**. ชลบุรี : ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อุทัย หิรัญโต. (2526). สารานุกรมศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ : การบริหารรัฐกิจ . กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ติน ประชัญพฤทธิ. (2520). การบริหารรัฐกิจแผนใหม่. แปลจาก Modern Public Administration. แปลโดย

ติน ประชัญพฤทธิ. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Robbins, S.P. et al. (2015). **Fundamentals of Management: Essential Concepts and Applications**. England: Pearson Education.

Shafritz, J. M. and Russell, E.W. (2005). **Introducing public administration**. New York: Pearson Education.

White, L.D. (1955). **Introduction to the Study of Public Administration**. New York: Macmillan.

คำถามท้ายบท

1. รัฐประศาสนศาสตร์กับการบริหารรัฐกิจมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร
2. รัฐประศาสนศาสตร์ในทัศนะของท่านมีความหมายว่าอย่างไร

แผนการสอนครั้งที่ 3

หัวข้อ	รัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ
ผู้สอน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
เวลา	3 ชั่วโมง
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นิสิตสามารถ

1. ทราบและเข้าใจถึงวิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์

2. ทราบและเข้าใจถึงวิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวพันกับเป้าหมาย

เนื้อหา

1. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวพันกับเป้าหมาย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหาหัวข้อต่างๆ (สลับกับการสนทริยสนทนา)	30	นาที
3. สนทริยสนทนา	100	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการสนทริยสนทนารายกลุ่ม	20	นาที
5. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

- ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
- Power point ทั้งภาพนิ่งและ animation

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสนทริยสนทนา

ใบงานเรื่อง ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์

หนังสืออ้างอิง

จิระโชค วีระสัยและคณะ.(2559). **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไชยา ยี่มิวิไล. (2557) .**พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่อนาคต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ .(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อรุณี สันฐิติวณิชย์. (2559).**รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎีสำหรับศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : คักดีโสภาการพิมพ์.

เอกสารประกอบการสอน

Chulasak Charnnarong. (2016). “The Desirable Moral Leadership of Thai Chief Executive of the Sub District Administrative Organization: Concept, Viewpoint, and Application”, in **3rd International Conference on Innovative Trends in Social Sciences, Business and Management Studies (ITSBM-DEC-2016)** 9th-10th December 2016, Tokyo, Japan.

หัวข้อการสอนที่ 3

รัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ

บทนำ

วงวิทยาการร่วมสมัยส่งเสริมการเรียนรู้เชิง “สหวิทยาการ” (interdisciplinary approach) ให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ อันมักเรียกว่า “พหุวิทยาการ” (multi-disciplinary) แนวพินิจเชิงสหวิทยาการเป็นการเปิดโลกทัศน์เชิงวิชาการให้กว้างขวางไม่จำกัดอยู่ในแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง โดยผสมผสานหล่อหลอมแง่มุมหรือแนวคิดของศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน การเรียนรู้เข้าใจวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากวิชาเฉพาะของตนเป็นเรื่องจำเป็นมากเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งในศาสตร์จนถึงขั้นที่สามารถนำมาผสมผสานเข้าด้วยกันได้ (จิระโชค วีระสัยและคณะ, 2559, น.57) สหวิทยาการเป็นกรอบการศึกษาทางวิชาการที่เชื่อมโยงความรู้จากศาสตร์ของหลายสาขาทั้งในเรื่องของการศึกษาและการปฏิบัติ สหวิทยาการเป็นเรื่องของการค้นคว้า ที่ตัดข้ามศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ หรือขอบเขตการศึกษาตามจารีตที่มีอยู่เดิมอย่างหลากหลาย สหวิทยาการเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต/นักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่สนใจร่วมกัน โดยมีการเชื่อมโยงและบูรณาการความรู้เชิงวิชาการ ระเบียบวิธีวิจัย และมุมมองสาขาวิชาชีพหรือเทคโนโลยีต่างๆ ตั้งแต่ 2 สาขาขึ้นไป เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย การศึกษาในเชิงสหวิทยาการ จะทำให้มุมมองในการศึกษาปัญหาต่างๆ มีความครอบคลุมและรอบด้านมากยิ่งขึ้น และ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ทำให้เกิดการแสวงหาคำตอบที่สอดคล้องกับบริบทของสังคม ประโยชน์ของการศึกษาเชิงสหวิทยาการคือการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ศาสตร์เดียวไม่สามารถ ให้คำอธิบายหรือคำตอบที่ชัดเจนได้ สหวิทยาการจึงเป็นความพยายามของนักวิชาการและนักวิจัยที่จะใช้องค์ ความรู้จากศาสตร์หลายสาขาที่ประกอบด้วยหลายมุมมองเพื่อพัฒนากรอบการศึกษาใหม่ขึ้นมาเพื่อการอธิบายและแสวงหาความรู้ที่มีความหลากหลายยิ่งขึ้น (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2559)

รัฐประศาสนศาสตร์เป็น "สหวิทยาการ" ด้วยรัฐประศาสนศาสตร์คือความรู้จากหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา เป็นต้น รวมวิชาความรู้ หรือวิทยาการเหล่านั้นประกอบเข้ากันเป็นสหวิทยาการ จัดเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ การศึกษาต้องมีการประติดประต่อมองภาพในมุมกว้างและเป็นองค์รวมจึงจะเป็นศาสตร์ที่สมบูรณ์ เพราะเนื้อหาที่กว้างขวางซับซ้อนของวิชาไม่สามารถใช้ศาสตร์เดียวศึกษาได้(วุฒิพงศ์ บุชรากัม, 2559) ในหัวเรื่องนี้กล่าวถึงประเด็นการศึกษาหลักใน 2 ประเด็นคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์ และ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ : มิติความเกี่ยวพันกับเป้าหมาย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ: มิติความเกี่ยวข้องระหว่างศาสตร์

วิชารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์เพราะเนื้อหาสาระส่วนใหญ่ นำมาจากสาขาวิชาต่าง ๆ ในสายสังคมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ เช่น การบริหาร รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รวมถึงการนำองค์ความรู้จากสาขาวิชาอื่น ๆ มาใช้ เช่น คณิตศาสตร์ สถิติ วิทยาการจัดการ อันเป็นความรู้เพื่อช่วยให้นักบริหารปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทำให้รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเป็นสหวิทยาการอย่างแท้จริง เพราะนักบริหารต้องมีความรอบรู้ มีโลกทัศน์สามารถตัดสินใจในการกระทำต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (Henry, 2004, pp.37-40)

สำหรับที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาโดยเฉพาะ โดยส่วนใหญ่ มักกล่าวในเชิงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องในลักษณะที่เอื้ออำนวยประโยชน์ระหว่างกันของสาขาวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่การศึกษาประเด็นนี้ในยุคบุกเบิกเช่นงานของของชูป กาญจนประกร (2509, น.27-38) กล่าวถึงสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มี 9 สาขาวิชา ประกอบด้วย ตรรกวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ การบริหารธุรกิจ Chandler (1989, pp. 639-641) เห็นว่า ควรประกอบไปด้วย ศึกษารัฐศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาวิทยาการจัดการ วิชาการบริหารธุรกิจ วิชาสังคมวิทยา วิชาจิตวิทยา วิชามานุษยศาสตร์ และวิชานิติศาสตร์ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2547) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์กับ รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา Barry Bozeman (1979, p.6) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชา กิจกรรม และเป็นกิ่งวิชาซีพีขั้นสูง รัฐประศาสนศาสตร์ครอบคลุมสาขาต่างๆเป็นจำนวนมาก เช่น รัฐศาสตร์ วิศวกรรมอุตสาหกรรม สังคมวิทยา และ บริหารศาสตร์ เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2557) กล่าวไว้ในหัวเรื่องรัฐประศาสนศาสตร์กับศาสตร์ต่างๆ ไว้ 6 สาขาวิชา ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจ จิตวิทยา และ สังคมวิทยา ไชยา ยิ้มวิไล (2557) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์หรือบริหารรัฐกิจเป็นสหวิทยาการที่บูรณาการจากหลากหลายวิทยาการ อาทิ บริหารจัดการ บริหารธุรกิจ บริหารทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ (เรียงลำดับตามการนำเสนอ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Nicholas Henry	ประกอบด้วย การบริหาร รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์ สถิติ และ วิทยาการจัดการ
ชูป กาญจนประกร	ประกอบด้วย ตรรกวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และ การบริหารธุรกิจ
Ralph C. Chandler	ประกอบด้วย วิชารัฐศาสตร์ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาวิทยาการจัดการ วิชาการบริหารธุรกิจ วิชาสังคมวิทยา วิชาจิตวิทยา วิชามานุษยศาสตร์ และวิชา นิติศาสตร์
ติน ปรัชญพฤทธิ	ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา
Barry Bozeman	รัฐประศาสนศาสตร์ครอบคลุมสาขาต่างๆเป็นจำนวนมาก เช่น รัฐศาสตร์ วิศวกรรมอุตสาหกรรม สังคมวิทยา และ บริหารศาสตร์
เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์	ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจ จิตวิทยา และ สังคมวิทยา
ไชยา ยี่มิวิไล	ประกอบด้วย บริหารจัดการ บริหารธุรกิจ บริหารทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์

นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์รัฐประศาสนศาสตร์ และ รัฐศาสตร์ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และวิชาทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กับมานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา ด้วยองค์ความรู้จากสาขาวิชานี้ล้วนมีประโยชน์ต่อการบรรยาย อธิบาย และพยากรณ์พฤติกรรมมนุษย์ด้วยกันทั้งสิ้นและบางครั้งก็ใช้ตัวแปรเดียวกันแม้ว่าจะเป็นการมองพฤติกรรมคนละระดับก็ตาม (ติน ปรัชญพฤทธิ, 2547, น.440) สอดคล้องกับแนวคิดของ Nicholas Henry (2004, p.42) กล่าวว่าเนื้อหาของวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น ๆ อย่างมาก โดยเฉพาะ รัฐศาสตร์ และการบริหารธุรกิจ ดังนั้นในที่นี้จึง ขอกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสองสาขาวิชาหลักนี้

นับตั้งแต่เริ่มต้นการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1887 จวบจนปี ค.ศ. 1960 รัฐประศาสนศาสตร์ถูกจัดให้เป็นแขนงวิชาย่อยแขนงหนึ่งของรัฐศาสตร์มาโดยตลอดกว่า 70ปี ดังนั้นโดยส่วนใหญ่จึงมองว่ารัฐประศาสนศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ ทั้งนี้ กุลธน ธนาพงศธร (2543) ได้กล่าวว่า

อิทธิพลดังกล่าวเกิดจาก 2 มิติใหญ่ๆ คือ ด้านตัวบุคคลผู้ศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ หรือ นักวิชาการส่วนใหญ่ที่ศึกษาเนื้อหาสาระของรัฐประศาสนศาสตร์คือนักรัฐศาสตร์ ตั้งแต่ Woodrow Wilson บิดาของรัฐประศาสนศาสตร์และอีกด้านหนึ่งคือด้านระเบียบวิธีการศึกษาซึ่งเป็นเหตุผลต่อเนื่องคือเมื่อนักวิชาการเป็นนักรัฐศาสตร์ระเบียบวิธีการศึกษาก็ย่อมรับอิทธิพลจากรัฐศาสตร์มาปรับใช้ ประจักษ์พยานซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่รู้จักกันดีแม้ในปัจจุบัน เช่น แนวทางระบบที่ Fred Riggs ได้นำมาศึกษาการบริหารงานของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีลักษณะการศึกษาคล้ายคลึงกับการที่ David Easton ใช้แนวทางการศึกษาดังกล่าววิเคราะห์ระบบการเมือง เป็นต้น

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์บริหารธุรกิจ เมื่อพิจารณาจากรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) ย่อมมีความลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับ บริหารธุรกิจ (Business Administration) ทั้งนี้จึงสังเกตได้โดยง่ายว่าทั้งสองสาขาวิชาต่างศึกษาประเด็นสำคัญร่วมกันคือ การบริหาร (Administration) จะต่างก็เพียงวิชาหนึ่งสนใจการบริหารภาคสาธารณะ แต่อีกสาขาวิชาหนึ่งสนใจการบริหารภาคธุรกิจ ทั้งนี้ถ้าจะกล่าวถึงความแตกต่างของสาขาวิชาทั้งสองก็น่าจะเรียกว่าอยู่ในประเด็นรองหรือประเด็นย่อยที่ว่าเป็นการศึกษาองค์การต่างประเภทกันโดยรัฐประศาสนศาสตร์ศึกษาองค์การภาครัฐ (หรือองค์การสาธารณะ) ในขณะที่บริหารธุรกิจศึกษาองค์การธุรกิจ (หรือบริษัท หรือองค์การเอกชน) ดังที่ สร้อยตระกูล(ติวยานนท์) อรรถมานะ (2540) กล่าวว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายต่างก็เป็น (หรือศึกษา) เรื่องของการร่วมมือดำเนินการหรือปฏิบัติการของกลุ่มบุคคลที่มุ่งสู่เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นหัวใจที่สำคัญเป็นเรื่องของการกระทำและความสามารถที่จะรวบรวมทรัพยากรทางการบริหารโดยดำเนินการให้บรรลุผลนั้นก็คือเรื่องของการบริหารนั่นเอง โดยทั้งสองต่างก็ศึกษาและกระทำในเรื่องเดียวกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การบริหารเป็นกระบวนการทั่วไป และกระบวนการทั้ง การบริหารภาครัฐ และการบริหารภาคเอกชนต่างก็เป็นสาขาย่อยของการบริหาร แม้วัตถุประสงค์ของภาคทั้งสองจะแตกต่างกัน แต่เนื้อหาในการบริหารก็ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ จึงแลกเปลี่ยนหยิบยืมกันได้จากภาคหนึ่งไปอีกภาคหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ปัญหาสำคัญมากนัก Woodrow Wilson ได้กล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า “ถ้าข้าพเจ้าเห็นฆาตกรลับมีดด้วยวิธีการที่เฉลียวฉลาด ข้าพเจ้าก็สามารถหยิบยืมวิธีการในการลับมีดของเขาโดยไม่ต้องยืมเอาความตั้งใจที่คงจะเป็นในการฆาตกรรมของเขามาด้วย”

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ : มิติความเกี่ยวข้องกับเป้าหมาย

วิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวางมีการพัฒนาองค์ความรู้มาโดยตลอดมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นอันมากอันเป็นเครื่องชี้แนวทางในการบริหารราชการและชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบริหารราชการกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและช่วยให้นโยบายของรัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของ

ประชาชนและสังคมได้มากขึ้น (ไชยา ยี่มิวิไล, 2557, น.14) ทั้งนี้รัฐประศาสนศาสตร์จึงต้องอาศัยฟิสิกส์ศาสตร์ต่างๆมากในการบริหารราชการแผ่นดินและหลังจากรัฐประศาสนศาสตร์ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์วิจัยมาอย่างยาวนาน ผ่านความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในแต่ละยุคสมัย รวมถึงการมีมุมมองที่แตกต่าง ดังนั้นรัฐประศาสนศาสตร์จึงต้องอาศัยศาสตร์สาขาต่างๆเพื่อให้เข้าใจรัฐประศาสนศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้นหรือการที่ รัฐประศาสนศาสตร์จะช่วยให้การบริหารราชการแผ่นดินเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ (บุญเลิศ ไพรินทร์, 2556) นอกจากนี้ อรุณี สันฐิติวณิชย์ (2559, น.19) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ เพราะรัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาสังคม หากสังคมมีการพัฒนาไปเช่นไร รัฐประศาสนศาสตร์ย่อมต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมในช่วงนั้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆนอกจากจะมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ต่างๆดังกล่าวก่อนหน้านี้ ยังมีความสัมพันธ์กับเป้าประสงค์ของวิชาหรือองค์ความรู้ในการบริหารราชการ การตอบสนองความต้องการของฝ่ายต่างๆ ไปจนถึงความผาสุกของประชาชน

McCurdy (1986, pp.17-21) ได้ศึกษามิติของพัฒนาการและการนำมาประยุกต์ใช้โดยกล่าวว่าจากพัฒนาการทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถอธิบายได้ว่าพื้นฐานแนวคิดหลักในการศึกษาประกอบไปด้วย 4 สำนักด้วยกัน คือ 1) สำนักที่สนใจศึกษาแบบดั้งเดิม กล่าวคือ สนใจศึกษาสังคมวิทยา จิตวิทยา โดยเน้นและปรับใช้ในเรื่องของความสัมพันธ์ของมนุษย์ และสนใจในรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์โดยนำมาใช้ในการปฏิรูประบบ 2) สำนักที่สนใจศึกษาในเชิงพฤติกรรม โดยนำมาใช้ศึกษาถึงระบบราชการ ทฤษฎีองค์การ การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ และการพัฒนาองค์การ 3) สำนักที่สนใจศึกษาในเชิงเหตุผลนิยม โดยนำวิชาเศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจมาใช้ศึกษาในเรื่องของการวิเคราะห์นโยบายและการจัดการ และ 4) สำนักที่สนใจศึกษาในเชิงการเมือง โดยสนใจในเรื่องการเมืองและกฎหมายโดยศึกษาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารงานบุคคลในระบบราชการ การจัดทำงบประมาณ และการบริหารงานในท้องถิ่น หรือกล่าวได้ว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์กับ สังคมวิทยา จิตวิทยา ซึ่งเน้นและปรับใช้ในเรื่องของความสัมพันธ์ของมนุษย์ รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์โดยนำมาใช้ในการปฏิรูประบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารงานบุคคลในระบบราชการ การจัดทำงบประมาณ และการบริหารงานในท้องถิ่น รวมถึง เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจมาใช้ศึกษาในเรื่องของการวิเคราะห์นโยบาย และการจัดการ

อรุณี สันฐิติวณิชย์ (2559) กล่าวว่าแม้ว่า ในช่วงเริ่มแรกรัฐประศาสนศาสตร์ได้รับอิทธิพลจากการจัดการภาคเอกชน (ทั้งเทคนิคการจัดการ การเป็นผู้นำ วิธีการประสานงาน) และสังคมวิทยา หากพิจารณาในบริบทศตวรรษที่ 20 ทิศทางของรัฐประศาสนศาสตร์มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำในสังคม ทำให้แนวคิด เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และปรัชญาการเมือง มีอิทธิพลต่อความรู้ รัฐประศาสนศาสตร์ในช่วงนั้น นอกจากนี้ ปัญหาการทุจริต ผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์สนใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชี จริยธรรมผู้บริหาร กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล และ กฎหมายมหาชน ในบริบทของศตวรรษที่ 21 มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างสูง ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ให้ ความสนใจ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริการประชาชนที่รวดเร็วและมีความโปร่งใส รวมทั้งประเด็นการ จัดทำโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐที่มาพร้อมกับผลกระทบด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ความไม่พึงพอใจของ ประชาชน ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ ต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และ วิศวกรรมศาสตร์ รวมตลอดถึงบริบทโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านบวก และ ด้านลบหรือภัยคุกคามระหว่างประเทศต่างๆ ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์ต้องให้ความสนใจองค์ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น อาชีววิทยา มานุษยวิทยา สันติศึกษา รวมตลอดถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังแสดงตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์ ของวิชาและความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ

เป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์	ความสัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่น
การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของมนุษย์	สังคมวิทยา และ จิตวิทยา
การปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐ	รัฐศาสตร์ และ นิติศาสตร์
การทำความเข้าใจพฤติกรรมองค์การ (ระบบราชการ)	ทฤษฎีองค์การ การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ และ การพัฒนาองค์การ
การวิเคราะห์นโยบาย และการจัดการ	เศรษฐศาสตร์และการบริหารธุรกิจ
ความสนใจเรื่องการเมืองและกฎหมายโดยศึกษาในการนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารงานบุคคลในระบบราชการ การจัดทำงบประมาณ และการบริหารงานในท้องถิ่น	สังคมวิทยา จิตวิทยา รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และ บริหารธุรกิจ
เทคนิคการจัดการ การเป็นผู้นำ วิธีการประสานงาน	การจัดการภาคเอกชน และ สังคมวิทยา
การแก้ปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำในสังคม	เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และ ปรัชญาการเมือง
การแก้ปัญหาการทุจริต ผลประโยชน์ทับซ้อน	การตรวจสอบบัญชี จริยธรรมผู้บริหาร กระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล และ กฎหมายมหาชน
การบริการประชาชนที่รวดเร็วและมีความโปร่งใส	เทคโนโลยีสารสนเทศ
การแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสุขภาพ และ ปัญหาสิ่งแวดล้อม	วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และ วิศวกรรมศาสตร์
บริบทโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านบวก และ ด้านลบหรือภัยคุกคามระหว่างประเทศ	อาชีววิทยา มานุษยวิทยา สันติศึกษา รวมตลอดถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บทสรุป

รัฐประศาสนศาสตร์เป็น "สหวิทยาการ" ด้วยรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์หรือวิชาที่นำองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ นำมาผสมผสานหล่อหลอมเข้าด้วยกันเพื่อเป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความลึกซึ้งหลากหลายเกี่ยวข้องกับหลากหลายปัจจัย ในบทนี้กล่าวถึงใน 2 ประเด็นหลักคือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ ในมิติความเกี่ยวพันระหว่างศาสตร์ ซึ่งมักกล่าวถึงในเชิงความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องในลักษณะที่เอื้ออำนวยประโยชน์ระหว่างกันของสาขาวิชาต่าง ๆ กับรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้เนื้อหาสาระของวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวพันกับสาขาวิชาอื่น ๆ อย่างมาก โดยเฉพาะ รัฐศาสตร์ และการบริหารธุรกิจ สำหรับประเด็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์กับสาขาวิชาอื่นๆ ในมิติความเกี่ยวพันกับเป้าหมาย ด้วยเป็นศาสตร์ที่มีเป้าหมายในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสังคมดังนั้นหากสังคมมีการพัฒนาไปเช่นไรรัฐประศาสนศาสตร์ย่อมต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมในช่วงนั้นซึ่งความต้องการเหล่านั้นมักมีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในหัวเรื่องนี้จึงอธิบายให้พิจารณาแนวความคิดดังกล่าวผ่านหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์และความสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นๆ

บรรณานุกรม

- กมล อุดลพันธ์.(2538). ความหมายและขอบข่ายของการศึกษาบริหารรัฐกิจ ใน คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (บรรณาธิการ), **การบริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุลชน ธนาพงศธร .(2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. **เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิระโชค วีระสัยและคณะ.(2559). **รัฐศาสตร์ทั่วไป**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชูป กาญจนประกร. (2509). **หลักรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.
- ไชยา ยี่มิโล. (2557) .**พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่ออนาคต**.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2547) . **รัฐประศาสนศาสตร์แนวมานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา**.ใน ติน ปรัชญพฤทธิ์(บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ .(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2556).**รัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎี และวิธีปฏิบัติ**.กรุงเทพฯ : เอส พี เอ เจริญผล.
- ปฐม มณีโรจน์. (2547).รัฐประศาสนศาสตร์กับศาสตร์อื่น. ใน ติน ปรัชญพฤทธิ์(บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541) . **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงศ์ บุษราคัม.(2559).**เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**.
อุดรธานี: ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์.(2559). สหวิทยาการเพื่อการวิจัยและพัฒนา กับมุมมองในการพัฒนาการเมือง.**วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี**. 3 (1), 31-43.
- สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ.(2540). **สาธารณบริหารศาสตร์**.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรุณี สันฐิตวิณชัย. (2559).**รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎีสำหรับศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : คักดีโสภาการพิมพ์.

Chandler, R. C. (1989). "Public administration pedagogy: Evolutionary paradigms in theory and practice" in **Handbook of Public Administration**. New York: Marcel Dekker.

Henry, N. (2004). **Public Administration and Public Affairs**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

McCurdy, H. E. (1986). **Public Administration: A Bibliographic Guide to the Literature**. New York: Marcel Dekker.

คำถามท้ายบท

1. จากคำกล่าวที่ว่า “รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐศาสตร์หรือไม่ก็บริหารธุรกิจ” ท่านเห็นด้วยหรือไม่
อย่างไรกับคำกล่าวข้างต้น

2. เหตุใดรัฐประศาสนศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่นๆเป็นอย่างมาก ขอให้ท่านอธิบาย
พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบการอธิบายข้างต้น

แผนการสอนครั้งที่ 4

หัวข้อ	พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก
ผู้สอน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
เวลา	3 ชั่วโมง
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นิสิตสามารถ <ol style="list-style-type: none"> 1. ทราบและเข้าใจถึงพัฒนาการของการบริหารสาธารณะกิจ 2. ทราบและเข้าใจถึงพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชา

เนื้อหา

1. พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ
2. พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชา

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยเนื้อหาจากบทความวิชาการ	90	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการอภิปรายรายกลุ่ม	30	นาที
5. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point
3. บทความวิชาการ

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต

หนังสืออ้างอิง

- พิทยา บวรวัฒนา.(2558). รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970). พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ .(2554). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- เสาวลักษณ์ สุขวิรัช.(2553).แนวความคิดเชิงทฤษฎีในการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Henry, N. (2012). *Public Administration and Public Affairs*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

เอกสารประกอบการสอน

- จตุศักดิ์ ชาญณรงค์.(2563). แนวทางการศึกษาพัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 11(1), รอกการระบุเลขหน้า.

หัวข้อการสอนที่ 4

พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

บทนำ

แม้ว่า“รัฐประศาสนศาสตร์”จะถูกแบ่งสถานภาพที่แตกต่างโดยคำว่า “รัฐประศาสนศาสตร์”หมายถึงวิชาหรือองค์ความรู้ ส่วนในแง่ของกิจกรรมจะใช้คำว่า “การบริหารรัฐกิจ” อย่างไรก็ตามทั้งคำทั้งสองมีความเชื่อมโยงกันในภาคปฏิบัติ ด้วยรัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการบริหารจัดการภารกิจต่างๆที่กระทำโดยรัฐ เริ่มตั้งแต่การผลิต จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการสาธารณะให้กับพลเมือง เป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความกินดี อยู่ดี และมีความสุขอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน (สัญญา เคนาภูมิ, 2557) นอกจากนี้ประเด็นตามนัยเรื่องเป้าหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ดังกล่าว หากพิจารณาจากความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์ดังกล่าว ด้การให้ความหมายของ จรัส สุวรรณมาลา (2547, ในวีระศักดิ์ เครือเทพ , บรรณาธิการ) กล่าวว่า รัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง การศึกษาหาความรู้ในทุกๆเรื่องที่จะต้องใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งการบริหารงานภาครัฐย่อมต้องเกี่ยวข้องกับหรือเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมทุกประเภทที่ตอบสนองปัจเจกชนภายในรัฐทั้งหมดที่อาจเรียกว่า กิจกรรมสาธารณะ จากที่กล่าวข้างต้น แนวคิดด้านรัฐประศาสนศาสตร์หรือวิชาการบริหารรัฐกิจนั้นย่อมเกิดขึ้นควบคู่กับการเกิดสังคมมนุษย์ ในหัวข้อนี้จึงอธิบายพัฒนาการของกิจกรรมการบริหารสาธารณะหรือกิจกรรมการรวมกลุ่มของมนุษย์ที่ทำเพื่อสังคมโดยรวมผ่านหัวข้อ พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ จนถึงเมื่อพัฒนาการของการบริหารกิจการเพื่อส่วนรวมมาถึงจุดที่ได้รับความสนใจและปรับบทบาทจนเป็นวิชา หรือองค์ความรู้ที่เป็นระบบตั้งแต่บทความบทความแรกของรัฐประศาสนศาสตร์ ผ่านหัวข้อ พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชา ดังจะกล่าวตามลำดับ

พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ

เสาวลักษณ์ สุขวิรัช (2553) อธิบายพัฒนาการการศึกษาการบริหารภาครัฐจากทฤษฎีวิวัฒนิยมเชิงประวัติศาสตร์¹ ของมาร์กซ์ ซึ่งแบ่งสังคมมนุษย์เริ่มจากการเป็นสังคมชุมชนบุพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา สังคมนิยม และสังคมคอมมิวนิสต์ โดยกล่าวว่ามนุษย์รู้จักการจัดการ (หรือการบริหารเพื่อส่วนรวม-ผู้เขียน) ตั้งแต่สังคมชุมชนบุพกาล โดยเริ่มมีการแบ่งงานกันทำในชุมชน เมื่อสังคมเจริญขึ้นเป็นสังคมทาส ซึ่งเป็นสังคมอารยธรรมโบราณ เช่น สุเมเรียน บาบิโลน เปอร์เซีย อียิปต์ กรีก โรมัน จึงมีการบริหารราชการแผ่นดินอย่างมีระบบ มีการแบ่งงานกันทำ จัดโครงสร้างองค์กร การวางแผน การสั่งการบังคับบัญชา สำหรับกรีกโบราณ การบริหารภาครัฐมีลักษณะไม่ค่อยเด่นชัดนัก นักปราชญ์สนใจรูปแบบการปกครองมากกว่า อย่างไรก็ตามก็มีนักปราชญ์บางท่าน เช่น เพอริคลีส ให้ความสนใจกับเรื่องการวางแผนและกิจกรรมของรัฐ ไสเครติส และ เพโต ที่สนใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม ดังกรณีไสเครติสสนทนากับนิโคมาติลิสเรื่องบทบาทของผู้บริหาร ส่วนโรมันมีการจัดตั้งสถาบันต่างๆ ได้แก่ ระบบเจ้าหน้าที่บริหาร สภาทั่วไป ศาลและวุฒิสภา รวมทั้งแก้ปัญหาการบริหารงานโดยใช้ภาวะผู้นำ การประสานงาน และการควบคุม สำหรับที่แตกต่างจากกรีก คือ โรมันใช้วิธีการทดสอบคนเข้าทำงานและเทคนิคการบริหารที่มีระบบมากกว่า (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2554) ในซีกโลกตะวันออกที่มีอินเดียและจีนเป็นแหล่งหลักในการสั่งสมองค์ความรู้และมีการถ่ายทอดมาเป็นพันๆปี ประเทศจีนได้วางหลักการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งราชการในระดับสูง การสอบเข้าแข่งขันเข้ารับราชการ เช่น การสอบจอหงวนเป็นการใช้หลักคุณธรรมในการบริหารงานของราชการ ส่วนอินเดียมีความสำคัญต่อ

¹ การมองประวัติศาสตร์แบบวิวัฒนิยมมุ่งสนใจเรื่องการผลิตของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานของประวัติศาสตร์เมื่อพลังการผลิตเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงยุคสมัยทางสังคม มาร์กซ์มองวิวัฒนาการของสังคมผ่านขั้นตอน 6 ขั้นตอน ในขั้นแรก มาร์กซ์เรียกว่า สังคมบุพกาลคอมมิวนิสต์ ในขั้นนี้ประชาชนถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินร่วมกันและร่วมมือกันแสวงหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เมื่อเวลาผ่านไปประสิทธิภาพในการผลิตของแรงงานค่อย ๆ เพิ่มขึ้น จนถึงระดับที่คนงานสามารถผลิตได้มากกว่าระดับการดำรงชีพ เกิดการพัฒนาพลังการผลิตมีผลผลิตเหลือทำให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่แข็งแรงกว่ายึดเอาแรงงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเรียกว่ายุคทาส ทั้งนี้ระบบทาสทำให้เกิดการพัฒนาพลังการผลิตของสังคมที่สูงขึ้น แต่ท้ายที่สุดทาสจะไม่ทนสภาพการผลิตที่จะไม่เป็นของตนได้จึงลุกฮือและสังคมยุคทาสก็ถูกทำลายลง ในการนี้ตั้งที่ทาสโดนกดขี่ทำให้ทาสไม่สนใจการผลิต ฉะนั้นการผลิตขนาดเล็กโดยผู้เช่าที่ดินเริ่มมีประสิทธิภาพ ทาสได้รับการปลดปล่อยและการได้เช่าที่ดินทำมาหากิน โดยผู้เช่าและผู้สืบสายโลหิตต้องติดอยู่กับที่ดินนั้นจึงเกิดสังคมที่เรียกว่า ยุคศักดินา อย่างไรก็ตามก็ เมื่อพลังการผลิตได้พัฒนาไปถึงระดับการผลิตเพื่อการขายผลผลิตเป็นสินค้าระบบดังกล่าวจึงถูกทำลายลงโดยมีระบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่ อย่างไรก็ตามระบบทุนนิยมยิ่งเพิ่มความขัดแย้งภายในซึ่งจะก่อให้เกิดการต่อสู้ทางชนชั้นและท้ายที่สุดระบบทุนนิยมก็จะถูกทำลายลงเช่นกัน ด้วยจำนวนการว่างงานและความคับแค้นของชนชั้นแรงงาน เป็นเหตุให้คนงานก่อการปฏิวัติ และสถาปนารัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพขึ้นภายใต้ระบบสังคมนิยมกระบวนการวิภาษวิธีเหล่านี้จะเกิดขึ้น ต่อเนื่อง จนกระทั่งรัฐจะสูญสลายไปและเกิดสังคมคอมมิวนิสต์ขึ้นในที่สุด และเมื่อสังคมปราศจากเสียซึ่งชนชั้นแล้ว รัฐก็จะสลายตัวไป ซึ่งมาร์กซ์กล่าวว่า “รัฐจะร่วงโรยหมดสิ้นไปเอง” (ภทรมน สุวพันธุ์, 2556)

การศึกษาด้านรัฐประศาสนศาสตร์อย่างมากในสมัยที่สหราชอาณาจักรแผ่อำนาจปกครองอาณานิคม สหราชอาณาจักรที่ไม่คุ้นเคยกับการบริหารราชการประเทศตะวันออกก็อาศัยหลักการจากประเทศอินเดีย (ดำรงค์ วัฒนา, 2557) รวมถึงสังคมไทย หากจะให้คำจำกัดความว่า “การบริหารราชการแผ่นดิน” หมายถึง “การดำเนินการของรัฐที่มีเป้าหมายของการสร้างความสุขให้กับคนในชาติ” ทำให้เราสันนิษฐานได้ว่ารัฐหรืออาณาจักรของไทยในยุคแรกได้ยึดหลักการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้เกิดความสุขแก่ประชาชนตามแนวทางของอาณาจักรสุโขทัยมาเป็นหลักในการบริหาร เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการบริหารในสมัยกรุงสุโขทัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ เราสามารถอนุมานได้ว่า รูปแบบหลักของการบริหารคือ การใช้ภาวะผู้นำ และการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ราษฎรเพื่อให้ประชาชนเห็นพ้องต้องกันและเกิดความกลมกลืนระหว่างเป้าหมายบุคคลและเป้าหมายของสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างราษฎรกับรัฐเป็นความสัมพันธ์ในเชิงการอยู่ร่วมและเกื้อหนุนกัน หากประชาชนมั่งคั่งรัฐก็จะมีความมั่นคง (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และ ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา, 2559)

เมื่อเข้าสู่สังคมศักดินา หรือยุคสมัยกลาง ในยุโรปศาสนจักรเป็นศูนย์กลางของยุคสมัย ดังนั้นจึงมีการประยุกต์ใช้หลักการทางศาสนาในการบริหาร² ระหว่างรอยต่อของสังคมศักดินากับสังคมทุนนิยมมีงานเขียนของ อัดัม สมิธ ที่พูดถึงการแบ่งงานกันทำ³ สังคมทุนนิยมเกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม

² ดังกรณีของศาสนาคริสต์ ขอยกตัวอย่างจากงานของ Robert H. Welch (2005) ได้สรุปข้อพระคัมภีร์ในพันธสัญญาใหม่อันมีนัยสำคัญสัมพันธ์กับลักษณะการบริหารคริสตจักรไว้ว่า การบริหารมิใช่การเลือกกระหว่างเชิงปฏิบัติกับเชิงจิตวิญญาณ การบริหารเกี่ยวข้องกับหน้าที่ทั้งหมดของผู้รับใช้ การบริหารก่อกำเนิดโดยการศึกษาทางวิชาการ การบริหารเป็นศิลปะที่จะต้องฝึกฝน การบริหารเกี่ยวข้องกับผู้คนมิใช่กระบวนการ การบริหารเป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายขณะที่กระบวนการนำไปสู่ผลผลิต การบริหารเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอน การบริหารเป็นการรักษาไว้ซึ่งสันติสุขมิใช่การก่อให้เกิดความขัดแย้ง และการบริหารเป็นแหล่งที่มาแห่งหนึ่งของสามัคคีธรรม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงแนวคิดการบริหารอีกสองศาสนา กล่าวคือ การบริหารในอิสลามมีพื้นฐานมาจากอัลกุรอานและสุนนะห์ ที่สามารถจำแนกหลักการบริหาร ว่าด้วยเรื่องการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ สุกหานะฮฺวะตะอาลา การมอบความไว้วางใจต่ออัลลอฮ์ สุกหานะฮฺวะตะอาลา ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีคุณธรรมจริยธรรม ความยุติธรรมและมีความสามารถในการทำงาน (นิเลาะ แวอุเซ็ง, 2551, น.57-68) สำหรับการบริหารตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาหรือ การบริหารเชิงพุทธ คือ กระบวนการหรือแนวทางที่ก่อให้เกิดความเหมาะสมทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ที่มุ่งเน้นการบริหารทางกาย และบริหารใจ ให้มีระเบียบการวินิจฉัยสั่งการหรือการแก้ปัญหา ซึ่งต้องอาศัยข้อเท็จจริงและหลักเหตุผล และกฎเกณฑ์อย่างเหมาะสม (จตุพล ดวงจิตรและ ประยูร สุขะใจ, 2559) โดยการใช้หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในด้านการบริหารจัดการและดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งประกอบไปด้วยหลักธรรมหลัก 2 หลักธรรม คือ พรหมวิหาร 4 ทศพิธราชธรรม 10 (พระมหามงคล สารินทร, 2556)

³ อัดัม สมิธ กล่าวว่า การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติและประชาชนนั้นอยู่ที่การผลิตและประสิทธิภาพในการผลิต ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละประเทศในการใช้และพัฒนาแรงจูงใจ เพื่อให้คนทำงานหรือผลิตผลมากขึ้น รวมถึงการ

การจัดองค์การ การแบ่งงานกันทำ ความชำนาญเฉพาะด้าน ถือเป็นหลักการพื้นฐานของการจัดการทั้งในระดับประเทศและในองค์การ (เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, 2553, น.14)

ช่วงปี 1550-1700 เกิดกลุ่มนักวิชาชีพอำนวยการบริหารกลุ่มแรกของโลก คือ กลุ่ม *Cameralism* เป็นนักวิชาชีพและนักบริหารชาวเยอรมันและออสเตรียซึ่งต้องการให้เกิดการบริหารอย่างเป็นระบบโดยมีความเชื่อว่า ชีวิตที่ดีนั้นจะบรรลุได้จะต้องมีการบริหารที่ดีด้วยจึงพยายามสร้างหลักสูตรเพื่ออบรมการบริหารขึ้น มีการจัดทำหลักสูตรให้ประกาศนียบัตรและถือเป็นเรื่องวัดความก้าวหน้าในการทำงานด้วย (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2554)

ทั้งนี้จึงสังเกตได้ว่าวิชาการบริหารภาครัฐมีความรุ่งเรืองอย่างสูงในยุโรป อย่างไรก็ตาม วิชาการบริหารงานภาครัฐมีแนวทางการศึกษาที่เน้นกฎหมายปกครอง การศึกษาการบริหารงานภาครัฐของทั้งอังกฤษ ฝรั่งเศส และ เยอรมัน จึงถูกแทนที่โดยสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแนวทางการบริหารงานภาครัฐของสหรัฐอเมริกา พิจารณาได้จากบิดาผู้วางรากฐานการเมืองการปกครองของสหรัฐอเมริกา คือ *Alexander Hamilton* ซึ่งเสนอให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากและมีภาวะผู้นำที่สูงจะทำให้งานมีประสิทธิภาพด้วยการรวมอำนาจในระดับสูง และ *Thomas Jefferson* ซึ่งเสนอให้มีการถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหารโดยฝ่ายนิติบัญญัติและการตรวจสอบจากประชาชน เพราะถ้าฝ่ายบริหารมีอำนาจมากจะทำให้เกิดการใช้อำนาจอย่างไม่เหมาะสมได้ ทั้งนี้ในช่วงเวลาถัดมาโดยเฉพาะ *Andrew Jackson* มีความเห็นและบริหารประเทศในตำแหน่งประธานาธิบดีโดยใช้ระบบอุปถัมภ์ในการรับคนเข้าทำงานเพื่อตอบแทนความช่วยเหลือในการหาเสียงและเพื่อความไว้วางใจได้ (เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, 2553, น.17-20) ด้วยสภาวะดังกล่าวจึงมีการเรียกร้องให้เกิดการปรับปรุงการบริหารงานภาครัฐอย่างเป็นระบบ จน *Woodrow Wilson* เขียนบทความทางวิชาการชื่อ “*The Study of Administration*” เรียกร้องให้มีการแยกการบริหารออกจากการเมืองที่มีประเด็นเรื่องผลประโยชน์จึงเกิดการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชาขึ้น

พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชา

สำหรับการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นวิชามีความเห็นอย่างลงรอยกันว่า มีปฐมบทของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ จากงานเขียนของ *Woodrow Wilson* (1887) จากบทความทางวิชาการชื่อ “*The Study of Administration*” ในวารสาร *Political Science Quarterly* ทั้งนี้

พัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการแข่งขันกันในตลาดการค้าเสรีทั้ง ในประเทศและระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ เพื่อให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพการผลิต (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2557)

ข้อใหญ่ใจความของบทความเรียกร้องให้มีการ “แยกการบริหารออกจากการเมือง” ในบทความดังกล่าวได้นำแนวคิดประวัติศาสตร์การพัฒนารัฐธรรมนูญ และการบริหารภาครัฐของยุโรปมาอธิบายการบริหารภาครัฐของสหรัฐอเมริกา โดยพัฒนาการของรัฐธรรมนูญแบ่งเป็นสามขั้นตอน ขั้นที่หนึ่ง ผู้ปกครองมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด การบริหารภาครัฐเป็นไปตามประสงค์ของผู้ปกครอง ขั้นที่สอง ประชาชนมีอำนาจ การบริหารภาครัฐมีประชาชนเป็นผู้กำกับดูแล ขั้นที่สาม อำนาจอธิปไตยถูกใช้ผ่านตัวตัวแทนประชาชนที่มาจากรัฐธรรมนูญ การบริหารภาครัฐเป็นไปตามลักษณะดังกล่าวคือผ่านการกำกับดูแลจากรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้สำหรับสหรัฐอเมริกา สิ่งที่สามารถกระทำได้ง่ายกว่าคือการพัฒนาหรือการเขียนรัฐธรรมนูญ แต่สิ่งที่ต้องปรับปรุงหรือควรเรียกว่า การปฏิรูปคือส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์คือการบริหารภาครัฐด้วยการปฏิรูประบบเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ต้องการมีการแยกการบริหารออกจากการเมือง

นักวิชาการคนสำคัญที่อธิบายว่าบทความนี้ของ Woodrow Wilson (1887) เป็นจุดกำเนิดของวิชาคือ Nicholas Henry (1999) ซึ่งมีผลงานสำคัญอธิบายพัฒนาการหรือวิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปของพาราไดม์⁴ ไว้ 5 พาราไดม์ โดยกล่าวว่าจุดเริ่มต้นของรัฐประศาสนศาสตร์ (the beginning) มาจากงาน Woodrow Wilson ในบทความชื่อ “The Study of Administration” ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร “Political Science Quarterly” ในปี ค.ศ. 1887 โดยมีเนื้อความเรียกร้องให้ปัญญาชนหันมาศึกษาการบริหารภาครัฐมากขึ้นโดยต้องมีการแยกการบริหารออกจากการเมืองดังที่กล่าวข้างต้น จากนั้นจึงเริ่มอธิบายพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะวิชา กระบวนทัศน์ที่ 1 : การแยกการเมืองกับการบริหาร (Paradigm 1 : The Politics / Administration Dichotomy) ช่วง ค.ศ. 1900 – 1926 เริ่มจากหนังสือของ Frank J. Goodnow ชื่อ “Politics and Administration” (1900) มีสาระสำคัญกล่าวถึงการแสดงออกซึ่งเจตน์จำนงของรัฐว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายการเมืองและหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่แยกออกจากกันได้ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตย ฝ่ายการเมืองทำหน้าที่ออกนโยบายในขณะที่ฝ่ายบริหารปฏิบัติตามนโยบาย อย่างไรก็ตามเมืองมักเกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์ การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์จึงควรเน้นเรื่องการบริหารของรัฐมากกว่า จนทำให้นักวิชาการสนใจรัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นทางการ โดยในปี 1911 ได้

⁴ Kuhn (1970) ผู้บุกเบิกการใช้คำว่า “paradigm” (กระบวนทัศน์) กล่าวว่า พาราไดม์หมายถึงกลุ่มความคิดพื้นฐานซึ่งเป็นกรอบชี้แนะแนวทางและการกระทำของปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม ทั้งในการใช้ชีวิตประจำวันไปจนถึงการแสวงหาความรู้ทางศาสตร์ ในทางรัฐประศาสนศาสตร์ พาราไดม์เป็นเสมือนการกำหนดแก่นของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาในลักษณะของภาพรวม ซึ่งเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาหนึ่งและใช้เป็นพื้นฐานร่วมกันในการศึกษาวิจัยเพื่อค้นคว้าหาคำตอบหรือคำอธิบายที่เป็นรายละเอียดต่อไป (เฉลิมพล ศรีหงส์, 2538) – อานรายละเอียดประเด็นดังกล่าวในหัวเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์โดยใช้แนวคิด “paradigm” หรือ “กระบวนทัศน์” จากบทความเรื่อง พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ (จุลศักดิ์ ชาญณรงค์, 2561)

มีการตั้งโรงเรียนรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติเป็นแห่งแรกชื่อ โรงเรียนฝึกอบรมข้าราชการ หลังจากนั้นปีค.ศ. 1924 โรงเรียนก็โอนนักศึกษาไปเรียนที่ Syracuse University ซึ่งเป็นหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์แห่งแรกที่สอนโดยมหาวิทยาลัยมีชื่อว่า “Maxwell School of Citizenship and Public Affairs”⁵ ในปี 1926 Leonard D. White ก็ได้เขียนตำรารัฐประศาสนศาสตร์เล่มแรกชื่อ “Introduction to the Study of Public Administration” ซึ่งได้กล่าวว่า การบริหารงานของรัฐเป็นเรื่องของการจัดการคนและสิ่งอื่นๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางประการของรัฐโดยการเมืองไม่ควรแทรกแซงการบริหาร รัฐประศาสนศาสตร์ศึกษาเฉพาะในเรื่องการบริหารซึ่งสามารถศึกษาได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพราะการบริหารเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงสามารถตัดอคติต่างๆได้เพื่อเป้าหมายคือการบริหารประเทศที่ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุดที่สอดคล้องกับความประหยัดและมีประสิทธิภาพ

สำหรับกระบวนทัศน์ที่ 2 : หลักการบริหาร (Paradigm 2 : The Principles of Administration) ช่วง ค.ศ. 1927 – 1937 เริ่มต้นจากหนังสือของ W.F. Willoughby ชื่อ “Principles of Public Administration” ในปี 1927 มีการเสนอให้นำหลักการบริหารไปใช้ในการปฏิบัติ ซึ่งได้จากการศึกษาวิจัยและรวบรวมประสบการณ์ทางการบริหารต่างๆ นักคิดคนสำคัญในห้วงเวลาดังกล่าวคือ Mary Parker Follett (1977) เสนอแนวคิดทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์โดยให้ความเห็นว่าปัญหาข้อขัดแย้งในองค์กรนั้นเกิดจากสาเหตุต่างๆ และถือเป็นความบกพร่องทางการบริหาร และได้เสนอว่าการทำงานต่างๆ ถ้าจะให้ประสบตามที่ตั้งเป้าจำเป็นต้องทำงานด้วยใจรักในงานและทำงานด้วยการประสานงานรวมถึงร่วมมือกันทำงานโดยเสนอหลักการพื้นฐานในการจัดการ ประกอบด้วย การบริหารที่มีระบบ การตัดสินใจที่มีระบบ การติดต่อสื่อสารในแนวราบ การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร Henri Fayol (1923) ศาสตร์การจัดการ (Management sciences) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกประเภทและทุกระดับ เรียกว่าหน้าที่การจัดการ (Management functions) 5 ประการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และ การควบคุม (Controlling) นอกจากนี้สำหรับผู้บริหารต้องยึด หลักการจัดการ (Management principles) 14 ประการ ประกอบด้วย การแบ่งงานตามความชำนาญ (Specialization of labor) อำนาจหน้าที่ (Authority) กฎระเบียบและวินัย (Discipline) ความเป็นเอกภาพทางคำสั่ง (Unity of command) ความเป็นเอกภาพในการทำงาน (Unity of direction) ผลประโยชน์ขององค์กรเหนือผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Subordination of

⁵ เป็นวิทยาลัยที่ก่อตั้งตามชื่อของ George Holmes Maxwell เป็นวิทยาลัยเพื่อฝึกหัดให้จบการศึกษาเป็นเจ้าพนักงานของรัฐบาลหรือที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะอื่นๆของประเทศ เปิดการศึกษารัฐประศาสนศาตรมหาบัณฑิตที่เก่าแก่ที่สุดของโลกในมหาวิทยาลัย Syracuse เมือง ซิราคิวส์ นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (<https://www.maxwell.syr.edu>)

Individual Interests) การมีระบบรางวัลค่าตอบแทน (Remuneration) การบริหารงานแบบรวมศูนย์ (Centralization) การมีระบบสายบังคับบัญชา (Scalar Chain) การมีคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร (Order) ความยุติธรรมและเสมอภาค (Equity) ความมั่นคงในหน้าที่การงาน (Personnel Tenure) การต้องมีความริเริ่ม (Initiative) และ ขวัญและกำลังใจในการทำงานร่วมกัน (Esprit de corps) Frederick W. Taylor (การจัดการแบบวิทยาศาสตร์) ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย หลักการวิเคราะห์งานตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific of Analysis) และมีวิธีที่ดีที่สุด (On Best Way) ของการปฏิบัติในแต่ละงาน หลักการคัดเลือกบุคลากร (Selection of Personnel) หลักการความร่วมมือของฝ่ายจัดการ (Management Cooperation) และหลักการแบ่งงานกันทำระหว่างผู้จัดการกับผู้ทำงาน (Division of Work Between Managers and Workers) และงานของ Luther H. Gulick และ Lyndall Urwick ที่เสนอหลักการบริหาร 7 ข้อ โดยใช้คำย่อว่า POSDCORB(Planning , Organizing, Staffing, Directing, Coordinating, Reporting และ Budgeting)

ช่วงการทำทาย (The Challenge) ช่วง ค.ศ. 1938 ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐประศาสนศาสตร์ถูกตั้งคำถามหรือถูกท้าทายโดยงานของ Chester I. Barnard และ งานของ Herbert A. Simon ซึ่งวิพากษ์แนวคิดของรัฐประศาสนศาสตร์พาราไดม์ที่ 2 โดยวิพากษ์ว่าความเป็นจริงแล้วหลักการบริหารไม่มี (Herbert A. Simon, 1947) ในขณะที่พาราไดม์ที่ 1 ถูกวิพากษ์เช่นเดียวกัน ดังงานของ Fritz Morstein Marx (1946, อ้างอิงใน พิทยา บวรวัฒนา, 2558) ซึ่งเป็นบรรณาธิการหนังสือรวมบทความ ได้รวบรวม 15 บทความโดยบุคคลซึ่งมีประสบการณ์เคยทำงานให้กับรัฐบาลในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ข้อเขียนเหล่านั้นได้อธิบายว่าในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วนักบริหารงานของรัฐมีบทบาทเป็นนักการเมืองภาพพจน์ที่ว่าการบริหารแยกจากการเมืองนั้นไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง จากการทำทายดังกล่าวจึงได้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ต่อการท้าทาย (Reaction to the Challenge) ช่วง ค.ศ. 1947 – 1950 โดย Simon เสนอว่าทางออกไว้ 2 ทางคือ การพัฒนาไปสู่ศาสตร์การบริหาร และการกำหนดวิธีปฏิบัติทางนโยบายสาธารณะ ซึ่งเน้นเรื่องความรู้ทางการเมือง ซึ่งการโจมตีดังกล่าวยังผลให้เกิดความเชื่อมโยงรัฐประศาสนศาสตร์ให้เข้ากับรัฐศาสตร์ และด้วยปัญหาความไม่สามารถกำหนดทิศทางของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นเหตุผลให้รัฐประศาสนศาสตร์ยอมรับว่ารัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐศาสตร์ เข้าสู่กระบวนทัศน์ถัดมา

กระบวนทัศน์ที่ 3 : รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐศาสตร์ (Paradigm 3 : Public Administration As Political Science) ช่วง ค.ศ. 1950 – 1970 เป็นกระบวนทัศน์ที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ขึ้นมาใหม่แต่เชื่อมโยงไปถึงความรู้สาขาอื่นในแง่ที่เป็นจุดสนใจและเป็นความเชี่ยวชาญที่จำเป็นซึ่งในช่วงเวลานี้ค่อนข้างมีความซับซ้อนกับสาขาวิชาอื่น โดยเน้นการศึกษาใน 2 เรื่อง คือ เรื่องระเบียบวิธีวิทยาได้แก่กรณีศึกษา และการพัฒนาสาขาย่อยของรัฐประศาสนศาสตร์ ได้แก่ การบริหาร

เปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา แต่ไม่นานก็เกิดกระบวนทัศน์ที่ 4 : รัฐประศาสนศาสตร์ คือ การจัดการ (Paradigm 4 : Public Administration As Management) ช่วง ค.ศ. 1956-1970 จากสาเหตุ การเป็นพลเมืองชั้นสองของรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการจึงได้เสนอทางออกโดยปรับความสนใจมาสู่ความ เป็นศาสตร์การบริหาร (administrative science) หรือการจัดการทั่วไป (generic management) การศึกษาเป็นไปในเชิงสหวิทยาการและเป็นที่ยอมรับของผู้กำหนดนโยบายซึ่งมีผลต่อการศึกษาที่ รัฐ ประศาสนศาสตร์โน้มเอียงไปทางบริหารธุรกิจ หรือ มีการผสมผสานองค์ความรู้ร่วมกัน จนถึงมีการเปิดหลักสูตรใน ลักษณะ school of Business and Administration แต่ปรากฏว่ารัฐประศาสนศาสตร์กลับไปคล้ายคลึงกับ บริหารธุรกิจ ต่อมาจึงเกิดห้วงเวลาสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ คือช่วงแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการแยกตัว (forces of separatism) ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐประศาสนศาสตร์เริ่มขยายความสนใจใหม่อีก 3 แนวทาง คือ (1) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนโยบายสาธารณะ (2) รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่⁶ และ (3) การสร้าง ความ ภูมิใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการเห็นว่าวิชาชีพของตนมีคุณค่า จนถึงมีการจัดตั้งสมาคมวิชาการทางรัฐ ประศาสนศาสตร์แห่งชาติซึ่งจากแรงผลักดันต่างๆเหล่านี้จึงทำให้เกิด กระบวนทัศน์ที่ 5 : รัฐประศาสนศาสตร์ คือ รัฐประศาสนศาสตร์ (Paradigm 5 : Public Administering As Public Administration) ช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยในปี ค.ศ. 1970 สมาคมสถาบันการศึกษากิจการสาธารณะและ รัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติได้จัดตั้งขึ้น (National Association of Schools of Public Affairs and Administration – NSSPAA) ซึ่งสมาคมนี้ประกอบด้วยวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เปิดสอนวิชาเอก รัฐประศาสนศาสตร์ และการขยายผลต่อมาทำให้รัฐประศาสนศาสตร์มีแนวโน้มที่แยกสาขาออกมาเป็นอิสระ ไม่นิยมเอียงไปกับสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งดังที่เคยเป็นมา (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2554)

สำหรับความแตกต่างของแต่ละพาราไดม์ของ Henry ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Robert T. Golembiewski ในเรื่อง Locus (ขอบข่ายที่ “ครอบคลุม” เกี่ยวกับสถาบันของสาขา - Locus is the institutional “where” of the field) และ Focus (ความสนใจ “อะไร” เป็นพิเศษของสาขา - Focus is the specialized “what” of the field) มาปรับใช้กับการอธิบายวิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ (ชวลิต เพิ่มน้ำทิพย์ , อ่างอิงใน วรเดช จันทรศร และ อัจฉราพรรณ เทศะบุรณะ , บรรณาธิการ , 2540) ทั้งนี้ Nicholas Henry ได้นำแนวคิดนี้มาผูกโยงกับการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบของ พาราไดม์และจุดเน้น ดังแสดงในตารางที่ 3

⁶ รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่หรือการบริหารรัฐกิจใหม่ (New Public Administration : NPA) เกิดจากการประชุม ที่นำโดย Dwight Waldo ณ ศูนย์ประชุมมินนาร์ดบรูค มหาวิทยาลัยชิคาโก สหรัฐอเมริกา เพื่อแสวงหาและนำ เสนอแนวทาง ในการศึกษาวิเคราะห์และแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงมิใช่การมุ่งศึกษาเพื่อให้เพียงเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม แต่มุ่งศึกษา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและพยายามหาทางแก้ไข (เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2554, น.42)

ตารางที่ 3 แสดงพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวคิดของ Nicholas Henry จาก locus และ focus ที่แตกต่างกันของแต่ละพาราไดม์

พาราไดม์	locus	focus
1.การบริหารแยกจากการเมือง	ศึกษาระบบราชการของรัฐ	ไม่ชัดเจนว่าศึกษาอย่างไร
2.หลักการบริหาร	ไม่สำคัญว่าจะใช้หลักการ บริหารไปใช้ที่ไหน	ใช้หลักการบริหาร
3.รัฐประศาสนศาสตร์ในรูป รัฐศาสตร์	ศึกษาระบบราชการของรัฐ	ไม่ได้ให้คำตอบไว้ว่าควรจะศึกษาอย่างไร
4.รัฐประศาสนศาสตร์ในรูป ศาสตร์การบริหาร	ไม่แน่ใจว่าความเป็นสาธารณะ ของรัฐประศาสนศาสตร์อยู่ที่ใด	ทฤษฎีองค์การ เทคนิคทางการบริหาร
5.รัฐประศาสนศาสตร์ในรูป รัฐประศาสนศาสตร์	ทุกข์สุขของประชาชน กิจการสาธารณะของรัฐ	การวิเคราะห์นโยบาย เน้นเรื่องค่านิยมต่างๆของรัฐประศาสนศาสตร์

ที่มา : พิทยา บวรวัฒนา , รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) , (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527) , หน้า 4 .

บทสรุป

แม้มีความเห็นพ้องต้องกันว่าพัฒนาการของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นระบบมีจุดเริ่มต้นในปี.ค.ศ. 1887 จากบทความของ Woodrow Wilson ชื่อ “The Study of Administration” อย่างไรก็ตาม การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยการบริหารงานสาธารณะหรือกิจการเพื่อสังคมโดยรวมย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่การเกิดการรวมตัวของมนุษย์ที่ทำอะไรบางสิ่งบางอย่างที่อาจเริ่มจากเพื่อผลตอบแทนระหว่างกัน แต่เมื่อเริ่มมีกิจการต่างๆที่หลากหลายขึ้นการจะยังผลตอบแทนระหว่างกันจึงย่อมต้องเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของหลายๆกลุ่มซึ่งคือประโยชน์ร่วมหรืออาจเรียกว่าผลประโยชน์สาธารณะ ณ จุดนี้เองการทำงานหรือการก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมย่อมเป็นจุดกำเนิดของการบริหารสาธารณะที่แม้ยังไม่อาจเรียกเป็นวิชาหรือศาสตร์ได้ อย่างไรก็ตามประเด็นวิธีการหรือกิจกรรมการบริหารสาธารณะมีความสำคัญเริ่มต้นตั้งแต่เกิดภาวะดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นในหัวเรื่องนี้จึงอธิบายพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ก่อนการเกิดเป็นวิชาหรือฐานะที่เป็นศาสตร์ ตั้งแต่สังคมยุคเริ่มต้นไปจนถึงที่เริ่มมีความเด่นชัดในเรื่องการการบริหารสาธารณะกิจที่เป็นระบบดังที่เกิดขึ้นที่ยุโรปไปจนถึงที่มีเค้าโครงรูปร่างที่ชัดเจนในสหรัฐอเมริกา ในหัวเรื่อง พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ จากนั้นจึงอธิบายพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ตามความนิยมของการศึกษาคือการอธิบายผ่านแนวคิดเรื่องพาราไดม์ของ Nicholas Henry ซึ่งมีห้าพาราไดม์หลักโดยในแต่ละพาราไดม์มีแนวคิดของนักวิชาการที่สนับสนุนความเชื่อของตนผ่านแนวความคิดที่ใกล้เคียงกัน

บรรณานุกรม

- กุลธน ธนาพงศธร.(2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2547). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์. ใน วีระศักดิ์ เครือเทพ (บรรณาธิการ) รัฐประศาสนศาสตร์: ขอบข่ายและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุพล ดวงจิตรและ ประยูร สุขะใจ.(2559). การบูรณาการหลักการบริหารเชิงพุทธในการส่งเสริมการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง. วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. 5 (1), 63-83.
- เฉลิมพล ศรีหงส์ .(2538). พัฒนาการและแนวโน้มของการศึกษาการบริหารรัฐกิจ: ศึกษาในเชิงพาราไดม์. ใน คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง (บรรณาธิการ). การบริหารรัฐกิจ . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ.(2557). รัฐศาสตร์แนววิพากษ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดำรงค์ วัฒนา .(2557). แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ตะวันออก. ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์, (น.95-121). นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิเลาะ แวอุซัง. (2551). การบริหารการศึกษาในอิสลาม. สงขลา :วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- พระมหามงคล สารินทร์. (2556). การบริหารงานตามแนวพุทธธรรม. วารสารบริหารการศึกษา มศว. 10 (19), 1-6.
- พิทยา บวรวัฒนา .(2558). รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และ ธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา. (2559). พัฒนาการการบริหารภาครัฐของไทย : จากอดีตสู่นาคต. กรุงเทพฯ :คลังนานาวิทยา.
- ภัทรมน สุวพันธุ์.(2556). วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ รากฐานทางปรัชญาและคุณูปการในการเปลี่ยนแปลงสังคม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา. 2(1), 73-97.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ .(2554). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : บทพิชการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร และ อัจฉราพรรณ เทชะบุรณะ (บรรณาธิการ).(2543). รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎี และ การประยุกต์. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติฯ.

สัญญา เคนาภูมิ. (2557). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยวิธีการ จัดการความรู้.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 5(2), 13-32.

เสาวลักษณ์ สุขวีรัช. (2553).แนวคิดเชิงทฤษฎีในการบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.

Fayol, H. (1923). **Industrial and General Administration**. New Jersey: Clifton.

Follet, M.P. (1977). **Dynamic Administration: the Collected Papers of Mary Parker Follett**. New
York: Hippocrene Books.

Fry, B.R. (1989). **Mastering public administration**. Chatham [NJ]: Chatham House.

Goodnow, F. J. (1900). **Politics and Administration**. New York: McMillan.

Henry, N. (1995).**Public Administration and Public Affairs**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.

Marx, F.M. (1946). **Element of Public Administration**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Kuhn, T.S. (1970). **The Structure of Scientific Revolutions**. Chicago: University of Chicago
Press.

Simon, H. A. (1947). **Administrative Behavior**. New York: The McMillen Company.

Welch, Robert H. (2005). **Church Administration: Creating Efficiency for Effective Ministry**.
Nashville: Broadman & Holman.

คำถามท้ายบท

1. แนวคิดเชิงพาราไดม์ที่นำมาใช้ศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์มีความหมายว่าอย่างไร
2. พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์มากที่สุด ท่านเห็นด้วยหรือไม่
อย่างไรกับคำกล่าวข้างต้น จงอภิปราย

แผนการสอนครั้งที่ 5

หัวข้อ พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นิสิตสามารถ

1. ทราบและเข้าใจถึงแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์
2. ทราบและเข้าใจถึงการศึกษาค้นคว้าพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

เนื้อหา

1. แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์
2. การศึกษาค้นคว้าของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยเนื้อหาจากบทความวิชาการ	100	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการอภิปรายรายกลุ่ม	20	นาที
5. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point
3. บทความวิชาการ

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต

หนังสืออ้างอิง

- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ .(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2558) . แนวคิดการบริหารงานสาธารณะ : จากภาครัฐสู่ภาคพลเมือง. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า. 2 (3), 161-179.
- นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย. (2556). การสังเคราะห์แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่. วิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เอกสารประกอบการสอน

- Chulasak Charnnarong. (2017). “Publicness in the Viewpoint of Public Administration”, in 2017, The IIER International Conference, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan.

หัวข้อการสอนที่ 5

พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

บทนำ

จากหัวข้อการสอนก่อนหน้านี้นี้ศึกษาประเด็นพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีประเด็นการศึกษาหลักในสองหัวเรื่อง ประกอบด้วย พัฒนาการการบริหารสาธารณะกิจ หรือพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ก่อนสถานภาพที่เป็นวิชาหรือศาสตร์ และ พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชาหรือศาสตร์ โดยเน้นการอธิบายวิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปของพาราไดม์ แม้ว่าการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบดังกล่าวจะยังคงเป็นแนวทางการศึกษาหลัก อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวทางการอธิบายหรือพรรณาด้วยแนวทางการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้ในหัวข้อนี้จึงกล่าวถึงแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ ในรูปแบบอื่นสามแนวทาง ประกอบด้วย แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น และ แนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ และ ศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน โดยศึกษาจากนักวิชาการสมัยใหม่ที่กล่าวถึงหัวเรื่องนี้ผ่านการนำเสนอในสองประเด็นหลัก คือ แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ และ การศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2552, น.38- 42) กล่าวว่าแนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มีอยู่อย่างน้อย 3 แนวทาง ประกอบด้วย

1) แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยจำแนกตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้น⁷ นอกจากการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยคำว่ากระบวนทัศน์หรือคำว่า พาราไดม์ (paradigm) ดังกล่าวในบทก่อนหน้านี้นี้ พบว่าได้มีการอธิบายผ่านคำว่า “ยุค” หรือ “สมัย” เฉกเช่นที่กระทำในสาขาวิชาอื่นๆ ดังงานของ อุทัย เลาหิเชียร (2547) ได้แบ่งวิวัฒนาการเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรกจากวิไลสันถึงยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งเน้นอยู่ 2 กรอบเค้าโครงความคิดคือ การแยก

⁷ ข้อดีของการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา คือ เป็นการนำเสนอตามลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ข้อจำกัดคือ แม้ว่าจะในช่วงเวลาหนึ่งๆจะมีแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน แต่ไม่มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นหนึ่งเดียวตลอด อาจมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะไม่ทำให้เห็นความต่อเนื่องของแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีจุดเน้นเดียวกันในลักษณะที่เป็นพัฒนาการไป และ เป็นแนวทางการศึกษาที่จำกัดเฉพาะในแง่ขององค์ความรู้ มิได้ครอบคลุมถึงในภาคปฏิบัติของการนำไปประยุกต์ใช้ (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2552: 39)

การบริหารออกจากการเมือง และหลักหรือกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหาร ยุคต่อมาคือยุคตั้งแต่หลัง สงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปี ค.ศ. 1970 มีกรอบเค้าโครงความคิดที่เกี่ยวกับ 2 เรื่อง คือ การบริหารเป็นส่วน หนึ่งของการเมือง และ การบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และ ยุคตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 จนถึงปัจจุบัน มี กรอบเค้าโครงความคิดเบ็ดเสร็จซึ่งมีสาระแนวคิดที่เกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ การ วิเคราะห์นโยบายสาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเมือง และ ทฤษฎีองค์การที่อาศัยหลักมนุษยนิยม

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2555, น.30-31) ได้แบ่งช่วงสมัยของการศึกษาพัฒนาการของรัฐ ประศาสนศาสตร์ออกเป็น 4 ช่วงสมัย ประกอบด้วย ช่วงสมัยดั้งเดิม หรือ ยุคคลาสสิก คือ ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1887-ค.ศ.1944 ช่วงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือ ยุคคลาสสิก คือ ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1945-ค.ศ.1959 ช่วงสมัยกำเนิดการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในแนวใหม่ คือ ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1960-ค.ศ.1970 และ ช่วงสมัย ตั้งแต่ทศวรรษ 1970

พิทยา บวรวัฒนา (2558, น.9) กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์ตะวันตกมีวิวัฒนาการมาแล้ว 4 ช่วงสมัย ที่สำคัญคือ (1) สมัยทฤษฎีดั้งเดิม (ค.ศ.1887-1950) ได้แก่ ทฤษฎีและแนวการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแยก ออกจากการเมือง ระบบราชการ วิทยาศาสตร์การจัดการ และหลักการบริหาร (2) สมัยทฤษฎีท้าทายหรือ วิกฤตด้านเอกลักษณ์ครั้งแรก (ค.ศ.1950-1960) ได้แก่ ทฤษฎีและแนวการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารคือ การเมือง ระบบราชการแบบไม่เป็นทางการ มนุษย์สัมพันธ์ และศาสตร์การบริหาร (3) สมัยวิกฤตด้าน เอกลักษณ์ครั้งที่สอง (ค.ศ.1960-1970) ได้แก่ ทฤษฎีและแนวการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่ (4) สมัยทฤษฎีและแนวการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ (ค.ศ.1970-ปัจจุบัน) ได้แก่ ทฤษฎีและแนวการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ทางเลือกสาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน การจัดการแบบประหยัด ชีวิตองค์การ การออกแบบ องค์การสมัยใหม่ และการวิจัยเรื่ององค์การ

2) แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น^๘ เป็นแนวทางการศึกษาที่นำเสนอโดยโรเบิร์ต ที โกลเล็มบิวสกี (Robert T. Golembiewski, 1977) แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้นเป็น

^๘ ข้อดีของการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น คือ ทำให้เห็นกรอบหรือแนวทางการศึกษาที่มีปริมณฑลไปที่ การบริหารงานภาครัฐโดยตรง ไม่จำกัดเฉพาะว่าจะเป็นแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกิดขึ้นในสมัยใดและเป็นเรื่อง ใด แต่ให้ความสำคัญต่อจุดสนใจหรือจุดมุ่งเน้นของการนำไปใช้ในการบริหารงานภาครัฐเป็นสำคัญ รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ ที่สอดคล้องกับการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในภาครัฐโดยตรง อย่างไรก็ตามข้อจำกัดคือ ในแง่ขององค์ความรู้ของศาสตร์ จะ ทำให้ไม่สามารถเห็นองค์ความรู้ที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน เนื่องจากองค์ความรู้จะเน้นไปสู่การนำไปใช้ในแต่ละเรื่องที่เป็นจุดมุ่งเน้นมากกว่าซึ่งอาจแปรเปลี่ยนไปได้ตลอดในแต่ละยุคของการบริหารงานภาครัฐ (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2557, น.40)

การศึกษาที่กำหนดขอบเขตหรือปริณิณฑลทางวิชาการ (locus) และกำหนดจุดเน้นของการศึกษา (focus) ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมตลอดจนสาธารณกิจของสังคมนั้นๆ โดยที่ปริณิณฑลทางวิชาการอาจมีลักษณะที่ขยายขอบเขตออกไปกว้างขึ้น หรือมีขอบเขตที่เฉพาะเจาะจง หรือย้ายจุดมุ่งเน้นของการศึกษาไปสู่จุดมุ่งเน้นสนใจของการศึกษาใหม่ได้ ในเรื่อง Locus (Locus is the institutional “where” of the field) และ Focus (Focus is the specialized “what” of the field) เมื่อนำมาปรับใช้กับการอธิบายวิวัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ (ขวลิต เพิ่มน้ำทิพย์, อ่างอิงใน วรเดช จันทรศร และ อัจฉราพรณ เทชะบุรณะ, บรรณาธิการ, 2540) Golembiewski ได้จำแนกพาราไดม์ในรัฐประศาสนศาสตร์ออกเป็น 4 พาราไดม์ คือ พาราไดม์ดั้งเดิม (การบริหารแยกจากการเมือง ของ Woodrow Wilson) พาราไดม์มนุษยนิยม พาราไดม์จิตวิทยาสังคม และพาราไดม์ในปัจจุบัน วิชารัฐประศาสนศาสตร์มีทั้ง focus และ locus ที่ไม่ชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าแนวโน้มในปัจจุบันคือนักวิชาการมุ่งศึกษาเรื่องนโยบายทั้งในด้านการจัดการและการพิจารณาถึงผลของนโยบายให้ความสนใจต่อเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของรัฐและสนใจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ (พิทยา บวรวัฒนา, อ่างแล้ว: 5)

3) แนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ เป็นแนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและการประยุกต์ใช้โดยยึดถือหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ดังการใช้องค์การ และ/หรือ พฤติกรรมขององค์การเป็นหน่วยการวิเคราะห์ แนวทางของกลุ่มบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบที่ใช้ลักษณะของระบบราชการเป็นการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารของแต่ละประเทศ หรือ แนวคิดของรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญต่อหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นประชาชนผู้รับบริการ ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม หรือ หน่วยการวิเคราะห์อื่นๆ ดังเช่น หน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นชุมชน ประชาชน หน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นกระบวนการ เป็นต้น ทั้งนี้ของยกตัวอย่าง พัฒนาการการปฏิรูประบบราชการไทย โดยสำนักวิจัยและพัฒนา ระบบงานบุคคลสำนักงาน ก.พ. (2560) ได้กล่าวถึงระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0 มีการพัฒนามาจากแนวคิด (หน่วยการวิเคราะห์ด้วยใช้ลักษณะของระบบราชการเป็นการเปรียบเทียบ – ผู้เขียน) เริ่มจากระบบราชการ 1.0 สมัยรัชกาลที่ 5 วางรากฐานประเทศและจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางนานาอารยประเทศมีการเปลี่ยนแปลงระบบกรมกองใหม่และตั้งกระทรวง กรม ให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์แวดล้อม รัชกาลที่ 7 วางระบบข้าราชการพลเรือนสมัยใหม่ เน้นระบบคุณธรรม (merit system) ระบบราชการ 2.0 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมา จนถึงยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ระบบราชการ มีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำ การพัฒนาประเทศการบริหารราชการเป็นไปตามแนวทางคลาสสิกของ Max weber ว่าด้วยความชอบธรรมทางการเมืองที่มาจากเหตุผลและ กฎหมาย (Legal-Rational Legitimacy) - Hierarchy - Rule - based - Government - oriented - Top - down approach – Professionalism และอื่นๆ ระบบราชการ 3.0 ปี 2540 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่

8 เป็นต้นมา วิกฤตต้มยำกุ้ง กระแส Democratization และ NPM ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่อง Good Governance โดยการปฏิรูประบบราชการ ปี 2545 มุ่งเน้น - Results - based - Citizen - centered - Value for money - Work better and cost less - Public participation และอื่นๆ และระบบราชการ 4.0 ยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อรองรับระบบราชการ Thailand 4.0 ระบบราชการ ต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีทำงานใหม่เพื่อพลิกโฉม (Transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจ และเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and Trusted Government)

การศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย (2556) กล่าวว่าพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วย 1) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration : OPA) มีแนวความคิดที่สำคัญสามประการดังมีค่านิยมทางการบริหารตามหลัก 3E's คือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) และประหยัด (Economy) 2) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration : NPA) มีแนวความคิดที่สำคัญสี่ประการ คือการเปลี่ยนแปลง (Change) ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (Relevance) ค่านิยม (Values) และ ความเท่าเทียมในสังคม (Social Equity) 3) แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) เน้นการใช้หลักการทางธุรกิจเอกชน เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะ และ 4) การบริการสาธารณะแนวใหม่ New Public Service (NPS) มีสาระสำคัญ 7 ประการ ประกอบด้วย การรับใช้มากกว่าการถือหางเสือ (Serve, rather than steer) ผลประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายหลักไม่ใช่ผลพลอยได้ (The public Interest is the aim, not the by-product) การคิดในเชิงยุทธศาสตร์และปฏิบัติอย่างเป็นประชาธิปไตย (Think strategically, Act democratically) การรับใช้พลเมืองไม่ใช่ลูกค้า (Serve citizen, not customers) การถูกตรวจสอบไม่ใช่เรื่องง่าย (Accountability isn't simple) การให้คุณค่ากับคนไม่ใช่มุ่งเฉพาะผลผลิต (Value people, not just Productivity) และ ให้คุณค่าความเป็นพลเมืองและการบริการสาธารณะมากกว่าความเป็นผู้ประกอบการ (Value citizenship and public service above entrepreneurship)

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2558) อธิบายการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยของการบริหารรัฐกิจเป็นห้ายุคสำคัญ ประกอบด้วย 1) ยุคแรก (Classical Theory) คือยุคที่เริ่มมีการศึกษาแนวคิดด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ที่มีข้อเสนอให้มีการแยกการบริหารออกจากการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์การขนาดใหญ่ แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ 2) การกำเนิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration) เป็นยุคแห่งวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จนต้องมีการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อมาปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการเสนอแนวความคิดที่สำคัญสี่ประการ

ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง (Change) ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (Relevance) ค่านิยม (Values) และ ความเท่าเทียมในสังคม (Social Equity) 3)แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (The New Public Management) ได้รับอิทธิพลรากฐานมาจากสำนักคิดการจัดการนิยมใช้หลักการทางธุรกิจเอกชนเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะ 4) การบริการสาธารณะแนวใหม่(New Public Service) เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับพลเมืองและการคืนอำนาจให้ประชาชนมีสาระสำคัญ เช่น ให้ความสำคัญกับการสร้างพลเมือง และช่วยกันทำสาธารณประโยชน์มากกว่าการสร้างนักการเมืองและข้าราชการให้เป็นเสมือนผู้ประกอบการ มุ่งรับใช้พลเมืองไม่ใช่ทำเพื่อการบริการลูกค้า” (Serve Citizens , Not customers) และ5)แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizenship and Participation) เป็นการบริหารงานภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่สร้างจากประชาชน โดยประชาชนจะปกครองตนเอง โดยมีเป้าหมายที่จะเป็นสังคมประชาธิปไตยที่ดีตั้งมั่นอยู่บนฐานคิดที่พลเมืองเห็นคุณค่าของประโยชน์สาธารณะ

อัมพร ชำรงลักษณ์ (2559) กล่าวไว้ในหัวเรื่อง การบริหารปกครองสาธารณะ : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 โดยกล่าวว่าการศึกษาการบริหารรัฐกิจเริ่มจาก 1)การบริหารรัฐกิจดั้งเดิม ที่การบริหารรัฐกิจมีประวัติการพัฒนายาวนานเคียงคู่กับการปกครองบ้านเมืองนับตั้งแต่การเกิดขึ้นของสังคมอาจจะอยู่ในหลายรูปแบบนำโดยผู้นำเพียงคนเดียวตั้งแต่สมัยอียิปต์โบราณ สำหรับการบริหารรัฐกิจที่เริ่มพอจะนับว่าเป็นศาสตร์ของการบริหารมาจากข้อเสนอของ Woodrow Wilson ให้มีการบริหารแยกออกจากการเมืองซึ่งมองว่าเป็นสิ่งชั่วร้ายและให้มีการบริหารตามหลักการวิทยาศาสตร์ มีโครงสร้างแบบระบบ และใช้หลักการบริหาร อย่งไรก็ตามการบริหารรัฐกิจตามแนวคิดสมัยดั้งเดิมนี้ถูกท้าทายอย่างหนัก ดังเช่นหลักการบริหารมีไม่เพียงพอที่จะบริหารงานภาครัฐที่มีความซับซ้อนได้โดยเฉพาะข้อเสนอใหม่ๆให้ขยายและเพิ่มค่านิยมทางการบริหาร เน้นความรับผิดชอบต่อสังคมตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคม จนเกิดช่วงที่ 2) จากมินนาวบรุคถึงปัจจุบัน ทั้งจากการประชุมมินนาวบรุคครั้งที่ 1 (ปี 1689) ดังมีสาระสำคัญห้าประการ คือ ปัญหาความเสมอภาคทางสังคม การย้ำเน้นค่านิยมการปกครองแบบประชาธิปไตยในการบริหาร ข้อถกเถียงระหว่างความเป็นนามธรรมและสิ่งที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรม ค่านิยมเรื่องความแตกต่างหลากหลายในสังคม และ ทักษะที่ดีต่อระบบราชการและข้าราชการในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ การประชุมมินนาวบรุคครั้งที่ 2 (ปี 1988) เป็นการสานต่อการประชุมครั้งแรกที่มีสาระเพิ่มเติมอีกสองประการหลักคือ การแสดงความไม่พอใจต่อระบบการบริหารบุคคลภาครัฐ และ การแสดงทักษะเป็นปฏิบัติต่อแนวคิดการทำงานเชิงธุรกิจอย่างเห็นได้ชัด จนเกิดช่วงที่ 3) กำเนิดของการบริหารรัฐกิจใหม่ : มรดกจากมินนาวบรุค ต่อมาเกิดช่วงที่ 4)คำประกาศแห่งเมืองแบลคเบิร์ก ที่มีประเด็นสำคัญเรื่องค่านิยมทางการบริหารใหม่สำหรับนักบริหารรัฐกิจและการปรับบทบาทของนักบริหารรัฐกิจที่ควรจะเป็น เกิดช่วงที่ 4)จากการบริหารรัฐกิจใหม่สู่การจัดการภาครัฐใหม่ จนเกิดช่วงที่ 5)การจัดการภาครัฐแนวใหม่ ดังมีประเด็นสำคัญต่างๆเช่น การปรับใช้หลักการจัดนิยามของ

ภาคเอกชน การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การมอบอำนาจให้กับพลเมือง จนเกิดช่วงที่ 6) บทวิพากษ์การบริหารรัฐ
แนวใหม่ เกิดช่วงที่ 7) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร และ ช่วงที่ 8) การบริหาร
ปกครอง : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21

ลี เซ็ง ดอง (Lisheng Dong, 2015 อ้างอิงใน ทวีพันธ์ พัวสรรเสริญ, 2559) ซึ่งอธิบายเปรียบเทียบ
ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ 8 ทฤษฎี (1.ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิม 2.รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่
3.การแปรรูปภาครัฐไปสู่เอกชน 4.การบริหารประชาธิปไตย 5.การจัดการภาครัฐแนวใหม่ 6.บริการสาธารณะ
แบบใหม่ 7.ธรรมาภิบาลองค์รวม 8.การจัดการคุณค่าสาธารณะ) จากกรอบแนวคิดความสมเหตุสมผลเชิง
เครื่องมือและคุณค่า และสิ่งที่เป็นสาระสำคัญขององค์ประกอบที่มีคุณค่าประกอบด้วยเรื่อง สมมติฐาน
ธรรมชาติมนุษย์ ระเบียบวิธีวิจัย บทบาทของรัฐบาลและ สถานะจุดยืนในทางวิชาการ ซึ่งผู้เขียนได้แสดงถึง
พัฒนาการทางทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สำหรับรายละเอียด
ตามแนวคิดของนักวิชาการท่านดังกล่าวเริ่มจากทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิม (Traditional Public
Administration) เป็นทฤษฎีที่เน้นศาสตร์การบริหารโดยมุ่งสนใจองค์การและการบริหารของผู้บริหารระดับสูง
ทำให้เกิดทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration) เป็นแนวความคิดต่อต้านการ
บริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ที่ใช้อยู่ยังคงใช้ศาสตร์การบริหารเป็นเครื่องมือในการบริหาร แต่เน้นให้
องค์การภาครัฐปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความเสมอภาคทางสังคม และช่วยเหลือผู้ที่เสียเปรียบทางสังคม จึง
เกิดภาวะการเผชิญหน้าข้อโต้แย้งครั้งแรก: ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิมกับแนวใหม่ทฤษฎีรัฐ
ประศาสนศาสตร์แนวใหม่ไม่เห็นด้วยกับการบริหารงานที่เน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด แต่เรียกร้อง
ให้มีความยุติธรรมทางสังคม ตอบสนองทางสังคม ต่อมาเกิดทฤษฎีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไปเป็นภาคธุรกิจ
เอกชน (Privatization) แผนปฏิรูปโครงสร้างทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา อย่างไรก็ตาม
ต่อมาเกิดทฤษฎีการบริหารแบบประชาธิปไตย (Democratic Administration) ทฤษฎีนี้ได้มีการวิจารณ์
ทฤษฎีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ถูกมองว่าเป็นทฤษฎีที่มีจุดอ่อนในด้านการให้ความเสมอภาคทางสังคม และ
ถูกมองว่าเป็นการเอื้อประโยชน์แก่บุคคลบางกลุ่ม และทำให้ประชาชนขาดโอกาสทางสังคม และในฐานะที่เท่า
เทียมกัน จึงเกิดการเผชิญหน้าครั้งที่สอง: ข้อโต้แย้งทฤษฎีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไปสู่ภาคเอกชนและทฤษฎี
การบริหารแบบประชาธิปไตย เกิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) แต่ก็เกิดการ
บริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) เป็นทัศนะโต้แย้งเพื่อการถ่วงดุลซึ่งวิจารณ์ถึงอดีตใน
ภาคเอกชนของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ จึงเกิดการเผชิญหน้าครั้งที่สาม: ข้อโต้แย้งทฤษฎีการจัดการภาครัฐ
แนวใหม่ และการบริการสาธารณะแนวใหม่ จนเกิดทฤษฎีแนวคิดธรรมาภิบาลแบบองค์รวม (Holistic
Governance Style) ธรรมรัฐแบบองค์รวมหมายถึงธรรมรัฐในลักษณะที่เป็นโครงสร้างภายในกิจการรัฐ
กฎระเบียบ มาตรฐาน และบรรทัดฐานของพฤติกรรมองค์การภาครัฐในการพิจารณาวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์

องค์การที่ขยายขอบข่ายของวัตถุประสงค์องค์การจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ เกิดทฤษฎีการจัดการคุณค่าภาค
สาธารณะ (Public Value Management Theory) ทฤษฎีนี้เป่าหมายสูงสุดของรัฐประศาสนศาสตร์ในแง่ของ
คุณค่าแก่นแกน คือการให้การมีส่วนร่วมของสาธารณะ ทฤษฎีนี้เน้นการสร้างความสัมพันธ์สูงสุดโดยใช้
ทรัพยากร การบริการและความเป็นพลเมือง ส่งเสริมอำนาจภาคพลเมืองและสร้างคุณค่าจากแผนริเริ่มของ
พลเมืองเพื่อเป็นการอุดช่องว่างในการทำภาครัฐเป็นผู้กำหนดแผนงานโดยขาดพลังการมีส่วนร่วม และ
ตอบสนองความคาดหวังของชุมชน จนมีการเผชิญหน้าครั้งที่สี่: ข้อโต้แย้งทฤษฎีแนวคิดธรรมรัฐแบบองค์รวม
และทฤษฎีการจัดการคุณค่าภาคสาธารณะซึ่งเป็นภาวะการณ์ในปัจจุบัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันของนักวิชาการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย	4 ยุค ประกอบด้วย 1) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม 2) แนวคิดรัฐ ประศาสนศาสตร์แนวใหม่ 3) แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ และ 4) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่
นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์	5 ยุค ประกอบด้วย 1) ยุคแรก 2) การกำเนิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ 3) แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ 4) การบริการสาธารณะแนวใหม่ และ 5) แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน
อัมพร อารังลักษณ์	8 ยุค ประกอบด้วย 1) การบริหารรัฐกิจดั้งเดิม 2) จากมินนาวบรุกถึงปัจจุบัน 3) กำเนิดของการบริหารรัฐกิจใหม่ 4) จากการบริหารรัฐกิจใหม่สู่การจัดการ ภาครัฐใหม่ 5) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ 6) บทวิพากษ์การบริหารรัฐแนวใหม่ 7) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร และ 8) การ บริหารปกครอง : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21
ลี เซ็ง ดอง (Lisheng Dong)	8 ยุค ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิม 2) รัฐประศาสน ศาสตร์แนวใหม่ 3) การแปรรูปภาครัฐไปสู่เอกชน 4) การบริหารประชาธิปไตย 5) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ 6) บริการสาธารณะแบบใหม่ 7) ธรรมภิบาล องค์รวม และ 8) การจัดการคุณค่าสาธารณะ

สำหรับแนวทางการศึกษาพัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์ของผู้เขียนเห็นว่าแม้อาจมีการแบ่ง
แนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็น 3 แนวทาง คือ แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา แนวทางการศึกษา
ที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น และแนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ ดังกล่าวข้างต้น (เทพศักดิ์

บุญรัตพันธุ์, 2552, น.38-42) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์กลับมิได้มีแนวทางการผสมผสานระหว่างแนวทางทั้งสาม โดยยังคงยึดถือระเบียบการศึกษาเดิมตามแนวทางของนักวิชาการแต่ละท่านแต่มีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นอื่นในรายละเอียด และด้วยการยึดหลักตามกรอบของเวลาพบว่าพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวคิดของนักวิชาการสมัยใหม่ในทัศนะของผู้เขียนแบ่งออกเป็นสามช่วงเวลา ประกอบด้วย ช่วงเวลาของยุคดั้งเดิม ช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ และช่วงเวลาของความใหม่

ช่วงเวลาของยุคดั้งเดิม เป็นความพยายามรวบรวมแนวคิดทั้งหมดที่ผ่านมาจัดกลุ่มเป็นแนวคิดในยุคแรกหรือยุคดั้งเดิมและเป็นยุคที่มีข้อบกพร่องทั้งในเรื่องแนวคิดและการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศดูเหมือนว่าจะเห็นพ้องต้องกันในการระบุพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในลักษณะดังกล่าว ดังปรากฏงานของ นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย (2556) กล่าวว่าพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ ประกอบด้วย แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดั้งเดิม (Old Public Administration : OPA) แนวคิดทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการบริหารงานภาครัฐ ตั้งแต่ ค.ศ.1887-1968 ซึ่งเป็นยุคหรือช่วงเวลาให้ความสำคัญกับค่านิยมทางการบริหารตามหลัก 3E's คือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิผล (Effectiveness) และประหยัด (Economy) โดยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญในช่วงนี้ คือ แนวคิดการบริหารแยกจากการเมือง (Political-Administration Dichotomy) ทฤษฎีองค์การที่มีระเบียบแบบแผนหรือทฤษฎีระบบราชการ (The Bureaucracy Theory) แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ หลักการบริหาร (Administrative Principles) และ แนวคิดการจัดการเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) ซึ่งเป็นยุคที่ต้องมีการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อมาปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับนักวิชาการต่างประเทศ เช่น Stephen P. Osborne (2010) มองว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสาธารณะในช่วงกว่า 100 ปีที่ผ่านมา ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องเริ่มต้นจากรอบอบการบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration-TPA) แนวคิดนี้มองว่า งานสาธารณะเป็นภารกิจของรัฐ โดยมีความเชื่อว่าองค์การของรัฐนั้นจะต้องจัดโครงสร้างองค์การแบบรวมศูนย์อำนาจ แบ่งงานออกเป็นแผนกย่อย ๆ จัดสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น เน้นทำงานโดยยึดถือกฎระเบียบอย่างเข้มงวด แยกการบริหารออกจากการเมือง และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคลากร แนวคิดนี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าไร้ประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่น ขาดนวัตกรรม และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้

ช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ แสดงให้เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นวิกฤตที่เกิดจาก แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ที่นำหลักการของธุรกิจเอกชนเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะ โดย

เชื่อว่าแนวคิดนี้ไม่เหมาะกับการบริหารกิจการสาธารณะ ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างงานของ Robert B Denhardt และ Janet Vinzant Denhardt (2011) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของการบริหารสาธารณะ เริ่มจากการบริหารสาธารณะแบบดั้งเดิม (Traditional Public Administration) ที่มองว่างานสาธารณะเป็นภารกิจของรัฐที่จัดโครงสร้างองค์การแบบระบบราชการ ยึดถือกฎระเบียบอย่างเข้มงวด ซึ่งแนวคิดนี้ถูกท้าทายโดยแนวคิดการจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management) ที่มองว่าการบริหารงานรัฐตามแนวดั้งเดิมมีแต่ปัญหาจึงควรนำแนวคิดการจัดการแบบธุรกิจภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าของการบริการสาธารณะของรัฐที่มุ่งตอบสนองต่อความพึงพอใจสูงสุดแก่ลูกค้า และการตรวจสอบได้จากผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งมอบหมายงานที่รัฐเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าให้กับภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ถูกวิพากษ์ว่าไม่สามารถตอบสนองความเป็นจริงของสังคมด้วยมีฐานคติที่ไม่ถูกต้องกับการบริการสาธารณะ เพราะมุ่งเน้นเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงความคุ้มค่า มากกว่าความต้องการที่แท้จริงของประชาชนผู้รับบริการ ประชาชนยังเป็นเพียงลูกค้าผู้รับบริการจากรัฐในลักษณะของความเป็นลูกค่านั่นทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณไม่มีบทบาทหรือมีบทบาทที่เป็นรองจากรัฐ (หรือเอกชนที่มาทำหน้าที่บริการสาธารณะแทนรัฐ – ผู้เขียน) ไม่มีพลังอำนาจในการตรวจสอบ วิพากษ์วิจารณ์ การดำเนินงานเหล่านั้นได้ไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนขัดกับหลักการประชาธิปไตยจึงควรมีแนวคิดใหม่เพื่อการบริหารสาธารณะที่เหมาะสมมากกว่าแนวคิดนี้

ช่วงเวลาของความใหม่ การพิจารณาว่าแนวคิดที่มีมาก่อนหน้าเป็นแนวคิดยุคดั้งเดิม ควรแทนที่ด้วยสิ่งใหม่(new) ทั้งหลาย ดังแนวคิดของ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2558) กล่าวถึงการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยของการบริหารรัฐกิจ ยุคแรก (Classical Theory) คือยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นยุคที่เริ่มมีการศึกษาแนวคิดด้านรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเริ่มจากงานของ วูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) เรื่องการแยกออกจากกันระหว่างการเมืองและการบริหาร แนวคิดเกี่ยวกับการจัด องค์การขนาดใหญ่ของ Max Weber แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของ Frederick W. Taylor และ การให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงบริหาร (Science of Administration) ช่วงปลายของยุคนี้ ยุคที่สองการกำเนิดรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New Public Administration) เป็นยุคแห่งวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จนต้องมีการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อมาปรับใช้ในการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการเสนอแนวความคิดที่สำคัญสี่ประการได้แก่ การเปลี่ยนแปลง (Change) ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม (Relevance) ค่านิยม (Values) และ ความเท่าเทียมในสังคม (Social Equity) ยุคที่สาม แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ The New Public Management โดยมีหัวใจสำคัญของการใช้หลักการทางธุรกิจเอกชนเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการสาธารณะ ยุคที่สี่ การบริการสาธารณะแนวใหม่(New Public Service) เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับพลเมืองและการคืนอำนาจให้ประชาชนสาระสำคัญของ

แนวคิดนี้มีแนวทาง (Janet V. Denhardt and Robert B. Denhardt, 2003) เช่น การมุ่งรับใช้พลเมือง ไม่ใช่บริการลูกค้า การให้ความสำคัญกับการสร้างพลเมืองและช่วยกันทำสาธารณประโยชน์มากกว่าการสร้างนักการเมืองและข้าราชการให้เป็นเสมือนผู้ประกอบการในราชการ การที่รัฐต้องรับใช้ไม่ใช่กুমืดหรือนำทาง นอกจากนี้ Stephen P. Osborne (2010) ยังได้กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันโดยนำเสนอแนวคิดใหม่ทดแทนแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในนามของแนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance-NPG) โดยเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทที่ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มผลประโยชน์ทางวิชาชีพต่าง ๆ ได้เข้าร่วมดำเนินงานสาธารณะ ในรูปแบบของการจัดการภาคีอันหลากหลาย เช่น ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคมเข้าร่วมกับหน่วยงานปกครองในการวางแผนพัฒนาระดับภูมิภาคและท้องถิ่น ชุมชนเข้าร่วมเป็นภาคีกับรัฐในการจัดการศึกษา การรักษาความปลอดภัยของชุมชน การสร้างศูนย์เลี้ยงเด็ก การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ การจัดการป่าชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บทสรุป

การนำเสนอเนื้อหาในหัวข้อนี้มีสองประเด็นหลัก คือ แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ และ การศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน สำหรับประเด็นแรกกล่าวถึงแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ใน 3 รูปแบบ ประกอบด้วย แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น และ แนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ ของ เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2552: 38- 42) สำหรับการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ซึ่งในหัวเรื่องนี้ได้กล่าวถึงแนวคิดของนักวิชาการในยุคปัจจุบันที่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวทั้งนักวิชาการไทยและต่างประเทศ เช่น งานของ นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย งานของลี เซ็ง ดอง (Lisheng Dong) ทั้งนี้ได้สรุปแนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เห็นว่าแม้จะมีการแบ่งแนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็น 3 แนวทาง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์กลับไม่ได้มีแนวทางการผสมผสานระหว่างแนวทางทั้งสาม โดยยังคงยึดถือระเบียบการศึกษาเดิมตามแนวทางของนักวิชาการแต่ละท่านแต่มีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นอื่นในรายละเอียด และด้วยการยึดหลักตามกรอบของเวลา และได้สรุปทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็นสามช่วงเวลา ประกอบด้วย ช่วงเวลาของยุคดั้งเดิม ช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ และ ช่วงเวลาของความใหม่

บรรณานุกรม

- ทวีพันธ์ พัวสรรเสริญ.(2559). การศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์: กรอบความคิดสมเหตุสมผล
เชิงเครื่องมือและเชิงคุณค่า.วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. 4 (2), 1-13.
- เทพศักดิ์ บุญรัตน์.(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญรัตน์
(บรรณาธิการ), เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์, (น.5-7). นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2558) . แนวคิดการบริหารงานสาธารณะ : จากภาครัฐสู่ภาคพลเมือง. วารสารวิจัย ราชภัฏ
กรุงเทพฯ. 2 (3), 161-179.
- นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย. (2556). การสังเคราะห์แนวคิดการบริการสาธารณะ
แนวใหม่. วิจัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิทยา บวรวัฒนา.(2558). รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) กรุงเทพฯ:
ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเดช จันทรศร และอัจฉราพรรณ เทศะบุรณะ (บรรณาธิการ). (2543). รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎี และการ
ประยุกต์. กรุงเทพฯ : โครงการเอกสารและตำรา สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติฯ.
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อุษยาม.(2555). แนวความคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์.เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ธนุชพรินติ้ง.
- สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงาน ก.พ. (2560) . ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์๔.๐ กรุงเทพฯ:
สำนักงาน ก.พ.
- อัมพร อารงลักษณ์. (2559) .สถานภาพของวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ในประเทศไทย(ระหว่าง พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน).
วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย. 8(1), 35-70.
- Denhardt, B. R and Denhardt, V. J. (2003; 2011). *The New Public Service: Serving Rather than
Steering*. Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Dong,L. (2015).*Public Administration Theories: Instrumental and Value Rationalities*. Palgrave:
Macmillan.
- Golembiewski, R.T. (1977). *Public Administration as A developing Discipline*. New York: Marcel
Dekker.
- Henry, N. (1995). *Public Administration and Public Affairs*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment? In
*The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of
Public Governance*. Stephen P. Osborne (Ed.). London: Routledge.

คำถามท้ายบท

1. แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์สามแนวทาง ประกอบด้วย แนวทางใดบ้าง และท่านเห็นด้วยกับแนวทางใด จงอภิปราย

2. จากแนวคิดของนักวิชาการท่านต่างๆในทัศนะของท่านพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์น่าจะมี ความสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการท่านใดมากที่สุด เหตุใดท่านจึงติดเห็นเช่นนั้น

แผนการสอนครั้งที่ 6

หัวข้อ การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นิสิตสามารถทราบและเข้าใจถึงแนวทางการระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

เนื้อหา

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหาหัวข้อต่างๆ (สลับกับการสุนทรียสนทนา)	50	นาที
3. สุนทรียสนทนา	100	นาที
4. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

- ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
- Power point ทั้งภาพนิ่งและ animation
- บทความงานวิจัย

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสุนทรียสนทนา

แบบทดสอบความรู้หลังเรียนเกี่ยวกับนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์

หนังสืออ้างอิง

พิทยา บวรวัฒนา .(2541). รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) และ (ค.ศ. 1970-ปัจจุบัน). กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารประกอบการสอน

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การสำรวจทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาองค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี ในเอกสารการสัมมนาเครือข่ายวิชาการวิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เรื่อง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศ(ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

หัวข้อการสอนที่ 6

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิก

บทนำ

การกล่าวถึงนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ถือว่ามีใช้ประเด็นการศึกษาใหม่ ถึงแม้ว่าปัจจุบันยังถือได้ว่าประเด็นการศึกษานี้ยังหาข้อยุติมิได้ ดังปรากฏความไม่ลงรอยในการสรุปรอยขอบเขตหรือขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ตั้งแต่ งานเขียนของ Woodrow Wilson (1887) จากบทความ “The Study of Administration” ซึ่งชื่อของบทความบ่งบอกถึงขอบเขตหลักของวิชาผ่านคำว่า การบริหาร(โดยทั่วไป-ผู้เขียน) อย่างไรก็ตามบทความดังกล่าวซึ่งลงในวารสารทางรัฐศาสตร์ชื่อ Political Science Quarterly อันเป็นวารสารที่เริ่มตีพิมพ์ในปี 1886 ครอบคลุมการศึกษาเรื่องของรัฐบาล การเมือง และนโยบาย ดังแสดงถึงขอบข่ายการศึกษาภายใต้ประเด็นการศึกษาทางรัฐศาสตร์หรือการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อย่างไรก็ตามข้อใหญ่ใจความของบทความเรียกร้องให้ “แยกการบริหารออกจากการเมือง” ในบทความดังกล่าวได้นำแนวคิดประวัติศาสตร์การพัฒนารัฐธรรมนูญ และการบริหารภาครัฐของยุโรปมาอธิบายการบริหารภาครัฐของสหรัฐอเมริกาว่าจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนั้นจึงพออนุมานได้ว่าขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ย่อมเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจเรื่อง รัฐธรรมนูญ ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจ แนวทางการใช้อำนาจระบบเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และการบริหารภาครัฐ นอกจากนี้ในด้านการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ “The Study of Administration” ยังพยายามแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาในสาขาวิชานี้ว่าการศึกษาด้านการบริหารต้องมีการรู้พื้นใหม่สองประการสำคัญ คือ เพื่อศึกษาว่าอะไรที่รัฐบาลสามารถทำได้เหมาะสมและประสบความสำเร็จ ประการที่สองจะทำอย่างไรที่จะสามารถทำสิ่งที่เหมาะสมเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและประหยัดค่าใช้จ่ายมากที่สุดทั้งด้านเงินและการจัดการ และแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ และการศึกษารัฐศาสตร์ ว่าการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์มุ่งเน้นศึกษากิจการของรัฐ (Business of government) เป็นสำคัญ (เกวลิน ศิลพิพัฒน์, 2558) อย่างไรก็ตาม เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2549) กล่าวว่าข้อเขียนของ Woodrow Wilson ทำให้นักวิชาการรุ่นหลังตีความได้สองแนวทาง คือ ในบทความดังกล่าวยืนยันแนวคิดการบริหารกับการเมืองควรแยกออกจากกัน ในขณะที่นักวิชาการบางท่านโต้แย้งว่า Woodrow Wilson ทราบดีว่าการบริหารมีการเมืองอยู่ภายในและกล่าวอย่างชัดเจนในงานเขียนดังกล่าว ในความเป็นจริงดูเหมือนว่า Woodrow Wilson ยังมีได้วิเคราะห์ว่ารัฐประศาสนศาสตร์คืออะไร เพราะเขาไม่ได้พูดถึงประเด็นสำคัญหลายประเด็น เช่น การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ควรมีอะไรบ้าง การเมืองกับการบริหารควรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร การศึกษาการบริหารควรเป็น

ศาสตร์คล้ายกับวิทยาศาสตร์หรือไม่ อย่างไรก็ตามเขียนดังกล่าวย่อมถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นกำหนดขอบเขต การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นทางการอันทำให้นักวิชาการรุ่นต่อๆมาของสาขาวิชาได้พยายามระบุ ขอบข่ายหรือขอบเขตงานหรือความรู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ของรัฐประศาสน ศาสตร์ ทั้งนี้ในหัวเรื่องนี้จึงเริ่มต้นด้วยการปูพื้นความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ใน ยุคเริ่มต้น จากหัวข้อแนวทางการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้น

แนวทางการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้น

ตำราเรียนรัฐประศาสนศาสตร์เล่มแรกของ Leonard D. White ในหนังสือ Introduction to the Study of Public Administration White (1926) ได้กล่าวถึงหัวเรื่องดังกล่าว (The Scope of Public Administration) ไว้ในหัวเรื่องที่สองหรือจากหัวเรื่องธรรมชาติของการบริหาร ทั้งนี้มีความโดยย่อ ว่าจุดประสงค์ของการบริหารสาธารณะเป็นกิจกรรมที่มีความกว้างขวางและเป้าหมายก็เป็นเรื่องที่มีความ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ จนอาจกล่าวว่าเป็นการก้าวไปถึงความผาสุกของประชาชน ดังนั้นความ คาดหวังของประชาชนต่อกิจกรรมดังกล่าวจึงมีค่อนข้างหลากหลาย และเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ทักษะ ต่าง ๆ ด้านการบริหารของภาครัฐ (ซึ่งน่าจะหมายถึงขอบข่าย - ผู้เขียน) ต้องมีแนวโน้มที่จะต้องหลากหลาย และเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนฐานจากรูปแบบของการใช้อำนาจเบ็ดเสร็จมาสู่ สังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลายซับซ้อนโดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์และการ พยายามประสานผลประโยชน์เหล่านั้นให้เป็นข้อตกลงร่วม ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่รัฐบาล (หรือผู้มีส่วน เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ - ผู้เขียน) ย่อมต้องมีขอบเขตที่กว้างขวางหลากหลาย และยากที่ จะกำหนดขอบเขตที่แน่นอนของการบริหารสาธารณะได้ จากคำกล่าวข้างต้นจึงพออนุมานได้ว่าจุดเริ่มต้นของ การศึกษาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์น่าจะเน้นเรื่องของกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ หรือการมองว่ารัฐ ประศาสนศาสตร์คือกิจกรรมการบริหารหรือที่เข้าใจกันในภาคภาษาไทยว่าการบริหารรัฐกิจนั่นเอง ทั้งนี้ถ้ามอง จากมุมมองข้างต้นจะพบว่าขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์มีความกว้างขวางและลึกซึ้งเป็นอย่างมากเพราะ งานบริหารงานสาธารณะย่อมต้องครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมไว้เกือบทั้งหมด แม้จะเป็นกิจกรรมของ ปัจเจกบุคคลหรือเอกชนย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะอยู่ภายใต้ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ในทัศนะนี้ นอกจากนี้รัฐประศาสนศาสตร์ในสถานะที่เป็นสาขาวิชาหรือวิชาที่เป็นจุดเกื้อหนุนการเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีขอบเขตหรือขอบข่ายที่กว้างขวางสลับซับซ้อน ตามไปด้วยเป็นเหมือนเงาตามตัว

สำหรับการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในฐานะของวิชาของ นักวิชาการไทยในยุคบุกเบิก ดังเช่น กมล อุดุลพันธ์ (2538) กล่าวถึงการศึกษาขอบข่ายของรัฐประศาสน ศาสตร์ในหัวเรื่อง “ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ในฐานะที่เป็นสาขาวิชา” ว่ารัฐประศาสนศาสตร์ใน

ฐานะที่เป็นสาขาวิชาหนึ่งในลักษณะที่เป็นศาสตร์ (science) ที่หมายถึงวิทยาการหรือความรู้อันมีการจัดระเบียบที่พึงเชื่อถือได้ และสามารถจัดให้มีการศึกษาค้นหาความจริงได้อย่างมีระเบียบแบบแผนในรูปของระบบนั้นอาจจะกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่จะศึกษาทำความเข้าใจได้ดังนี้ (1) ทำความเข้าใจถึงความหมายและขอบข่ายของการศึกษาสิ่งแวดล้อมของการบริหารรัฐกิจ และจริยธรรมทางการบริหาร (2) ศึกษาถึงพัฒนาการของการบริหารรัฐกิจ อันได้แก่พัฒนาการของการศึกษาการบริหารรัฐกิจและการจัดกลุ่มแนวความคิดทางการบริหารรัฐกิจ และศึกษาเจาะจงถึงการพัฒนาการการศึกษาการบริหารรัฐกิจในประเทศไทย (3) ศึกษาทำความเข้าใจเทคนิคและกระบวนการบริหาร อันได้แก่การวางแผนและนโยบายสาธารณะ การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานคลัง ฯลฯ และ (4) ศึกษาถึงแนวโน้มของการศึกษาการบริหารรัฐกิจในอนาคต สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2540) กล่าวถึงประเด็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ตามบทของหนังสือสาธารณบริหารศาสตร์ อันมีนัยถึงขอบข่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย การเมืองและการบริหาร นโยบายสาธารณะ องค์การบริหารและระบบราชการ หน้าที่พื้นฐานในการบริหาร การบริหารงานบุคคลภาคสาธารณะ การบริหารการคลังสาธารณะ การควบคุมการบริหารราชการ และการบริหารระหว่างประเทศ งานของ Phillip J. Cooper et all (1998) ซึ่งกล่าวถึงประเด็นนี้กระจายตามบทต่าง ๆ ซึ่งเน้นเรื่อง การตรวจสอบได้ตามกฎหมายและความรับผิดชอบทางจริยธรรม การศึกษาโครงสร้างระหว่างนโยบายของรัฐบาล การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะในด้านการบริหาร การดำเนินนโยบายและการประเมินผล การจัดการองค์การสาธารณะ การพัฒนาการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมองค์การ การวิเคราะห์ด้วยบุคคล และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การเงินภาครัฐ การระหว่างประเทศและ รัฐประศาสนศาสตร์ และ รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ เป็นต้น

นอกจากนี้มักพิจารณาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์จากการแยกเป็นรายวิชาย่อยๆ เสียเป็นอันมาก ดังแนวคิดของ พิทยา บวรวัฒนา (2541) กล่าวว่ามี 7 ขอบข่าย ประกอบด้วย นโยบายสาธารณะ ทางเลือกสาธารณะ เศรษฐศาสตร์การเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกา วงจรชีวิตขององค์การ การจัดการแบบประหยัด การออกแบบองค์การสมัยใหม่ และ การศึกษาวิจัยเรื่อง องค์การ กุลธน ธนาพงศธร (2543) กล่าวว่ามี 3 ขอบข่ายประกอบด้วย องค์การและพฤติกรรมองค์การ เทคนิคและกระบวนการบริหาร และ นโยบายสาธารณะ อุทัย เลาหวิเชียร (2547) กล่าวว่ามี 3 ขอบข่าย ประกอบด้วย การเมืองและนโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์การ และ เทคนิคการบริหาร วรเดช จันทรศร (2547) กล่าวว่ามี 5 ขอบข่ายประกอบด้วย วิทยาการจัดการ พฤติกรรมองค์การ การบริหารเปรียบเทียบ และการบริหารการพัฒนา การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ และ ทางเลือกสาธารณะ (นอกจากนี้ วรเดช จันทรศร (2550) ยังได้กล่าวไว้ในปัจจุบันรัฐประศาสนศาสตร์น่าจะมีขอบข่ายเพิ่มเป็น 7 ขอบข่าย โดยเพิ่มอีก 2 ขอบข่าย คือ การแปรรูปกิจกรรมของรัฐให้เป็นกิจกรรมของเอกชน และ การบริหารการเมือง)

สำหรับการพิจารณาประเด็นข้อบ่งชี้จากหลักสูตรการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ โดยเฉพาะของประเทศไทย อุทัย เลาหวิเชียร (2547) ได้กล่าวไว้ในเชิงพัฒนาการของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยว่ามีจุดเปลี่ยนผ่านการมีจุดเน้นในประเด็นการศึกษาแต่ละประเด็นอย่างไร การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แปรเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนผ่านนั้นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ดังปรากฏเป็น 5 ยุค กล่าวคือ (1) การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายปกครองและแนวการศึกษาทั่วไป (2) การบริหารงานองค์การ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานคลัง (3) การพัฒนา (4) การบริหารโครงการ และ(5) นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์การและเทคนิคการบริหาร

นอกจากนี้ เกวลิน ศีลพิพัฒน์ (2558) ได้รวบรวมงานวิจัยเชิงประจักษ์ซึ่งมุ่งสำรวจข้อบ่งชี้และแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยใช้วิธีรวบรวมและวิเคราะห์บทความในช่วงปี ค.ศ. 1940-2009 จากวารสาร Public Administration Review พบว่า ในภาพรวมหัวข้อที่ นักรัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสำคัญมากที่สุดตั้งแต่ปี ค.ศ.1940 ถึง ค.ศ.2009 คือ การจัดการภาครัฐ การพัฒนาองค์การการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ นโยบายสาธารณะ เมื่อแยกพิจารณาเป็นช่วงระยะเวลา ช่วงปี ค.ศ. 1940-1959 บทความที่ PAR ตีพิมพ์ส่วนใหญ่จัดอยู่ในหัวข้อการจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และพฤติกรรมองค์การ ช่วงปี ค.ศ. 1960-1969 บทความยังคงอยู่ในหัวข้อเดิม มีเพิ่มเติมในหัวเรื่อง การคลังและงบประมาณ ช่วงปี ค.ศ. 1970-1979 หัวข้อ การจัดการภาครัฐ พฤติกรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ การวางแผนและการประเมินโครงการช่วงปี ค.ศ. 1980-1991ให้ความสำคัญกับ 5 หัวข้อ ได้แก่ การจัดการภาครัฐ พฤติกรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนและการประเมินโครงการ และ การคลังและงบประมาณ

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ (เรียงลำดับตามการนำเสนอ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Woodrow Wilson	5 ขอบข่ายหรือความรู้ความเข้าใจเรื่อง 1) ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจ 2) รัฐธรรมนูญ 3) แนวทางการใช้อำนาจ 4) ระบบเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และ 5) การบริหารภาครัฐ
กมล อุดลพันธุ์	4 ขอบข่ายหรือความรู้ความเข้าใจเรื่อง 1) ความหมายและขอบข่ายของการศึกษาสิ่งแวดล้อมของการบริหารรัฐกิจและจริยธรรมทางการบริหาร 2) พัฒนาการของการบริหารรัฐกิจอันได้แก่พัฒนาการของการศึกษาการบริหารรัฐกิจและการจัดกลุ่มแนวความคิดทางการบริหารรัฐกิจ 3) เทคนิคและกระบวนการบริหาร อันได้แก่การวางแผนและนโยบายสาธารณะ การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานคลัง ฯลฯ และ 4) แนวโน้มของการศึกษาการบริหารรัฐกิจในอนาคต
สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ	8 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) การเมืองและการบริหาร 2) นโยบายสาธารณะ 3) องค์การบริหารและระบบราชการ 4) หน้าที่พื้นฐานในการบริหาร 5) การบริหารงานบุคคลภาคสาธารณะ 6) การบริหารการคลังสาธารณะ 7) การควบคุมการบริหารราชการ และ 8) การบริหารระหว่างประเทศ

ตารางที่ 5 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ (เรียงลำดับตามการนำเสนอ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Phillip J. Cooper et all	11 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบได้ตามกฎหมายและความรับผิดชอบทางจริยธรรม 2) การศึกษาโครงสร้างระหว่างนโยบายของรัฐบาล 3) การจัดการการคลัง 4) การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะในด้านการบริหาร 5) การดำเนินนโยบายและการประเมินผล 6) การจัดการองค์การสาธารณะ 7) การพัฒนาการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมองค์การ 8) การวิเคราะห์ด้วยบุคคล และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ 9) การเงินภาครัฐ 10) การระหว่างประเทศ และรัฐประศาสนศาสตร์ และ 11) รัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ
พิทยา บวรวัฒนา	7 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) นโยบายสาธารณะ 2) ทางเลือกสาธารณะ 3) เศรษฐศาสตร์การเมือง 4) ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกา 5) วงจรชีวิตขององค์การ 6) การจัดการแบบประหยัด 7) การออกแบบองค์การสมัยใหม่ และ 8) การศึกษาวิจัยเรื่ององค์การ
กุลธน ธนาพงศธร	3 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) องค์การและพฤติกรรมองค์การ 2) เทคนิคและกระบวนการบริหาร และ 3) นโยบายสาธารณะ
อุทัย เลาหวิเชียร	3 ขอบข่าย ประกอบด้วย 1) การเมืองและนโยบายสาธารณะ 2) ทฤษฎีองค์การ และ 3) เทคนิคการบริหาร
วรเดช จันทรศร	7 ขอบข่ายประกอบด้วย 1) วิทยาการจัดการ 2) พฤติกรรมองค์การ 3) การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา 4) การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ 5) ทางเลือกสาธารณะ 6) การแปรรูปกิจกรรมของรัฐให้เป็นกิจกรรมของเอกชน และ 7) การบริหารการเมือง
อุทัย เลาหวิเชียร	5 ขอบข่าย (ตามพัฒนาการของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทย) ประกอบด้วย 1) การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายปกครองและแนวการศึกษาทั่วไป 2) การบริหารงานองค์การ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานคลัง 3) การพัฒนา 4) การบริหารโครงการ และ 5) นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์การ และเทคนิคการบริหาร

ตารางที่ 5 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ (เรียงลำดับตามการนำเสนอ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
เกวลิน ศิลปวัฒน์	<p>ได้รวบรวมงานวิจัยเชิงประจักษ์ซึ่งมุ่งสำรวจขอบข่ายและแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา</p> <p>ช่วงปี ค.ศ. 1940-2009 – 4 ขอบข่าย ประกอบด้วย การจัดการภาครัฐ การพัฒนาองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ นโยบายสาธารณะ</p> <p>ช่วงปี ค.ศ. 1940-1959 – 3 ขอบข่าย ประกอบด้วย การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และพฤติกรรมองค์การ</p> <p>ช่วงปี ค.ศ. 1960-1969 – 5 ขอบข่าย ประกอบด้วย การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ พฤติกรรมองค์การ การคลัง และ งบประมาณ</p> <p>ช่วงปี ค.ศ. 1970-1979 – 4 ขอบข่าย ประกอบด้วย การจัดการภาครัฐ พฤติกรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการวางแผนและการประเมินโครงการ</p> <p>ช่วงปี ค.ศ. 1980-1991 – 5 ขอบข่าย ประกอบด้วย การจัดการภาครัฐ พฤติกรรมองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การวางแผนและการประเมินโครงการ และการคลังและงบประมาณ</p>

สำหรับทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้นขออ้างอิงจากงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง การสำรวจทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาองค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อต้องการทราบทัศนะของนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีต่อขอบข่ายของสาขาวิชาทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ และ (2) เพื่อต้องการทราบว่าวิชาหลักใดภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะของผู้ใช้บัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในงานจริง ทั้งนี้จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้างต้น โดยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก รวม 31 คน จาก 2 กลุ่ม ประกอบด้วยนักวิชาการ 16 คน และผู้บริหารองค์การภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี 15 คน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ (1) ทัศนะของนักวิชาการแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ทัศนะในเชิงวิชาการ ส่วนใหญ่เห็นว่าขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์แบ่งเป็นวิชาหลักได้ และ

ถ้าต้องการพิจารณาจุดเน้นของแต่ละวิชาสามารถกระทำได้โดยแยกรายวิชาหลักต่าง ๆ เหล่านี้ให้เป็นหัวเรื่องย่อยๆ สำหรับวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่สามารถระบุได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเสนอว่าวิชาหลักรัฐประศาสนศาสตร์น่าจะเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุด ส่วนที่สอง ทักษะในเรื่องการนำวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ นักวิชาการเห็นว่าไม่มีวิชาใดที่สำคัญมากที่สุด แต่ที่สำคัญรอง ๆ ลงมาน่าจะเป็นวิชาที่เน้นองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ต่าง ๆ ทั้งนี้ นักวิชาการเห็นว่าโดยภาพรวมวิชาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มาก แต่เสนอแนะว่าควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และ (2) ทักษะของผู้ใช้บัณฑิตซึ่งในที่นี้คือผู้บริหารองค์การภาครัฐมีทักษะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ทักษะในเชิงวิชาการ ผู้บริหารองค์การภาครัฐผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ คือ ทฤษฎีด้านการบริหารประเทศ และองค์ความรู้ที่เน้นเรื่องการให้บริการสาธารณะโดยแยกเป็นขอบข่ายย่อยๆ มากถึง 12 ขอบข่าย ส่วนที่สอง ทักษะในเรื่องการนำวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ ผู้บริหารองค์การภาครัฐเห็นว่าวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ วิชาการเมืองและนโยบายสาธารณะ วิชาที่มีความสำคัญรอง ๆ ลงมา คือ วิชาเทคนิคทางการบริหาร นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าโดยภาพรวมวิชาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มาก แต่เสนอแนะว่าควรมีการขยายขอบข่ายให้ครอบคลุมการแก้ปัญหาในระดับที่กว้างขวางขึ้นโดยเฉพาะในระดับประเทศ (จุลศักดิ์ชาญณรงค์, 2552)

บทสรุป

สำหรับการระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้นสรุปได้ว่า ขอบข่ายที่นักวิชาการในยุคเริ่มต้นพิจารณามักมีแนวทางแบ่งเป็นรายวิชาย่อย ดังแบ่งเป็นขอบข่าย นโยบายสาธารณะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเงินและการคลัง องค์การและพฤติกรรมองค์การ การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และ ทางเลือกสาธารณะ เป็นอาทิ สำหรับแนวทางที่ใช้ในการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้น ประกอบด้วย 1) พิจารณาในฐานะของวิชาผ่านบทความในวารสารทางวิชาการ ตำราเรียน และหนังสือทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2) พิจารณาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์จากการแยกเป็นรายวิชาย่อยๆ และ 3) การพิจารณาประเด็นขอบข่ายจากหลักสูตรการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนี้ในหัวเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวทางการศึกษาขอบข่ายของสาขาวิชาทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ผ่านงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง การสำรวจทักษะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆ ภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาขององค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาขอบข่ายทั้งในลักษณะวิชาของรัฐประศาสนศาสตร์ และ ความต้องการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ว่าแท้จริงแล้วสังคมต้องการให้รัฐประศาสนศาสตร์มีวิชาหรือองค์ความรู้ที่ครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง ทั้งนี้ในปัจจุบันยังคงมีการศึกษาหัวเรื่องนี้โดยนักวิชาการอีกเป็นจำนวนมาก ดังจะกล่าวในหัวเรื่องต่อไป

บรรณานุกรม

- กมล อดุลพันธ์.(2538). ความหมายและขอบข่ายของการศึกษาบริหารรัฐกิจ ใน คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (บรรณาธิการ), **การบริหารรัฐกิจ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุลชน ธนาพงศธร .(2543). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. **เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เกวลิน ศิลไพพัฒน์.(2558). บทสำรวจขอบข่ายและแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์: วารสาร PUBLIC ADMINISTRATION REVIEW, 1940-2009. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**. 13 (2), 37-46.
- จตุศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การสำรวจทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาขององค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี ใน **เอกสารการสัมมนาเครือข่ายวิชาการวิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เรื่อง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศ(ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร: **มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**.
- พิทยา บวรวัฒนา .(2541). **รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) และ (ค.ศ. 1970-ปัจจุบัน)**. กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สร้อยตระกูล (ตีทยานนท์) อรรถมนานะ. (2540). สาธารณบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cooper, P.J. et al. (1998). **Public administration for the twenty-first century**. Orlando: Harcourt Brace College.
- White, Leonard D. (1926). **Introduction to the Study of Public Administration**. New York: The Macmillan Company.
- Wilson, W. (1887). "The study of public administration". **Political Science Quarterly**.1 (2), 197-222.

คำถามท้ายบท

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า “ การระบุขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิกมักพิจารณาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์จากการแยกเป็นรายวิชาย่อยๆ ”
2. หากต้องระบุขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นรายวิชาย่อยๆ ท่านคิดว่ามีรายวิชาย่อยใดบ้าง และเหตุใดท่านจึงคิดเห็นเช่นนั้น

แผนการสอนครั้งที่ 7

หัวข้อ การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นิสิตสามารถทราบและเข้าใจถึงแนวทางการระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

เนื้อหา

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหาหัวข้อต่างๆ (สลับกับการสุนทรียสนทนา)	50	นาที
3. สุนทรียสนทนา	100	นาที
4. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

- ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
- Power point ทั้งภาพนิ่งและ animation

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสุนทรียสนทนา

แบบทดสอบความรู้หลังเรียนเกี่ยวกับการระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

หนังสืออ้างอิง

พิทยา บวรวัฒนา .(2541). รัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887-ค.ศ. 1970) และ (ค.ศ. 1970-ปัจจุบัน). กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารประกอบการสอน

Chulasak Charnnarong. (2017). “The Study of Expectation of Graduating Students, Graduate Students And Employers of Graduate Students for Revise course of Study of Master of Public Administration Program”, in **2017, The IIER International Conference**, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan

หัวข้อการสอนที่ 7

การระบุนโยบายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน

บทนำ

หัวข้อเรื่องนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์เป็นหัวข้อที่มีการกล่าวถึงตั้งแต่เริ่มต้นศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ อย่างไรก็ตามศาสตร์ที่มีเป้าหมายที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจึงมีลักษณะของความเป็นสหวิทยาการที่สืบเนื่องมาจากความกว้างขวางของกิจกรรมการบริหารสาธารณะ การระบุนโยบายหรือขอบเขตของวิชาจึงเป็นเรื่องไม่ถนัดนัก จนถึงขนาด Dwight Waldo (1968, อ้างอิงใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, 2553, น. 53) กล่าวว่า การระบุว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีพรมแดนทางทฤษฎีอย่างไรแล้วมองว่าส่วนที่เกินคือความแตกต่างนั้นเป็นการชี้ไปในทางที่ผิด เนื่องจากรัฐประศาสนศาสตร์ไม่ได้มองพรมแดนในทางเดียวกันมีเพียงส่วนน้อยที่เห็นพ้องต้องกัน และทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ต้องมีการนำไปปฏิบัติไม่สามารถรอการพิสูจน์ได้ เช่นเดียวกับแนวคิดทฤษฎีของสาขาวิชาอื่นๆ ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์จึงมองได้หลากหลายรูปแบบสุด แต่แก่นักรัฐประศาสนศาสตร์จะจัดกลุ่มอย่างไร อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวไว้เป็นอันมาก ในหัวข้อนี้ได้ผู้เขียนจึงได้จัดแบ่งการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ตามเงื่อนไขของเวลา ประกอบด้วย การระบุนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้นซึ่งได้กล่าวถึงในหัวเรื่องก่อนหน้านี้ และการระบุนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ดังจะกล่าวในหัวเรื่องต่อไป

การระบุนโยบายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

สืบเนื่องมาจากงานของ เกวลิน ศิลพิพัฒน์ (2558, น.41) ช่วงปี ค.ศ. 2000-2009 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทิศทางของขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีจุดสนใจที่ยังคงเดิมคือการศึกษาเรื่อง การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรบุคคล นโยบายสาธารณะ และการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้นักวิชาการให้ความสนใจหัวเรื่อง การประเมินผลการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (Evaluation of New Public Management) ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติ (Connections between Academicians and Practitioners) และ ความรับผิดชอบต่อปัญหาเร่งด่วนต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง (Responsiveness to Immediate Social, Economic, and Political Challenges) การระบุนโยบายในลักษณะเดียวกันดังกล่าวของ วันชัย มีชาติ (2558) ได้สำรวจวารสารทางรัฐประศาสนศาสตร์พิจารณาว่ามีทั้งหมด 11 หัวเรื่อง ประกอบด้วย ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองในรัฐประศาสนศาสตร์ ระบบราชการ ทฤษฎีองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการงบประมาณ การจัดการภาครัฐ นโยบาย

สาธารณะและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ การประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และ จริยธรรม
ภาครัฐ

การระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์นอกจากที่พบในงานวิจัยข้างต้น พบในหนังสือและตำราทางรัฐ
ประศาสนศาสตร์ ดังงานของ เทพศักดิ์ บุญรัตน์ (2557) ในประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎี และ
หลักการรัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อธิบายว่า ขอบเขตการศึกษาของรัฐ
ประศาสนศาสตร์ที่เป็นที่สนใจ อาจแบ่งตามขอบเขตตามหัวข้อต่างๆที่รัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจอย่าง
น้อยในห้าด้านใหญ่ๆประกอบด้วย 1) นโยบายสาธารณะ เป็นการตัดสินใจของรัฐเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะทำ
กิจกรรมอะไรหรือมีการทำกิจกรรมอะไรซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อสาธารณะและประเทศ โดยการศึกษาให้
ความสำคัญกับเรื่อง การเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะ การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ และ การประเมินผล
นโยบายสาธารณะ 2) วิทยาการจัดการ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเชิงปริมาณเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์
วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา 3) ทางเลือกสาธารณะ ซึ่งให้ความสนใจการใช้ตัวแบบเชิงเหตุผลเพื่อเป็น
เครื่องมือในการตัดสินใจกำหนดนโยบายโดยพิจารณาถึงทางเลือกสาธารณะที่เกี่ยวกับสินค้าและบริการ
สาธารณะ เช่น การตัดสินใจลงทุนของภาครัฐ การตัดสินใจเกี่ยวกับสินค้าสาธารณะที่ภาครัฐจะต้องรับผิดชอบ
ในการผลิตและดำเนินการเอง 4) การบริหารการพัฒนา เป็นการบริหารเพื่อการพัฒนาตลอดจนเสริมสร้าง
สมรรถนะทางการบริหารเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างองค์ความรู้และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน
การบริหารแผนงาน โครงการของรัฐให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ทั้งต่อความต้องการของประชาชนและการ
พัฒนาประเทศ และ 5) การจัดการภาครัฐ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการนำแนวคิดการจัดการสมัยใหม่มา
ประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภาครัฐ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินการและบริหาร
ภาครัฐด้วย

นอกจากนี้ Jos C. N. Raadschelders (2013, อ้างอิงใน อรุณี สันฐิตวิณิชย์, 2559) กล่าวถึงการระบุ
ขอบข่ายการศึกษา โดยใช้คำถาม 4 คำถามในการระบุขอบข่าย ประกอบด้วย 1.อะไร: เป็นการตัดสินใจ
เกี่ยวกับอะไร ซึ่งคือ รัฐธรรมนูญหรือข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันในรัฐ กระบวนการในองค์การ และ กิจกรรม
การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผล 2.ใคร: ใครเกี่ยวข้องกับตัดสินใจ ซึ่งคือ พรรคการเมือง ผู้นำ
ฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้นำท้องถิ่น และตัวแสดงทางการเมืองอื่น ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ ความร่วมมือต่างๆ เช่น
สหภาพ กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน ชุมชน และองค์กรระหว่างประเทศ 3.ทำไม: ทำไมต้องตัดสินใจ เหตุผล
เพราะ เพื่อประชาธิปไตย ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาค ความเป็นธรรม ความเป็นพลเมือง เพื่อประสิทธิภาพ
ความประหยัด และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และ เพื่อรักษาประเพณีทางการบริหารที่เป็นมรดกของแต่ละ
สังคม และ 4.อย่างไร: นำไปปฏิบัติอย่างไร โดย เป็นเรื่องด้านความมั่นคงผ่านการศึกษา การทหารและตำรวจ

โดยเป็นเรื่องการกระจายทรัพยากร ปฏิบัติโดยการจัดสวัสดิการ งบประมาณการงบประมาณ การพัฒนาการบริการสาธารณะต่างๆ และโดยการตรวจสอบ ปฏิบัติโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม หน่วยงานอัยการที่เป็นกลาง และองค์กรตรวจสอบต่างๆ และสำหรับ อรุณี สันฐิติวณิชย์ (เพ็งอ่าง, น.15-16) ได้เสนอขอขยายตามแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man Management) เป็นสิ่งที่กำหนดขอขยาย โดย Mission - ภารกิจของรัฐ ที่มาจากปรัชญาของรัฐ หรือความต้องการของสมาชิกภายในรัฐ ผ่านระบบการเมืองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ Money - เงิน ว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการการเงินของรัฐ ทั้งเรื่องรายรับ เช่น ภาษี ค่าธรรมเนียม หนี้สาธารณะ และรายจ่าย เช่น งบประมาณ งบลงทุน Man - ทรัพยากรมนุษย์ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงพลเมืองทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ และ Management - การบริหารจัดการ เป็นกลไกขับเคลื่อนทรัพยากรต่างๆทั้งเงิน คน เทคนิค และเทคโนโลยี ให้สามารถบรรลุภารกิจของรัฐได้ตรงกับความต้องการของประชาชน

ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์ (2560) กล่าวว่าประเด็นทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความหลากหลาย มีแนวโน้มที่จะสร้างและขยายองค์ความรู้ได้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องการตั้งคำถามเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับความเป็นอยู่ของประชาชน การบริหารภาครัฐจึงเป็นการแสวงหาหลักการและวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้อย่างสอดคล้องต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องในทุกๆ ส่วน ทั้งด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับปากท้องของประชาชนโดยส่วนรวม ด้านสังคมที่เป็นไปเพื่อการสร้างความเท่าเทียม และเสมอภาคให้เกิดขึ้น ด้านการเมืองที่เป็นการลดการใช้อำนาจครอบงำของระบบการเมืองที่มีต่อระบบราชการ ด้านเทคโนโลยีเป็นการสร้างความทันสมัยในการบริหาร โดยอาศัยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นประเด็นขอขยายของรัฐประศาสนศาสตร์ จึงพิจารณาได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ยังคงมีขอบเขตที่การบริหารภาครัฐ อย่างไรก็ตามการศึกษาการบริหารภาครัฐย่อมต้องมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐเอง (หลักการและวิธีการการบริหารภาครัฐ) และที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และ ด้านเทคโนโลยี

จากแนวทางการพิจารณาขอขยายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันข้างต้น แม้ว่าจะมีแนวทางที่หลากหลายขึ้นดังการพิจารณาจากการรวบรวมงานวิจัยเชิงประจักษ์ซึ่งมุ่งสำรวจขอขยายและแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ ไปจนถึงการระบุขอขยายรัฐประศาสนศาสตร์ในหนังสือและตำราการเรียนการสอนทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า ยังคงมีการระบุขอขยายรัฐประศาสนศาสตร์โดยแยกเป็นรายวิชา ดังพบว่า ยังคงมีทิศทางของขอขยายรัฐประศาสนศาสตร์ที่จุดสนใจเดิม เช่น การศึกษาเรื่อง การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรบุคคล นโยบายสาธารณะ และ การพัฒนาองค์กร แต่ได้เพิ่มขอขยายใหม่ๆ ดังเช่น การประเมินผลการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติ ความรับผิดชอบต่อ

ปัญหาเร่งด่วนต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และ การเมือง ทั้งนี้จึงพบได้ว่าขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ยังคงเน้นประสิทธิภาพของภาครัฐ แต่ได้เพิ่มเติมความสนใจใหม่ภายใต้ขอบข่ายที่เพิ่มเติมขึ้นเพื่อบรรลุ ประสิทธิภาพหรือเป้าหมายของการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการสนองตอบความต้องการของ ประชาชนและการไขปัญหาของประเทศ และนอกจากนี้ด้วยแนวทางการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ในรูปแบบการตั้งถามยังช่วยสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว ดังการใช้คำถาม 4 คำถามในการระบุขอบข่าย ประกอบด้วย อะไร เป็นการระบุสิ่งที่จะกระทำว่าจะทำการบริการสาธารณะอะไร โดยใครเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการ ทำไมหรือมีเป้าหมายที่จะบรรลุไปเพื่อสิ่งใด และ อย่างไรหรือมีวิธีการอย่างไรให้สามารถบรรลุสิ่ง นั้น และอาจใช้ฐานคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man Management) เป็นสิ่งที่กำหนดขอบข่าย ทั้งนี้ นอกจากต้องมียุทธศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐเอง (หลักการและวิธีการการบริหารภาครัฐ) จะต้อง มียุทธศาสตร์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และ ด้านเทคโนโลยี ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าเป็นปัจจัยทำให้เกิดการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ดังสามารถแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบแนวคิดของ นักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันได้ดังนี้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
เกวลิน ศิลปวัฒน์	<p><u>จุดสนใจที่ยังคงเดิมคือการศึกษาเรื่อง</u></p> <p>การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรบุคคล นโยบายสาธารณะ และ การพัฒนาองค์การ</p> <p><u>นอกจากนี้นักวิชาการให้ความสนใจหัวเรื่อง</u></p> <p>การประเมินผลการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาการ และนักปฏิบัติ และ ความรับผิดชอบต่อปัญหาเร่งด่วนต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และ การเมือง</p>
วันชัย มีชาติ	<p>สำรวจวารสารทางรัฐประศาสนศาสตร์พิจารณาว่ามีทั้งหมด 11 หัวเรื่อง ประกอบด้วย ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองในรัฐประศาสนศาสตร์ ระบบราชการ ทฤษฎีองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการงบประมาณ การจัดการภาครัฐ นโยบายสาธารณะและการวิเคราะห์นโยบาย สาธารณะ การประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และ จริยธรรม ภาครัฐ</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์	ขอบเขตการศึกษาของรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นที่สนใจ อาจแบ่งตามขอบเขตตามหัวข้อต่างๆที่รัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจอย่างน้อยใน 5 ด้านใหญ่ๆ ประกอบด้วย นโยบายสาธารณะ วิทยาการ ทางเลือกสาธารณะ การบริหาร การพัฒนา และการจัดการภาครัฐ
Jos C. N. Raadschelders	ใช้คำถาม 4 คำถามในการระบุขอบข่าย ประกอบด้วย 1.อะไร: เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับอะไร ซึ่งคือ รัฐธรรมนูญหรือข้อตกลงในการอยู่ร่วมกันในรัฐ กระบวนการในองค์การ และ กิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผล 2.ใคร: ใครเกี่ยวข้องกับตัดสินใจ ซึ่งคือ พรรคการเมือง ผู้นำฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้นำท้องถิ่น และตัวแสดงทางการเมืองอื่น ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ ความร่วมมือต่างๆ เช่น สหภาพ กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน ชุมชน และองค์กรระหว่างประเทศ 3.ทำไม: ทำไมต้องตัดสินใจ เหตุผลเพราะ เพื่อประชาธิปไตย ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาค ความเป็นธรรม ความเป็นพลเมือง เพื่อประสิทธิภาพ ความประหยัด และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และเพื่อรักษาประเพณีทางการบริหารที่เป็นมรดกของแต่ละสังคม และ 4.อย่างไร: นำไปปฏิบัติอย่างไร โดย เป็นเรื่องด้านความมั่นคงผ่านการศึกษา การทหาร และตำรวจ โดยเป็นเรื่องการกระจายทรัพยากร ปฏิบัติโดยการจัดสวัสดิการ กระบวนการงบประมาณ การพัฒนาการบริการสาธารณะต่างๆ และโดยการตรวจสอบ ปฏิบัติโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม หน่วยงานอัยการที่เป็นกลาง และองค์กรตรวจสอบต่างๆ

ตารางที่ 6 (ต่อ) เปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
อรุณี สันฐิติวณิชย์	ได้เสนอขอบข่ายตามแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man and Management) เป็นสิ่งที่กำหนดขอบข่าย โดย Mission - การกิจของรัฐ ที่มา จากปรัชญาของรัฐ หรือความต้องการของสมาชิกภายในรัฐ ผ่านระบบการเมือง ในรูปแบบนโยบายสาธารณะ รัฐธรรมนูญ กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ Money - เงิน ว่าด้วยเรื่องการบริหารจัดการการเงินของรัฐ ทั้งเรื่องรายรับ เช่น ภาษี ค่าธรรมเนียม หนี้สาธารณะ และรายจ่าย เช่น งบประมาณ งบลงทุน Man - ทรัพยากรมนุษย์ ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงพลเมืองทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ และ Management - การบริหารจัดการ เป็น กลไกขับเคลื่อนทรัพยากรต่างๆทั้งเงิน คน เทคนิค และ เทคโนโลยี ให้สามารถ บรรลุภารกิจของรัฐได้ตรงกับความต้องการของประชาชน
ณัฏฐ์ ดนัย ประเทือง บริบูรณ์	รัฐประศาสนศาสตร์ยังคงมีขอบเขตที่การบริหารภาครัฐ อย่างไรก็ตามการศึกษา การบริหารภาครัฐย่อมต้องมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารภาครัฐเอง (หลักการและวิธีการการบริหารภาครัฐ) และที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และ ด้านเทคโนโลยี

ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ในทัศนะของผู้เขียนขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน สามารถพิจารณาได้จากแนวทางการศึกษาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคเริ่มต้น อันประกอบด้วย 1)การพิจารณาในฐานะของวิชาผ่านบทความในวารสารทางวิชาการ ตำราเรียน และ หนังสือทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2)การพิจารณาขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์จากการแยกเป็นรายวิชาย่อยๆ และ 3)การพิจารณาประเด็นขอบข่ายจากหลักสูตร การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ ดังที่กล่าวไว้ในหัวเรื่องก่อนหน้า สำหรับแนวทางการศึกษาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบันผู้เขียนมีข้อสังเกต 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ยังคงแบ่งเป็นรายวิชาย่อย แต่ได้มีการเพิ่มเติมรายวิชาย่อย เป็นขอบข่ายอื่นๆที่ควรรวบรวมเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ที่จำเป็นและสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ 2)การระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารหรือหน้าที่ทางการบริหาร สาธารณะดังตัวอย่างความสอดคล้องของขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์จากแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man and Management) 3)การใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะเพื่อ

ระบุขอบข่ายที่มีความกว้างขวาง (อะไร ใคร ทำไม และ อย่างไร) และ 4)การระบุขอบข่ายจากประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับความเป็นอยู่ของประชาชน

นอกจากนี้สำหรับทัศนะของผู้เขียนเกี่ยวกับการระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันมีความเกี่ยวข้องกับสามสิ่ง คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ โดย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ คือ องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และ ด้านเทคโนโลยี หรือ ฐานคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาคสาธารณะย่อมถือว่าเป็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ต่อมาคือการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งยังคงยึดโยงกับองค์ความรู้เดิมของรัฐประศาสนศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองในรัฐประศาสนศาสตร์ ระบบราชการ ทฤษฎีองค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการงบประมาณ การจัดการภาครัฐ นโยบายสาธารณะและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ การประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน และ จริยธรรมภาครัฐ องค์ความรู้ต่างๆเหล่านั้นย่อมถือว่าเป็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ และ ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลที่ต้องการบรรลุในการบริการสาธารณะ ดังองค์ความรู้ประชาธิปไตย ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาค ความเป็นธรรม ความเป็นพลเมือง รวมถึงการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และ การเมือง ย่อมถือว่าเป็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ หรือ กล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวทางการระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันในทัศนะของผู้เขียนมีความเกี่ยวข้องกับสามสิ่ง คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ดังแสดงในรูปของตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 7 แสดงขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ปัจจุบันในทัศนะของผู้เขียน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิด การบริการสาธารณะที่มี ประสิทธิภาพ	การบริการสาธารณะ ที่มีประสิทธิภาพ	ประสิทธิผล ของการบริการสาธารณะ
หมายถึง องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้าน การเมือง และ ด้านเทคโนโลยี	หมายถึง องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับประสิทธิภาพการบริหาร สาธารณะ	หมายถึง องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับการบรรลุประสิทธิผลหรือ เป้าหมายของการพัฒนาที่ เปลี่ยนแปลงไปและการแก้ไข ปัญหาสาธารณะ
ตัวอย่างรายวิชา เช่น - กฎหมายปกครองและการ บริหารงานภาครัฐ - ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ - เทคนิคการบริหารสมัยใหม่ - สัมมนาการเมือง เศรษฐกิจ สาธารณะและสังคมไทย	ตัวอย่างรายวิชา เช่น - การจัดการทรัพยากรมนุษย์ - การบริหารการเงินและการคลัง - นโยบายสาธารณะ	ตัวอย่างรายวิชา เช่น - ธรรมภิบาลและจริยธรรมการ บริการสาธารณะ - การจัดการและนโยบาย สิ่งแวดล้อม - การจัดการภาวะฉุกเฉินและภัย พิบัติ

บทสรุป

ในหัวเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวทางการพิจารณาขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน รวมถึงได้สรุปขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ทั้งนี้พบว่ามีข้อสังเกต 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ยังคงแบ่งเป็นรายวิชาย่อย แต่ได้มีการเพิ่มเติมรายวิชาย่อย เป็นขอบข่ายอื่นๆที่ควรรวบรวมเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ที่จำเป็นและสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ ดังงานของเกวลิน ศิลไพพัฒน์ (2558, น. 41) ได้กล่าวถึงทิศทางขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ว่ายังมีจุดสนใจที่ยังคงเดิมคือการศึกษาเรื่อง การจัดการภาครัฐ การบริหารทรัพยากรบุคคล นโยบายสาธารณะ และการพัฒนาองค์กร แต่ในปัจจุบันให้ความสนใจหัวเรื่องอื่นๆเพิ่มเติม เช่น การประเมินผลการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ความรับผิดชอบต่อปัญหาเร่งด่วนต่างๆ ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 2) การระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารหรือหน้าที่ทางการบริหารสาธารณะ ดังตัวอย่างความสอดคล้องของขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์จากแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man and Management) ดังงานของ อรุณี สันธิ์ดิวิชัย (เพ็งอ้อ, น. 15-16) ได้เสนอขอบข่ายตามแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man Management) เป็นสิ่งที่กำหนดขอบข่าย 3) การใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็น

ต่างๆที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะเพื่อระบุดูข้อบ่งชี้ที่มีความกว้างขวาง (อะไร ใคร ทำไม และ อย่างไร) ดังข้อเสนอของ Jos C. N. Raadschelders (2013) กล่าวถึงการระบุดูข้อบ่งชี้การศึกษา โดยใช้คำถาม 4 คำถามในการระบุดูข้อบ่งชี้ และ 4)การระบุดูข้อบ่งชี้จากประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับความเป็นอยู่ของประชาชน ดังงานของ ฌ็อง-ฌัก ด็องเตอ (2560) กล่าวว่าประเด็นทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความหลากหลาย มีแนวโน้มที่จะสร้างและขยายองค์ความรู้ได้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องการตั้งคำถามเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับความเป็นอยู่ของประชาชน และจากแนวคิดของนักวิชาการท่านต่างๆข้างต้นผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวทางการศึกษาข้อบ่งชี้ของรัฐประศาสนศาสตร์พบว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับสามสิ่ง คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพของการบริการสาธารณะ ทั้งนี้จึงพอวาดภาพได้คร่าวๆว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีความกว้างขวางมากมายเพียงใด โดยเฉพาะในปัจจุบันอันแตกต่างจากแนวทางการศึกษาข้อบ่งชี้ของรัฐประศาสนศาสตร์ในอดีตที่มักมุ่งเฉพาะการกำหนดข้อบ่งชี้จากองค์ความรู้

บรรณานุกรม

- เกวลิน ศิลพิพัฒน์.(2558). บทสำรวจขอบข่ายและแนวโน้มการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์: วารสาร PUBLIC ADMINISTRATION REVIEW, 1940-2009. **วารสารการจัดการสมัยใหม่**. 13 (2), 37-46.
- ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์. (2560). แนวคิดการกำหนดประเด็นปัญหาวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 9 (3), 300-312.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ .(2557). ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.ใน เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ), **เอกสารการสอนชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักรัฐประศาสนศาสตร์**, (น.5-7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2553). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วันชัย มีชาติ. (2558). รัฐประศาสนศาสตร์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต: มองเทศ มองไทย. ในสุจิตรา บุญยรัตพันธุ์ (บรรณาธิการ) **รัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา และทิศทาง**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- (2547). ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- (2550). **รัฐประศาสนศาสตร์ ; จากอดีตสู่อนาคตของการวิจัยในการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดิน** . กรุงเทพฯ : สหายบล็อกและการพิมพ์.
- อรุณี สันฐิติวณิชย์. (2559). **รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎีสำหรับศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : คักดีโสภาการพิมพ์.
- Cooper, P.J. et al. (1998). **Public administration for the twenty-first century**. Orlando: Harcourt Brace College.
- Raadschelders, J. C. N. (2013). **Public Administration: The Interdisciplinary Study of Government**. New York: *Oxford University Press*.
- Waldo, D. (1986). *Scope and Theory of Public Administration in James C. Charlesworth (ed.) Theory and Practice of Public Administration: scope, objectives, and methods*. Philadelphia: American Academy of Political Science.

คำถามท้ายบท

1. จากตารางเปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นข้อบ่งชี้รัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไรกับนักวิชาการท่านต่างๆข้างต้น
2. หากต้องระบุข้อบ่งชี้ของรัฐประศาสนศาสตร์ท่านเห็นว่าข้อบ่งชี้รัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันควรมีลักษณะเช่นไร

แผนการสอนครั้งที่ 8

- หัวข้อ** ขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์
: นโยบายสาธารณะ และ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ
- ผู้สอน** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
- เวลา** 3 ชั่วโมง
- วัตถุประสงค์** เพื่อให้นิสิตสามารถ
1. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์: นโยบายสาธารณะ
 2. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์: ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ

เนื้อหา

1. นโยบายสาธารณะในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
2. ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยเนื้อหาจากบทความวิชาการ	100	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการอภิปรายรายกลุ่ม	20	นาที
5. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point
3. บทความวิชาการ

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต

หนังสืออ้างอิง

- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). พัฒนาการของการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ ใน ปธาน สุวรรณมงคล. (บรรณาธิการ). **ประมวลสาระชุดวิชา หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์**. (น.1-9).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิทยา บวรวัฒนา.(2541).**ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**.กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2547). **นโยบายสาธารณะแนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์**. เชียงใหม่: คณิ่งนิจ.

เอกสารประกอบการสอน

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559). การศึกษาพฤติกรรมมองค์การยุคดั้งเดิม ยุคใหม่ และยุคที่ใหม่กว่า.**วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 33 (1), 46-62.

หัวข้อการสอนที่ 8

ขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ : นโยบายสาธารณะ และ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ

บทนำ

จากประเด็นขอบข่ายที่กล่าวถึงในหัวเรื่องก่อนหน้านี ในบทนี้กล่าวถึง 2 ขอบข่ายหลักที่มีความสำคัญ เกี่ยวข้องกับการบริหารงานภาครัฐในลำดับต้น ๆ คือ นโยบายสาธารณะ และ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ เพราะการบริหารงานภาครัฐย่อมไม่สามารถแยกออกจากการเมืองได้ ซึ่งนโยบายสาธารณะจึงเป็นเสมือนตัวแทนของขอบข่ายที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานดังกล่าว อย่างไรก็ตามการบริหารย่อมต้องอยู่บนพื้นฐานหรือความเกื้อหนุนของหลักวิชาโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ดังนั้นทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การจึงเป็นตัวแทนในการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ โดยจะกล่าวถึงขอบข่ายทั้งสองตามลำดับ ทั้งนี้ในแต่ละขอบข่ายกล่าวถึง คำจำกัดความ แนวทางการศึกษาหลัก ความสัมพันธ์และการประยุกต์แนวคิดภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์

นโยบายสาธารณะ

คำว่า “นโยบายสาธารณะ” นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังเช่น ถวัลย์ วรเทพพิพิพงษ์ (2536) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างแก้ปัญหาในปัจจุบัน ป้องกันปัญหาในอนาคตก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา James Anderson (1970) ได้ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางการกระทำของรัฐเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่น ความยากจน การผูกขาดทางอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาราคาสินค้าการเกษตร นอกจากนี้ Anderson (1994) ได้จำแนกให้เห็นว่านโยบายสาธารณะมีลักษณะสำคัญ ประกอบด้วย 1) นิยามของนโยบายสาธารณะจะต้องเชื่อมโยงระหว่างนโยบายสาธารณะกับการกระทำที่บรรลุเป้าหมาย มากกว่าการกำหนดให้เป็นไปตามโอกาสที่จะเป็นไปได้ ข้อเสนอ นโยบายสาธารณะเป็นแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ในฐานะที่เป็นสมมติฐานที่จะนำไปสู่การกระทำที่เฉพาะเจาะจง เพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง 2) นโยบายสาธารณะประกอบด้วยจำนวนชุดหรือแบบแผนของการกระทำที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่องมากกว่าการแบ่งแยกหรือการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจเฉพาะกรณี มุ่งที่จะก่อให้เกิดการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้ 3) นโยบายสาธารณะเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการนโยบายของประชาชน หรือต่อผู้ที่อ้างถึงสิ่งที่ต้องกระทำหรือไม่กระทำ ต่อประเด็นสาธารณะบางประเด็นที่นำเสนอโดยเอกชนอื่น ๆ ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ หรือข้าราชการหน่วยอื่น ๆ ต่อข้าราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในแต่ละเรื่องให้เกิดการกระทำตามข้อเรียกร้อง 4) นโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่รัฐบาล

จะต้องกระทำจริง ๆ มิใช่แต่เพียงเรื่องที่ตั้งใจกระทำ หรือสิ่งที่รัฐบาลเพียงแต่พูดว่าจะกระทำเท่านั้น ในประเด็นนี้จะพิจารณาหรือให้ความสนใจเกี่ยวกับผลลัพธ์จากการกระทำของรัฐบาลเป็นสำคัญ 5) นโยบายสาธารณะอาจมีลักษณะทางบวกหรือทางลบก็ได้ กล่าวคือ นโยบายบางนโยบายอาจกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของประชาชนให้บรรลุผล แต่ในบางกรณีหน่วยงานของรัฐอาจตัดสินใจไม่ทำอะไรเลย ทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องที่ควรจะทำ 6) นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นนโยบายทางบวก โดยทั่วไปจะปรากฏในลักษณะของกฎหมายหรือคำสั่งที่สอดคล้องกับกฎหมาย เช่น กฎหมายภาษีอากร กฎหมายควบคุมการนำเข้าสินค้า และกฎหมายควบคุมความเร็วของรถยนต์บนทางด่วน เป็นต้น หากผู้ใดฝ่าฝืนกฎหมายเหล่านี้จะต้องถูกปรับหรือถูกลงโทษ ซึ่งหมายความว่า นโยบายสาธารณะมีผลบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายในขณะที่เอกชนไม่มีอำนาจดังกล่าว

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2550, น.8) ได้สรุปแนวคิดเรื่องนโยบายจากนักวิชาการที่มีชื่อเสียงเช่น ไร้มัส ดาย เดวิส ฮีสตัน และนักวิชาการของประเทศไทย เช่น อมร รักษาสัตย์ ว่า นโยบายมักจะมีมุมมองที่แตกต่างกันไปตามความกระชับและเฉพาะเจาะจงของแต่ละท่าน อย่างไรก็ตามสุดท้ายมักหนีความหมายที่ว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลไปไม่ได้ จึงได้นิยามว่า นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮีระ นุชเปียม (2560) กล่าวว่า ทอมัส อาร์. ได (Thomas R. Dye) กล่าวไว้ในหนังสือซึ่งเป็นตำราด้านนโยบายสาธารณะซึ่งได้รับนิยมแพร่หลายทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ (รวมทั้งประเทศไทย) ว่า ไม่ต้องการจะพิจารณานิยามชนิดละเอียดซับซ้อนของนโยบายสาธารณะ นักวิชาการท่านนี้จึงได้ให้ความหมายนโยบายสาธารณะอย่างง่าย ๆ และกระชับว่า ได้แก่ “สิ่งใดก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะทำหรือเลือกที่จะไม่ทำ” จากความหมายดังกล่าวพบว่ารัฐมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย แม้จะมีหลายกลุ่มหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนในกระบวนการกำหนดนโยบาย แต่นโยบายโดยพื้นฐานแล้วเป็น “การเมือง” ซึ่งตามนิยามของแฮโรลด์ แลสเวลล์ (Harold Lasswell) กล่าวว่าเรื่องของการกำหนดว่า “ใครทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร” หากมองนโยบายในแง่นี้ นอกจากประเด็นที่ว่าใครเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายแล้ว ยังมีประเด็นเรื่องความมุ่งหมายของนโยบาย ว่ามุ่งหมายจะบรรลุเป้าหมายอะไร ใครได้ประโยชน์ ซึ่งสมบัติ อารังธัญวงศ์ (2552, น.45) ได้กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ (Public Policy) คือ เครื่องมือสำคัญของรัฐบาลในการบริหารและพัฒนาประเทศทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง แต่นโยบายสาธารณะจะมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้รับการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นจริง เพราะนโยบายสาธารณะมิใช่เป็นสิ่งที่แสดงเจตจำนงหรือความตั้งใจของรัฐบาลที่จะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งใดเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ปรากฏเป็นจริงด้วย

ทั้งนี้ในทัศนะของผู้เขียน เห็นว่า การระบุความหมายอาจพิจารณาได้จากคำว่า นโยบาย และ คำว่า สาธารณะ กล่าวคือ ราชบัณฑิตสถาน (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นโยบาย หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ ซึ่งอธิบายขยายความเพิ่มเติมได้ว่าเป็นอุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่า เป็นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมแล้วดำเนินการ ส่วนคำว่า สาธารณะ หมายถึง เพื่อประชาชนทั่วไป ดังนั้นนโยบายสาธารณะจึงหมายถึงหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการเพื่อประชาชนทั่วไป หรือ เพื่อผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่

สำหรับแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะในอดีต สมพร เฟื่องจันทร์ (2539) ได้กล่าวว่าการศึกษานโยบายสาธารณะอาจจำแนกออกเป็นสองแนวทางหลักนั่นคือ การศึกษาเชิงพรรณนา ที่เน้นการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันโยบายของรัฐบาลตั้งแต่การก่อตัวของนโยบายไปจนถึงผลของนโยบายนั้น ๆ และอีกแนวทางหนึ่งคือการศึกษเชิงปทัสถานซึ่งเน้นการแสวงหาหนทางที่ดีขึ้นจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันโยบาย นอกจากนี้ในงานของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2546) ยังได้อธิบายขยายความไว้อย่างน่าสนใจว่า เราสามารถจำแนกแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะได้ 2 แนวทางคือ (1) แนวพรรณนา นโยบาย มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่โยบายถูกกำหนดมาอย่างไร ซึ่งช่วยให้เกิดความรู้เกี่ยวกับตัวนโยบาย สาธารณะอาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า แนวนโยบายศึกษาหรือแนวตัวแบบ ซึ่งจะใช้วิธีการพรรณนาและอธิบายกระบวนการนโยบายสาธารณะ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในทางวิชาการและหลักการทั่วไป/ตัวแบบ/ทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ รวมทั้งคาดคะเนความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของตัวแปรต่าง ๆ ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของสังคม ประเด็นการศึกษาของแนวทางนี้ประกอบด้วย 4 หัวข้อหลักคือ เนื้อหาสาระของตัวนโยบาย (ศึกษาความเป็นมา เจตนารมณ์ ลักษณะและการดำเนินงานของนโยบายใดนโยบายหนึ่ง) กระบวนการนโยบาย(ขั้นตอน วิธีการ ตัวแสดง ตัวกระทำการของนโยบายหนึ่งๆ) ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดนโยบายและผลผลิตของนโยบาย (การอธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสาธารณะกับปัจจัยนำออก (ผลผลิตของกระบวนการทางการเมือง) และผลลัพธ์และ/หรือผลกระทบของตัวนโยบาย (อาจพิจารณาประสิทธิผล ประสิทธิภาพในการผลิตและการบริการสาธารณะ ผลกระทบของนโยบายต่อสังคมโดยรวม) และ (2) แนวทางการศึกษาเชิงเสนอแนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบว่ นโยบายควรจะถูกกำหนดอย่างไร ช่วยให้เกิดความรู้ในตัวนโยบายสาธารณะ อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า แนวการวิเคราะห์นโยบาย ซึ่งคือ การศึกษาเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่นำไปประยุกต์ใช้โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มเทคนิควิธีการหาจุดที่ดีที่สุด กลุ่มเทคนิคการตัดสินใจภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน กลุ่มเทคนิควิธีสถิติประยุกต์และกลุ่มเทคนิควิธีการจำลองและการสร้างรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้ดังจะพิจารณาได้ว่าการศึกษานโยบายสาธารณะจึงอาจต้องศึกษาจากแนวทางทั้งสอง ซึ่ง Hogwood และ Gunn (1984) จึงเสนอให้ใช้คำว่า นโยบายศาสตร์ (policy science) ซึ่งครอบคลุมแนวทางการศึกษานโยบายสาธารณะทั้งสองแนวทางโดย

กรอบผสมผสาน ที่เกิดจากแนวทางการศึกษาทั้งสองนี้เรียกว่าเป็นแนวทางการศึกษาเชิงสถานการณ์ กล่าวคือในการศึกษานโยบายสาธารณะต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่จะนำมาใช้ในการศึกษานโยบายว่ามีอยู่จำกัด ทำให้ไม่สามารถศึกษาทุกประเด็นปัญหาอย่างเจาะลึก ประเด็นปัญหาและเนื้อหาสาระของตัวนโยบายยังเปลี่ยนแปลงไปตามการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน

สำหรับรัฐประศาสนศาสตร์นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา แนวการศึกษานโยบายสาธารณะได้รับความนิยมนิยมเพิ่มมากขึ้นจากนักวิชาการจนอาจกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะเป็นแนวการศึกษาที่สามารถดึงดูดความสนใจจากนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด (พิทยา บวรวัฒนา, 2541) ทั้งนี้จุดดึงดูดหรือที่ Charles Wolf, Jr. (1989, อ้างอิงในวรเดช จันทรศร, 2551) เรียกว่า จุดสนใจของนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์โดยตรงมีอะไรบ้าง (ทั้งนี้นโยบายสาธารณะก็มีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการเช่นเดียวกันที่ต้อง “หยิбыืม” แนวคิดของศาสตร์อื่นๆไม่ว่าจะเป็นเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ด้วยเหตุผลที่นโยบายสาธารณะมีขอบข่ายที่กว้างขวางดังกล่าวข้างต้น-ผู้เขียน) หรืออีกนัยหนึ่งจุดสนใจที่รัฐประศาสนศาสตร์นำแนวคิดของนโยบายสาธารณะมาปรับใช้ อาจกล่าวได้ว่ามีอย่างน้อย 5 ประการ คือ (1) มุ่งพิจารณาในประเด็นของนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและความเสมอภาค (2) มุ่งให้ความสนใจที่ข้อมูลเชิงปริมาณและการใช้สถิติ (3) ให้ความสนใจไปที่การบริหารนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ (4) ให้ความสนใจไปที่เรื่องของบัพสถาน มีการพิจารณาถึงจริยธรรม และความชอบธรรม และ (5) ให้ความสนใจกับการทดลองแผนงานและโครงการในสาขาต่าง ๆ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีเหตุสำคัญที่รัฐประศาสนศาสตร์ยึดถืออันเป็นแนวคิดสำคัญ 2 แนวคิด ดังที่สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2540, น.138 – 140) กล่าวว่าเป็น (1) แนวความคิดของการแบ่งแยกการเมืองและการบริหารออกจากกัน (Politics/Administration Dichotomy) โดยฝ่ายการเมืองก็จะเป็นผู้สร้างหรือกำหนดนโยบายสาธารณะ ส่วนฝ่ายบริหารก็จะเป็นผู้รับเอานโยบายนั้นมาปฏิบัติให้เป็นผล แม้การเมืองและการบริหารจะแบ่งแยกจากกัน แต่ก็มีนโยบายสาธารณะเป็นสื่อเชื่อมโยงทั้งสองฝ่าย และ (2) แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและการบริหาร (Politics and Administration) ที่ฝ่ายการเมืองไม่เพียงแต่เป็นผู้กำหนดนโยบายแต่จะเข้ามาแทรกแซงและก้าวก่ายฝ่ายบริหารในการนำนโยบายไปปฏิบัติในขณะเดียวกันฝ่ายบริหารก็ไม่เพียงแต่จะรอรับนโยบายมาปฏิบัติ แต่จะเข้าแทรกแซงหรืออาจครอบงำการกำหนดนโยบายด้วยเหตุที่ฝ่ายบริหารหรือบรรดาข้าราชการนั้นอยู่ในตำแหน่งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและมีลักษณะต่อเนื่องจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าไม่ว่าจะยึดแนวคิดใดนโยบายสาธารณะย่อมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการเมือง และฝ่ายบริหาร ซึ่งย่อมเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์โดยตรง ดังที่ Gerald E. Caiden (1971) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “วัตถุประสงค์ของการบริหารราชการไม่ใช่เรื่องที่จะปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุผลประดุจเบี้ยที่ช่วยตัวเองไม่ได้ที่ต้องเดินไปตามเจตจำนงของผู้บังคับบัญชาโดยตั้งอยู่บนรากฐาน

ของหลักประหัต อดออม และหวังผลกำไร อันที่จริงแล้วนักบริหารจะต้องคำนึงถึงการมีชีวิตที่ดีในองค์การ เมตตากรุณา ความอบอุ่น ความเจริญก้าวหน้า สิทธิของแต่ละบุคคลหรือพูดให้สั้นก็คือนักบริหารที่ดีจะต้องสนใจเรื่องของนโยบายสาธารณะนั่นเอง”

นอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีการสรุปกรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะออกเป็น 3 แนวคิด ได้แก่

- 1) การศึกษาทฤษฎีหรือตัวแบบของนโยบาย (Policy theory or model - เป็นการวางกรอบแนวคิดโดยการสร้างทฤษฎีหรือตัวแบบวิธีการศึกษานโยบายสาธารณะ หรือ อาจใช้ตัวแบบวิธีการศึกษาจากศาสตร์อื่นมาประยุกต์ใช้กับการศึกษานโยบาย เช่น การใช้ตัวแบบชนชั้นนำ ตัวแบบกลุ่ม มาวิเคราะห์นโยบาย)
- 2) ขอบเขตของนโยบาย(Policy areaเป็นการวางกรอบแนวคิดที่มุ่งศึกษาถึงประเด็นย่อย ซึ่งอยู่ในขอบเขตของนโยบาย โดยเน้นถึงสาเหตุและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เช่น ศึกษาลักษณะของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ลักษณะของผลกระทบ) และ
- 3) กระบวนการของนโยบาย(Policy process-เป็นการศึกษาขั้นตอนหรือกระบวนการของนโยบายมีจุดมุ่งหมายที่จะทราบพฤติกรรมที่รัฐบาลหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่แสดงออกในกระบวนการของนโยบายอย่างไร เช่น การศึกษากระบวนการนโยบาย 5 ขั้นตอนของ Thomas R. Dye (1984) ได้แก่ ขั้นการก่อตัวของนโยบายสาธารณะ ขั้นการกำหนดนโยบายสาธารณะ ขั้นการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ขั้นการประเมินผลนโยบายสาธารณะ และ ขั้นการต่อเนื่อง การทดแทนหรือการยุตินโยบายสาธารณะ) - (สัญญา เคนาภูมิ, 2559)

ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ

องค์การและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์การย่อมมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานทุกประเภท รวมตลอดถึงการบริหารงานสาธารณะหรือรัฐประศาสนศาสตร์ สำหรับในแง่มุมต่าง ๆ ศึกษาได้จากประเด็นเรื่องระดับการวิเคราะห์ที่แตกต่าง (ระดับมหภาคหรือระดับจุลภาค) และการศึกษาที่มีจุดเน้นแตกต่างกัน (เน้นทฤษฎีหรือเน้นภาคปฏิบัติ) - (Fred Luthans , 1995, p.15) มีวิชาที่ศึกษาองค์การ 4 วิชา ประกอบด้วย ทฤษฎีองค์การ พฤติกรรมองค์การ การพัฒนาองค์การ และ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงความแตกต่างประเด็นจุดเน้นและระดับการวิเคราะห์ของวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาองค์การ

แนวทางการศึกษาการแบ่งแยกประเภท		จุดเน้นของการศึกษา	
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาองค์การ		เน้นทฤษฎี	เน้นการปฏิบัติ
ระดับการวิเคราะห์	ระดับมหภาค	ทฤษฎีองค์การ	การพัฒนาองค์การ
	ระดับจุลภาค	พฤติกรรมองค์การ	การจัดการทรัพยากรมนุษย์

ที่มา : Fred Luthans. Organization Behavior, (New York: McGraw-Hill, 1995), หน้า 15.

จากตารางข้างต้นสามารถพิจารณาได้ว่าวิชาที่มีจุดเน้นที่ภาคทฤษฎีโดยมีระดับของวิเคราะห์ในระดับมหภาค คือ ลักษณะของวิชาทฤษฎีองค์การ ส่วนที่มีระดับของการวิเคราะห์ในระดับจุลภาคคือ วิชาพฤติกรรมองค์การ ในขณะที่วิชาที่เน้นภาคปฏิบัติ โดยมีระดับการวิเคราะห์ในระดับมหภาค คือ ลักษณะของวิชาการพัฒนาองค์การ ส่วนที่มีระดับของการวิเคราะห์ในระดับจุลภาค คือลักษณะของวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (แม้ Luthans จะยอมรับว่าข้อสรุปข้างต้นมิได้เป็นข้อตกลงในระดับสากลหรือถูกต้องทั้งหมดเสียทีเดียว เช่น ทฤษฎีองค์การแม้จะเน้นการวิเคราะห์องค์การในระดับมหภาคมากกว่า แต่ก็เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติด้วย เป็นต้น)

สำหรับจุดสนใจของรัฐประศาสนศาสตร์ (โดยเฉพาะในฐานะวิชา) จึงปรากฏที่ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การด้วยเป็นวิชาในแง่ของทฤษฎีเช่นเดียวกันและดังที่ปรากฏชัดว่าทั้งทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การอยู่ภายใต้ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์รวมถึงในหลักสูตรการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ (ดังแสดงการเปรียบเทียบแนวคิดของนักวิชาการประเด็นขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในหัวเรื่องขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์)

ทฤษฎีองค์การเป็นแนวคิดหรือกรอบของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ดัง วรนาถ แสงมณี (2544, น.7) กล่าวว่าทฤษฎีองค์การ (Organization Theory) เป็นวิธีการหรือแนวคิดที่ทำให้สามารถมองเห็นภาพและวิเคราะห์องค์การได้ถูกต้องและลึกซึ้ง อีกทั้งเป็นแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาด้านโครงสร้างและการออกแบบองค์การต่าง ๆ ทำให้เข้าใจได้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในองค์การ ในขณะที่เดียวกันการได้เรียนรู้ถึงองค์การเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของสังคมทำให้เราได้เรียนรู้ถึงปัจจัยและลักษณะที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมขององค์การ สอดคล้องกับแนวคิดของ นรินทร์ แจ่มจรัส (2549, น.22) ซึ่งกล่าวว่าทฤษฎีองค์การเป็นแนวคิดหรือ

กรอบของการศึกษาขององค์การในการพัฒนาให้องค์การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ซึ่งมีปัจจัยต่างๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายปัจจัย เช่น โครงสร้างองค์การ ภาวะผู้นำ ขวัญ การติดต่อสื่อสาร การควบคุม การประเมินผลงาน การตัดสินใจ พฤติกรรมกลุ่ม การวัดผลงาน การจูงใจ สถานภาพและบทบาท อำนาจ วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศขององค์การ ซึ่งเป็นกล่าวถึงบทบาทของทฤษฎีองค์การที่จำต้องเกี่ยวข้องกับ การศึกษาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์การให้บรรลุเป้าประสงค์ในการทำความเข้าใจประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์การเหล่านั้นหรือคือการมุ่งที่จะพรรณนา อธิบาย และพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์หรือพฤติกรรม โดยชี้ให้เห็นถึงส่วนประกอบหรือตัวแปรของการศึกษาในองค์การนั้นๆ (ดิน ปรัชญพฤทธ์, 2538, น.10) ด้วยแนวทางที่เป็นระบบหรือเรียกว่ามีความเป็นวิทยาศาสตร์ ด้วยทฤษฎีทางการบริหารนั้นมาจากทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Theory) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดทางการบริหารหรือการจัดการมาจากทฤษฎีเกิดขึ้นจากการพัฒนาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเองซึ่งคำว่าทฤษฎีหมายถึงกลุ่มความคิดหรือแนวคิดที่อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น (เสนาะ ดิยาว, 2544, น.45)

สำหรับพฤติกรรมองค์การศึกษาดูตรวจสอบผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ปัจจัยด้านบุคคล กลุ่มบุคคล และโครงสร้างองค์การ ที่มีต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์การ โดยมีเป้าประสงค์ในการศึกษาเพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง (Robbins, 2003) ทั้งนี้พฤติกรรมองค์การเน้น การทำความเข้าใจพฤติกรรมองค์การใน 3 ระดับประกอบด้วย พฤติกรรมระดับบุคคล (Individual level เช่น ทักษะคิด การรับรู้ การจูงใจ การตัดสินใจ) ระดับกลุ่ม (Group level เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม อำนาจ และการเมือง การติดต่อสื่อสาร พฤติกรรมกลุ่ม) และระดับองค์การ (Organization system level เช่น กระบวนการทำงาน ภาวะผู้นำในองค์การ วัฒนธรรมองค์การ) (Newstrom and Davis,1997) โดยในแต่ละยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงตัวแปรในระดับต่างๆที่แตกต่างกัน ศึกษางานของผู้เขียนซึ่งอธิบายแนวคิดดังกล่าว ดังสรุปในบทคัดย่อของงานเขียนว่า การศึกษาพฤติกรรมองค์การถือว่าเป็นวิชาหนึ่งที่ยังคงยึดถือแนวทางการศึกษาแบบดั้งเดิมหรือประเพณีนิยมของรัฐประศาสนศาสตร์ ดังพิจารณาจากหนังสือ บทความ ไปจนถึง แผนการสอนวิชาดังกล่าว อย่างไรก็ตามหน่วยการวิเคราะห์ของวิชา คือ องค์การ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเรียกว่าธรรมชาติขององค์การเปลี่ยนทำให้การศึกษาพฤติกรรมองค์การในแนวทางดั้งเดิม (ศึกษาองค์การใน ลักษณะระบบปิด โดยศึกษาตัวแปรระดับบุคคล กลุ่ม และระดับองค์การ) ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางหรือ ทิศทางของการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการศึกษาพฤติกรรมองค์การในช่วงยุคเปลี่ยนผ่านโดยนิยามศัพท์ว่า “การศึกษาพฤติกรรมองค์การยุคใหม่” (ศึกษาองค์การในลักษณะระบบเปิด โดยมุ่งเน้นศึกษาตัวแปรระดับองค์การ) และนำเสนอการเปลี่ยนแปลง แนวทางการศึกษาพฤติกรรมองค์การอย่างเป็นพลวัตให้เหมาะสมกับยุคสมัยภายใต้ชื่อ “การศึกษาพฤติกรรม องค์การยุคที่ใหม่กว่า” (ศึกษาองค์การในลักษณะระบบเปิด โดยมุ่งเน้นศึกษาตัวแปรระดับบุคคล)

ดังนั้นจากคำอธิบายข้างต้นจึงพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่งได้ว่าการศึกษาพฤติกรรมมององค์การคือการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ในขณะที่การศึกษาทฤษฎีองค์การจะศึกษาที่ตัวองค์การรวมถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อองค์การ ทฤษฎีองค์การครอบคลุมพฤติกรรมมององค์การ โดยเฉพาะที่พฤติกรรมมององค์การจะศึกษาคนและในองค์การ แต่ในขณะเดียวกันพฤติกรรมมององค์การอาจครอบคลุมทฤษฎีองค์การได้ เพราะทฤษฎีองค์การคือการศึกษาพฤติกรรมขององค์การ โดยส่วนใหญ่รัฐประศาสนศาสตร์จึงนำแนวคิดทฤษฎีทั้งสองมาประยุกต์ใช้ในภาพรวม⁹

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวิชาทั้งสองกับรัฐประศาสนศาสตร์ อุทัย เลหาวิเชียร (2546) กล่าวว่า การศึกษาและวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและมีขอบข่ายของสาขาวิชาส่วนหนึ่งครอบคลุมเนื้อหาด้านทฤษฎีองค์การ อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการความรู้ด้านองค์การมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นคู่ขนาน (ทั้งจุดเริ่มต้นและพัฒนาการของทั้งสองวิชา-ผู้เขียน)และมีอิทธิพลต่อวิธีการศึกษาวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์มาโดยตลอด โดยการประยุกต์หรือการนำวิชาทั้งสองมาปรับใช้กับรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาของการนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ซึ่งกันและกันระหว่างวิชาทั้งสอง ดังที่ ปธาน สุวรรณมงคล(2558) อธิบายว่าการศึกษเกี่ยวกับทฤษฎีองค์การมีมานานตั้งแต่ทศวรรษที่ 1920 โดยทฤษฎีองค์การแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎีหลัก ได้แก่ ทฤษฎีที่อาศัยการใช้หลักเหตุผล ศึกษาโครงสร้างและหลักการบริหาร ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน และ ทฤษฎีระบบเปิด ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีองค์การจึงช่วยให้รัฐประศาสนศาสตร์ทำความเข้าใจกับพฤติกรรมของคนในองค์การได้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงการมีแนวทางที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ในทัศนะของผู้เขียน รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหมายถึงการศึกษาหาความรู้ในทุก ๆ เรื่องที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ดังนั้นทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมมององค์การย่อมเป็นหนึ่งใน

⁹ ในรายละเอียดด้วยวิชาทั้งสองมีความสอดคล้องกันอย่างน้อย 2 ประเด็น คือ ศึกษาเรื่องขององค์การและให้ความสำคัญกับทฤษฎีเช่นเดียวกัน (การมุ่งทฤษฎีในที่นี้ต้องขอขยายความว่า เมื่อกล่าวถึงทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมมององค์การ นักวิชาการมิได้มุ่งแต่การสร้างและการทดสอบทฤษฎีเท่านั้นแต่ยังมุ่งใช้ความรู้จากทฤษฎีเพื่อการออกแบบและการบริหารองค์การอีกด้วย -สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2540) อย่างไรก็ตามการมุ่งใช้ความรู้ของทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมมององค์การน่าจะแตกต่างกันในจุดสำคัญที่ว่าฝ่ายหนึ่งจะมองว่า องค์การคงอยู่และมีประสิทธิภาพด้วยการจัดโครงสร้าง และมีลักษณะที่เป็นทางการสอดคล้องกับการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ องค์การในฐานะนี้จึงไม่จำเป็นต้องผูกพันกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งมองว่าองค์การคือปรากฏการณ์การรวมกลุ่มของคนและกลุ่มคนซึ่งต้องกระทำการบางอย่างที่มีจุดมุ่งหมาย ฉะนั้นคนและกลุ่มคนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญมากกว่าสิ่งอื่น ๆ จากความแตกต่างของจุดเน้นทางการศึกษานี้เองทำให้ทั้ง 2 วิชา มีเนื้อหาของวิชาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทฤษฎีองค์การจะเน้นที่การศึกษาเรื่องของโครงสร้างและการออกแบบขององค์การ แต่ทฤษฎีองค์การก็ได้ศึกษาเฉพาะเรื่องโครงสร้างองค์การเท่านั้น แต่ศึกษาด้วยว่าจะทำอย่างไรให้องค์การเกิดประสิทธิผล (Robbins , 1987)

ในความรู้ในทุกๆเรื่อง กล่าวคือ ทั้งสองวิชานำมาปรับใช้ในประเด็นที่ว่าด้วยเรื่องขององค์การ (และพฤติกรรมองค์การ) ที่เกี่ยวกับการบริหารภาครัฐหรือมีหน่วยการวิเคราะห์ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งต้องมีความเข้าใจในเรื่อง ๆ หนึ่ง (ภายใต้ทุก ๆ เรื่อง) ที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารงานภาครัฐได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้นนั่นคือตัวองค์การ (จากทฤษฎีองค์การ) และคนและกลุ่มคนในองค์การ (จากพฤติกรรมองค์การ) ดังนั้นจะพบผลรวมของวิชาทั้งสองกับรัฐประศาสนศาสตร์ในชื่อของหน่วยการวิเคราะห์ที่หลากหลาย ดังเช่น หน่วยงานราชการ ระบบราชการ องค์การสาธารณะ หน่วยงานราชการ หรือองค์การของรัฐ อันแสดงให้เห็นถึงความคาบเกี่ยวของประเด็นหน่วยการวิเคราะห์นั่นเอง นอกจากนี้ทฤษฎีองค์การให้ความเกื้อหนุนแก่รัฐประศาสนศาสตร์ดังที่กล่าวข้างต้น ในทางกลับกันรัฐประศาสนศาสตร์ก็ให้ความเกื้อหนุนแก่ทฤษฎีองค์การเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกรณีการหยิบยืมแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่อยู่ในข่ายของทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์มาปรับใช้กับการศึกษาองค์การ ซึ่งเป็นจุดที่แทบจะทับซ้อนกันของทั้ง 3 วิชานี้ก็ว่าได้กล่าวคือถ้าพิจารณาจากวิวัฒนาการทางแนวคิดของทฤษฎี ซึ่งแบ่งเป็น 3 สมัยคือ ยุคดั้งเดิม (แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ ทฤษฎีระบบราชการ ทฤษฎีการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ และทฤษฎีของหลักการบริหาร) ยุคดั้งเดิมใหม่ (เน้นปัจจัยเกี่ยวกับมนุษย์เช่น งานของขบวนการมนุษยสัมพันธ์ การศึกษาที่เน้นพฤติกรรมองค์การ) ยุคสมัยใหม่ (แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ ทฤษฎีทรัพยากรมนุษย์ ทฤษฎีการตัดสินใจ และทฤษฎีระบบเปิด - ในสร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, อ้างแล้ว : 161-168) ทั้งนี้ดูเหมือนว่านักทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์เกือบจะเป็นคนเดียวกับของทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การเกือบทั้งสิ้น และตั้งแต่เริ่มต้นเลยก็เดียว ไม่ว่าจะเป็น Max Weber Henri Fayol Frederic Taylor และ Gulick และ Urwich จะมีความแตกต่างกันก็เฉพาะในส่วนที่รัฐประศาสนศาสตร์เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะการเมืองมากเป็นกรณีพิเศษ และทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ได้เพิ่มความสนใจในระดับความเป็นนามธรรมกว่าทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นของความรับผิดชอบต่อสังคมไปจนถึงความผาสุกของประชาชน ซึ่งทำให้ทฤษฎีองค์การ (พฤติกรรมองค์การ) และ รัฐประศาสนศาสตร์ดูเหมือนจะเหินห่างกันไปบ้าง รวมถึงทฤษฎีองค์การเองก็ค่อนข้างสนใจปัจจัยภายนอก ในลักษณะที่แตกต่างกับทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันดูเหมือนว่าความเหินห่างนั้นกลับมาใกล้ชิดกันอีกครั้ง ดังปรากฏการณ์ในยุคสมัยใหม่ที่เน้นการปฏิรูปการบริหารหรือการปฏิรูประบบราชการหรือความพยายามเปลี่ยนจากการบริหารภาครัฐ (public administration) เป็นการจัดการภาครัฐ(public management) เป็นต้น

บทสรุป

ในหัวเรื่องนี้อธิบายสองขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ นโยบายสาธารณะ และ ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ โดยอธิบายตามกรอบของการให้คำจำกัดความ แนวทางการศึกษาหลัก ความสัมพันธ์และการประยุกต์แนวคิดภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้สำหรับนโยบายสาธารณะได้นำเสนอแนวทางการให้ความหมายของนักวิชาการหลายท่านและได้สรุปว่านโยบายสาธารณะ หมายถึงหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการเพื่อประชาชนทั่วไป หรือ เพื่อผลประโยชน์และวัตถุประสงค์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่ โดยแนวทางการศึกษาหลักเกี่ยวข้องกับการพรรณนาและการเสนอแนะ สำหรับทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ เป็นขอบข่ายที่เชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ได้อธิบายความสัมพันธ์ของวิชาทั้งสองและความสัมพันธ์ระหว่างวิชาทั้งสองกับรัฐประศาสนศาสตร์ โดยพัฒนาการความรู้ด้านองค์การมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์อย่างเป็นคู่ขนานและมีอิทธิพลต่อวิธีการศึกษาวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์มาโดยตลอดและในทางกลับกันรัฐประศาสนศาสตร์ก็ให้ความรู้แก่ทฤษฎีองค์การเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกรณีการหดยิมแนวคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่อยู่ในข่ายของทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ มาปรับใช้กับการศึกษาองค์การ

บรรณานุกรม

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559). การศึกษาพฤติกรรมองค์กรยุคดั้งเดิม ยุคใหม่ และยุคที่ใหม่กว่า.วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 33 (1), 46-62.
- ถวัลย์ วรเทพพิพิงษ์. (2536). การประเมินผลนโยบาย: ประสิทธิภาพประสิทธิผลและความเป็นธรรมของนโยบาย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2546). เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2560). นโยบายสาธารณะด้านการศึกษาในบริบทโลก ใน ประมวลสาระชุดวิชา นโยบายสาธารณะในบริบทโลก. (น.9-37). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นรินทร์ แจ่มจำรัส. (2549).การพัฒนาองค์กร.กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). พัฒนาการของการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ ใน ปธาน สุวรรณมงคล. (บรรณาธิการ). ประมวลสาระชุดวิชา หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์. (น.1-9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิทยา บวรวัฒนา.(2541).ทฤษฎีองค์การสาธารณะ.กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- มยุรี อนุমানราชธน. (2547). นโยบายสาธารณะแนวความคิด กระบวนการและการวิเคราะห์. เชียงใหม่: คณิงนิจ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน .กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- วรรณารถ แสงมณี. (2544). องค์กรและการจัดการ.กรุงเทพฯ : ระเบียบทองการพิมพ์.
- วรเดช จันทรศร. (2551). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร เพ็ญจันทร์.(2539). นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์.(2552). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์.กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมนานะ.(2540).สาธการณบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญา เคนาภูมิ.(2559).กรอบแนวคิดการศึกษานโยบายสาธารณะ.วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 11 (33), 1-16.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2544). หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุทัย เลาหิเชียร. (2546). รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์◻เสมาธรรม.

- Anderson, J. E. (1994). **Politics and Economic Policymaking: Selected Readings**. New York: Wesley.
- Anderson, J. E. (1970). **Public Policy Making**. USA: Longman Publication.
- Caiden, G. E.* (1971). "Public Policy Making", **Public Administration**. Pacific Palisades, Cal: Palisades Publishers.
- Dye, T.R. (1978). **Understanding Public Policy**. Engle wood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Hogwood, B. W. and Gunn, L.A. (1984). **Policy Analysis for the Real World**. ELBS: Oxford University Press.
- Lasswell, H. D. and Kaplan, A. (1970). **Power and Society**. New Haven: Yale University Press.
- Luthans, F. (1995). **Organizational Behavior**. New York [NY]: McGraw-Hill.
- Newstrom, J.W. and Davis, K. (1997). **Organizational behavior: Human behavior at work**. New York: McGraw-Hill.
- Robbins, S. P. (2003). **Organizational Behavior**. NJ: Prentice-Hall International editions.
- Wolf, C. (1989). **Markets or Governments: Choosing Between Imperfect Alternatives**. Cambridge: MIT Press.

คำถามท้ายบท

1. ขอให้ท่านอธิบายความหมายของนโยบายสาธารณะในทัศนะของท่าน พร้อมทั้งยกตัวอย่างนโยบายสาธารณะที่ท่านเห็นว่ามีความสำคัญต่อประเทศมากที่สุดในปัจจุบัน
2. ขอให้ท่านอธิบายความแตกต่างระหว่างทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การในฐานะขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ และ ภายใต้อุปสรรคของสาขาวิชาบริหารธุรกิจ

แผนการสอนครั้งที่ 9

- หัวข้อ** ขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์
 : การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ การเงินและการคลัง
- ผู้สอน** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์
- เวลา** 3 ชั่วโมง
- วัตถุประสงค์** เพื่อให้นิสิตสามารถ
3. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์: การบริหารทรัพยากรมนุษย์
 4. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์: การเงินและการคลัง

เนื้อหา

1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
2. การเงินและการคลังในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยจากเนื้อหา	120	นาที
4. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต

หนังสืออ้างอิง

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม.(2543). การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจษฎา นกน้อย. (2552). แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารประกอบการสอน

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2556). วัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร. เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 14 (วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2556)จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

หัวข้อการสอนที่ 8

ขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ : การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการเงินและการคลัง

บทนำ

นอกจาก 2 ขอบข่ายหลักที่กล่าวถึงในหัวเรื่องก่อนหน้านี้หัวเรื่องนี้จะกล่าวถึงขอบข่ายสำคัญอีก 2 ขอบข่ายคือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการเงินการคลัง ด้วยการบริหารที่ถูกกำหนดโดยปัจจัยด้านการเมือง (ตั้งอยู่ในขอบข่ายของนโยบายสาธารณะ) และปัจจัยด้านการจัดการ (ตั้งอยู่ในขอบข่ายขององค์การและพฤติกรรมองค์การ) ย่อมไม่สามารถกระทำได้หากไม่มีบุคลากรหรือคนในองค์การที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ย่อมเป็นตัวแทนขององค์ความรู้ดังกล่าว นอกจากนี้กิจกรรมใดๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีคุณค่ามหาศาลตั้งกิจกรรมภาครัฐด้วยแล้วย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเงินหรือค่าใช้จ่าย ดังนั้นในหัวเรื่องนี้จึงจะอธิบายขอบข่ายทั้งสอง

การบริหารทรัพยากรมนุษย์

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากร หรือ คน มีคำศัพท์ที่ใช้อย่างหลากหลายทั้ง การจัดการงานบุคคล (Personnel Management) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) คำศัพท์เหล่านี้มีที่มาจากวิวัฒนาการแนวคิดด้านการจัดการงานบุคคลสืบค้นได้ตั้งแต่ราวทศวรรษที่ 1940 ซึ่งยึดแนวทางการสร้างสวัสดิการเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้กับพนักงานขององค์กร ต่อมาการจัดการงานบุคคลได้มีพัฒนาการมาตามลำดับจากทศวรรษที่ 1940 ถึง 1970 ซึ่งเป็นช่วงที่ภารกิจและหน้าที่ด้านงานบุคคล มีสถานะและความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการทำให้สาขาวิชาชีพนี้ออกมาชัดเจนด้วย โดยเฉพาะในด้านการแรงงานสัมพันธ์ จึงเกิดแนวคิดด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจัดว่าเป็นแนวทางใหม่และเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ในการจัดการบุคลากร ต่อมาช่วงทศวรรษที่ 1980 การวิวัฒนาการของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ หลายประการ ดังความกดดันจากการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากการผ่อนคลายนโยบายกีดกันการค้าโลกาภิวัตน์ ตลอดจนอิทธิพลทางความคิดของนักวิชาการหลายท่าน จนเกิดเป็นพัฒนาการในช่วงต้นทศวรรษที่ 21 คือ แนวคิดด้านการจัดการทุนมนุษย์ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในยุคปัจจุบัน (ชัจจ์จันต์ ธรรมจินดา, 2553) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากร หรือ คน ตามวิวัฒนาการการศึกษา

หรือ พัฒนาการคือ การจัดการ (การบริหาร)งานบุคคล การจัดการ(การบริหาร)ทรัพยากรมนุษย์ และ การจัดการ (การบริหาร) ทุนมนุษย์ ตามลำดับ¹⁰

สำหรับการจัดการ (การบริหาร) งานบุคคล หมายถึง งานที่เกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ในองค์การ นับตั้งแต่การแสวงหา การคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การโอนการย้าย การฝึกอบรม การประเมินผล การปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การจัดชั้นและตำแหน่งตามหน้าที่ และระดับความรับผิดชอบของงาน การกำหนดอัตราเงินเดือนค่าจ้าง การจัดสวัสดิการ การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินงานทางวินัย การให้พ้นจากตำแหน่ง การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดจน การให้สินน้ำใจ การให้รางวัลบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงาน (อมร รักษาสัตย์, 2535, น.15) ดัง สมพงศ์ เกษมสิน (2517, น.129) ได้สรุปรวบยอดว่า การบริหารงานบุคคล เป็นการจัดการเกี่ยวกับบุคคลนับตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษาจนกระทั่งพ้นไปจากการปฏิบัติงาน ซึ่งพิจารณาได้ว่าการจัดการ (การบริหาร) งานบุคคลเน้นที่กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในองค์การเป็นสำคัญ ในขณะที่การจัดการ(การบริหาร)ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กิจกรรมในการพัฒนาคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การและเป้าหมายของบุคลากรในองค์การ ดังแนวคิดของ Bowin and Harvey (2001, p.6) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กิจกรรมในการพัฒนา จูงใจ การปฏิบัติงานของพนักงานภายในองค์การให้อยู่ในระดับสูงรวมทั้งการหลอมรวมความต้องการของบุคคลแต่ละคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ หรือ ดังที่ เซาว์ โรจนแสง (2544, น.8) อธิบายว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นคำที่ใช้ในการบอกถึงกิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการดึงดูด การพัฒนา และการธำรงรักษา ผู้มีความรู้ความสามารถเป็นกำลังสำคัญขององค์การความเกี่ยวข้องดังกล่าวไม่เพียงแต่การจัดการทรัพยากรมนุษย์หรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถลงในตำแหน่งเท่านั้น ยังรวมถึงผลงานที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อการใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้เหมาะสมกับงานตามวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความพึงพอใจและมีความสุขกับการ

¹⁰ นอกจากนี้ในยุคปัจจุบันการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากรได้เข้าสู่ระยะที่ 4 คือ ระยะทุนทางปัญญา (Intellectual Capital: IC) อันเป็นการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ ในยุคสังคมฐานความรู้หรือสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ หรือนวัตกรรม ทั้งนี้โดยมีระยะที่ 1 คือ ระยะงานด้านบุคคล (Personnel Manager/Personnel Administrators: PM) มาจากแนวคิดที่เน้นการบริหารงานบุคคลโดยมีขอบข่ายการบริหารงานคือวงจรบริหารงานบุคคล 5 ด้าน ประกอบด้วย การคัดเลือกคนเข้าสู่งาน การปฏิบัติงาน การประเมินผลงาน การให้รางวัลจูงใจกับผลงาน และการพัฒนาคนในงาน ระยะที่ 2 คือระยะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) เป็นแนวคิดที่สนับสนุนให้องค์กรพัฒนาไปสู่ยุคการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นเพื่อสร้างความแตกต่างในผลิตภัณฑ์และบริการ จึงต้องให้ความสำคัญกับคนในองค์กร ขอบเขตด้านการบริหารจะเป็นเรื่อง การสรรหา การพัฒนา การรักษา และ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ ระยะที่ 3 คือทุนมนุษย์ (Human Capital Management: HCM) เป็นแนวคิดที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ทำให้สังคมเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ เชื่อว่ามนุษย์เป็นเสมือนทุนไม่ใช่ค่าใช้จ่ายขององค์กร ขอบข่ายการบริหารงานจึงเป็นเรื่องของกลยุทธ์ในการบริหารทุนมนุษย์ (दनัย เทียนพุ่ม, 2551)

ปฏิบัติงาน พยอม วงศ์สารศรี (2544, น.5) อธิบายว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีความสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจการพัฒนา อารมณ์รักษาให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูน ความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการ ที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ต้องการพ้นจากการทำงานด้วยเหตุทุพพลภาพ เกษียณอายุหรือเหตุอื่นใดในงาน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นทั้งการจัดการ (การบริหาร)งานบุคคล และ การจัดการ (การบริหาร)ทรัพยากรมนุษย์ จึงมีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน กล่าวคือ การจัดการ (การบริหาร)งานบุคคล และ การจัดการ(การบริหาร)ทรัพยากรมนุษย์ เน้นที่กระบวนการการบริหาร(จัดการ)ปรับปรุงพัฒนาบุคลากร ส่วนที่แตกต่าง การจัดการ(การบริหาร)ทรัพยากรมนุษย์ ได้เพิ่มความสนใจเรื่อง การวางแผนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ขององค์กร การให้ความสนใจเรื่องการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การทำงานเพื่อประสิทธิผลขององค์กรและบุคลากรในขณะเดียวกัน และ การเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในระยะยาว ส่วนการจัดการ (การบริหาร) ทุนมนุษย์ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการและการสนับสนุนให้บุคลากรเหล่านั้นมีบทบาทในการดำเนินกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้องค์กรบรรลุไปตามเป้าหมายตามที่กำหนดไว้โดยคณะถึงผลกระทบทั้งจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกกิจการ (โชคชัย สุเวชวัฒนกุล และ กนกกานต์ แก้วนุช, 2555, น.952) โดยการบริหารทุนมนุษย์ถือได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับกระบวนการ ด้วยหลักการสร้างความเกี่ยวพันโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะการวางแผนกลยุทธ์ หลักการเชื่อมโยงซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกลยุทธ์ต่างๆที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดให้สอดคล้องกับทุกระบบในองค์กร และหลักการมีพันธะผูกพันเป็นหลักที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความผูกพันกับองค์กร เพื่อให้คนเหล่านั้นทุ่มเทต่องานที่ทำอย่างเต็มที่ และโอกาสที่แผนกลยุทธ์จะบรรลุผลก็มีมากขึ้นเป็นผลทำให้คนเกิดความสมัครใจที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรร่วมกัน (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2551, น.42)

สำหรับการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากร หรือ คน ภาครัฐ มีแนวทางตามวิวัฒนาการแนวคิดด้านการจัดการงานบุคคลดังกล่าวข้างต้น ในช่วงแรกของการพัฒนาการจัดการบุคคลเน้นกระบวนการตั้งแต่วิธีการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน ค่าจ้าง สวัสดิการ การฝึกอบรม และเมืองการบริหารหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรของรัฐโดยเฉพาะ ต่อมาเมื่อโลกเข้าสู่ยุคใหม่จึงมองว่าคนจะเป็นปัจจัยสำคัญหรือมองว่ามนุษย์เป็นสินทรัพย์ หรือ ทุนขององค์กรความสามารถในการบริหารจัดการมนุษย์ในองค์กร(รวมทั้งภาครัฐ)คือสามารถทำให้มนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุด โดยมีมุมมองการบริหารงานบุคคลภาครัฐเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย 1) มิติปัจจัยสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่ส่งอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลภาครัฐผ่านระบบกฎระเบียบและกฎหมายที่เป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงทาง

เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม 2) มิตินโยบายการบริหารงานบุคคล อันเป็นผลที่เกี่ยวข้องจากกฎหมายต่างๆข้างต้น นโยบายที่ให้ความสำคัญในลำดับต้นๆก็คือ อะไรที่รัฐควรทำ อะไรที่รัฐไม่ควรทำ อะไรที่รัฐควรถ่ายโอนให้ผู้อื่นทำแทน เมื่อได้สังเคราะห์อย่างเหมาะสมแล้ว บุคลากรที่จะดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ควรมีความสมบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสม อาจจำแนกประจำ ชั่วคราวโดยมีองค์กรกลางหรือหน่วยงานกลางเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลภาครัฐทั้งหมด เช่น คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รวมไปถึงนโยบายการพัฒนาบุคลากรด้วยแนวทางต่างๆ และนโยบายสุดท้าย คือการเลิกจ้าง ด้วยโครงการเกษียณก่อนกำหนด ซึ่งได้สะท้อนออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น รูปแบบสัญญาจ้างงาน ระเบียบว่าด้วยการพนักงาน ระเบียบการจ้างเหมาบริการ เป็นต้น 3) มิติวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลภาครัฐ ซึ่งมี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนการบริหารงานบุคคล การได้มาซึ่งบุคลากร การโอนย้าย/แต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การใช้ประโยชน์จากบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการฟื้นฟูสภาพการเป็นบุคลากร (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2546, น.10-16) รวมถึงในปัจจุบันที่วิวัฒนาการแนวคิดด้านการจัดการงานบุคคลสู่การพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ทุนมนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการแข่งขันในโลกการค้าสมัยใหม่ที่เปลี่ยนฐานการผลิตเป็นฐานทุนมนุษย์เพื่อเกิดมูลค่าสูงสุด โดยเร่งการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีศักยภาพอันเป็นสากล และเป็นคนดีในฐานะเป็นทุนทางสังคม เพื่อยกระดับประเทศให้อยู่ในระดับสากล และระบบราชการให้ความสำคัญในการบริการราชการแผ่นดินอันเนื่องจากข้าราชการเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบราชการที่แท้จริง และระบบราชการจะมีประสิทธิภาพประสิทธิผลสามารถปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานได้สำเร็จลุล่วงตามกฎหมายเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ (เจษฎา นกน้อย, 2552, น.1-4) ทั้งนี้ในปัจจุบัน ดังตัวอย่างในประเทศไทย ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมาการพัฒนาประเทศมีหัวใจสำคัญคือ “คนเป็นจุดศูนย์กลาง” มาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)ที่ต้องการยกระดับมนุษย์ของคนในชาติการพัฒนาที่สำคัญเกิดจากการวางกรอบแนวความคิดของการเพิ่มมูลค่าทุนมนุษย์สามารถจะดำเนินการพัฒนาให้เกิดความแตกต่างขององค์กรบนพื้นฐานของการแข่งขันในปัจจุบัน ซึ่งการเพิ่มมูลค่าทุนมนุษย์ในทางเศรษฐศาสตร์เป็นสินค้าและบริการไม่มีตัวตน แต่สามารถเพิ่มความสามารถของมนุษย์ให้เกิดความสัมพันธ์ทางทักษะ ความรู้ ความสามารถที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร รวมถึงเศรษฐกิจและสังคม โดยในการเพิ่มมูลค่าทุนมนุษย์มีองค์ประกอบที่ต้องใช้ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทุนมนุษย์ถือว่าเกี่ยวพันกับปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม (ทศพร แก้วขวัญไกร และ จตุพร นทาร์มย์, 2559)

การเงินและการคลัง

ในทัศนะของผู้เขียนการกล่าวถึงการเงินและการคลังในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ นโยบายการคลังย่อมถือเป็นแกนหลัก อย่างไรก็ตาม นโยบายทั้งสองถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เป็นการศึกษาระบบเศรษฐกิจโดยรวม มิใช่ศึกษาเฉพาะระบบเศรษฐกิจหน่วยย่อยหรือที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์จุลภาคที่เกี่ยวข้องกับเพียงหน่วยธุรกิจ (เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล, 2535) จึงทำให้นโยบายทั้งสองมีความคาบเกี่ยวกับวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ที่มุ่งศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ (ซึ่งถือเป็นภาคที่เน้นเรื่องของส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย-ผู้เขียน) นอกจากความเกี่ยวข้องดังกล่าวภายใต้ขอบข่ายของนโยบายทั้งสองในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกกันได้ เพราะเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งมีอย่างน้อย 4 ประการประกอบด้วย (1) ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (2) การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (3) การกระจายรายได้และทรัพย์สินอย่างเป็นธรรม และ (4) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และแม้นโยบายทั้งสองต่างก็จำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วให้ครบถ้วน แต่ถ้าแยกความแตกต่างของนโยบายทั้งสองจากประเด็นของเป้าหมายอาจพิจารณาได้ว่า นโยบายการเงินมักถูกพิจารณาว่าให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจหรือเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่นโยบายการคลังแม้จะใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจแต่ก็ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการจัดสรรทรัพยากรแก่ภาคเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (วีระ จันทะแจ่ง, 2534)

สำหรับนโยบายการเงิน (monetary policy) จรินทร์ เทศวานิช (2534) กล่าวว่าหมายถึง แนวทางดำเนินงานทางด้านการควบคุมปริมาณเงิน และเครดิตของธนาคารกลางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล (อ้างแล้ว : 102) อธิบายว่าหมายถึงมาตรการโดยธนาคารกลางใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจให้สอดคล้องและเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในช่วงนั้น ๆ นอกจากนี้ วันรัช มิ่งมณีนาคิน (2546) กล่าวว่าคือการดูแลปริมาณเงินและสินเชื่อโดยธนาคารกลางเพื่อบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจประการใดประการหนึ่ง หรือหลายประการอันได้แก่ การรักษาเสถียรภาพของราคา การส่งเสริมให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น การรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การรักษาดุลยภาพของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ และการกระจายรายได้ ทั้งนี้โดยเปรียบเทียบจากแนวคิดของนักวิชาการพบว่านโยบายการเงินเกี่ยวข้องกับการจัดการปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจซึ่งไม่อาจระบุได้อย่างชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับภาครัฐหรือภาคเอกชนโดยตรง อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายการเงินจะถูกควบคุมโดยธนาคารกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้กำกับดูแลของภาครัฐและสำหรับการดำเนินการควบคุมปริมาณเงินดังกล่าวกระทำผ่านสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่มักเป็นภาคเอกชน (และโดยทั่วไปสำหรับสถาบันการเงินมี 3 ประเภทคือ สถาบันการเงินเพื่อการออม เช่นธนาคารพาณิชย์ , สถาบันการออมเชิงผูกพัน เช่น บริษัท

ประกันชีวิต และสถาบันการเงินเพื่อการลงทุน เช่น บริษัทเงินทุน , วรพล โสคติยานุรักษ์ , 2544) ทั้งนี้ เครื่องมือของนโยบายการเงินอาจประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, เพิ่งอ้าง, น.117 – 121) คือ (1) การควบคุมทางปริมาณหรือโดยทั่วไป เป็นการควบคุมปริมาณเครดิต เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยมาตรฐาน ซึ่งมีผลกระทบต่ออัตราดอกเบี้ยทั่วไปในตลาด และปริมาณเครดิตทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ (2) การควบคุมเครดิตทางคุณภาพหรือด้วยวิธีเลือกสรร เป็นการควบคุมชนิดของเครดิตที่เลือกสรรโดยเฉพาะเจาะจง หรือบางชนิดเท่านั้น เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันเงินกู้ต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นจำนวนเงินดาวน์ ระยะเวลาของการผ่อนชำระ อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ตัวอย่างของเครดิตชนิดต่างๆ เช่น เครดิตเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ เครดิตเพื่อการซื้อบ้าน เป็นต้น และ (3) การชักชวนธนาคารพาณิชย์ให้ปฏิบัติตาม ซึ่งมักเป็นการชักชวนให้ปฏิบัติตามเรื่องที่ขอร้อง เช่น การขอร้องให้ละเว้นจากการให้กู้ยืมแก่ธุรกิจเก็งกำไร เป็นต้น นอกจากนี้ ธนวรรธ ณ่งชำโถม (2559) อธิบายว่า นโยบายการเงิน คือ นโยบายที่เกี่ยวกับการควบคุมทางการเงินเพื่อเป้าหมายชั้นกลางคือการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน เงินสำรองของธนาคาร อัตราแลกเปลี่ยน และอัตราดอกเบี้ย ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเงิน โดยวิธีการเชิงปริมาณ (เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์ การเพิ่มหรือลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย การเพิ่มหรือลดอัตราดอกเบี้ยในตลาดซื้อคืน พันธบัตร และการให้กู้ยืมผ่านหน้าต่างเงินกู้) และ การควบคุมเชิงคุณภาพ (เช่น การคิดอัตราดอกเบี้ยหลายอัตรา การควบคุมเครดิตเพื่อการอุปโภคบริโภค การควบคุมเครดิตเพื่อการซื้อขายหลักทรัพย์) ดังนั้นในทัศนะของผู้เขียนจึงเห็นว่านโยบายการเงินก็คือนโยบายของรัฐที่มีต่อภาคเอกชนนั่นเอง

ในขณะที่นโยบายการคลัง (fiscal policy) คือนโยบายทางเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้จ่ายของรัฐบาลและภาษีอากรเพื่อกระตุ้นหรือผ่อนคลายนโยบายทางเศรษฐกิจ นโยบายการคลังเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงบประมาณแผ่นดินให้เป็นงบประมาณขาดดุล เกินดุล หรือสมดุล เพื่อหวังผลในการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้รวมของชาติ หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ประพันธ์ เศวตนันท์ , 2545) นอกจากนี้ Kenneth E. Boulding (1975, อ้างอิงในสร้อยตระกูล อรรถมานะ , 2540) กล่าวว่านโยบายการคลังเป็นเรื่องการดำเนินงานของรัฐบาลเกี่ยวกับการหารายได้และการใช้จ่ายเงิน แหล่งที่มาของรายได้รัฐบาลได้แก่ การเก็บภาษีอากร การขายส่งของและบริการ รายได้จากรัฐพาณิชย์ เงินค่าธรรมเนียมค่าปรับ และรายได้อื่น ๆ ส่วนรายจ่ายของรัฐบาลได้แก่การก่อหนี้ผูกพัน งบประมาณรายจ่าย การใช้หนี้สาธารณะ เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าธนาคารกลางเป็นหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเงิน กระทรวงการคลังและโดยเฉพาะหน่วยงานในสังกัด เช่น กรมบัญชีกลาง กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน รวมถึงสำนักงบประมาณในสังกัด สำนักนายกรัฐมนตรีย่อมเป็นตัวแทนของนโยบายการคลังซึ่งควบคุมเรื่องเงินอันเปรียบเทียบกับสำนักงาน

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนซึ่งควบคุมเรื่องคน (สร้อยตระกูล อรรถมานะ, เพ็งอ่าง, น.229) ทั้งนี้ เครื่องมือของนโยบายการคลัง ประกอบด้วย (1) งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล ซึ่งอาจจำแนกได้ 2 วิธีย่อย คือ การจำแนกรายจ่ายรัฐบาลออกเป็นงบลงทุนหรือรายจ่ายในการลงทุนและงบประจำหรือรายจ่ายในการบริโภค และการจำแนกรายจ่ายรัฐบาลออกเป็นรายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการและรายจ่ายเงินโอน (2) งบประมาณรายรับของรัฐบาล อาจจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ รายได้จากการเก็บภาษีอากร เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีศุลกากร และรายได้ที่มีใช้ภาษีอากร เช่น รายได้จากการขายหลักทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ และค่าธรรมเนียมประเภทต่าง ๆ เป็นต้น และ (3) หนี้สาธารณะ ทั้งนี้ในกรณีที่งบประมาณแผ่นดินขาดดุล รัฐบาลจะต้องหาเงินมาอุดส่วนที่ขาดดุลโดยการก่อหนี้สาธารณะซึ่งอาจจำแนกตามระยะเวลา เช่น ระยะสั้น (ระยะเวลาชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยไม่เกินหนึ่งปี) และการจำแนกตามแหล่งที่มาของเงินกู้ แบ่งเป็นหนี้ภายในและหนี้ต่างประเทศ ดังนั้นถ้าจะให้สรุปตามทัศนะของผู้เขียนในลักษณะเดียวกับที่กล่าวถึงนโยบายการเงิน นโยบายการคลังคือนโยบายของรัฐที่มีต่อภาครัฐนั่นเอง

จากที่กล่าวข้างต้นนโยบายการเงินและนโยบายการคลังจึงมีความเกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์เป็นอย่างสูง ทั้งนี้ทั้งกระบวนการควบคุมตนเอง (ในการได้มาและใช้จ่ายเงิน)ของรัฐ (ที่เรียกว่านโยบายการคลัง) และการที่รัฐควบคุมเอกชนผ่านธนาคารกลาง (นโยบายการเงิน) และด้วยเป้าหมายของนโยบายทั้งสอง คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แม้ว่านโยบายทั้งสองจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดดังเรื่อง 1) เครื่องมือในการกำหนดนโยบาย นโยบายการคลังใช้วิธีการทางภาษีอากร และการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นเครื่องมือหลัก ส่วนนโยบายการเงินอาศัยการควบคุม และการปรับปริมาณเงินและอัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือหลัก 2) ผู้กำหนดนโยบาย นโยบายการคลังรัฐบาลจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญแต่ผู้เดียวในการกำหนดเงื่อนไขหรือใช้นโยบายการคลัง ส่วนธนาคารกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายการเงิน 3) ผลกระทบของนโยบายการคลังมีผลกระทบต่อการบริโภค การออม การลงทุน ระดับรายได้ การมีงานทำ ระดับราคาสินค้า ค่าจ้างและอัตราดอกเบี้ย ส่วนนโยบายการเงินมีผลกระทบต่อปริมาณเงินและปัจจัยอื่นๆ (ธนวรรณ แฉ่งชำโถม, 2559, น.135) นอกจากนี้ในทัศนะของผู้เขียนความน่าสนใจของนโยบายทั้งสองในฐานะที่เป็นขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีใช้อยู่เพียงว่าเครื่องมือของนโยบายการเงินการคลังมีอะไรบ้าง แต่อยู่ที่ว่าจะอย่างไรให้นโยบายทั้งสองสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้จนถึงผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายคือความผาสุกของประชาชน ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายทั้งสองจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะจากสาเหตุที่นโยบายทั้งสองมีความขัดกันอยู่มาก ด้วยนโยบายทั้งสองมีมุมมองจากกลุ่มแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยนโยบายการคลังมาจากกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ที่มีความเห็นว่ารัฐบาลควรเข้ามามีมาตรการแทรกแซงกลไกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ เพราะการเปลี่ยนแปลงค่าใช้จ่ายของรัฐย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ในตลาดโดยตรงและผู้ผลิตก็จะสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงอีกทอดหนึ่ง ในขณะที่นโยบายการเงินมีความเชื่อตามแนวคิดของสำนัก

การเงินนิยมซึ่งนำโดย Milton Friedman ซึ่งมีความเห็นตรงกันข้ามโดยนักการเงินนิยมเห็นว่าระบบเศรษฐกิจมีแนวโน้มจะมีเสถียรภาพอยู่แล้ว (ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนโยบายการคลังโดยอัตโนมัติ) รัฐบาลไม่ควรแทรกแซงในเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ควรใช้นโยบายการคลัง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่าการดำเนินนโยบายและมาตรการเพื่อควบคุมให้เศรษฐกิจดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและก่อให้เกิดการกินดีอยู่ดีของประชาชนจะต้องผสมผสานนโยบายให้สอดคล้องกับภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ (วีระ จันทะแจ่ง, อ่างแล้ว, น.869 ; 884) ดังนั้นในทัศนะของผู้เขียนประเด็นเรื่องของการเลือกหรือประสานนโยบายทั้งสองประเภทที่มีความขัดแย้งกันในหลายกรณีแต่ต้องนำมาประสานกันน่าจะคล้ายคลึงกับปัญหาการเลือกระหว่าง big government หรือว่า small is beautiful ซึ่งจักต้องพิจารณากันต่อไป อันเป็นความท้าทายของนักรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีต่อนโยบายการเงินและการคลัง

บทสรุป

ในหัวเรื่องนี้อธิบายสองขอบข่ายหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ การเงินการคลัง สำหรับขอบข่ายการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากร หรือ คน ซึ่งมีวิวัฒนาการอย่างน้อย 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะงานด้านบุคคล ระยะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และระยะทุนมนุษย์ ซึ่งในแต่ละระยะหรือสมัยมีจุดเน้นของการศึกษาและการนำไปประยุกต์ใช้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในระยะแรกเน้นที่กระบวนการการบริหารงานบุคคล เป็นการจัดการเกี่ยวกับบุคคลนับตั้งแต่การสรรหาบุคคลเข้าปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษาจนกระทั่งพ้นไปจากการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในสมัยหรือระยะต่อมาจะมีจุดเน้นที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับสมัยแรก อย่างไรก็ตาม ได้เพิ่มความสนใจเรื่องการวางแผนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ขององค์การ การให้ความสนใจเรื่องการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การทำงานเพื่อประสิทธิผลขององค์การและบุคลากรในขณะเดียวกัน และ การเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในระยะยาว ในระยะต่อมาให้ความสำคัญกับบุคลากร หรือ คน จนเรียกได้ว่าเป็นทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นสินทรัพย์ชนิดหนึ่งที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมในการทำงานที่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร สำหรับการบริหาร จัดการ ปรับปรุง พัฒนา บุคลากร หรือ คนภาครัฐ มีแนวทางใกล้เคียงกับวิวัฒนาการแนวคิดด้านการจัดการงานบุคคลดังกล่าวข้างต้น

สำหรับขอบข่ายการเงินการคลัง ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเศรษฐกิจมหภาคที่เป็นการศึกษาระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมทำให้นโยบายทั้งสองมีความคาบเกี่ยวกับวิชารัฐประศาสนศาสตร์ด้วยมีเป้าหมายที่เป็นเรื่องของส่วนรวมเช่นเดียวกัน โดยนโยบายการเงิน คือแนวทางดำเนินงานทางด้านการควบคุมปริมาณเงินและเครดิตของธนาคารกลางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ ในขณะที่นโยบายการคลัง คือนโยบายทางเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงระดับการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ

นโยบายทั้งสองมีความแตกต่างกันโดยเฉพาะมีปรัชญาหรือฐานคติที่ต่างกัน นโยบายทั้งสองมีความขัดกัน
อยู่มาก แต่ประเทศจำเป็นต้องใช้นโยบายทั้งสองประเภทร่วมกันดังนั้นจึงต้องเลือกและประยุกต์ใช้นโยบายทั้งสอง
ให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามกาลและเทศะอย่างเหมาะสม

บรรณานุกรม

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม.(2543). **การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย**.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรินทร์ เทศวานิช. (2543). ธนาคารกลางและนโยบายการเงิน ใน คณาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). **เอกสารชุดวิชาตลาดการเงินสถาบันและนโยบายการเงิน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจษฎา โลห่อุนจิตร. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายการคลังและนโยบายการเงิน ในคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). **เอกสารชุดวิชาทฤษฎีและนโยบายการเงิน**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจษฎา นกน้อย. (2552). **แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชคชัย สุเวชวัฒนกุล และ กนกกานต์ แก้วนุช. (2555). ทางเลือก-ทางรอดจากวิกฤตเศรษฐกิจของกิจกรรมทุนมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กิจกรรมการบริหารและการพัฒนาทุนมนุษย์. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติในวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี 2555**.กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ซัจจันันต์ ธรรมจินดา. (2553).**การจัดการทรัพยากรมนุษย์แผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์และการนำแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติ**.กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- เชาว์ โรจนแสง. (2544). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร. ใน คณาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). **เอกสารชุดวิชาการจัดการองค์การและทรัพยากรมนุษย์**.(หน่วยที่ 11). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- दनัย เทียนพุ่ม. (2551). **บริหารคนในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ทศพร แก้วขวัญไกร และ จตุพร นทาร์มย์.(2559). การศึกษาความสัมพันธ์ของการพัฒนาทุนมนุษย์ พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาศึกษาต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองบุรีรัมย์. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 4”** ระหว่างวันที่ 22 -24 พฤศจิกายน 2559.
- เทอดศักดิ์ ศรีสุรพล. (2535). **เศรษฐศาสตร์มหภาค1**. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ธรรมบุญ โสภารัตน์. (2518). **เศรษฐศาสตร์มหภาค** . กรุงเทพฯ : สามเจริญเทรดดิ้ง.

- ธรรมรักษ์ หมิ่นจักร์.(2547). **นโยบายการเงินทฤษฎีและหลักปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวรรณ แฉ่งชำโถม. (2559). ผลกระทบของการใช้ นโยบายการเงิน และนโยบายการคลังของรัฐบาลในการสนับสนุนแก่อุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี. 10 (22), 128-140.
- นิสตาร์ก เวชยานนท์. (2551). **มิติใหม่ในการบริหารทุนมนุษย์**. กรุงเทพฯ: บริษัทกราฟิกซิสเต็ม จำกัด.
- ประพันธ์ เศวตนันท์. (2545). **เศรษฐศาสตร์มหภาค**.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2544). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ. คณะวิทยาการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- วรพล โสคติยานุรักษ์. (2544). ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค. ในคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. (หน่วยที่ 11) นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วีระ จันทะแจ้ง. (2544). ตลาดการเงินสถาบันและนโยบายการเงิน. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาค. ในคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**.(หน่วยที่ 14). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2546). **หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภชัย ยาวะประภาช. (2546). **การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทยกระแสใหม่และสิ่งท้าทาย**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงศ์ เกษมสิน. (2517). **หลักการบริหาร**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สร้อยตระกูล(ตีวยานนท์) อรรถมานะ.(2540). **สาธารณบริหารศาสตร์**.กรุงเทพฯมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อมร รักษาสัตย์. (2535).**การปรับปรุงระบบด้านการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ : สถาบันชาติพัฒนาบริหารศาสตร์.
- Boulding, K. E. (1975). **The Image: Knowledge in Life and Society**. Michigan: University of Michigan Press.
- Bowin, R.B., and Harvey, D. (2001). **Human resource management: An experiential approach**. NJ: Saddle River.

คำถามท้ายบท

1. ในทัศนะของท่านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในปัจจุบันควรมีลักษณะเช่นไร
2. ขอให้ท่านยกตัวอย่างนโยบายการเงินการคลังของประเทศมาหนึ่งนโยบายพร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของนโยบายดังกล่าว

แผนการสอนครั้งที่ 10

หัวข้อ ขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และขอบข่ายอื่นๆ

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้บัณฑิตสามารถ

1. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่าย : การบริหารเปรียบเทียบการบริหารและการพัฒนา
2. ทราบและเข้าใจถึงขอบข่ายอื่นๆของรัฐประศาสนศาสตร์

เนื้อหา

1. การบริหารเปรียบเทียบการบริหารการพัฒนาในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์
2. การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในฐานะขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยจากเนื้อหา	120	นาที
4. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. ตำรา รายวิชา รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น
2. Power point

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต และ แบบฝึกหัดระหว่างการอภิปราย

หนังสืออ้างอิง

ติน ปรัชญพฤทธิ.(2555). การบริหารการพัฒนา : ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2538).สมเด็จพระเทพกับงานไอทีเฉลิมพระเกียรติ
เทคโนโลยีสารสนเทศก้าวไกล เศรษฐกิจไทยมั่นคง. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

เอกสารประกอบการสอน

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 37 (4), 1-12.

หัวข้อการสอนที่ 10

ขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และขอบข่ายอื่นๆ

บทนำ

ดังกล่าวในประเด็นการระบุขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งการระบุขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคบุกเบิกว่าขอบข่ายที่นักวิชาการในยุคเริ่มต้นพิจารณามักมีแนวทางแบ่งเป็นรายวิชาย่อย ดังการแบ่งเป็นขอบข่าย นโยบายสาธารณะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเงินและการคลัง องค์กรและการจัดการ การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และ ทางเลือกสาธารณะ และหัวเรื่องการระบุขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคปัจจุบัน ดังได้ข้อสังเกต 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ยังคงแบ่งเป็นรายวิชาย่อย แต่ได้มีการเพิ่มเติมรายวิชาย่อย เป็นขอบข่ายอื่นๆที่ควรรวบรวมเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ที่จำเป็นและสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ 2)การระบุขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวทางการบริหารหรือหน้าที่ทางการบริหารสาธารณะดังตัวอย่างความสอดคล้องของขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์จากแนวคิดเรื่อง 4M (Mission Money Man and Management) 3)การใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะเพื่อระบุขอบข่ายที่มีความกว้างขวาง (ตั้งคำถาม อะไร ใคร ทำไม และ อย่างไร) และ 4) การระบุขอบข่ายจากประเด็นปัญหาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารภาครัฐกับความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งนี้ด้วยเป็นความพยายามอธิบายความเบื้องต้นของวิชา จึงอธิบายขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยขอบข่ายย่อยที่สำคัญ ประกอบด้วย นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีองค์กรและพฤติกรรม องค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ การเงินและการคลัง ในหัวเรื่องนี้ จึงกล่าวถึงขอบข่ายที่ปรากฏในการเรียนการสอนของสาขาวิชา คือ ขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา และ การกล่าวถึงขอบข่ายที่มีความคาบเกี่ยวกับสาขาวิชาต่างๆ (รวมถึงรัฐประศาสนศาสตร์) ในยุคปัจจุบัน และในอนาคตซึ่งผู้เขียนคาดการณ์ว่าจักเป็นขอบข่ายในอนาคตของวิชา ในหัวข้อนี้จึงกล่าวถึงขอบข่ายดังกล่าว ดังใช้ชื่อว่า ขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนาและขอบข่ายอื่นๆ โดยยกรณียกขอบข่ายการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกรณีศึกษา

การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา

ขอบข่ายหนึ่งในหลายๆ ขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ที่แม้จะไม่ถูกกล่าวถึงในเชิงของขอบข่ายหลักเมื่อเปรียบเทียบกับขอบข่ายที่กล่าวถึงก่อนหน้า นี้ แต่เป็นขอบข่ายหนึ่งหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นขอบข่ายเดียวที่มีชื่อของรัฐประศาสนศาสตร์เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย นั่นคือขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบ (หรือบางตำราเรียกว่าการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ - ซึ่งข้อเขียนชิ้นนี้จะใช้คำดังกล่าวเฉพาะที่อ้างอิงจากแนวคิด

ของนักวิชาการท่านนั้นๆท่านนั้น) ทั้งนี้การจะพยายามเข้าใจว่าขอบข่ายนี้หมายถึงอะไรน่าจะกล่าวถึงเป็นการเริ่มต้น อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เริ่มศึกษาย่อมมีความสนใจหรือคลั่งใคลงใจอยู่บ้างว่าเหตุใดจะต้อง “เปรียบเทียบ” และยิ่งรัฐประศาสนศาสตร์ “จะเปรียบเทียบไปทำไมหรือเปรียบเทียบกับเหตุใด” ผู้เขียนจึงขอกกล่าวถึงประเด็นนี้เป็นจุดเริ่มต้น สำหรับคำถามที่ว่าทำไมต้องเปรียบเทียบนั้น ชลิดา ศรมณี และเฉลิมพงษ์ ศรีหงส์ (2525) กล่าวว่าการศึกษาวิชาต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบนั้นเป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะส่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางลึกซึ้ง และก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่าการศึกษาในแบบเฉพาะตัวแทบทุกสาขาวิชาได้มีการศึกษา และจัดสอนโดยวิธีการเปรียบเทียบไว้ทั้งสิ้น เช่น วิชาการเมืองและการปกครอง เปรียบเทียบ วรรณคดีเปรียบเทียบ กฎหมายเปรียบเทียบ ดังนั้นการศึกษากิจการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบคือการศึกษากิจการบริหารรัฐกิจบนพื้นฐานของการเปรียบเทียบนั่นเอง ส่วนจะศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ เปรียบเทียบไปทำไมนั้น Roy C. Macridis (อ้างอิงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2555) อธิบายว่ามีวัตถุประสงค์อย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) วัตถุประสงค์ด้านวิชาการ (academic – นั่นก็คือ การเปรียบเทียบข้อคล้ายคลึงและความแตกต่างของโครงสร้าง กระบวนการและพฤติกรรมของหน่วยราชการ และข้าราชการ เพื่อจะทดสอบสมมติฐานของทฤษฎี และสร้างเป็นองค์ความรู้ต่อไป) (2) เพื่อเสริมสร้างความเป็นปัญญาชน (intellectual-ในการจะเข้าใจและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมของหน่วยงาน และข้าราชการ) และ (3) เพื่อนำเอาความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้(practical- ในระบบการบริหารงานของตน)

สำหรับปัญหาที่ว่ารัฐประศาสนศาสตร์ เปรียบเทียบคืออะไรนั้น อาจพิจารณาได้จากการแยกพิจารณาความหมายของคำ 2 คำ คือรัฐประศาสนศาสตร์ (ได้กล่าวไว้ในหัวเรื่องที่ 1) และ การเปรียบเทียบ ซึ่ง คือการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้าง กระบวนการและพฤติกรรมของระบบการบริหารของรัฐบาล และของข้าราชการ (1) ที่มีเทศะแตกต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบระบบและพฤติกรรมการบริหารของไทยและอเมริกัน (2) ที่มีกาละต่างกัน เช่น เปรียบเทียบโครงสร้างกระบวนการและพฤติกรรมของระบบ และข้าราชการไทยสมัยกรุงสุโขทัยกับสมัยรัตนโกสินทร์ และ (3) ที่มีระดับแตกต่างกัน เช่น เปรียบเทียบการบริหารระดับชาติกับระดับกระทรวง ทั้งนี้รัฐประศาสนศาสตร์ เปรียบเทียบจึงหมายถึง ความพยายามที่จะนำเอาโครงสร้างกระบวนการ (หรือวิธีปฏิบัติงาน) และพฤติกรรมของระบบราชการและข้าราชการมาเทียบเคียงกัน เพื่อให้เห็นความคล้ายคลึง และความแตกต่างกันทั้งในเงื่อนไขด้านกาลเทศะ และระดับของปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมซึ่งอยู่ในวัฒนธรรมชาติหรือ ระบบที่แตกต่างกัน และที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้รวมถึงการเปรียบเทียบแบบจำลองทฤษฎีซึ่งพยายามที่จะใช้ตัวแปรเข้ามาแทนที่ชื่อเฉพาะของระบบนั้นตลอดจน เปรียบเทียบระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งรวมถึงการให้คำนิยามของแนวความคิดในลักษณะที่สามารถวัดได้ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้และความพยายามดังกล่าวนี้จะต้องกระทำทั้งในแง่ที่เริ่มจากการศึกษา

เปรียบเทียบกรณีตัวอย่าง หรือจากจุดเล็ก ๆ เพื่อที่จะสร้างเป็นทฤษฎีขึ้นมาและจากการศึกษาโดยใช้ทฤษฎี เป็นแม่บทหรือจากทฤษฎีไปหาจุดเล็ก ๆ (ติน ปรัชญพทุทธิ, เฟิงอ้าง, น.19)

เมื่อพิจารณาการให้ความหมายของรัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเทียบข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าในฐานะ ของวิชา ถ้าจะกล่าวว่าการเริ่มต้นการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มาจากแนวคิดของ Wilson รัฐประศาสน ศาสตร์เปรียบเทียบก็นับว่าเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ดังที่ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2546) ได้กล่าวว่า แม้ใน ยุคแรกเริ่มของการศึกษาบริหารรัฐกิจ มิได้ให้ความสนใจกับเรื่องของวัฒนธรรมของประเทศอื่นอย่างจริงจัง เพราะจุดกำเนิดของวิชานี้อยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแก้ปัญหาภายในของสังคม อเมริกันเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามถือได้ว่า Wilson เป็นคนแรก ๆ ที่เริ่มพูดถึงการนำความรู้ ประสบการณ์ ทางด้านการบริหารของประเทศยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศฝรั่งเศสและปรัสเซียมาใช้กับประเทศ สหรัฐอเมริกา โดยนัยนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า Wilson เป็นผู้ริเริ่มการศึกษากิจการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบยุคแรก หรือที่ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (เฟิงอ้าง, น.7) กล่าวว่า เป็นกระแสที่หนึ่งของการศึกษากิจการบริหารรัฐกิจ เปรียบเทียบ ซึ่งเรียกว่า การศึกษาเปรียบเทียบระบบบริหาร ซึ่งเริ่มในราวคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็น การศึกษาเปรียบเทียบระบบบริหารของประเทศตะวันตกด้วยตนเอง โดยวิธีการศึกษาจะเน้นศึกษา ประวัติศาสตร์ทางการบริหาร ศึกษาตัวบทกฎหมาย และสถาบันทางการบริหาร การปกครอง เป็นสำคัญ ทั้งนี้ นอกจากงานของ Wilson รวมถึงบิดาของรัฐประศาสนศาสตร์อีกท่านหนึ่งคือ Max Weber ที่ได้เสนอ องค์การระบบราชการซึ่งเป็นองค์การในอุดมคติ เพื่อเปรียบเทียบกับองค์การประเภทอื่นในสมัยนั้น เช่น องค์การภายใต้ระบบเจ้าขุนมูลนาย และองค์การภายใต้ผู้นำที่มีบารมีส่วนตัว เป็นต้น จนต่อมาเกิดเป็น การศึกษาเรียกว่า การศึกษากิจการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบของกลุ่มการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบหรือที่รู้จักกัน ในวงวิชาการภายใต้ชื่อว่า “กลุ่มการบริหารเปรียบเทียบ” ซึ่งมีความเชื่อหลักว่า ระบบการบริหารแบบ อเมริกันเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพที่สุด สามารถส่งออกไปยังประเทศโลกที่สามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการ พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศได้ โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศโลกที่ สามส่วนใหญ่เป็นปัญหาทางด้านบริหาร จึงต้องให้ความรู้ด้านการบริหารรัฐกิจแก่ประเทศเหล่านั้น ดังนั้น จึงพอมองเห็นภาพได้ว่า กลุ่มการบริหารเปรียบเทียบมองข้ามหรือไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในของ ประเทศโลกที่สาม ทำให้กลุ่มนี้มองไม่เห็นข้อเท็จจริงว่าการพัฒนาไม่ใช่เรื่องที่จะเข้าไปบริหารหรือจัดการกัน ได้ง่าย ๆ เพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ อิทธิพล ผลประโยชน์ ค่านิยม การเปลี่ยนแปลง รวมตลอด ถึงอิทธิพลของระบบทุนนิยมโลกด้วย นอกจากนี้การพัฒนายังเป็นเรื่องของวิวัฒนาการมากกว่าการสร้างให้ เกิดขึ้นทันทีทันใด เมื่อเป็นเช่นนี้หลังจากที่กลุ่มการบริหารเปรียบเทียบได้นำเอาทฤษฎีของตนมาใช้ในประเทศ โลก ที่สามจึงประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง และกลับถูกมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือในการขยายอำนาจ ของประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศโลกที่สามในรูปแบบของการบริหารและค่านิยมแบบอเมริกัน นอกจากนี้

กุลธน ธนาพงศธร (2547) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการศึกษาการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบไว้ว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ(1) การศึกษาของการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบมีหลายแนวทางตามความคิดเห็นของผู้ศึกษา ทำให้เกิดปัญหาความสอดคล้องต้องกันว่าจะอะไรเป็นแนวทางที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุด (2) ข้อจำกัดเกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งแต่ละแห่งมีความสมบูรณ์และความเชื่อถือได้ของข้อมูลต่างกัน ซึ่งย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งและ (3) นักวิชาการของการบริการรัฐกิจเปรียบเทียบมุ่งแต่สร้างทฤษฎีหรือเสนอแนะแนวทางการศึกษาเป็นสำคัญ แต่มีการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติจริงไว้น้อยมาก ต่อมาจึงมีการศึกษาการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบในแง่การประยุกต์ใช้ซึ่งได้เรียกชื่อใหม่ว่า “การบริหารการพัฒนา”

สำหรับการบริหารการพัฒนา แม้จะมีรากฐานมาจากการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม แนวทางการศึกษามีความเปลี่ยนแปลงและมุมมองที่กว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2555, น.20 – 25) ได้กล่าวสรุป ความหมายของการบริหารการพัฒนาว่าหมายถึงการพัฒนาการบริหาร (การจัดเตรียมเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือปฏิรูปโครงสร้าง กระบวนการและพฤติกรรมกรการบริหารให้มีสรรถนะ หรือความสามารถที่จะรองรับนโยบาย แผน แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมสำหรับการพัฒนาประเทศ) และการบริหารเพื่อการพัฒนา (การนำเอาสมรรถนะหรือความสามารถที่มีอยู่ในระบบการบริหารมาลงมือปฏิบัติตามนโยบาย แผน แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาจริง ๆ เพื่อให้บังเกิดความเปลี่ยนแปลงตามที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าและความเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนล่วงหน้านี้จะมุ่งความเจริญเติบโตทั้งด้านการบริหาร เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ของประเทศอันจะนำไปสู่การลดความทุกข์ยากของคนทั้งที่อยู่ในองค์การ (เช่น ข้าราชการ ลูกจ้างรัฐบาล และพนักงานรัฐวิสาหกิจ) และที่อยู่ภายนอกองค์การ (ประชาชน) ดังนั้น ขอบข่ายนี้จึงมีทั้งความสำคัญและความสัมพันธ์กับรัฐประศาสนศาสตร์เป็นอย่างสูง ด้วยทั้งวิธีการและเป้าหมายของข่ายดังกล่าวข้างต้น

การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทุกสาขาวิชาต้องมีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศการประยุกต์ใช้ เช่น การแข่งขันทั้งในด้านธุรกิจการค้า การบริหารจัดการ องค์การทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาบุคลากร การศึกษา และ สาธารณสุข การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารระดับสูงหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2551, น.34)

คำว่าเทคโนโลยี มีความหมายสอดคล้องกับการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ดัง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน,2546, น.534) ได้ให้คำนิยามว่าหมายถึง วิทยาการที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและ

อุตสาหกรรม หรือดังที่ วิกัลย์ พงศ์พินิตานนท์ (2555, น.142) กล่าวว่า เทคโนโลยี หมายถึง การนำความรู้ทางธรรมชาติวิทยาและต่อเนื่องมาถึงวิทยาศาสตร์ มาเป็นวิธีการปฏิบัติและประยุกต์ใช้เพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ อันก่อให้เกิดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร แม้กระทั่งองค์ความรู้นามธรรมเช่นระบบหรือกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น โดยเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร วัสดุ หรือแม้กระทั่งที่ไม่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ คำว่าเทคโนโลยีมักถูกใช้ควบคู่กับคำว่า สารสนเทศ ซึ่งมีการให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันจากนักวิชาการท่านต่างๆ ดังเช่น กิตติภักดี วิวัฒน์กุล (2546, น.272) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการรวบรวมและเรียบเรียงเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ หรือ กมล สุดประเสริฐ (2550, น.12-13) ได้ให้ความหมาย สารสนเทศ หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ ซึ่งการให้ความหมายเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ได้ถูกนำไปใช้ โดยข้อมูล หมายถึง ข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งต่างๆ โดยข้อมูลดิบยังไม่มี ความหมายในการนำไปใช้งาน หรือตรงตามความต้องการของผู้ใช้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเป็นสารสนเทศคุณภาพของสารสนเทศจึงขึ้นอยู่กับการนำข้อมูลที่เหมาะสม มีคุณภาพ ผ่านกระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมในการนำมาใช้ประโยชน์ (สุชาติ กิระนันท์, 2541, น.5-7) เมื่อรวมคำเข้าด้วยกันเป็น เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงหมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารสนเทศไว้ใช้งาน โดยมีความหมายเป็นแบบแคบ (หมายถึง เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้สำนักงานและอุปกรณ์โทรคมนาคมทั้งหลาย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บและบันทึกข้อมูลที่น่ามาใช้ในการประมวลผลให้เกิดเป็นสารสนเทศสำหรับจัดส่งไปให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานใช้) และแบบกว้าง (หมายถึง การประยุกต์เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในหน่วยงาน โดยมุ่งไปที่การคิดค้นวิธีการจัดเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลให้ผู้ใช้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างสะดวก การจัดทำรายงาน ตลอดจนผลลัพธ์ในรูปแบบกราฟิกที่ผู้ใช้เข้าใจง่าย การจัดทำระบบต่าง ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการบริหารของผู้บริหาร (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2550, น.18)

เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีความเชื่อมโยงกับการนำไปประยุกต์ใช้ โดยมักเกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ในการบริหารหรือจัดการ (โดยเฉพาะภายในองค์กร) เรียกว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร และการนำไปใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร (ในระดับมหภาค) เรียกว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร เป็นเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ ดังการให้คำนิยามของ อุทัย บุญประเสริฐ (2546, น.40-48) กล่าวว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร โดยดำเนินการจัดเป็นหมวดหมู่ ข้อมูลเหล่านั้น

สามารถบอกนักบริหารได้ว่าหมายความว่าอย่างไร สารสนเทศเพื่อการบริหารอาจจะออกมาในรูปของทางเลือกในการตัดสินใจแบบต่างๆ หรือดังที่ ทิพวรรณ อุทัย (2544, น.22) กล่าวว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร หมายถึง ระบบการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลให้เกิดเป็นสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินงาน การจัดการ และการตัดสินใจของหน่วยงาน โดยองค์ประกอบของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 องค์ประกอบ คือ แหล่งและรูปแบบของข้อมูล บุคลากร เครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ กระบวนการจัดการสารสนเทศ กระบวนการบริหารงานสนเทศ และ ผู้ใช้ (สฤกษ์พงษ์ ลิ้มปิยะเสียร, 2546, น.17) สำหรับ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2538, น.3-7) ทรงตรัสว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) หรือที่เรียกกันย่อๆ ว่าไอทีนั้นเน้นถึงการจัดการกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศหรือสารสนเทศในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การเสาะแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำและความรวดเร็วทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ ชฎาภรณ์ สงวนแก้ว (2548) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ การผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่ครอบคลุมระบบสื่อสารต่างๆ เข้ากับระบบคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล ข้อมูล และบริหารสารสนเทศ ตลอดจนระบบ เครือข่ายโทรคมนาคมจำนวนมากที่เชื่อมโยงติดต่อกันและใช้ร่วมกัน

เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเกี่ยวเนื่องกับรัฐประศาสนศาสตร์ ดังปรากฏในมาตรฐานคุณวุฒิสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตั้งแต่ในลักษณะของสาขาวิชา โดยสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มีเนื้อหาสาระครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารประเทศเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งหมายรวมถึงการสร้างความตระหนัก รู้ถึงปรัชญาการเมือง บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและให้บริการภาครัฐ นโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งเน้นแนวคิดและกระบวนการต่างๆในการบริหารงานภาครัฐ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์มุ่งเน้นการสร้างพหุวิทยาการเพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาได้มีความรู้ ปัญญาและทักษะในการประกอบวิชาชีพในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและ ให้บริการของรัฐในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และเป็นธรรม คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ข้อที่ 5 ว่าด้วยความมีประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึงมีความรู้ความสามารถใช้เครื่องมือในทางสถิติขั้นพื้นฐานในการแก้ปัญหาทางการวิจัยได้อย่างถูกต้อง และ มาตรฐานผลการเรียนรู้ในด้านที่ 5 คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) โดยมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ

เป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้และการนำเสนอข้อมูลทางรัฐประศาสนศาสตร์ในรูปแบบที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม กับกลุ่มบุคคลต่างๆ สามารถใช้เครื่องมือทางสถิติขั้นพื้นฐานได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับประเด็นปัญหาทางการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ และสามารถสื่อสารประเด็นทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอาทิ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

เทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหารภาครัฐหรือการบริหารรัฐกิจ เกี่ยวข้องกับการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการเป็นการพัฒนารูปแบบการบริการข้อมูลภาครัฐ ระบบการให้บริการ และการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ด้วยการพัฒนารูปแบบการบริการข้อมูลภาครัฐที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในหน่วยงานด้านการให้บริการประชาชน แบ่งเป็นสองด้านหลักคือ ด้านการประมวลผลเพื่อการให้บริการ และการประมวลผลเพื่อช่วยการบริหารจัดการ โดยต้องคำนึงถึงการพัฒนาบุคลากรด้านต่างๆ โดยอาศัย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาใช้ให้มากยิ่งขึ้นโดยเน้นในสองประเด็นหลัก ประกอบด้วย 1) ระบบการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการหรือระบบการสื่อสารที่นำมาใช้ในองค์กรแบ่งระบบสื่อสารออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ ระบบการสื่อสารชนิดประสานเวลา คือ ระบบการสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยี Voice over IP ช่วยให้บุคลากรสามารถใช้โทรศัพท์ผ่านระบบเครือข่ายได้ และระบบการสื่อสารชนิดไม่ประสานเวลา คือ ระบบการสื่อสารในรูปของศูนย์ประกาศผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนจดหมายเวียนหรือเอกสารต่างๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายและป้องกันการสูญหายของข้อมูลรวมถึงความรวดเร็วในการออกคำสั่ง และ 2) ระดับของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการ จัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกนำมาใช้ใน หน่วยงานนั้นจะถูกนำมาใช้สนับสนุนการทำงาน ทางด้านบริหารการประสานงาน การรายงาน และระดับของการใช้เทคโนโลยีซึ่งแบ่งผู้ใช้งาน สารสนเทศในหน่วยงานเป็น 3 ระดับ (1)ผู้ใช้ระดับผู้บริหาร เป็นผู้ใช้ ระดับสูงสุดที่มีการใช้งานในลักษณะการวางแผน กลยุทธ์เป็นหลัก ต้องการข้อมูลโดยสรุปที่ซับซ้อน เกี่ยวโยงกับงานหลายฝ่ายมาประกอบการตัดสินใจ กำหนดแนวทางการทำงานขององค์กร(2)ผู้ใช้ระดับหัวหน้างาน เป็นผู้ใช้ งานระดับกลางมีการใช้งานในลักษณะการตัดสินใจงานต่างๆจากผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นหลัก และ (3)ผู้ใช้ระดับปฏิบัติการ เป็นผู้ใช้ งานระดับล่างสุด มีความต้องการใช้งานเพียงหน้าที่ประจำของตน(วรารัตน์ บุญเรืองจักร, 2559, น.211-215)

บทสรุป

ในหัวเรื่องนี้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนาและขอบข่ายอื่นๆ โดยยกกรณีขอบข่ายการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวอย่าง สำหรับการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ อธิบายจากประเด็นปัญหาสำคัญว่าเหตุใดการบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์เหตุใดจึงต้องมีการเปรียบเทียบและเปรียบเทียบในมุมมองใดบ้าง และแม้ว่าการเปรียบเทียบจะมีความสำคัญในการศึกษาประเด็นต่างๆซึ่งหมายรวมถึงรัฐประศาสนศาสตร์ อย่างไรก็ตามก็การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารรัฐกิจกลับมีจุดที่น่าสังเกตหลายประการ โดยเฉพาะการที่กลุ่มการบริหารเปรียบเทียบได้นำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับประเทศโลกที่สามแล้วผลปรากฏว่าประสบความสำเร็จล้มเหลวรวมถึงถูกมองว่าเป็นเพียงเครื่องมือในการขยายอำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศโลกที่สามในรูปแบบของการบริหารและค่านิยมแบบอเมริกัน ต่อมาจึงมีการศึกษาการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบในแง่การประยุกต์ใช้ซึ่งได้เรียกชื่อใหม่ว่า “การบริหารการพัฒนา” ซึ่งมีแนวทางการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงและมุมมองที่กว้างขวางมากขึ้น โดยการบริหารพัฒนามุ่งเน้นทั้งการพัฒนาการบริหาร และการบริหารเพื่อการพัฒนา ดังนั้นขอบข่ายนี้จึงมีทั้งความสำคัญและความสัมพันธ์กับ รัฐประศาสนศาสตร์เป็นอย่างสูง ด้วยทั้งวิธีการและเป้าหมายของข่ายดังกล่าวข้างต้น สำหรับขอบข่ายการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอันเป็นตัวอย่างของขอบข่ายอื่นๆของรัฐประศาสนศาสตร์ ด้วยการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นประเด็นสำคัญในการบริหารจัดการสมัยใหม่ ผ่านความเชื่อมโยงกับการนำไปประยุกต์ใช้ โดยมักเกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ในการบริหารหรือจัดการ เรียกว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร ในรูปแบบ การบริการข้อมูลภาครัฐ ระบบการให้บริการ และการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ด้วยการพัฒนารูปแบบการบริการข้อมูลภาครัฐที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาและ การนำไปใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร เรียกว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในรูปแบบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในหน่วยงานด้านการให้บริการประชาชน

บรรณานุกรม

- กมล สุตประเสริฐ. (2550). ตัวชี้วัดภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. ใน วารสารวิทยาสาร, 107(9), 39-49.
- กิดานันท์ มลิทอง.(2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม.กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- กิตติภักดี วิวัฒน์ทะกุล (2546). **คัมภีร์ระบบสารสนเทศ**. กรุงเทพฯ : เคทีพีแอนด์คอนซัลท์.
- กุลชน ธนาพงศธร.(2547). การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา. ใน ดิน ปรัชญพฤทธิ (บรรณาธิการ), **หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์**.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2558). **มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**.กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชฎาภรณ์ สงวนแก้ว และฝ่ายวิชาการ.(2548). CPB Computer 4. กรุงเทพฯ: ฟินนี่.
- ชุมพล ศฤงคารศิริ. (2540). **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ**.กรุงเทพฯ: สัมพันธ์พาณิชย์.
- ชลิตา ศรมณี และ เฉลิมพงษ์ ศรีหงส์.(2525).**การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร.(2546) . **การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ : บทสำรวจพรมแดนแห่งความรู้แนววิพากษ์**.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ.(2555). **การบริหารการพัฒนา : ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ อุทร์พิทย์.(2544). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของวิทยาลัยสารพัดช่างกาฬสินธุ์. **วิทยานิพนธ์**.การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพวัลย์ นนทเกท.(2559). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์** สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(1), 47-56 .
- ปรัชญนันท์ นิลสุข**.(2551). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ: เครื่องมือการพัฒนาประเทศไทย. **วารสารวิทยบริการ**, 19 (3), 34-46.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

- วิ กัลย์ พงศ์พนิ ตานนท์. (2555). เทคโนโลยี. ใน คณาจารย์ ภาควิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (บรรณาธิการ). **ประมวลสาระวิชาเทคโนโลยีไทยชุดวิชาไทยศึกษา** (หน่วยที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรารัตน์ บุญเรืองจักร.(2559). การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการรัฐกิจ. **ธรรมทรรศน์** 6 (2), 203-220.
- ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง. (2558) . ประสิทธิภาพการให้บริการระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช มงคลรัตนโกสินทร์. **Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ**. 10 (1), 1351-1365.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2538). **สมเด็จพระเทพกับงานไอทีเฉลิมพระเกียรติ เทคโนโลยีสารสนเทศก้าวไกล เศรษฐกิจไทยมั่นคง**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สถิตย์พงษ์ ลิ้มปิยะเสียร. (2546). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา ใน **ประมวลสาระวิชา สารสนเทศและการวิจัยการบริหารการศึกษา**. (หน่วยที่ 5). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชาติ กิระนันท์. (2541). **เทคโนโลยีสารสนเทศทางสถิติ: ข้อมูลในระบบสารสนเทศ**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประมาณร่วมกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและสำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2555). **เอกสารการประชุมสัมมนาเรื่อง “นโยบายการบูรณาการด้านICTและการ จัดสรร งบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ”**. ห้องประชุมแซฟไฟร์117-120ชั้น1ศูนย์การประชุมอิมแพค ฟอรัมเมืองทองธานีแจ้งวัฒนะกรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2558). **แผนแม่บทว่าด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศงานตรวจคนเข้า เมืองทั้งระบบ พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๓**. กรุงเทพฯ :สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ.(2553). **รายงานการสำรวจข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สถานศึกษา)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อุทัย บุญประเสริฐ.(2546). **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ :ศูนย์ ตำรา และเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Heinich, R., Molenda, M., and Russell, J. D. (1993). **Instructional media and the new technologies of instruction**. New York: Macmillan.

คำถามท้ายบท

1. ขอให้ท่านอธิบายความแตกต่างระหว่าง การบริหารเปรียบเทียบและการบริหารการพัฒนา
2. หากต้องระบุข้อบ่งชี้ต่างๆของรัฐประศาสนศาสตร์ในทัศนะของท่านว่าควรมีข้อบ่งชี้หลักใดบ้าง
ในสภาวะแวดล้อมทางการบริหารในยุคปัจจุบัน

แผนการสอนครั้งที่ 11

หัวข้อ รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ : สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้บัณฑิตสามารถ

5. ทราบและเข้าใจถึงสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปของรัฐประศาสนศาสตร์
6. ทราบและเข้าใจถึงแนวคิดใหม่ของรัฐประศาสนศาสตร์

เนื้อหา

1. แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM)
2. แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS)
3. แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	15	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหา	30	นาที
3. อภิปรายกลุ่มย่อยเนื้อหาจากการบรรยาย	50	นาที
4. นำเสนอบทสรุปหน้าชั้นเรียนจากการอภิปรายรายกลุ่ม	10	นาที
5. สนทนาสนทนาเนื้อหาจากหัวเรื่องข้อบข่าอื่น ๆ	60	นาที
6. อภิปรายสรุปซักถามร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	15	นาที

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน
2. Power point
3. บทความวิชาการ

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่มย่อยของนิสิต และ แบบฝึกหัดระหว่างการอภิปราย

หนังสืออ้างอิง

นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย. (2556). “การสังเคราะห์แนวคิดการบริการ
สาธารณะแนวใหม่”. วิจัย.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2556). การบริหารรัฐกิจยุคหลังสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติ.
มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

อัมพร อารังลักษณ์. (2553). การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกสารประกอบการสอน

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2562).ความ “ใหม่” ของรัฐประศาสนศาสตร์. (รอพิจารณาตีพิมพ์ใน
วารสารวิชาการ)

หัวข้อการสอนที่ 11

รัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ : สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทนำ

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการจัดการภารกิจของรัฐเริ่มตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการสาธารณะให้กับพลเมือง เป้าหมายสูงสุดคือความกินดีอยู่ดีและมีความสุขอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันจึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ (สัญญา เคนาภูมิ, 2557) รัฐประศาสนศาสตร์จึงมีสถานะเป็นทั้งศาสตร์การบริหารที่ต้องบูรณาการองค์ความรู้ของสรรพศาสตร์ ทั้งสังคมศาสตร์ประยุกต์รวมถึงศาสตร์อื่นๆที่เกี่ยวข้องและเป็นสาขาวิชาที่ต้องอาศัยศิลปะของการนำเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดึงามการยึดมั่นประโยชน์สุขส่วนรวม (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2559) อย่างไรก็ตาม การบริหารภาครัฐยุคใหม่ต้องเผชิญปัญหาและการท้าทายที่หนักหน่วง เพราะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนและมีปัญหาใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น ลักษณะของปัญหาซับซ้อนกว่าอดีต บางครั้งเกิดจากการทำงานของภาครัฐล้มเหลว บางครั้งภาคเอกชนล้มเหลว หรือบางเวลาสลับกัน ไปมาและส่งผลต่อกัน ดังนั้น การบริหารภาครัฐจึงจำเป็นต้องหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหา อีกทั้งยังต้องรู้และรักษาศรัทธาจากสาธารณะ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเข้าใจแนวโน้มการบริหารภาครัฐซึ่งเป็นตัวกำหนดค่านิยมและทิศทางการบริหารภาครัฐในทางใดทางหนึ่ง (วุฒิพงศ์ บุชราคม, 2559:302) ซึ่งมีนัยขยายความได้ว่ารัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ยังคงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการภารกิจของรัฐ ที่มีเป้าหมายคือผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคมซึ่งมีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ องค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันท่วงทีและมีความใหม่เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตามความต้องการของส่วนรวม (ประชาชน) เหล่านั้น

ดังนั้นในหัวเรื่องนี้จึงเป็นการขยายความจากหัวเรื่องการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่าแม้จะมีการแบ่งแนวทางการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็น 3 แนวทาง คือ แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น และแนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์กลับมิได้มีแนวทางการผสมผสานระหว่างแนวทางทั้งสามแต่ยึดหลักตามกรอบของเวลา แบ่งออกเป็นสามช่วงเวลา ประกอบด้วย ช่วงเวลาของยุคดั้งเดิม ช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ และ ช่วงเวลาของความใหม่ ซึ่งใช้คำว่าใหม่(new) ทั้งหมดเป็นตัวแทน จึงจะกล่าวในรายละเอียดในหัวเรื่องนี้ ผ่านแนวคิดใหม่สามแนวคิดของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

ช่วงปี 1980 กลุ่มผู้นำภาครัฐทั่วโลกทั้งในสหรัฐอเมริกา ยุโรป รวมทั้งในเอเชีย ตระหนักถึงความไม่มีเสถียรภาพและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการบริหารภาครัฐและการบริหารกิจการสาธารณะนั้นคือประเด็นการรวมอำนาจในการให้บริการสาธารณะที่อยู่ภายใต้รัฐเป็นสำคัญ ดังนั้นภาครัฐจึงกลับมาสนใจเป้าหมายด้านความประหยัดและประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายการจัดทำบริการสาธารณะมากขึ้น ทำให้นักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันค้นหาแนวทางการบริหารภาครัฐใหม่ (Robert B. Denhardt and Joseph W. Grubbs, 2003: 334-335) สอดคล้องกับคำอธิบายความเป็นมาของแนวคิดดังกล่าวของ จุมพล หนีมพานิช (2550: 118-120) ซึ่งกล่าวว่าแนวคิดนี้มีจุดเริ่มต้นจากความพยายามของนักวิชาการในการอธิบายถึงลักษณะหรือปรากฏการณ์เกี่ยวกับการปฏิรูปภาครัฐที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 และต้นทศวรรษ 1990 ของบรรดากลุ่มประเทศ Westminster ดัง สหราชอาณาจักร แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ รวมถึงสหรัฐอเมริกา ได้พยายามสร้างตัวแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่หรือโปรแกรมการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพให้มีความสำคัญกับผลผลิต การลดขนาดองค์กรให้ กะทัดรัดและกระจายอำนาจ รวมถึงการมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ตลอดถึงการบริหารแบบเอกชน และการให้ความสำคัญต่อการบริการประชาชน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น เช่น พลเมืองโลกมีคาดหวังว่ารัฐบาลจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยเฉพาะการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ ให้มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และใช้จ่ายอย่างประหยัด อีกทั้งต่อมาเกิดแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับระบบตลาด ตลอดจนนโยบายลดขนาดภาครัฐการปฏิรูปการจัดการภาครัฐเป็นเป้าหมายอันดับแรกๆจึงเกิดตัวแบบใหม่ในประเทศต่างๆได้แก่ นิวซีแลนด์ในทศวรรษ 1970 อังกฤษในทศวรรษ 1980 และสหรัฐอเมริกาและองค์การระหว่างประเทศในทศวรรษ 1990 ระยะเริ่มแรกตัวแบบดังกล่าวมีชื่อเรียกหลายชื่อได้แก่ “การจัดการนิยม” (managerialism) “การจัดการภาครัฐแนวใหม่” (new public management) “การบริหารภาครัฐที่อาศัยตลาด” (market-based public administration) “กระบวนทัศน์หลังระบบราชการ” (post-bureaucratic paradigm) หรือ “รัฐบาลผู้ประกอบการ” (entrepreneurial government) (พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร, 2557)

สำหรับความหมายของการจัดการภาครัฐใหม่ Christopher Hood (1991:3 - 19)มองว่าเป็นเรื่องค่อนข้างยากในการให้คำนิยามของ NPM อันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่พยายามอธิบายถึงลักษณะสำคัญ กล่าวคือ ปรับปรุงโครงสร้างองค์การเพื่อให้หน่วยงานมีขนาดเล็กลงและเกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานให้มีความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อผลงานมากกว่าการรับผิดชอบต่อกระบวนการผ่าน การบริหารงานในแบบมืออาชีพ ทำให้ผู้บริหารมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานมีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมให้ความสำคัญต่อการควบคุมผลสัมฤทธิ์ และการเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรทรัพยากรและการให้รางวัลด้วยวิธีการบริหารงานที่มีความทันสมัย

เลียนแบบวิธีการของภาคเอกชน เปิดให้มีการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะจนถึงการจ้างเหมางานบางส่วนทดแทน

แนวทางการบริหารภาครัฐใหม่ที่สอดคล้องเหมาะสมกับเป้าหมายข้างต้นและถูกนำเสนอ เรียกว่า การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) อยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากลในทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการจัดการสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งการบริหารรัฐกิจและการบริหารธุรกิจ อันมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การปรับปรุงประสิทธิภาพของภาครัฐราชการ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบภาคเอกชน และมุ่งประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ตามหลักความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ความโปร่งใส การเปิดเผย ความยุติธรรม และความเสมอภาค (พิทยา บวรวัฒนา, 2552:15) ในกรณีการนำมาประยุกต์ใช้กับประเทศไทย ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2540:24) กล่าวถึง คุณลักษณะสำคัญของแนวคิดคือการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน โดยการลดการควบคุมจากส่วนกลาง และเพิ่มอิสระในการบริหารให้แก่หน่วยงานอื่นๆ โดยมีการกำหนด การวัด และการให้รางวัลแก่ผลการดำเนินงานทั้งในระดับองค์การและระดับบุคคลอันการสร้างระบบสนับสนุนทั้งในด้านของบุคลากรและองค์การ นอกจากนี้ Ewan Ferlie et. al. (1996) ได้กล่าวถึงแนวทางของแนวคิดนี้ว่าแบ่งออกเป็น 4 แนวทางใหญ่ คือ (1) การปรับปรุงประสิทธิภาพ ซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนให้การบริหารงานภาครัฐมีความทันสมัยหรือเลียนแบบการบริหารงานในเชิงธุรกิจ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นถึงผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน (2) การลดขนาดและการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นการเน้นให้กลไกตลาดเข้ามามีบทบาททดแทนการรวมศูนย์อำนาจของภาครัฐ (3) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศเป็นรูปแบบที่ขยายแนวคิดไปสู่เรื่องของวัฒนธรรมองค์การ ค่านิยมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนการบริหารการเปลี่ยนแปลง และ (4) การให้ความสำคัญต่อการบริการประชาชนมุ่งเน้นคุณภาพของการดำเนินการ การให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจของลูกค้าผู้รับบริการเป็นอันดับแรก

แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS)

Denhardt and Denhardt (2000) ได้เสนอแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ขึ้นมา เรียกว่า แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS) เพื่อใช้ทดแทนแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวคิดนี้เป็นการนำแนวทางของการจัดการโดยเฉพาะจากภาคธุรกิจเอกชนเข้ามาใช้ในการจัดการภาครัฐผ่านระบบกลไกตลาด ในท้ายที่สุดแล้วประชาชนยังเป็นเพียงผู้รับบริการหรือเป็นเพียงลูกค้า อันทำให้บทบาทของประชาชนยิ่งน้อยลงขัดกับหลักการประชาธิปไตย ด้วยไม่มีอำนาจในการตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐได้ ดังนั้น นักวิชาการทั้งสองท่านจึงเสนอให้ย้อนกลับไปมองที่หลักการพื้นฐานของการบริการสาธารณะเพื่อประชาชน คือ การให้บริการประชาชนมิใช่การกำกับดูแล ดังแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ท้ายที่สุดแล้วแม้ว่ารัฐจะใช้วิธีการใดใน

การจัดการหรือการจัดการจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดแต่รัฐก็ยังคงเป็นกลจักรสำคัญในการดำเนินงาน การบริหารสาธารณะ จึงได้เสนอแนวคิดที่เรียกว่า การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service : NPS)

การบริการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะถือเป็นหัวใจของแนวคิด การบริหารรัฐกิจไม่ได้มี จุดมุ่งหมายด้านประสิทธิภาพในงานเท่านั้นแต่ต้องกระทำเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนทุกคน หรือ ผลประโยชน์สาธารณะที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนในสังคม โดยข้าราชการมีบทบาทสำคัญในการเจรจา และหาข้อตกลงร่วมในผลประโยชน์สาธารณะแนวคิดนี้จึงเป็นชุดของแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจภายใต้ ระบบการบริหารปกครองที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ การปกครองแบบประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมือง ซึ่งปฏิเสธตรรกะที่เน้นกลไกตลาดของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (นราธิป ศรี ราม, กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย, 2556)

Denhardt and Denhardt (2011) เห็นว่าหัวใจของแนวคิดในกระบวนการบริการสาธารณะใหม่ คือ ประชาธิปไตยและความเป็นพลเมือง *โดยรวมแนวคิดนี้มีสาระสำคัญอยู่ที่รัฐไม่ใช่ผู้กำกับ* สั่งการ ตัดสินใจ และกฤษฎีกาทางการบริหารประเทศและการบริการสาธารณะเหมือนดังเดิม หรือเรียกว่ารัฐเป็นผู้รับใช้มากกว่า การเป็นผู้ถือหางเสือ โดยรัฐต้องเป็นผู้รับใช้ประชาชนเพื่อให้การบริหารงานภาครัฐตระหนักอยู่เสมอว่าต้อง คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นเป้าหมายหลักไม่ใช่ผลพลอยได้ โดยต้องมองข้ามผลประโยชน์ของตนเอง พวก ฟ้อง ราชการ นักการเมือง หรือกลุ่มผลประโยชน์ใดๆ การบริการสาธารณะใหม่เน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์ และทำด้วยวิถีทางแห่งประชาธิปไตยกล่าวคือต้องสร้างจากการปรึกษาหารือ ร่วมคิดร่วมไตร่ตรองจากทุกภาค ส่วนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอันเป็นการสร้างความเข้มแข็งร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ร่วมมือกัน

แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public Governance)

แนวคิด New Public Governance นักวิชาการใช้คำภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น การจัดการภาคี สาธารณะแนวใหม่ การบริหารจัดการสาธารณะแนวใหม่ การบริหารกิจการบ้านเมืองแนวใหม่ การบริหาร กิจการบ้านเมืองสมัยใหม่ การบริหารกิจการบ้านเมืองร่วมสมัย (*ธันภัทร โคตรสิงห์, 2560*) ในที่นี้ใช้คำว่า ธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ ด้วยความใกล้เคียงกับภาคภาษาอังกฤษและสอดคล้องกับการแปลคำว่า Governance¹¹ ในภาคภาษาไทยว่าธรรมาภิบาล

¹¹ R. A. W. Rhodes (1996, อ้างอิงใน *สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และ ปรีดา วานิชภูมิ, 2556: 188-189*) ได้กล่าวว่า มีการใช้ “governance” แตกต่างกัน 6 ความหมาย ได้แก่ 1) ในความหมายที่ว่า รัฐมีขนาดเล็ก (as the minimal state) เนื่องจากหันมาใช้ กลไกตลาดในการให้บริการสาธารณะและตัดทอนรายจ่ายภาครัฐลง 2) ในความหมาย บรรษัทภิบาล (as corporate governance) 3) การจัดการสาธารณะแบบใหม่ (as the new public management) 4) การบริหารจัดการที่ดี

แนวคิดนี้เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ Shabbir G. Cheema (2005: 21) ได้สรุปสถานะการเกิดขึ้นของแนวคิดดังกล่าวว่ามีปัจจัยหลายประการ ด้วยงานของภาครัฐหรือการตอบสนองความต้องการของประชาชนมีความหลากหลายสลับซับซ้อนมากขึ้นจากปัญหาสังคมในยุคปัจจุบันที่ทวีความซับซ้อนและกว้างขวางจนอาจกล่าวได้ว่าเกินขีดความสามารถของภาครัฐที่จะจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการการบริการสาธารณะในลักษณะโดยลำพังได้ ประชาชนจึงมีพึงพอใจในคุณภาพของบริการที่รัฐจัดให้ที่มีลักษณะเชิงซ้ำและไม่ทั่วถึง แม้ว่าภาครัฐจะพยายามปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยเทคนิคทางการบริหารต่างๆก็ตาม และแนวทางการจัดการดังกล่าวกลับยิ่งทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าภาครัฐไม่สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ให้บริการเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยผู้เดียวได้อีกต่อไป ดังเมื่อปฏิรูปองค์การโดยเฉพาะการลดขนาดองค์การทำให้พื้นที่ในการดำเนินงานและการให้บริการสาธารณะของภาครัฐมีช่องโหว่ในการดำเนินการมากขึ้น ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดพื้นที่ว่างสำหรับให้ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และ ชุมชนต่างๆ ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในฐานะที่เป็น “ภาคี” เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐในการให้บริการสาธารณะเพื่อลดปัญหาทรัพยากรในด้านต่างๆที่ไม่เพียงพอของภาครัฐ รวมถึงการพัฒนาความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ทั้งเครือข่ายองค์กร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มผลประโยชน์ และสมาคมวิชาชีพต่างๆ อันอาจรวมเรียกว่าขบวนการภาคประชาสังคมยังแสดงบทบาทความเป็นผู้กระทำการที่กระตือรือร้นกว่าในการเข้าร่วมเป็นภาคีกับรัฐในการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมอย่างเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในมุมมองที่กว้างขวางขึ้นไม่เพียงแต่เฉพาะปัญหาการจัดการที่กระทำโดยรัฐภายใต้รัฐใดรัฐหนึ่งประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันยังเป็นปัญหาที่แปรเปลี่ยนเป็นปัญหาระดับเหนือรัฐ ดัง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ วิกฤติเศรษฐกิจที่กระทบไปยังประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง ปัญหาสังคมที่มีลักษณะข้ามชาติทั้งหลายนี้ ยิ่งชี้ให้เห็นว่าภาครัฐของประเทศใดประเทศหนึ่งมีอาจแก้ไขได้เป็จนวนอาจเรียกว่าเกินขีดความสามารถของรัฐในการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีลักษณะข้ามพรมแดนนี้ได้

New Public Governance หมายถึง การบริหารจัดการงานสาธารณะภายใต้แนวคิดและหลักการปฏิบัติที่ประชาชน ภาคประชาสังคม กลุ่มธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายๆ ฝ่าย มีส่วนร่วม ในกระบวนการ

(as good governance) 5) ระบบสังคมแบบไซเบอร์เนติก (as a socio-cybernetic system) ซึ่งหมายถึง อำนาจอธิปไตยที่กระจายอยู่ในหลายๆ แหล่ง และเกิดความเหลื่อมซ้อนจนมีอาจแยกขาดออกจากกันได้ ระหว่างภาคสาธารณะ ภาคเอกชน และภาคอาสาสมัคร ความเหลื่อมซ้อนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นได้ในระบบการกำกับตนเอง (self-regulation) การกำกับร่วมกัน (co-regulation) และการเป็นหุ้นส่วน/ ภาตริระหว่างภาครัฐกับเอกชน (public-private partnerships) เป็นต้น และ 6) เครือข่าย ที่มีการจัดตั้งตนเอง (as self-organizing networks) นอกจากนี้ Stephen P. Osborne (2010) กล่าวว่ามีการใช้คำว่า “Governance” ใน 3 ความหมาย คือ ธรรมชาติ (Good Governance) บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) และ การจัดการภาคีสาธารณะ (Public Governance)

กำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการกำกับติดตามและการประเมินผลนโยบายกันอย่างกระตือรือร้นในฐานะภาคีหรือหุ้นส่วนกับภาครัฐ (ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ, 2560: 193) นอกจากนี้ Tony Bovaird and Ulke Löffler (2005: 6) ได้ให้นิยามแนวคิดนี้ในลักษณะเดียวกันว่า หมายถึง วิธีทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ทางด้านนโยบายสาธารณะ มโนทัศน์ว่าด้วย NPG ได้ก่อให้เกิดชุดของคำถามที่แตกต่างกัน ได้แก่ ใครเป็นผู้มีสิทธิที่จะทำการตัดสินใจและมีอิทธิพลในปริมาณผลสาธารณะ ควรที่จะปฏิบัติตามหลักการอะไรบ้างในการตัดสินใจเกี่ยวกับปริมาณผลสาธารณะ และเราจะมีความมั่นใจได้อย่างไรว่าการกระทำร่วมกันเกี่ยวกับปริมาณผลสาธารณะนั้นจะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงสวัสดิการที่ดีขึ้นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผู้ที่เราให้ความสำคัญสูงสุด

แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการประสานงานของส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันด้วยการบูรณาการ โดยเริ่มตั้งแต่การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐไปจนถึงเปิดทางให้แก่ภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการสาธารณะโดยต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ให้เกิดความสมดุลระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยมีสองแนวทางหลัก ประกอบด้วยแนวคิด เป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ภายในภาครัฐเน้นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของลำดับชั้นทางการบริหารระหว่างส่วนราชการ ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และ แนวระนาบเป็นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมทั้งในเรื่องการถ่ายโอนภารกิจ การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของภาครัฐให้เป็นผู้เอื้ออำนวย สนับสนุนมากกว่าเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองโดยเปิดให้มีการแข่งขัน การแสวงหาความร่วมมือ หรือ การเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, www.สานพลังประชารัฐ.com)

เปรียบเทียบมุมมองแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ใหม่ทั้งสาม

จากการอธิบายข้างต้นพบว่าจากสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปทำให้รัฐประศาสนศาสตร์จำเป็นต้องมีการปรับบทบาทของตนทั้งในแง่ขององค์ความรู้หรือวิชาและในแง่กิจกรรมหรือการบริหารภาครัฐเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของรัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้โดยเฉพาะในแง่ขององค์ความรู้ รัฐประศาสนศาสตร์มีแนวคิดที่มีคำว่าใหม่ (new) เป็นคำนำหน้าสำคัญ 3 แนวคิด (โดยมีแนวคิดที่เชื่อมต่อ คือ รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (New PA เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์มีวิฤตการณ์ด้านเอกลักษณ์ทางแนวคิดจนถึงจุดวิฤตต้องแก้ไขหรือกระทั่งควรปฏิรูปแนวคิดเสียใหม่) ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

การจัดการภาครัฐใหม่ (New Public Management) เป็นการปรับหรือกระทั่งการพยายามเปลี่ยนแนวทางการจัดการภาครัฐ โดยการนำแนวทางการบริหารงานของภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ ต่อมาเกิดข้อ

วิพากษ์ถึงความไม่สมเหตุสมผลของแนวทางดังกล่าว จึงเกิดแนวคิดเชิงวิพากษ์ชื่อแนวคิดการบริการสาธารณะ
แนวใหม่ (New Public Service) เป็นแนวคิดที่ย้อนกลับมาสนใจการบริการสาธารณะที่รัฐยังคงต้องแสดง
บทบาทในการเป็นผู้ดำเนินการการบริการสาธารณะด้วยตนเองและด้วยวิถีทางของตนเองหรือการไม่ยึด
หลักการแบบภาคเอกชนภายใต้บทบาทใหม่ จนต่อมาเกิดแนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New Public
Governance) ที่ภาครัฐมีบทบาทหรือแสดงบทบาทใหม่เป็นเพียงผู้สนับสนุนภายใต้บริบทที่สภาพแวดล้อม
ของการบริหารที่มีความหลากหลายและเกี่ยวเนื่องกับหลายกลุ่มหรือหลายภาคส่วนหรือที่แนวคิดนี้เรียกว่า
ภาคีอันหลากหลาย

จากความแตกต่างทางแนวคิดดังกล่าวทำให้นักวิชาการได้อธิบายเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสามด้วยฐาน
คติที่แตกต่าง ในที่นี้ผู้เขียนเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดทั้งสามจาก 3 ประเด็นหลัก คือ ที่มา
ลักษณะสำคัญของแนวคิด และ แนวทางการดำเนินการ ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงประเด็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) การบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

ประเด็น เปรียบเทียบ	New PM	New PS	New PG
ที่มา	กลุ่มผู้นำภาครัฐทั่วโลกตระหนักถึงความไม่มีเสถียรภาพและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการบริหารภาครัฐและการบริหารกิจการสาธารณะ นั่นคือประเด็นการรวมอำนาจในการให้บริการสาธารณะที่อยู่ภาคใต้รัฐเป็นสิ่งสำคัญ	นักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดที่ใช้ทดแทนแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเชื่อว่าการนำแนวทางของการจัดการ โดยเฉพาะจากภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการจัดการภาครัฐผ่านระบบกลไกตลาด ประชาชนยังเป็นเพียงผู้รับบริการหรือเป็นเพียงลูกค้าอันทำให้บทบาทของประชาชนยิ่งน้อยลงชัดกับหลักการประชาธิปไตย	ปรากฏการณ์ที่ประชาชนแสดงความไม่พึงพอใจในการให้บริการที่มักอยู่ในลักษณะเชิงซ้ำและไม่ทั่วถึง แม้ภาครัฐพยายามปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยเทคนิคทางการบริหารกลับยิ่งทำให้เห็นได้ชัดเจกว่าภาครัฐไม่สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ให้บริการเบ็ดเสร็จเด็ดขาดโดยผู้เดียวได้อีกต่อไป

ตารางที่ 9 (ต่อ) แสดงประเด็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) การบริการ
สาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

ประเด็น เปรียบเทียบ	New PM	New PS	New PG
ลักษณะสำคัญของแนวคิด	อยู่บนสมมติฐานของความเป็นสากลในทฤษฎีการบริหารและเทคนิควิธีการ การปรับปรุงประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบภาคเอกชน และมุ่งประสิทธิภาพของกระบวนการที่ดำเนินการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม	แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจภายใต้ระบบการบริหารปกครองที่เกี่ยวข้องกับการบริการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะ การปกครองแบบประชาธิปไตย และการสร้างความผูกพันของพลเมือง	การบริหารจัดการงานสาธารณะภายใต้แนวคิดและหลักการปฏิบัติที่ประชาชน ภาคประชาสังคม กลุ่มธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายๆ ฝ่าย มีส่วนร่วม ในกระบวนการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการกำกับติดตามและการประเมินผลนโยบายอย่างกระตือรือร้นในฐานะภาคีหรือหุ้นส่วนกับภาครัฐ

ตารางที่ 9 (ต่อ) แสดงประเด็นความแตกต่างระหว่างแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) การบริการ
สาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG)

ประเด็น เปรียบเทียบ	New PM	New PS	New PG
แนวทางการ ดำเนินการ	<p>เน้นการปรับปรุงโครงสร้างองค์การทำให้หน่วยงานมีขนาดเล็กและเกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานให้ความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อผลงานผ่านการบริหารงานในแบบมืออาชีพ ทำให้ผู้บริหารมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานมีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการดำเนินงานให้ความสำคัญต่อการควบคุมผลสัมฤทธิ์ และการเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรทรัพยากรและการให้รางวัลด้วยวิธีการบริหารงานที่มีความทันสมัยเลียนแบบวิธีการของภาคเอกชน เปิดให้มีการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะจนถึงการจ้างเหมางานบางส่วนทดแทน</p>	<p>การบริการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะโดยข้าราชการมีบทบาทสำคัญในการเจรจาและหาข้อตกลงร่วมในผลประโยชน์สาธารณะเน้นการคิดในเชิงยุทธศาสตร์และทำด้วยวิถีทางแห่งประชาธิปไตยจากการปรึกษาหารือร่วมคิดร่วมไตร่ตรองจากทุกภาคส่วนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>การประสานงานของส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันด้วยการบูรณาการโดยเริ่มตั้งแต่การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐไปจนถึงเปิดทางให้แก่ภาคส่วนอื่นๆในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการสาธารณะ</p>

บทสรุป

สถานการณ์ของวิชารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะที่สำคัญ คือ มีความเป็นพลวัตรเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานผ่านกระบวนการโต้แย้งและถกเถียงถึงเอกลักษณ์ของสาขาวิชาอยู่เสมอ (ภริดา ชัยรัตน์ และคณะ, 2559:362) ผ่านแนวทางในการศึกษาวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามบริบทของสังคม และประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป การบริหารภาครัฐที่ใช้วิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นเครื่องมือจึงต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วยให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว (Wolf and Amirkhanyan, 2010) ในหัวเรื่องนี้ขออธิบายผ่านแนวคิดที่ใหม่(new) สามแนวคิดที่ถูกนำเสนอท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน คือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New PM) แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New PS) และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ (New PG) ด้วยการขยายความอธิบายแต่ละแนวคิดและสรุปรวบยอดในเชิงเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดทั้งสามจาก 3 ประเด็นหลัก คือ ที่มา ลักษณะสำคัญของแนวคิด และ แนวทางการดำเนินการตามลักษณะสำคัญของแนวคิดในรูปแบบของตารางเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนและเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- เกรียงพล พัฒนรัฐ. (2550). การจัดการเมือง: ผลกระทบของปัจจัยการแข่งขันระหว่างเมืองและความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นต่อบทบาทของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุมพล หนีมพานิช. (2550). การบริหารจัดการภาครัฐใหม่ : หลักการ แนวคิดและกรณีตัวอย่างของไทย. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไชยา ยี่มิวิไล. (2557). พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจจากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ไชยพันธ์ ปัญญาศิริ. (2560). การปรับใช้แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) และแนวคิดภาคีการบริหารจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance) ในกระบวนการส่งออกสินค้าประมงแช่แข็งของไทย. เอกสารการประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 The 8th Built Environment Research Associates Conference 2017 (BERAC 8).
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์. (2540). การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ คณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์. (2552). "ภาพรวมและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์" ใน ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธันภัทร โคตรสิงห์.(2560). ประชากรรัฐ: จากแนวคิดการบริหารสู่แนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน. ใน วารสารพัฒนาสังคม ปีที่ 19ฉบับที่ 1 (เมษายน 2560).
- นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2558) . “แนวคิดการบริหารงานสาธารณะ: จากภาครัฐสู่ภาคพลเมือง” ใน วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 กันยายน 2558.
- นราธิป ศรีราม กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย และ ชลัช ชรัญญชัย. (2556). “การสังเคราะห์แนวคิดการบริหารงานสาธารณะแนวใหม่”.วิจัย.นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นุกูล ชื่นพิก วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล และธนา มณีพุกษ์.(2559). “บททดลองศึกษา การจัดการภาครัฐแนวใหม่ อธิบายผ่านแนวคิดของ Frederickson และ Smith จากหนังสือ The Public Administration Theory Prime” ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ. ครั้งที่ 7 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.

บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. “การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่” อ้างอิงใน ฐานข้อมูลการเมืองการปกครองสถาบันพระปกเกล้า <http://wiki.kpi.ac.th>, สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 61.

ปกรณ์ ศิริประกอบ.(2560). 3 พาราไดม์ทางรัฐประศาสนศาสตร์: แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2556).การบริหารรัฐกิจยุคหลังสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติ. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

พิทยา บวรวัฒนา.(2552).แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์สหรัฐอเมริกาใน **ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์** หน่วยที่ 4.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พระมหาไพฑูริย์ วรรณบุตร.(2557) .การประยุกต์ใช้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในการให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการจัดบริการพิธีกรรมงานศพ.**ดุชนิพนธ์**หลักสูตร ปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2559). รัฐประศาสนศาสตร์กับการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน **เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ**เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี แห่งการสถาปนาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ “นิดา 5 ทศวรรษกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ภริดา ชัยรัตน์ และคณะ. (2559) . *การวิเคราะห์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบัน* พ .ศ. 2558. **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา**. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1.

วุฒิพงษ์ บุษราคัม. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์.**เอกสารประกอบการสอน**. ศูนย์การศึกษาบึงกาฬ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2557). “พัฒนาการของแนวคิดการบริหารจัดการสาธารณะ”. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา**, 2(4)

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และปรีดา วานิชภูมิ. (2556). “การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่□: ความหมายและนัยสำคัญ”.**วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา**, 1(1).

สัญญา เคนาภูมิ.(2557). การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยวิธีการจัดการความรู้. ใน**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี** Vol 5 No 2 (2014): กรกฎาคม - ธันวาคม 2557.

- เสาวลักษณ์ สุขวิรัช (2549) “ทางสองแพร่งของจริยธรรมการบริหาร (The Dilemma of Administrative Zeitgeists)” เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 7: 643-662.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2553). การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2559). “สถานภาพของวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย (ระหว่าง พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน) ใน วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2559).
- Bovaird, T., & Loffler, E. (2005). Understanding Public Management and Governance. in **Public Management and Governance**. Tony Bovaird and Elke Loffler (Eds.). London: Taylor & Francis Group.
- Cheema, G. Shabbir. (2005). “From Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens”. **A paper presented** at the 6th Global Forum on Reinventing Government towards Participatory and Transparent Governance. On 24-27 May 2005, Seoul, Republic of Korea.
- Denhardt, B. R & Denhardt, V. J. (2000). The New Public Service: Serving Rather than Steering. **Public Administration Review**, 60(1), 549-559.
- Denhardt, B. R & Denhardt, V. J. (2011). **The New Public Service: Serving Rather than Steering**. (3rd ed.). Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Denhardt, B. R. and Grubbs, J W. (2003). **Public Administration: An Action Orientation**. USA: Wadsworth/Thomson Learning Publications.
- Ferlie, Ewan et. al. (1996). **The New Public Management in Action**. Oxford: Oxford University Press.
- Fry, Brian R. (1989). **Mastering public administration**. Chatham [NJ]: Chatham House.
- Henry, Nicholas. (1995). **Public Administration and Public Affairs**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Hood, Christopher C. (1991). A Public Management for All Seasons? **Public Administration**, 69(1), 3-19
- Kuhn, T.S. (1970). **The Structure of Scientific Revolutions**. 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press.

- Macpherson, C. B. (1977). **The Life and Times of Liberal Democracy**. Oxford: Oxford University.
- Osborne, S. P. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment? In **The New Public Governance? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance**. Stephen P. Osborne (ed.). London: Routledge.
- Pestoff, V. & Brandsen, T. (2010). Public Governance and the Third Sector: Opportunities for Co-production and Innovation? In **The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance**. Osborne, S. P. (ed.). London: Routledge.
- Wolf, D. A., & Amirkhanyan, A. A. (2010). Demographic Change and Its Public Sector Consequences. **Public Administration Review**, 70, s12–s23.

คำถามท้ายบท

1. แนวคิดใหม่สามแนวคิดของรัฐประศาสนศาสตร์ มีแนวคิดใดบ้าง และมีสาระสำคัญโดยย่ออย่างไร
2. ในฐานะผู้ศึกษาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ท่านคิดว่าในปัจจุบันภาครัฐควรมีบทบาทตามแนวคิดใหม่ของรัฐประศาสนศาสตร์หรือไม่ อย่างไร

แผนการสอนครั้งที่ 12

หัวข้อ การประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ ผ่าน การบูรณาการ การเรียนการสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กับ การวิจัย การบริการวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ผู้สอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

เวลา 3 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ เพื่อให้บัณฑิตสามารถ

7. ทราบแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
8. ทราบและเข้าใจการประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ ผ่าน การบูรณาการการเรียนการสอน

เนื้อหา

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน
3. การบริการวิชาการแก่สังคม
4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
5. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการบูรณาการ : รัฐประศาสนศาสตร์

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. บอกรวัตถุประสงค์ และบอกเนื้อหา	30	นาที
2. สอนบรรยายเนื้อหาหัวข้อต่างๆ(สลับกับการสนทริยสนทนา)	50	นาที
3. สนทริยสนทนา	100	นาที

สื่อการสอน

1. โครงการการเรียนรู้การทำงานสาธารณะประโยชน์ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
2. บทความงานวิจัย การศึกษาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต

การประเมินผล

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการสนทริยสนทนา

หนังสืออ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2551). **ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2556). “ปลูกโลกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ "อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพฯ :สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).

เอกสารประกอบการสอน

- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).“การศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนา กรณีศึกษา ชุมชน วัด และ มหาวิทยาลัย ในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”,ใน **วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 2 (พ.ศ. 2559) ฉบับที่ 2.**
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การศึกษาาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต. **งานวิจัย.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

หัวข้อการสอนที่ 12

การประยุกต์ใช้แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์สู่การบริการสาธารณะ ผ่าน การบูรณาการการเรียน การสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์ กับ การวิจัย การบริการวิชาการ และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับมีแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยใน มาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม ดังนั้นการ เรียนรู้ในรูปแบบของการบูรณาการจึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันที่ต้อง ใช้ความคิดแบบองค์รวมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา (กระทรวงศึกษาธิการ, <https://person.mwit.ac.th>) จึง กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แสดงถึงเจตนารมณ์ที่ชัดเจนของชาติว่าการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่สำคัญประการหนึ่งคือการเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระบบการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพในทุกด้าน ทั้งด้านพุทธิ พิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ตลอดจนด้านกระบวนการเรียนรู้อย่างผสมกลมกลืนกันนั่นเอง (ประยูร บุญใช้ และ ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์, 2558)

สำหรับระดับอุดมศึกษา คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา ได้กำหนดให้มีระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร คณะ และสถาบัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ นำไปใช้เป็น แนวทางในการจัดทําระบบการประกันคุณภาพภายในของแต่ละสถาบันตามความสมัครใจภายใต้การกำกับ ดูแลของสภาสถาบันอุดมศึกษา โดยระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในจะครอบคลุมพันธกิจหลัก 4 ประการของการอุดมศึกษาและพันธกิจด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) พันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต (2) พันธ กิจด้านการวิจัย (3) พันธกิจด้านการบริการวิชาการ (4) พันธกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม และ การบริหารจัดการ สำหรับการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรจะเน้นพันธกิจในด้านการผลิตบัณฑิตเป็นสำคัญ ส่วนพันธกิจด้านอื่นๆ จะเป็นการบูรณาการเข้าไว้ด้วยกัน หากเป็นตัวบ่งชี้ในระดับคณะและสถาบันจะ ครอบคลุมพันธกิจหลักของการอุดมศึกษารวมทั้งการบริหารจัดการได้ทั้งหมด (คณะกรรมการประกันคุณภาพ ภายในระดับอุดมศึกษา และ คณะอนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา, 2558)

สำหรับสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ (www.mua.go) เรื่องมาตรฐาน คุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พ.ศ. 2558 ระบุคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่มุ่งเน้นการสร้างพหุวิทยาการเพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาได้มีความรู้ ปัญญาและทักษะในการประกอบวิชาชีพในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและให้บริการ ของรัฐในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล และเป็นธรรม โดยต้อง มี (1) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และสามารถปรับวิถีชีวิตภายใต้ความขัดแย้งทางค่านิยม รวมทั้งมีการ พัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม (2) มีความรู้ทางวิชาการและทักษะทางวิชาชีพทางรัฐประศาสน ศาสตร์ (3) สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการวิเคราะห์สถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่มี ความซับซ้อนได้อย่างเหมาะสม(4) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีความหลากหลาย รับฟังความเห็นที่แตกต่าง และแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ (5) มีประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารได้ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมถึง มีความรู้ความสามารถใช้เครื่องมือในทางสถิติขั้นพื้นฐานในการ แก้ปัญหาทางการวิจัยได้อย่างถูกต้องโดยสถาบันอาจเพิ่มคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อให้ สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาเอกลักษณ์และหรืออัตลักษณ์ของสถาบัน

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ในเบื้องต้นว่าทุกระดับการศึกษาไปจนถึงระดับสาขาวิชา นิสิตรัฐประศาสนศาสตร์ จำต้องมีองค์ความรู้ไปจนถึงการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้ในบทนี้จึงนำเสนอประเด็นต่างๆ ดัง หัวข้อย่อย เริ่มจาก การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษาตามลำดับ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระกิจกรรมแหล่ง การเรียนรู้ สื่อการเรียน และการประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคน และชีวิต ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็ม ความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมการเรียน คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลองฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนพบสาระสำคัญของบทเรียน ครูมีบทบาทปลูกเร้าและเสริมแรงศิษย์ใน ทุกกิจกรรม ให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมปลูกฝัง คุณธรรม ความมีวินัย รับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนมีโอกาสฝึกประเมินและปรับปรุงตนเอง วิธีดำเนินการ คือให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการบรรลุเป็นผู้มีปัญญา ด้วยการเรียนรู้ ด้วยตนเอง โดยผ่านประสบการณ์ตรง การ เรียนการสอน ต้องมีการพัฒนาและกระตุ้นสติปัญญาให้มีความสามารถในการใช้เหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ และ ใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ สามารถปรับตนให้ประสานกับสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติ และ ความเจริญทางเทคโนโลยี (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543)

ทิตนา แคมมณี (2555) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้ เป็นแนวปฏิบัติได้ ดังนี้ (1)กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้

ของผู้เรียนต้นตัว พร้อมทั้งจะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น กิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงควร เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและ ระดับความสนใจของผู้เรียน (2)กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายทางความคิดกระตุ้นสมองเป็น เรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด (3)กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ และ (4)กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้นั้นเกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับ ผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรม ทางกาย สติปัญญาและสังคมทุกครั้งที่คุณสอนให้ผู้เรียนเคลื่อนที่เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิด อารมณ์ความรู้สึกอาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญสามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาเพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกันจะมี ลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน จุดเด่นที่ต่างกัน

สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายและ หลักการของการจัดการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกายและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข” ตลอดจนแนวทางในการจัดการศึกษา (มาตรา 22) คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุก คนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ” จากสาระสำคัญดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ไม่ ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาระดับใด จะต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ มาตรา 24 ยังได้กำหนด รายละเอียดของการจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า “ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหา สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัด บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาย่อมต้องมีแนวทางการเรียนการสอนการพัฒนาที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย

สำหรับวิธีการเรียนการสอน โดยวิธีสอน หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอภิปราย เป็นต้น ส่วน เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธีต่างๆ ที่ใช้เสริมกระบวนการสอน ขั้นตอนการสอน วิธีการสอนหรือการดำเนินการทางการสอนใดๆ ให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น เทคนิคการยกตัวอย่าง การใช้สื่อ (ทิตนา แชมมณี, 2556) สำหรับวิธีการสอนที่มีหลากหลายนั้น กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้จำแนกรูปแบบการสอนเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิด (เช่น การใช้กระบวนการแก้ปัญหา การสอนตามแนวพุทธวิธี การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบอุปนัย-นิรนัย) (2) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วม (การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม) และ (3) กลุ่มรูปแบบการสอนที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมและ ค่านิยม (การปรับพฤติกรรม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง) นอกจากนี้ ทิตนา แชมมณี (2555, หน้า 224) แบ่งประเภทของรูปแบบการเรียนการสอนตามลักษณะและวัตถุประสงค์เฉพาะหรือ เจตนารมณ์ของรูปแบบ ออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) 2) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านจิตพิสัย (affective domain) 3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย (psycho-motor domain) 4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะกระบวนการ (process skills) 5) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการบูรณาการ (integration)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานนั้น มีผู้เรียกแตกต่างกันไป เช่น การสอนแบบเน้นการวิจัย การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย การสอนแบบวิจัย การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้แบบใช้การวิจัยเป็นฐาน เป็นต้น สำหรับการให้ความหมายของแนวทางการสอนดังกล่าว พบว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังที่ไพศาล สุวรรณน้อย (2549) ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งความรู้ในสาระการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะกระบวนการวิจัย ทักษะกระบวนการคิดและการสร้างเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในการพัฒนาวิชาชีพ โดยแนวทางดังกล่าวจะพัฒนาให้ผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหา ดังที่จุฑา ธรรมชาติ (2552) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนใช้การวิจัยในการแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหา และในขณะเดียวกันครูและผู้เรียนก็ศึกษางานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ตามศาสตร์หรือสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2545) ให้ความหมายของการสอนแบบเน้นการ

วิจัย (Research-Based Teaching) คือ การสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์ปัญหา รู้วิธีการที่จะได้มาซึ่งคำตอบ และนำคำตอบที่ได้มาตั้งเป็นประเด็นปัญหาเพื่อหาคำตอบใหม่ โดยนำเอาเนื้อหาจากการวิจัย หรือกระบวนการวิจัยมาเป็นสื่อการสอน โดยการแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ดังที่ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2547) ได้ให้ความหมายของการ สอนแบบวิจัยไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าและค้นพบข้อเท็จจริงต่างๆ ในเรื่องที่ ศึกษาด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบเป็น เครื่องมือสำคัญ ทั้งนี้จึงต้องมีการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2548) ให้ความหมายของการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัย หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ โดยอาจใช้การประมวลผลการวิจัย (research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน

ดังนั้นจึงสรุปความหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยแนวทางดังกล่าวจะพัฒนาให้ผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้หรือแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบผ่านการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยหรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ ทศนีย์ บุญเติม (2540) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย คือการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่างๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ การศึกษารายกรณี (Case Study) การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับจิ๋ว (Baby Research) การทำวิทยานิพนธ์ เป็นต้น 2. การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัย (Under Study Concept) ในกรณี นี้ผู้สอนต้องเตรียมโครงการวิจัยไว้รองรับเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ ทำวิจัย เช่น ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตาม วิธีนี้จะมีข้อเสียที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยครบถ้วน ทุกขั้นตอน 3. การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัย เพื่อเรียนรู้องค์ความรู้ หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้นๆ วิธีการตั้ง โจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ผลการวิจัย และการนำผลการวิจัย ไปใช้และศึกษาต่อไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำวิจัยมากขึ้น 4. การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้วาทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์ของตนในปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างศรัทธาต่อผู้สอนรวมทั้งทำให้ผู้สอนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่ต้องสอนเนื้อหาเดิมๆ ทุกปี และ ทิศนา แคมมณี (2548) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัยว่ากระบวนการวิจัยคือ วิจัยวิจัยเพื่อให้

ได้มาซึ่งผลการวิจัย และผลการวิจัยก็คือผลที่ได้มาจากการดำเนินงาน ดังนั้นแนวทางในการใช้การวิจัยในการเรียนการสอนจึงประกอบด้วยการใช้ผลการวิจัยและใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน โดยการจัดการศึกษาแบบ RBL นั้นมีรูปแบบการจัดการศึกษาโดยมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวมี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) ผู้สอน ใช้ผลการวิจัยในการเรียนการสอน 2) ผู้เรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้ 3) ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน และ 4) ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษา อย่างไรก็ตามพบว่า รูปแบบที่มีผู้นำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนกันอย่างแพร่หลายในสถานศึกษาต่างๆ ได้แก่ การนำผลการวิจัยมาใช้สนับสนุนเนื้อหาวิชาและการใช้กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการเรียนการสอน

การบริการวิชาการแก่สังคม

การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษามีการให้บริการวิชาการ ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในประเทศและต่างประเทศซึ่งอาจให้บริการโดยการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาหรือใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลในหลายลักษณะ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555) อาทิ การให้ คำปรึกษา การศึกษา วิจัยค้นคว้า เพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดให้มีการศึกษา ต่อเนื่อง บริการศิษย์เก่าและประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้สามารถจัด ในรูปแบบการให้บริการ แบบให้เปล่าด้วยสำนึกความรับผิดชอบของความเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาใน ฐานะเป็นที่พึ่งของสังคม หรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูล ย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การให้บริการทางวิชาการโดยการถ่ายทอด เทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่เป็น ประโยชน์เป็นที่พึ่งและแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้อง อันก่อให้เกิดความ มั่นคง ความเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน สังคม ประเทศชาติและนานาชาติตลอดจนการส่งเสริม การมีบทบาททางวิชาการ และวิชาชีพในการตอบสนอง ชี้นำ และเตือนสติสังคมของสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา (องค์การมหาชน), อ้างแล้ว: 34)

การบริการวิชาการแก่สังคมจึงเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา การให้บริการวิชาการ เป็นประโยชน์ต่อสถาบัน ในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์เพื่อใช้ในการพัฒนาการเรียน การสอน และการวิจัย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคม (ทศนีย์ อรรถการส, 2555) นอกจากนี้ประโยชน์ต่อสถาบันข้างต้น ระบบการอุดมศึกษาอันเป็นองค์กรหนึ่งของสังคมจะต้องทำหน้าที่แนบ แน่นขนานกับ ความต้องการของสังคม เป็นสัญญาณบอกเหตุอันตราย ต่อสังคม ช่วยพัฒนาสังคม

ขณะเดียวกันก็เรียนรู้จาก สังคม (จรัส สุวรรณเวลา, 2551, หน้า 210) ทั้งนี้มหาวิทยาลัยทุกแห่งของประเทศย่อมมีบทบาทหลักคือ การบริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน และสังคม ทั้งในพื้นที่มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยงานสาธารณะ ชุมชน และสังคมโดยกว้าง สำหรับในแง่ที่ผูกโยงกับชุมชน สถาบันการศึกษาอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือ เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ หรือทำหน้าที่ใด ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาของชุมชนในด้านวิชาการหรือ การพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชน ประเทศชาติและนานาชาติ (มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2553)

สำหรับรูปแบบการให้บริการวิชาการ มีหลากหลายรูปแบบดังเช่น การให้บริการวิชาการแบบให้เปล่า การให้บริการวิชาการแบบเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้ อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของมหาวิทยาลัย การให้คำปรึกษา การศึกษา วิจัย ค้นคว้า เพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การฝึกอบรมระยะสั้น การจัดทำมีการศึกษาต่อเนื่อง บริการศิษย์เก่า และประชาชนทั่วไป (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, 2555) นอกจากนี้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), (อ้างแล้ว: 34) ได้กล่าวถึงรูปแบบการให้บริการวิชาการว่ามีความหลากหลาย อาทิการให้คำปรึกษา การศึกษา วิจัยค้นคว้า เพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดทำมีการศึกษาต่อเนื่อง บริการศิษย์เก่าและประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้สามารถจัด ในรูปแบบการให้บริการแบบให้เปล่าด้วยสำนักความรับผิดชอบของความเป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาใน ฐานะเป็นที่พึ่งของสังคม หรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือเป็นข้อมูล ย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การให้บริการทางวิชาการโดยการถ่ายทอด เทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์เป็นที่พึ่งและแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้อง อันก่อให้เกิดความมั่นคง ความเข้มแข็ง และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน สังคม ประเทศชาติและนานาชาติ ตลอดจนการส่งเสริมการมีบทบาททางวิชาการ และวิชาชีพในการตอบสนอง ชี้นำ และเตือนสติสังคมของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ศิลปวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของประเทศที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของคนในชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจงามรักสงบดำรงยึดมั่นในศีลธรรมมีความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้นำไปสู่สันติสุขสันติธรรม (สุดารัตน์ เทพพิมล, 2555) ทั้งนี้วัฒนธรรมไทยอยู่คู่กับวิถีชีวิตของคนไทยในสังคมที่ได้ผ่านการสร้างสรรค์ สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข และสืบทอดจนกลายเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับกำหนดว่า “รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ”

นอกจากนี้ด้วยวัฒนธรรมของชาติมีความหลากหลาย จึงทำให้ออกจากภาครัฐแล้วที่กระทำการส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงชาติผ่านระบบกฎหมาย ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมต้องเป็นผู้ร่วมดำเนินการเองด้วยในขณะที่ภาครัฐจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ รักษา เผยแพร่และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติได้ (ปรีชา กันธิยะ, 2551:3)

อย่างไรก็ดีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ส่งผลต่อสังคมเป็นวงกว้าง ในระดับอุดมศึกษาเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะ 15 ปี (2551-2565) ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีพันธกิจในการจัดบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้ชุมชนและท้องถิ่นมีกลไกหลักในการปรับวิธีการจัดการของสถาบันการศึกษาโดยยึดชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553) ดังนั้นงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สังคมให้ความคาดหวังว่าจะดูแลและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาไทยเกิดความรักซึ่งภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยรู้จักใช้วิจารณญาณเลือกรับแต่สิ่งมีคุณค่าจากสังคมภายนอกนำมาปรับเปลี่ยนใช้ให้สอดคล้องกับสังคมไทย อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (สุมิตรา วิริยะ และ อัจฉรา ไชยูปถัมภ์, 2557)

ทั้งนี้กิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมแบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือ 1) กิจกรรมที่ร่วมดำเนินการกับนักศึกษาเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและพัฒนานักศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ อัตลักษณ์ของสถาบันโดยสถาบันและสโมสร 2) การเข้าร่วมกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากสถาบัน ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม (คณะกรรมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา, 2557)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการบูรณาการ : รัฐประศาสนศาสตร์

เพื่อให้บัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ มีความรู้ตามมาตรฐานสาขาวิชา รวมถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม จึงแบ่งกลยุทธ์การสอนแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ กลยุทธ์การสอนระดับหลักสูตร (การจัดลำดับก่อนหลัง รวมถึงการกำหนดวิชาพื้นฐาน และวิชาบังคับของรายวิชาให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระสำคัญในหลักสูตร รวมไปถึงการสร้างงานวิจัย ที่มุ่งเน้นแนวความคิดใหม่หรือเน้นการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐในบริบทของสังคมไทย) และ กลยุทธ์การสอนระดับรายวิชา(การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาให้ผู้เรียนมีความรู้ สามารถประยุกต์ความรู้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งในฐานะผู้รับและผู้นำเสนอ และมี

สมรรถนะทางวิชาชีพได้ตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนโดยการตั้งคำถามให้คิด วิเคราะห์เพื่อการค้นหาคำตอบที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ และจำเป็นต่อการศึกษาความรู้ที่ทันสมัยด้วยตนเองเป็นหลัก มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่ๆ) โดยมีวิธีการสอนมีหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ การมอบหมายงาน การอภิปราย การเรียนจากกรณีศึกษา หรือสถานการณ์จำลอง เป็นต้น กล่าวได้ว่า รูปแบบและวิธีการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบ โดยที่ผู้สอนต้องพิจารณาบริบทของผู้เรียนและเลือกใช้ แนวทางการสอนให้เหมาะสม ซึ่งในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบ ของการสอน เช่น การบรรยาย การอภิปราย (Lecture, Discussion) การสอนแบบสัมมนา (Seminar) การ สอนโดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research - Based Instruction) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Instruction) การศึกษาค้นคว้าโดยอิสระ (Independent Study) การเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ/ ปราชญ์ (Learning from Masters/Philosophers) สำหรับ ระดับปริญญาตรีควรเน้นกลยุทธ์การสอนแบบ การบรรยาย อภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน การแสดงบทบาทสมมุติ การวิเคราะห์ปัญหาหรือปรากฏการณ์ใน สังคมร่วมกันในชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, www.mua.go)

ทิตินา แคมมณี (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการ หมายถึง การจัดการ เรียนรู้โดยการนำสาระที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความ เข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวมและสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ความเหมาะสมกับผู้เรียนและสาระการเรียนรู้ การ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning Integration) อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ การบูรณาการภายในวิชา เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน และ การบูรณาการระหว่างวิชา เป็นการ เชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่างๆตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์หรือความรู้ในวิชาต่างๆมากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อการแก้ปัญหาหรือการ แสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเชื่อมโยงความรู้และทักษะระหว่างวิชาต่างๆ จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิวเผินและมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากที่สุด ซึ่งการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการมี 4 รูปแบบ คือ 1) บูรณาการแบบสอดแทรก การจัดการเรียนการสอนตาม รูปแบบนี้ ผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาของวิชาอื่นๆเข้าในการเรียนการสอนของตน เป็นการสอนตามแผนการสอน และประเมินผลโดยผู้สอนคนเดียว วิธีนี้ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะเรียนจากผู้สอนคนเดียวแต่ก็สามารถมองเห็น ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆได้ 2) บูรณาการแบบขนาน เป็นการจัดการเรียนการ สอนที่มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอน แต่ต้องวางแผนเพื่อสอนร่วมกัน โดยมุ่ง สอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน ระบุสิ่งที่ทำร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหานั้นๆอย่างไร ในวิชาของแต่ละคนใครควรสอนก่อนหลังงานหรือการบ้านที่มอบหมาย

ให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหา ร่วมกัน การสอนแต่ละวิชาจะเสริมซึ่งกันและกันทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ 3) บัณฑิตการแบบสหวิทยาการ การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้คล้ายกับบัณฑิตการแบบขนานกล่าวคือ ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สอนต่างวิชากันมาวางแผนเพื่อสอนร่วมกัน โดยกำหนดว่าจะสอนหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันสอนตามแผนการสอนของตน แต่มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความรู้สาขาวิชาต่างๆเข้าด้วยกันจนสร้างชิ้นงานได้ ผู้สอนในแต่ละวิชาจะกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนในส่วนวิชาที่ตนสอน และ 4) บัณฑิตการแบบข้ามวิชา การจัดการเรียนการสอนรูปแบบนี้ผู้สอนที่สอนวิชาต่างๆร่วมกันวางแผน ปรีกษาหรือกำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอด ปัญหาเดียวกัน จัดทำแผนการสอนร่วมกัน แล้วร่วมกันสอนเป็นคณะ โดยดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกันมอบหมายงาน โครงการให้ผู้เรียนเรียนทำร่วมกัน ผู้สอนทุกวิชากำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน (วิเศษ ชินวงศ์, 2544)

นอกจากนี้ในระดับอุดมศึกษาก็มีการบูรณาการอีก 2 ลักษณะคือ การบูรณาการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย และ การบูรณาการร่วมกับพันธกิจอื่นๆของมหาวิทยาลัย สำหรับในรูปแบบแรก ดังในหลายมหาวิทยาลัยได้บริการภารกิจด้านบริการวิชาการแก่ชุมชนร่วมกับภารกิจอื่นๆ แบบบูรณาการ โดยขยายความว่าการบริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นพันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งยกระดับ เพิ่มพูนความรู้ กระจายโอกาส และส่งเสริมการศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ท้องถิ่น ประชาชน ทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "หนึ่งจังหวัดหนึ่งมหาวิทยาลัย" เพื่อนำ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาแปรสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและชนบทในแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และอีกรูปแบบหนึ่งคือ การบูรณาการร่วมกับพันธกิจอื่นๆของมหาวิทยาลัย คือด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัยด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม และด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยได้กำหนดนโยบายการบริการวิชาการแก่สังคมอย่างยั่งยืนโดยต้องมีการจัดทำโครงการที่มีการบูรณาการร่วมกับพันธกิจอื่นๆของมหาวิทยาลัยเช่น การเรียนการสอน การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (ศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, <http://aos.swu.ac.th>)

สำหรับในระดับคณะวิชามีการส่งเสริมการทำวิจัยการบูรณาการภารกิจทั้ง 4 ด้าน ดังงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง การศึกษาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ดังมาจากโครงการศูนย์ศึกษาปรากฏการณ์ในเขตเมือง : โครงการบูรณาการภาควิชารัฐศาสตร์ จัดขึ้นในวันจันทร์ที่ 2 เมษายน 2561 ณ วัดฝั่งคลอง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ตามแผนยุทธศาสตร์

15 ปี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (พ.ศ.2553-2567) ฉบับปรับปรุง ปีงบประมาณ พ.ศ.2558-2559

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสู่การแก้ปัญหาสังคม ชี้นำสังคมและความเป็นสากล และ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างองค์ความรู้และพัฒนาโครงการบริการวิชาการที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์คณะ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและส่งเสริมงานวิจัยในสาขาต่างๆ ทางสังคมศาสตร์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริการวิชาการสู่ชุมชน และ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริม พัฒนา อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังแสดงการบูรณาการกิจต่างๆ ภายใต้โครงการเดียว โดยมีหลักการและเหตุผล โดยสรุปว่า การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในการบริหารงานบนพื้นฐาน 9 ยุทธศาสตร์ ซึ่งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็น 1 ใน 9 ยุทธศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยใช้ในการดำเนินงาน ทั้งนี้ภายใต้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีหลากหลายวิธี อย่างไรก็ตามการทำให้กิจกรรมร่วมกันด้วยจิตสำนึกสาธารณะซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้ในวิชารัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้นสู่การปฏิบัติผ่านกิจกรรมทางศาสนาเป็นวิถีทางหนึ่งในการธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ด้วยศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนไทยมาช้านาน อีกทั้งหลัก แนวคิด แนวปฏิบัติทางศาสนายังเป็นแบบแห่งจารีตประเพณีคนไทยยึดถือปฏิบัติมาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ภาควิชาฯยังได้นำไปเชื่อมโยงกับโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต” ด้วยเหตุนี้ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงจัดโครงการนี้ขึ้นเพื่อให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต ได้แสดงออกถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย รวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมผ่านการปฏิบัติด้วยจิตสำนึกสาธารณะ และศึกษาแนวทางการทำงานจากเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ผ่าน อบรม.ดีเด่น องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายกอันส่งผลให้เกิดเจตคติที่ดีและแรงจูงใจในการใฝ่กระทำความดีดังกล่าวข้างต้น

สำหรับงานวิจัยของผู้เขียนเรื่อง การศึกษาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาว่าประเด็น“จิตสำนึกสาธารณะ”ในประเทศไทยเริ่มมีการกล่าวถึงช่วงหลังพุทธศักราช 2500 หรือช่วงที่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และต่อมาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ยิ่งทำให้ประเด็นนี้ได้รับความสนใจมานับแต่นั้น ด้วยเป็นแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา หรือดังที่ ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์ (2542 : 3) กล่าวว่าจิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) เกิดขึ้นพร้อมๆ กับแนวคิดการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองสู่ท้องถิ่นและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังนั้นจึงพบได้ว่าประเด็นจิตสำนึกสาธารณะเป็นเรื่องใหม่

สำหรับสังคมไทย ซึ่งแตกต่างกับแนวคิดเรื่องนี้อันเกิดขึ้นในซีกโลกตะวันตกที่มีการกล่าวถึงมาเป็นเวลานาน ภายใต้ทฤษฎีประชาสังคม (Civil Society) โดยมีพื้นฐานแนวคิดว่าการปกครองหรือเรื่องใดๆ ย่อมมาจากฐานคิดของประชาชนหรือคนภายในชาติด้วยปัญหาทั้งหมดไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยคนเดียว หรือ กลุ่มๆ เดียว จิตสำนึกสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทำให้พลเมืองสำนึกในสิทธิและหน้าที่โดยร่วมคิดและเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

เมื่อแนวคิดนี้นำมาเชื่อมโยงกับเยาวชนในสังคมไทยพบว่าเหตุปัจจัยด้านความเจริญทางวัตถุที่ขาดการพัฒนาจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เยาวชนไทยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมต่างชาติมากมายซึ่งบางอย่างไม่เหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย การเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นกำลังเริ่มหายไปจากจิตสำนึกก่อให้เกิดการถดถอยของจิตสาธารณะ (บัวชมพู ภูทอง ไชย, 2558) ในปัจจุบันจิตสาธารณะจึงเป็นประเด็นที่สำคัญและเป็นเรื่องที่สังคมให้ความสนใจ และต้องการให้เกิดการปลูกฝังในทุกระดับการศึกษา การสร้างให้เยาวชนเป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข ปลูกฝัง ค่านิยมด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ มากกว่าสร้าง ค่านิยมการแข่งขันเพื่อเอาตัวรอดในสังคมแค่เพียงเท่านั้น หากเยาวชนได้รับการเรียนรู้และปลูกฝังจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ การมีจิตสาธารณะจะซึมซับคุณลักษณะที่ดีเหล่านี้ติดตัวไป สังคมไทยจะพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนและกลับมาเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เหมือนดังในอดีตที่ผ่านมา โดยสามารถสังเกตได้จากค่านิยมหลักคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ได้แสดงให้เห็นว่าจิตสาธารณะควรต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเยาวชน ดังปรากฏในข้อที่ 12 “คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และต่อชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง” (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2557)

ทั้งนี้จึงพบว่าประเด็นจิตสำนึกสาธารณะที่เริ่มต้นตั้งแต่ในระดับของเยาวชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และ มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วน ดังนั้นในระดับอุดมศึกษาจึงมีวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นนี้เป็นอันมาก ดังเช่น วิชาคนดี วิชาปลูกจิตสำนึก วิชาจิตสาธารณะ รวมไปถึงโครงการกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น โครงการจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน โครงการจิตอาสาต่างๆ และสำหรับในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และ ระดับภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ย่อมถือว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวโดยตรง ด้วยรัฐประศาสนศาสตร์มีความผูกโยงกับประเด็น คำว่า “สาธารณะ” ไม่ว่าจะเป็น “จิตสำนึกสาธารณะ” “การบริการสาธารณะ” “พื้นที่สาธารณะ” “บุคคลสาธารณะ” ซึ่งการจะทำให้เกิดผลบรรลุตามเป้าประสงค์ของวิชาคือ เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นการบริหารองค์การสาธารณะที่ทำประโยชน์เพื่อสาธารณะ จำต้องให้นักศึกษาได้มีความรู้ทั้งจากเอกสารตำรา และ โครงการต่างๆ รวมถึงการศึกษาดูงานเพื่อให้ได้รับข้อมูลประสบการณ์จริง ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นงานวิจัยประเภทงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) ที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัย คือ จังหวัด

นครนายก เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงแห่งเดียวในภาคกลางที่ได้รับคัดเลือกกว่าเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีกิจกรรมทางสังคมดีเด่น ประจำปี 2557 ตามมติ คณะอนุกรรมการคัดเลือกอาสาสมัครดีเด่นและองค์การที่มีกิจกรรมทางสังคมดีเด่น (<https://www.m-society.go.th>) ผ่านโครงการที่ได้ทำร่วมกันของนิสิต “โครงการการเรียนรู้การทำงานสาธารณะประโยชน์ด้วยจิตสำนึกสาธารณะ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก” โดยจะได้ทราบสภาพของระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต และ เพื่อผลักดันให้เกิดระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิตที่สูงขึ้นจึงจึงได้สอบถามยังเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 127 คน ประกอบด้วย นิสิตชั้นปีที่ 1 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นงานวิจัยแบบผสม โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ในสามประเด็น คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และ ความมุ่งมั่นพัฒนาสังคม ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก (1) ระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การช่วยเหลือผู้อื่น ความมุ่งมั่นพัฒนาสังคม และ การเสียสละต่อสังคม ตามลำดับ (2) แนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีแนวทางหลักคือ การพัฒนาจิตใจที่น้อมนำแนวทางตามหลักศาสนา ในด้านการเสียสละต่อสังคม มีแนวทางหลักคือให้ระลึกถึงพระราชดำรัสและการปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ และในด้านการมุ่งมั่นพัฒนาสังคม มีแนวทางหลักคือ การปลูกจิตสำนึกความเป็น”พลเมือง”ให้แก่นิสิต

บทสรุป

การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการที่ต้องให้ความสำคัญและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบันโดยใช้ความคิดแบบองค์รวมเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา สำหรับระดับอุดมศึกษาจึงอยู่ภายใต้แนวคิดดังกล่าวด้วย อันมีแนวทางที่เป็นแกนกลางคือ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มีหลากหลายแนวทางการสอนที่ต้องคัดสรรให้สอดคล้องกับบริบทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้สอน ผู้เรียน สภาพแวดล้อม เนื้อหา รายวิชา ทั้งนี้สำหรับวิชานี้ผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ผ่านการบูรณาการกับภารกิจ การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยใช้กรณีศึกษาในงานวิจัยของผู้เขียน และ การ

ปฏิบัติจริงผ่านโครงการของภาควิชา เพื่อนิสิตได้เข้าใจและเข้าถึงโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับสภาพเป็นจริงของสังคมอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของวิชาคือ การเรียนรู้เพื่อสร้างความผาสุกแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). **การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553” **ออนไลน์**. เข้าถึงได้จาก <https://person.mwit.ac.th>. สืบค้น 21 มิถุนายน 2561.
- กระทรวงศึกษาธิการ. “มาตรฐานคุณวุฒิระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาชีพครู ประศาสนศาสตร์ พ.ศ. 2558”. **ออนไลน์**. เข้าถึงได้จาก www.mua.go.th. สืบค้น 23 มิถุนายน 2561.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. กระบวนการเรียนแบบบูรณาการและการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : พื้นฐานเพื่อการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะแรงงานในศตวรรษที่ 21. **ออนไลน์**. เข้าถึงได้จาก <https://kmtlcspu.com>. สืบค้น 21 มิถุนายน 2561.
- คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. (2543). **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา และ คณะอนุกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา.(2558). **คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา ฉบับปีการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา. (2557) . **คู่มือการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี**. ยะลา: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- จรัส สุวรรณเวลา. (2551). **ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑา ธรรมชาติ. (2552). “การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐานในรายวิชาวิจัยทางการศึกษา”. **วิทยานิพนธ์**. ปัตตานี: ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. (2542). **ปั้นแต่งอนาคตสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ทิตนา แหมมณี. (2548). **การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.
- ทิตนา แหมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2556). “**ปลุกโลกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่**”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ "อภิวัดการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).

- ทัศนีย์ อรรถารส. (2555). การบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาลสภาอากาศไทย ปี พ.ศ. 2554
วารสารพยาบาลสภาอากาศไทย ปีที่ 5 ฉ.1 ม.ค.-มิ.ย. 55.
- บัวชมภู ภูกองไชย. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ. **วิทยานิพนธ์**. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปรีชา กันธิยะ. (2551). **คู่มือการบริหารจัดการงานวัฒนธรรมของภาคีเครือข่ายวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ:
กระทรวงวัฒนธรรม.
- ประยูร บุญใช้ และ ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2558). “การวิจัยและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบ
บูรณาการโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาในชุมชน รอบหนองหาร จังหวัด
สกลนคร”. ใน **วารสารบัณฑิตศึกษา** ปีที่12 ฉบับที่ 58 กรกฎาคม-กันยายน 2558.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2549). “การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน: การพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยวิจัย”. ใน
วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 27(3-4), 17-26.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2545). “หลักการสอนแบบเน้นการวิจัย (Research-Based Teaching)” ใน ไพฑูรย์ สีน
ลารัตน์, การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน, 1-7. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2555). **หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเศษ ชินวงศ์. (2544). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 10 (ต.ค.
2544).
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม. (2540). “การสอนแบบ Research-Based Learning”, ใน **แบบ
แผนและเครื่องมือวิจัยทางการศึกษา**. 483-505. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมิตรา วิริยะ และ อัจฉรา ไชยูปถัมภ์. (2557) . การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ด้าน
การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม. **วารสารครุศาสตร์**. ปีที่ 42 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน
2557.
- สุดารัตน์ เทพพิมล. (2555). **การพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (องค์การมหาชน), (2555). **คู่มือประกันคุณภาพ
ภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา** (แก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน
2554).

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ. (12 เมษายน 2560). คำนิยมหลักของคนไทย 12 ประการ. **ออนไลน์**.เข้าถึงได้
จาก <http://www.nfe.go.th>.

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. (2553).**คู่มือการบริการวิชาการแก่สังคม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ธนบุรี.

อมรวิชัย นาคทรพรพ. (2547). ปฏิรูประบบวิจัย เคลื่อนสังคมไทยด้วยความรู้: ข้อเท็จจริงและข้อเสนอเพื่อการ
ปฏิรูประบบวิจัยของประเทศ.วิจัย.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คำถามท้ายบท

ในทัศนะของท่านแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิตสามารถกระทำได้อย่างไร

ภาคผนวก 1 เอกสารประกอบการสอนแต่ละหัวข้อการสอน

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 1

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).“การศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะ ร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนา กรณีศึกษา ชุมชน วัด และ มหาวิทยาลัย ในเขตอำเภอ องครักษ์ จังหวัดนครนายก”,ใน วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 2 (พ.ศ. 2559) ฉบับที่ 2.

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนาของนิสิตบริเวณพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตองครักษ์ จังหวัดนครนายก (2) เพื่อศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะ ร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนาของนิสิต พระสงฆ์ และชาวบ้านในชุมชนในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และ (3) เพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตหลังการลงมือทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะด้วยการใช้สุนทรียสนทนา การดำเนินการเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยแบบวิเคราะห์การสุนทรียสนทนา ด้วยการตรวจสอบการฟังอย่างละเอียด การไตร่ตรองความคิด และการนำเสนอความคิดวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา กับผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วยนิสิต 30 คน ชาวบ้านในเขตบ้านหัวควาย 10 คน และ พระสงฆ์ของวัดสว่างอารมณ์ จังหวัด นครนายก จำนวน 10 รูป ผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก

(1) แนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนาของนิสิต บริเวณพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตองครักษ์ จังหวัดนครนายก ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ใน 3 ลักษณะในการสุนทรียสนทนาของนิสิตบริเวณพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตองครักษ์ จังหวัด นครนายก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก แสดงความตั้งใจในการสุนทรียสนทนาในลักษณะการฟังอย่างละเอียดมากที่สุด รองลงมา คือ การไตร่ตรองความคิด และการนำเสนอความคิด ตามลำดับ

(2) แนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนาของนิสิต พระสงฆ์ และชาวบ้านในชุมชนในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ใน 3 ลักษณะการ สุนทรียสนทนา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งนิสิต พระสงฆ์ และชาวบ้านในชุมชน แสดงความตั้งใจในการสุนทรียสนทนา ในลักษณะการฟังอย่างละเอียดมากที่สุด รองลงมา คือ การไตร่ตรองความคิด และการนำเสนอความคิด ตามลำดับ

(3) ทัศนคติของนิสิตหลังการลงมือทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะด้วยการใช้สุนทรียสนทนาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก แสดงความตั้งใจในการสุนทรียสนทนาในลักษณะการฟังอย่างละเอียดมากที่สุด รองลงมา คือ การ ไตร่ตรองความคิด และการนำเสนอความคิด ตามลำดับ

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 1 (ต่อ)

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การสร้างองค์ความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้สุนทรียสนทนาและการวิจัยเป็นฐาน.งานวิจัย.เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพเพื่อสังคมไทยปลอดบุหรี่.

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อระบุหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยตามทัศนะของนิสิต และ (2) เพื่อนำเสนอโครงร่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบบันทึกการสนทนาริยสนทนา และ แบบบันทึกการนำเสนอโครงร่างงานวิจัยของนิสิต กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นิสิตภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 35 คน

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก

(4) การระบุหัวข้อการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยในทัศนะของนิสิตภายใต้กรอบการวิเคราะห์ใน 3 ลักษณะของการสนทนาริยสนทนา ผู้ให้ข้อมูลหลักมีการฟังอย่างละเอียด ร้อยละ 71.43 การไตร่ตรองความคิด ร้อยละ 71.43 และ การนำเสนอความคิด ร้อยละ 51.14 โดยนำเสนอผ่านการสนทนาริยสนทนาดังกล่าว จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วย (1) การประเมินประสิทธิภาพนโยบายการจัดจำหน่ายบุหรี่ให้แก่บุคคลที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และผู้จำหน่ายต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (2) การศึกษาการรับรู้ถึงผลกระทบการบริโภคบุหรี่ของนิสิตปริญญาตรี ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (3) การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับผลกระทบของการสูบบุหรี่ต่อสุขภาพ : นิสิตปัจจุบันคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (4) การศึกษาทัศนคติที่ส่งผลให้เกิดการสูบบุหรี่ของนิสิตเพศชายชั้นปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรัก และ (5) การศึกษาพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ของนิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒองค์กรัก

(5) โครงร่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิจัยเป็นฐาน ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเข้าใจในการนำเสนอโครงร่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ขั้นตอนการวิจัย 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ชื่อเรื่องงานวิจัย/โครงการ 2) ที่มา/บทนำและความสำคัญของปัญหา 3) วัตถุประสงค์ 4) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 5) ระเบียบวิธีวิจัย 6) ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย และ 7) เอกสารอ้างอิง

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 2

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).“สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์”,ใน วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน).

บทคัดย่อ

งานเขียนชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การสืบค้นความเป็น “สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญสองประการ คือ ผู้กระทำต้องเป็นกลไกที่มีหน้าที่โดยตรงกับการทำกิจการสาธารณะ และกระบวนการที่กระทำต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีคำถามสำคัญจากองค์ประกอบข้อแรกว่า “ผู้กระทำกิจการสาธารณะต้องเป็นภาครัฐหรือไม่” โดยเฉพาะตามขอบเขตของวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ ทั้งนี้ผู้เขียนใช้แนวทางการวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ในหัวข้อเรื่อง ความหมายและการระบุขอบเขตการทำงานของภาคสาธารณะและแนวคิดทางกฎหมายที่ระบุสถานภาพของผู้กระทำการบริการสาธารณะว่าต้องเป็นผู้ใดเพื่อระบุความเป็น “สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า นอกจากกระบวนการที่กระทำต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ สำหรับผู้กระทำกระบวนการดังกล่าวย่อมต้องยึดถือว่าหน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการการบริการสาธารณะตั้งนั้นองค์การหรือหน่วยงานดังกล่าวจึงถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์หลักหรือเอกลักษณ์ของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ภายใต้ความเป็นสหวิทยาการของวิชา

คำสำคัญ: สาธารณะ รัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 3

Chulasak Charnnarong. (2016). “The Desirable Moral Leadership of Thai Chief Executive of the Sub District Administrative Organization: Concept, Viewpoint, and Application”, in **3rd International Conference on Innovative Trends in Social Sciences, Business and Management Studies** (ITSBM-DEC-2016) 9th-10th December 2016, Tokyo, Japan.

Abstract

This research has 3 objectivities which were (1) to study the concept the moral leadership of local administrative organization (2) to study the viewpoint of the desirable moral leadership of local administrative organization chief (3) to study application approach by using the concept of desirable moral leadership with the chief of local administrative organization. There were 23 key informants. The documentary analysis table, open ended questionnaire and group discussion record was research tool by the content analysis.

The results of this study indicated that

1) The concept of the sub district administrative organization moral leadership from ethical standard indicated that the emphasis of the sub district administrative organization moral leadership should be insisted as shown in all documents as follows: (1) Performing duty with integrity and morality by being good citizen with insisted morality, honesty, dedication, responsibility, and legitimacy.(2)Providing service to people with equality, efficiency, friendliness, and no discrimination by focusing on people benefits and (3) Performing duty with transparency to achieve target with worthiness, standard control, quality, transparency, and accountability.

2) The viewpoint related to moral leadership of desirable sub district administrative organization chief with 2 major points as self-morality (most key information providers that honesty is mandatory) and work performance-morality (most of key information providers : there should be learning in working at all times).

3) Application approach using the concept toward desirable moral leadership of sub district administrative organization categorized into self-application. Correlation with 3 major issues as follows: (1) Development of skills, knowledge, and capability (2) Being a good model,

and (3) Public consciousness and it could concluded to make it more objective tool for chief of administrative organization development projects by using the name “Moral Leadership Project: Public Consciousness People” and application approach using the concept of desirable moral leadership of sub district administrative organization toward work performance-application. Correlation with 3 major issues as follows: (1) Performing duty adhered to integrity, morality, and professional code of conduct. (2) Creating consciousness to local people being good citizen with cooperation and decrease conflicts, and (3) Being good people with good behavior, working with determination of good deed framework, regulation, law, and to make it as an objective tool which could concluded as development project for the chief of administrative by using the name “Working Morality Project of sub district administrative organization employees: creating common sense to local people”.

Keyword: Moral Leadership; Sub District Administrative Organization

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 4

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2562).**พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์.** (รอพิจารณาตีพิมพ์)ในวารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บทคัดย่อ

หัวเรื่องพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์เป็นหัวข้อที่มีความสำคัญ นักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ได้อธิบายหัวเรื่องนี้ผ่านแนวคิดเรื่องพาราไดม์ อย่างไรก็ตามก็กลับมีข้อสงสัยจากการอธิบายด้วยแนวทางดังกล่าวอย่างน้อยสามประการ คือ 1)เหตุใดจึงต้องศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์โดยใช้คำว่าพาราไดม์ 2) หากไม่ใช้แนวคิดเรื่องพาราไดม์สามารถใช้แนวคิดอื่นใดในการอธิบายพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ และ 3) แนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันเป็นเช่นไร ยังคงใช้แนวคิดคำว่าพาราไดม์หรือไม่ ทั้งนี้ศึกษาจากแนวคิดของนักวิชาการทั้งรุ่นบุกเบิกและนักคิดร่วมสมัยพบว่า เหตุที่ใช้คำว่าพาราไดม์เพราะรัฐประศาสนศาสตร์มีความเป็นมายาวนานยากที่จะอธิบายสาระได้ทั้งหมดจึงใช้แนวคิดเรื่องพาราไดม์เพื่อสรุปเฉพาะสาระสำคัญที่นักรัฐประศาสนศาสตร์เห็นร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาและแนวคิดนี้ยังมีลักษณะพิเศษที่เชื่อว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดหรือพาราไดม์ตามความเหมาะสม อย่างไรก็ตามหากไม่ใช้แนวคิดเรื่องพาราไดม์สามารถใช้แนวคิดอื่นในการอธิบายพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ได้อย่างน้อย 3 แนวทางประกอบด้วย แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา มิติของขอบเขตและจุดเน้น และแนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์ สำหรับแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันมีข้อสังเกตหลายประการเกี่ยวกับการศึกษาประเด็นดังกล่าวรวมทั้งการมีทิศทางใหม่ของการศึกษารวมถึงการกล่าวถึงแนวความคิดใหม่คือ แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ การบริการสาธารณะแนวใหม่ และ แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่

คำสำคัญ: พาราไดม์ รัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 5

Chulasak Charnnarong. (2017). “Publicness in the Viewpoint of Public Administration”, in **2017, The IIER International Conference**, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan.

Abstract

This research has 2 objectivities which were: 1) to study defining the word “Publicness” as shown in Public Administration Curriculum and 2) to study defining the word “Publicness” aligned with the perspective of Public Administration Academics. Qualitative Research: the document analyzer and open ended questionnaire was research tool. By using the content analysis. There were 24 key informants. The results of this research indicated that

1. Defining the word “Publicness” as shown in Public Administration Curriculum, it has been mostly found as an emphasis that Publicness aligned with the concept belief of Publicness regarded as “those who perform activities” (79.17%) and the concept belief of Publicness regarded as “the output with public target” (20.84%).

2. The defining the word “Publicness” in the perspective of Public Administration Academics, it has been most found that major data providers interpreted such word definition as being public or public matters. With the concept belief of Publicness regarded as “the output with public target” (87.50%) and the concept belief of Publicness regarded as “those who perform activities” (12.50%). Because this concept related with ultimate goal of Public Administration: well-being of people and public interest.

Keyword: Publicness ; Public Administration

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 6

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การสำรวจทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาองค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี ในเอกสารการสัมมนาเครือข่ายวิชาการวิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เรื่อง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศ(ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อต้องการทราบทัศนะของนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีต่อขอบข่ายของสาขาวิชาทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ และ (2) เพื่อต้องการทราบว่าวิชาหลักใดภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในฐานะของผู้ใช้บัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในงานจริง ทั้งนี้จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ข้างต้น โดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างรวม 31 คน จาก 2 กลุ่ม ประกอบด้วยนักวิชาการ 16 คน และผู้บริหารองค์การภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี 15 คน

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ (1) ทัศนะของนักวิชาการแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ทัศนะในเชิงวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์แบ่งเป็นวิชาหลักได้ และถ้าต้องการพิจารณาจุดเน้นของแต่ละวิชาสามารถกระทำได้โดยแยกรายวิชาหลักต่าง ๆ เหล่านั้นให้เป็นหัวเรื่องย่อยๆ สำหรับวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความเห็นเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าไม่สามารถระบุได้ แต่อีกฝ่ายหนึ่งเสนอว่าวิชาหลักรัฐประศาสนศาสตร์น่าจะเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุด ส่วนที่สอง ทัศนะในเรื่องการนำวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ นักวิชาการเห็นว่าไม่มีวิชาใดที่สำคัญมากที่สุด แต่ที่สำคัญรอง ๆ ลงมาจะเป็นวิชาที่เน้นองค์ความรู้เดิมและองค์ความรู้ใหม่ต่าง ๆ ทั้งนี้นักวิชาการเห็นว่าโดยภาพรวมวิชาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มาก แต่เสนอแนะว่าควรปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และ (2) ทัศนะของผู้ใช้บัณฑิตซึ่งในที่นี้คือผู้บริหารองค์การภาครัฐมีทัศนะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก ทัศนะในเชิงวิชาการ ผู้บริหารองค์การภาครัฐกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ คือ ทฤษฎีด้านการบริหารประเทศและองค์ความรู้ที่เน้นเรื่องการให้บริการสาธารณะโดยแยกเป็นขอบข่ายย่อยๆมากถึง 12 ขอบข่าย ส่วนที่สอง ทัศนะในเรื่องการนำวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ ผู้บริหารองค์การภาครัฐเห็นว่าวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ วิชาการเมืองและนโยบายสาธารณะ วิชาที่มีความสำคัญรอง ๆ ลงมา คือ วิชาเทคนิคทางการบริหาร นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าโดยภาพรวมวิชาต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้มาก แต่เสนอแนะว่าควรมีการขยายขอบข่ายให้ครอบคลุมการแก้ปัญหาในระดับที่กว้างขวางขึ้นโดยเฉพาะในระดับประเทศ

คำสำคัญ: ขอบข่าย รัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 7

Chulasak Charnnarong. (2017). “The Study of Expectation of Graduating Students, Graduate Students And Employers of Graduate Students for Revise course of Study of Master of Public Administration Program”, in **2017, The IIER International Conference**, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan.

Abstract

This research has 4 objectivities which were (1) to study the graduating students' expectations toward master of Public Administration program in public policy of department of Political Science in the faculty of Social Science Srinakharinwirot University (2) to study the graduate students' expectations toward Master of Public Administration Program (3) to study the employers' expectations toward Master of Public Administration Program and (4) to study the summary' implementation toward Master of Public Administration Program. There were 25 key informants. The open ended questionnaire and workshop record data form was research tool. By using the content analysis in “philosophy”, “required subject” and “group of elective subject” of this program. The results of this study indicated that

1. The graduating students' expectations toward Master of Public Administration Program: in philosophy (the publicness issue), in Required Subject (about public policy) and in Group of Elective Subject of this program (social policy and the city).

2.The graduate students' expectations toward Master of Public Administration Program in philosophy (the public awareness), in Required Subject (more basic research subjects) and in Group of Elective Subject of this program (relevance with the field of political science).

3. The employers' expectations toward Master of Public Administration Program in philosophy (knowledge application), in Required Subject (the policy and strategic management) and in Group of Elective Subject of this program (relevance with social issue in the present time).

4. The summary' implementation toward Master of Public Administration Program in philosophy (can be apply knowledge), in Required Subject (new 4 subjects) and in Group of Elective Subject of this program (set a new group of study).

Keyword: expectation; Master of Public Administration Program Administration

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 8

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559). “การศึกษาพฤติกรรมองค์การยุคดั้งเดิม ยุคใหม่ และยุคที่ใหม่กว่า”,ในวารสาร
มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น VOL 33, NO 1.

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมองค์การถือว่าเป็นวิชาหนึ่งที่ยังคงยึดถือแนวทางการศึกษาแบบดั้งเดิมหรือประเพณีนิยม ดังพิจารณาจากหนังสือ บทความ ไปจนถึงแผนการสอนวิชาดังกล่าว อย่างไรก็ตามหน่วยการวิเคราะห์ของวิชา คือ องค์การ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเรียกว่าธรรมชาติขององค์การเปลี่ยนทำให้การศึกษาพฤติกรรมองค์การในแนวทางดั้งเดิม (ศึกษาองค์การในลักษณะระบบปิด โดยศึกษาตัวแปรระดับบุคคล กลุ่ม และระดับองค์การ) ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางหรือทิศทางของการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยบทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการศึกษาพฤติกรรมองค์การในช่วงยุคเปลี่ยนผ่านโดยนิยามศัพท์ว่า “การศึกษาพฤติกรรมองค์การยุคใหม่” (ศึกษาองค์การในลักษณะระบบเปิด โดยมุ่งเน้นศึกษาตัวแปรระดับองค์การ) และนำเสนอการเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาพฤติกรรมองค์การอย่างเป็นพลวัตให้เหมาะสมกับยุคสมัยภายใต้ชื่อ “การศึกษาพฤติกรรมองค์การยุคที่ใหม่กว่า” (ศึกษาองค์การในลักษณะระบบเปิด โดยมุ่งเน้นศึกษาตัวแปรระดับบุคคล)

คำสำคัญ: องค์การสมัยใหม่ พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 9

จุลศักดิ์ ชาณณรงค์.(2556). “วัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร” เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 14 (วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2556)จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร และ (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 408 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การระบบราชการ และ คุณภาพชีวิตงาน ของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง ในขณะที่ความเมตตาของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับ ปานกลาง และ 2) วัฒนธรรมองค์การระบบราชการ และ คุณภาพชีวิตการทำงาน รวมถึง ความเมตตา และ คุณภาพ ชีวิตการทำงาน ของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กัน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมองค์การ ระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตงาน

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 10

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).“พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย”,ใน วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,ปีที่ 37 ฉบับที่ 4 ก.ค. – ส.ค. 61.

บทคัดย่อ

แนวคิดเรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” ได้ขยายขอบเขตการให้ความหมายว่าเป็นมากกว่าพื้นที่ทางกายภาพที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทุกๆ คนสามารถเข้าไปใช้บริการ และถูกจัดเตรียมโดยภาครัฐเพื่อสาธารณชน พื้นที่สาธารณะในยุคปัจจุบันเกี่ยวโยงกับประเด็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายที่มีปฏิสัมพันธ์กันที่สะท้อนลักษณะเฉพาะบางประการ ในการศึกษาพื้นที่สาธารณะจึงจำต้องพิจารณาในหลากหลายบริบทโดยเฉพาะมุมมอง 'ความรู้สึกเป็นส่วนรวม' บทความชิ้นนี้กำหนดพื้นที่ศึกษา พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยที่มีใช้พื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ หรือกล่าวได้ว่ามีลักษณะของ“พื้นที่สาธารณะ”อย่างแท้จริง โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ของ เยอร์เก้น ฮาเบอร์มาส เพื่อจำแนกพื้นที่ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทยเป็นสามพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่ของภาครัฐ พื้นที่ปัจเจกหรือพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของเอกชน และพื้นที่สาธารณะ พบว่าเมื่อใช้เกณฑ์การพิจารณาในเชิงกายภาพสามารถระบุประเภทของพื้นที่ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อใช้เกณฑ์การศึกษาว่าด้วยเรื่อง 'ความรู้สึกเป็นส่วนรวม' พบว่าพื้นที่ต่างๆมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและทุกพื้นที่มีความเป็น“พื้นที่สาธารณะ” แผงแล่นอยู่เสมอ

คำสำคัญ : พื้นที่สาธารณะ ; สามเหลี่ยมทองคำ

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 11

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2562).ความ “ใหม่” ของรัฐประศาสนศาสตร์. (รอฟิจาณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ)

บทคัดย่อ

งานเขียนนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ การสรุปใจความสำคัญและเปรียบเทียบแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ 3 แนวคิด ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการภาครัฐใหม่ แนวคิดการบริการสาธารณะใหม่ และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทั้งแนวความคิดทางวิชาการและการบริการสาธารณะในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ได้ใช้แนวทางการสรุปใจความจากทัศนะของนักวิชาการหลักของแต่ละแนวคิด และเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสามผ่านแนวทางการศึกษาพัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ 3 แนวทาง ประกอบด้วย แนวการศึกษาที่ใช้มิติของเวลา แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติของขอบเขตและจุดเน้น และแนวทางที่ใช้มิติของหน่วยการวิเคราะห์ พบว่าแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นการบริหารงานภาครัฐด้วยแนวทางของภาคเอกชน ในขณะที่แนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ เป็นการแสดงบทบาทใหม่ของภาครัฐในการจัดการและสร้างการมีส่วนร่วมของหน่วยงานพันธมิตรต่างๆ เพื่อการบริการสาธารณะ และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่ เป็นการปรับบทบาทของรัฐเป็นผู้สนับสนุนการทำงานของเครือข่าย หรือภาคีอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการบริการสาธารณะเพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกัน สำหรับความแตกต่างได้พิจารณาจาก 3 แนวทางดังกล่าวและได้เพิ่มมิติการเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสามผ่าน ฐานคติของแนวคิดที่แตกต่างกัน มุมมองต่อผู้รับบริการสาธารณะ บทบาทของผู้บริหารภาครัฐ เป้าหมายการบริการสาธารณะแก่ประชาชน และ กลไกสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์การบริการสาธารณะ

คำสำคัญ: รัฐประศาสนศาสตร์ แนวคิดการจัดการภาครัฐใหม่ แนวคิดการบริการสาธารณะใหม่ และ แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่

เอกสารประกอบการสอนสำหรับหัวข้อการสอนที่ 12

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การศึกษาาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต.
งานวิจัย.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ผู้ให้ข้อมูลหลักรวม 127 คน ประกอบด้วย นิสิตชั้นปีที่ 1 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นงานวิจัยแบบผสม โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ในสามประเด็น คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาสังคม

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก (1) ระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับสูงทุกด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การช่วยเหลือผู้อื่น ความมุ่งมั่นพัฒนาสังคม และการเสียสละต่อสังคม ตามลำดับ และ (2) แนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต ในด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีแนวทางหลักคือ การพัฒนาจิตใจที่น้อมนำแนวทางตามหลักศาสนา ในด้านการเสียสละต่อสังคม มีแนวทางหลักคือ ให้ระลึกถึงพระราชดำรัสและการปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ และในด้านการมุ่งมั่นพัฒนาสังคม มีแนวทางหลักคือ การปลูกจิตสำนึกความเป็น”พลเมือง”ให้แก่ นิสิต

คำสำคัญ : จิตสำนึกสาธารณะ

ภาคผนวก 2

ดัชนีคำค้น

การบริหาร	20
การบริหารการพัฒนา	127
การบริหารทรัพยากรมนุษย์	111
การบริหารปกครองสาธารณะ	59
การบริหารสาธารณะ	18, 40
การบริหารเปรียบเทียบ	126
การบริหารแบบประชาธิปไตย	60
การพัฒนาองค์การ	101
การแยกการบริหารออกจากการเมือง	43
ทฤษฎีองค์การ	101
ทางเลือกสาธารณะ	84
ธรรมชาติของการบริหาร	71
รัฐธรรมนูญแบบองค์รวม	60
นโยบายการคลัง	116
นโยบายการเงิน	115
นโยบายศาสตร์	98
นโยบายสาธารณะ	96
พฤติกรรมองค์การ	102
พาราไดม์	44
มินนาวบรุก	59
รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง	59
วิทยาการจัดการ	84
สุนทรียสนทนา (ขั้นตอนการปฏิบัติ)	5
สุนทรียสนทนา (ความหมาย)	4
สาธารณกิจ	17
สาธารณะ	17

สหวิทยาการ	28
หลักการบริหาร	42
เทคโนโลยีสารสนเทศภาครัฐ	130
แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่	139
แนวคิดการบริหารสาธารณะแนวใหม่	140
แนวคิดธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่	141

ประวัติผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุศักดิ์ ชาญณรงค์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วุฒิการศึกษา คุณวุฒิ และ สถาบันที่สำเร็จการศึกษา

วุฒิการศึกษา	คุณวุฒิ	สถาบัน
ปริญญาตรี	รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปริญญาโท	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ปริญญาเอก	พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สาขาที่เชี่ยวชาญ

- รัฐประศาสนศาสตร์
- องค์กรและการจัดการสาธารณะ
- พุทธบริหาร

ผลงานทางวิชาการ

ดุษฎีนิพนธ์

ภาวะผู้นำตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน)

บทความทางวิชาการ

- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2545).ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับใหม่ใน **จูลสารคณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต** ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกันยายน 2545.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2545).เอเปค : ปรากฏการณ์ใหม่ของความเชื่อมโยงทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 16 ฉบับที่ 48 มกราคม – เมษายน 2545.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2546).ธุรกิจชุมชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ ใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 17 ฉบับที่ 51 มกราคม – เมษายน 2546.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2546).การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการบริหาร ใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 17 ฉบับที่ 53 กันยายน - ธันวาคม 2546.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2546).การเมืองคืออะไรใน **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์** ปีที่ 29 มกราคม - มิถุนายน 2546.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2547).การศึกษาโครงสร้างองค์กรธุรกิจชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์กล้วยจังหวัดนนทบุรี ใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 18 ฉบับที่ 56 กันยายน - ธันวาคม 2547.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2548).ข้อเสนอเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างองค์การโดยใช้แผนภาพ:กรณีการบริหารราชการส่วนกลางในเอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 4.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2549).การศึกษาโครงสร้างองค์การของส่วนราชการภาครัฐใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 20 ฉบับที่ 60 มกราคม - เมษายน 2549.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2549).การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐโดยไม่ทำลายประสิทธิผล : ข้อเสนอการลดขั้นตอนการบำบัดประชาชนจากการศึกษาดูงาน สำนักทะเบียนเขตหลักสี่ ใน **สุทธิปริทัศน์** ปีที่ 20 ฉบับที่ 62 กันยายน - ธันวาคม 2549.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2550).องค์การภาครัฐสมัยใหม่ ในเอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 6.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2550).การตรวจสอบทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ที่นำมาปรับใช้กับองค์การภาครัฐในเอกสาร **การประชุมวิชาการครั้งที่ 1 ของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต**.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2551).การศึกษาสภาพการณ์และแนวทางการเสริมแรงบุคลากรภาครัฐที่พึงประสงค์ : กรณีกระบวนการบำบัดประจำตัวประชาชน ในเอกสารการประชุมวิชาการ การบริหารและการจัดการ **มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต** (ครั้งที่ 2 : 2551 : กรุงเทพมหานคร)
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การวิเคราะห์วาทกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดจากวาทกรรม : กรณีศึกษาคำว่าองค์การและองค์กร ใน **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม-เมษายน 2552.

- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาขององค์การภาครัฐ จังหวัดนนทบุรี ใน **เอกสารการสัมมนาเครือข่ายวิชาการวิจัยสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เรื่อง มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศ.** (ครั้งที่ 2 : 2552: กรุงเทพมหานคร)
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2556).“กรอบความประพฤติจากพระธรรมเทศนาและพระโอวาทเนื่องในวันวิสาขบูชาของ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) : ศึกษาวเคราะห์”.วารสารมหาวิทยาลัยนครพนมVol 3 No 3 (2013): กันยายน – ธันวาคม 2556.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2556). “การศึกษาและการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การร่วมที่พึงประสงค์ของข้าราชการกรมราชทัณฑ์”**เอกสารการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ** (วันที่ 23 พฤษภาคม 2556)ณ อาคารนิเทศศาสตร์คอมเพล็กซ์ ปองทิพย์ ไอส์ถานุเคราะห์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2556). “วัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตงานของข้าราชการสังกัดสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร” **เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 14** (วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2556)จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2556).“หลักธรรมสำหรับผู้ดำเนินการบริหารจัดการท้องถิ่นตามแนวพระโอวาทของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน)”**เอกสารการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 14** (วันที่ 27-28 พฤศจิกายน 2556)จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Chulasak Charnnarong. (2016). “The Desirable Moral Leadership of Thai Chief Executive of the Sub District Administrative Organization: Concept, Viewpoint, and Application”, in **3rd International Conference on Innovative Trends in Social Sciences, Business and Management Studies (ITSBM-DEC-2016)** 9th-10th December 2016, Tokyo, Japan.
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).“การศึกษาพฤติกรรมองค์การยุคดั้งเดิม ยุคใหม่ และยุคที่ใหม่กว่า”,ใน**วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์.มหาวิทยาลัยขอนแก่น VOL 33, NO 1.**
- จูลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).“การศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และการดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนา กรณีศึกษา ชุมชน วัด และ มหาวิทยาลัย ในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”,ใน **วารสารรัฐศาสตร์นิเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 2 (พ.ศ. 2559) ฉบับที่ 2.**
- Chulasak Charnnarong. (2017). “The Study of Expectation of Graduating Students, Graduate Students And Employers of Graduate Students for Revise course of Study of Master of Public Administration Program”, in **2017, The IIER International Conference**, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan.

Chulasak Charnnarong. (2017). “Publicness in the Viewpoint of Public Administration”, in **2017, The IIER International Conference**, 8th-9th December 2017, Osaka, Japan.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2560).“การวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของคนในสังคมไทยผ่าน“สื่อกิจกรรมการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์”,ใน **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**,ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (10) ก.ค. - ธ.ค. 60.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).“พื้นที่สาธารณะ”สามเหลี่ยมทองคำฝั่งไทย”,ใน **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**,ปีที่ 37 ฉบับที่ 4 ก.ค. – ส.ค. 61.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).“สาธารณะ”ของ รัฐประศาสนศาสตร์”,ใน **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น** ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561).

งานวิจัย (เฉพาะงานวิจัยเดี่ยว)

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2547).การศึกษาโครงสร้างองค์กรธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านผลิตภัณฑ์กล้วยจังหวัดนนทบุรี .**งานวิจัย**.ทบวงมหาวิทยาลัย.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2549).การศึกษาโครงสร้างองค์การของส่วนราชการภาครัฐ.**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2549).การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างองค์การของส่วนราชการภาครัฐ .**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2550).การวิเคราะห์วาทกรรมและผลลัพธ์ที่เกิดจากวาทกรรม: กรณีศึกษาคำว่าองค์การและองค์กร.**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2551).การสำรวจทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิชาต่างๆภายใต้ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ของนักวิชาการและผู้บริหารองค์การภาครัฐ กรณีศึกษาองค์การภาครัฐของจังหวัดนนทบุรี. **งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การศึกษาสภาวะการณ์และแนวทางการเสริมแรงบุคลากรภาครัฐที่พึงประสงค์: กรณีกระบวนการบำบัดประจำตัวประชาชน.**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2552).การศึกษาการแสดงออกและการจัดการกับอารมณ์โกรธในการให้บริการประชาชนของพนักงานหน่วยงานภาครัฐ.**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2553).การศึกษาเจตคติที่มีต่อสมมติในการทำงานของพนักงานส่วนราชการภาครัฐ. **งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2554).การศึกษาและการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การร่วมที่พึงประสงค์ของข้าราชการกรมราชทัณฑ์ **งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2551).วัฒนธรรมองค์การระบบราชการ ความเมตตา และ คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร.**งานวิจัย**.มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).การศึกษาความคาดหวังของมหาบัณฑิต มหาบัณฑิตที่กำลังศึกษาและผู้ใช้บัณฑิตรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.**งานวิจัย**.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยที่พึงประสงค์: แนวคิด ทักษะ และ การประยุกต์ใช้.**งานวิจัย**.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2559).การศึกษาแนวทางการก่อรูปโครงการ และ การดำเนินการบริการสาธารณะร่วมกันด้วยการสุนทรียสนทนา กรณีศึกษา ชุมชน วัด และ มหาวิทยาลัย ในเขตอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก.**งานวิจัย**.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2560).ความเป็นสาธารณะในทัศนะของรัฐประศาสนศาสตร์ .**งานวิจัย**.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การบริหารจิตสำหรับผู้ใหญ่ในสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุของรัฐ : แนวคิด การประยุกต์ใช้ และคู่มือเพื่อการปฏิบัติ .**งานวิจัย**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2561).การศึกษาระดับและแนวทางการเพิ่มระดับจิตสำนึกสาธารณะแก่ชุมชนของนิสิต.**งานวิจัย**.คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุลศักดิ์ ชาญณรงค์.(2562).การสร้างองค์ความรู้ด้านการควบคุมการบริโภคยาสูบในมหาวิทยาลัยผ่านรูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้สุนทรียสนทนาและการวิจัยเป็นฐาน.**งานวิจัย**.เครือข่ายวิชาชีพสุขภาพเพื่อสังคมไทยปลอดบุหรี่.